

JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D. (1979), odborný asistent na Katedře ústavního práva a mezinárodního práva veřejného Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde působí od roku 2004. Od roku 2008 je vedoucím Centra pro klinické právní vzdělávání Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, v jehož rámci se věnuje nejen výuce profesní etiky a několika právních klinik, ale také metodice výuky práva. Má dlouhodobé zkušenosti s koučováním studentských týmů z Právnické fakulty UP, které se

účastní prestižní mezinárodní „moot courtové“ soutěže *Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot*. Pravidelně připravuje studenty také na účast v národních „moot courtových“ soutěžích, působí také v roli rozhodce v národních „moot courtových“ soutěžích. Ve své vědecké a publikační činnosti se věnuje problematice ústavní odpovědnosti, srovnávacímu ústavnímu a správnímu právu. Je spoluautorem odborné monografie *How Constitutions Change: A Comparative Study* (Hart Publishing, 2011).

JUDr. Martin Kopa (1985), od roku 2010 doktorand katedry ústavního práva a mezinárodního práva veřejného Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, současně působící jako právník Kanceláře Evropského soudu pro lidská práva ve Štrasburku.

V letech 2010–2012 působil jako asistent Centra pro klinické právní vzdělávání Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, kde se věnoval klinickému právnímu vzdělávání, profesní etice a zejména „moot courtovým“ aktivitám.

Ve své vědecké a publikační činnosti se věnuje mezinárodnímu právu, ústavnímu právu, problematice justice a právnímu vzdělávání. Je autorem odborné monografie *Neslučitelnost funkce soudce s jinými funkcemi a činnostmi* (Linde, 2012). Ve vztahu k moot courtům byl také jedním z editorů výukového materiálu pro studenty v angličtině s názvem *Mootology and Mooting Skills* (Univerzita Palackého, 2012).

Mgr. Zuzana Adameová (1985), interní doktorandka na Katedře správního práva a správní vědy Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci. Po skončení magisterského studia nastoupila do Centra pro klinické právní vzdělávání, kde nyní působí jako lektor a vedoucí kanceláře Studentské právní poradny. S moot courty má dlouhodobé zkušenosti. V průběhu magisterského studia se opakovaně zapojila do domácích i mezinárodních soutěží, především do prestižní soutěže *Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot*. Po skončení studia spolupracovala s kouči studentského týmu z Právnické fakulty UP na přípravě studentů pro zmíněný Vis Moot. Ve své vědecké činnosti se zaměřuje na správní právo a právo životního prostředí.

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

M. Tomoszek, M. Kopa, Z. Adameová Moot Court ve výuce práva Metodická příručka pro studenty i pedagogy

Moot Court ve výuce práva

Metodická příručka pro studenty i pedagogy

Maxim Tomoszek
Martin Kopa
Zuzana Adameová

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Moot Court ve výuce práva

Metodická příručka
pro studenty i pedagogy

**Maxim Tomoszek
Martin Kopa
Zuzana Adameová**

Olomouc 2012

Oponenti: JUDr. Veronika Tomoszková, Ph.D.
Mgr. Veronika Kristková, LL.M.

KATALOGIZACE V KNIZE – NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Tomoszek, Maxim

Moot court ve výuce práva : metodická příručka pro studenty i pedagogy /

Maxim Tomoszek, Martin Kopa, Zuzana Adameová. -- 1. vyd. --

Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci Právnická fakulta, 2012. -- 197 s.

Anglické resumé

ISBN 978-80-244-3281-6

378.096 * 34 * 371.3 * 371.38 * 378.011.3-052 * 378.011.3-051 * 316.46.058.2

- právnické fakulty
- právo
- vyučovací metody
- praktické činnosti
- vysokoškolští studenti
- vysokoškolští učitelé
- koučování
- kolektivní monografie
- metodické příručky

34 – Právo [16]

Tato publikace vznikla v rámci projektu OP VK „Právní vzdělání pro celý život“ (reg. č. CZ.1.07/2.2.00/15.0290), který je spolufinancován z Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu České republiky.

Neoprávněné užití tohoto díla je porušením autorských práv a může zakládat občanskoprávní, správněprávní, popř. trestněprávní odpovědnost.

1. vydání

© Maxim Tomoszek, Martin Kopa, Zuzana Adameová, 2012

© Univerzita Palackého v Olomouci, 2012

ISBN 978-80-244-3281-6

Obsah

1	Předmluva.....	9
---	----------------	---

ČÁST PRO STUDENTY

2	Význam a smysl moot courtu z pohledu studenta	13
3	Moot tým z pohledu studentů	15
3.1	Obecně k týmu a jeho členům.....	15
3.1.1	Jak se stát členem týmu.....	15
3.1.2	Pracujte na sobě a naučte se přijímat zpětnou vazbu	16
3.1.3	Víra v tým	17
3.2	Spolupráce.....	18
3.2.1	Komunikace	18
3.2.2	Rozdělení úkolů.....	19
3.2.3	Utvoření minitýmů a užší spolupráce.....	20
3.2.4	Dodržování pravidel	21
3.2.5	Dávejte jeden druhému zpětnou vazbu.....	21
3.3	Závěr.....	22
4	Písemná argumentace pro studenty	23
4.1	Obecně k psaní písemných podání.....	23
4.1.1	Jaký je smysl a účel písemných částí moot courtů	23
4.1.2	Jde o „první dojem“, který může zhatit sebelepší ústní výkon.....	25
4.1.3	Příprava, hledání problému a jeho správná identifikace	25
4.2	Obsahová stránka písemných podání.....	27
4.2.1	Základní principy moot argumentace	28
4.2.1.1	Zkoumejte pravomoc a příslušnost (jurisdikce)	28
4.2.1.2	Analyzujte soudce a adaptujte se jim	29
4.2.1.3	Prodejte svůj případ.....	30
4.2.1.4	Začněte silně.....	32
4.2.1.5	Používejte jednoduchý jazyk	33
4.2.1.6	Zakončete podání silně	36
4.2.2	Argumentační vzorce a techniky.....	37
4.2.2.1	Sylogismy	37
4.2.2.2	Další argumentační vzorce	38
4.2.2.3	Metoda PRES.....	39
4.2.2.4	Metoda CR(E)AC	39
4.2.2.5	Argument „odborníkem“	41

	4.2.2.6	Argument ad personam	42
	4.2.2.7	Argument „ex ante“	42
	4.2.2.8	Hierarchizace právních argumentů z pohledu právní metodologie	43
	4.2.3	Shrnutí pasáže k obsahové stránce písemných podání	44
4.3		Formální stránka písemných podání	45
	4.3.1	Doporučení, tipy a triky týkající se vzhledu písemného podání.....	46
	4.3.1.1	Obecná pravidla vzhledu písemného podání.....	46
	4.3.1.2	Využívejte názvy kapitol.....	47
	4.3.1.3	Používejte seznam zkratk a autorit, který poté přísně dodržujte	48
	4.3.1.4	Nepřežněte používání kurzívy; nepoužívejte tučné písmo jinde než v nadpisech; vůbec nepoužívejte podtrhávání.....	49
	4.3.1.5	Dejte soudci relevantní text přímo k dispozici	50
	4.3.1.6	Nekažte vaše dílo špatnou typografií	51
	4.3.2	Doporučení, tipy a triky týkající se stylistiky	52
	4.3.2.1	Dodržujte pravidlo „jasnost nade vše“	52
	4.3.2.2	Nepoužívejte relativizující výrazy a logické kvantifikátory	53
	4.3.2.3	Nebuďte falešně skromní	53
	4.3.2.4	Nepoužívejte přebytečné dvojité záporny	54
	4.3.2.5	V českém jazyce používejte rod činný namísto rodu trpného	54
	4.3.2.6	Využívejte chytře strukturu odstavce	55
	4.3.2.7	Za účelem vyjasnění abstraktních pojmů uvádějte příklady	57
	4.3.2.8	Vaše písemné podání musí být zajímavé	58
	4.3.2.9	Vypusťte žargon, otřepané výrazy a zbytečnou latinu.....	58
	4.3.2.10	Strany sporu neoznačujte zkratkami, používejte jejich název (jméno, obchodní firmu).....	59
	4.3.2.11	Odkazujte na zdroje přiměřeně a citujte je doslovně ještě více přiměřeně.....	60
	4.3.3	Shrnutí pasáže k formální stránce písemných podání	61
4.4		Proces psaní	61
	4.4.1	Přípravná fáze	63
	4.4.2	Samotný proces psaní	64
	4.4.3	Architektura a strategie písemného podání	66
	4.4.4	Právní výzkum	67
	4.4.5	Hlavní sledovaný cíl – přesvědčivý argument	68
	4.4.6	Nejdříve se zaměřte na hlavní principy ovládající dané odvětví práva.....	68
	4.4.7	Provedte detailní výzkum.....	69

4.4.8	Dokončete argumentaci a vyberte zdroje.....	72
4.4.9	Čtyři klasické chyby ve výzkumu, jichž se musíte vyvarovat.....	74
4.5	Závěr.....	75
5	Ústní argumentace pro studenty	77
5.1	Základní cíle a pravidla ústního kola	77
5.2	Příprava na ústní kolo	79
5.2.1	Obsahová stránka řeči.....	79
5.2.1.1	Struktura řeči.....	79
5.2.1.2	Taktika.....	80
5.2.2	Poznámky.....	82
5.2.2.1	Funkce poznámek.....	83
5.2.2.2	Forma poznámek.....	84
5.2.2.3	Předem připravený celý text řeči.....	85
5.2.2.4	Opěrné body.....	86
5.2.2.5	Několik společných rad.....	87
5.2.2.6	Papír nebo technika.....	87
5.2.3	Složka.....	89
5.2.4	Jak odkazovat na autority.....	90
5.2.5	Procvičování projevu	92
5.2.5.1	Časový rozvrh procvičování.....	92
5.2.5.2	Metody procvičování.....	93
5.2.5.3	Přípravné kolo, tzv. premoor.....	94
5.2.5.4	Zpětná vazba.....	94
5.3	Vystoupení v ústním kole	95
5.3.1	Zevnějšek, vystupování, etiketa moot courtů.....	95
5.3.2	Styl prezentování	96
5.3.3	Verbální a paraverbální komunikace.....	97
5.3.4	Neverbální komunikace.....	98
5.3.4.1	Mimika – pohyb tvářových svalů, úst, čela, brady	99
5.3.4.2	Proxemika.....	100
5.3.4.3	Posturologie.....	100
5.3.4.4	Gestika.....	101
5.3.4.5	Vizika – řeč očí, oční svaly, oční kontakt, pohyb obočí....	103
5.3.4.6	Pozice.....	104
5.3.4.7	Zvládnutí nervozity a stresu	104
5.3.4.8	Uvolnění napjatého těla	105
5.3.4.9	Dýcháte správně?	105
5.3.5	Time-management.....	106
5.3.6	Komunikace s porotou.....	107
5.3.6.1	Oční kontakt.....	107
5.3.6.2	Odpovídání na otázky.....	108

5.3.6.3	Replika (ang. <i>rebuttal</i>).....	109
5.3.6.4	Několik tipů, čemu se vyhnout	110
5.3.7	Závěr kapitoly	111
6	Kde je možné si moot court vyzkoušet.....	112
6.1	Mezinárodní soutěže	113
6.1.1	Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot.....	113
6.1.2	Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition	115
6.1.3	European Law Moot Court Competition (ELMC)	116
6.1.4	Central and East European Moot Competition (CEEMC).....	117
6.1.5	ELSA Moot Court Competition (EMC ²).....	118
6.1.6	European Human Rights Moot Court Competition	120
6.1.7	The Telders International Law Moot Court Competition.....	120
6.1.8	Další soutěže	121
6.2	Domácí moot courtové soutěže	125

ČÁST PRO KOUČE

7	Význam moot courtu pro právní vzdělávání	129
7.1	Moot court v. mock trial	130
7.2	Mootologie.....	132
8	Organizace moot courtu.....	134
8.1	Design moot courtu.....	134
8.1.1	Které dovednosti a do jaké míry má rozvíjet?	135
8.1.2	Písemná nebo ústní argumentace?.....	135
8.1.3	Do jaké míry má moot court rozvíjet znalosti některých odvětví hmotného práva?.....	136
8.1.4	Do jaké míry má rozvíjet znalosti procesních předpisů?.....	136
8.1.5	Jak moc se má moot court blížit realitě?	137
8.1.6	V jakých rolích se mají studenti do moot courtu zapojit?	138
8.1.7	Do jaké míry bude moot court pojat jako soutěž?.....	139
8.2	Pravidla moot courtu a jeho organizace	140
8.2.1	Nesoutěžní varianty moot courtu	141
8.2.2	Soutěžní moot courty.....	143
8.3	Tvorba zadání moot courtu	144
8.4	Hodnotící kritéria	147
9	Koučování týmu pro moot court soutěž.....	150
9.1	Filozofie koučování moot court týmu.....	150
9.2	Motivace a skupinová dynamika v týmu	153
9.3	Osobnost kouče.....	155

10	Moot tým z pohledu kouče	157
10.1	Obecně k týmu z pohledu kouče	157
10.2	Členové týmu	157
10.2.1	Velikost týmu	157
10.2.2	Výběr členů týmu	159
10.2.3	Stanovení pravidel pro práci v týmu	160
10.2.4	Přednosti a slabiny každého člena týmu	160
10.3	Role kouče	161
10.3.1	Dodržování pravidel	162
10.3.2	Zpětná vazba	163
10.3.3	Organizační záležitosti	164
10.4	Externí členové týmu	165
10.5	Závěr	166
11	Písemná argumentace pro kouče	167
11.1	Příprava na tvorbu písemného podání	167
11.1.1	Metoda „Šílenec – architekt – tesař – soudce“	168
11.1.2	Výzkumné tabulky	171
11.1.3	Znalostní hry s fakty případu	173
11.1.4	Tvorba osnovy (nelineární osnovy, vrtulníky, myšlenkové mapy)	174
11.1.5	První nástřel bez editace a zpětná vazba k němu	178
11.1.6	Nuťte studenty číst	178
11.2	Během tvorby písemného podání	179
11.2.1	Časový harmonogram	179
11.2.2	Test devadesáti sekund	180
11.2.3	Test sedmdesáti pěti slov	181
11.2.4	Test cca dvaceti slov ve větě	182
11.2.5	Interní soudci a externí soudci	184
11.3	Po dopsání písemného podání	185
11.4	Závěr	186
12	Ústní kolo pro kouče	187
12.1	Přestřelka	188
12.2	Gril	188
12.3	Video	189
12.4	Zkoušet, praktikovat, trénovat, procvičovat, zkoušet, praktikovat, trénovat, procvičovat	190
13	Závěr	191

14	Citovaná literatura.....	193
14.1	Zahrnutá v textu.....	193
14.2	Zahrnutá v příkladech.....	194
14.3	Zdroje obrázků a fotografií.....	194
14.4	Citovaná rozhodnutí.....	195
15	Resumé.....	196

1 Předmluva

Moot court představuje jednu z tradičních, vyzkoušených, prokazatelně funkčních a oblíbených metod výuky práva. Umožňuje dosáhnout cílů, kterých jiné metody výuky práva dosahují jen složitě nebo vůbec, a zároveň, ať už díky soutěžnímu pojetí nebo vtažení do role, je pro studenty tato metoda zábavná a motivující.

Cílem této příručky je poskytnout metodický základ pro efektivní využití moot courtu ve výuce práva. První část příručky, označená jako část pro studenty, je ve skutečnosti určena jak studentům, tak pedagogům. Studentům má předat základní informace o tom, jak by mělo jejich zapojení do moot courtu vypadat, jak má vypadat písemné podání a jakým způsobem by měli ústně prezentovat svou argumentaci. Tato část bude užitečná jak pro studenty, kteří se na moot court připravují samostatně, tak pro studenty, kteří jsou součástí týmu pod vedením kouče. První část příručky je však velmi podstatná také pro kouče, kteří musejí mít jasně definované cíle, kterých při přípravě písemného podání nebo ústní argumentace mají dosáhnout, pro organizátory moot courtu, aby věděli, jaké cíle by měli při organizaci moot courtu mít na paměti, a konečně také pro učitele právnických fakult, kteří by chtěli moot court využít ve výuce práva.

Druhá část příručky, označená jako část pro kouče, je určena především koučům moot courtových týmů a pedagogům na právnických fakultách. Obsahuje jednak metodiku pro organizaci moot courtu a jeho zapojení do výuky, ale také konkrétní koučovací techniky nebo postupy pro rozvoj konkrétních dovedností. Věnuje se i souvisejícím dovednostem jako je poskytování zpětné vazby, zvyšování motivace studentů nebo zvládnání skupinové dynamiky v rámci týmu. Tato část by tedy měla umožnit zájemcům připravit si a zorganizovat moot court, který naplní jejich očekávání. Koučům pak tato část poskytuje základní návod pro to, jak pracovat s týmem, kvalitně jej připravit a dosáhnout v moot courtových soutěžích co nejlepších výsledků.

Příručka se snaží být co nejvíce praktická a čerpá primárně ze zkušeností autorů získaných při několikaleté účasti v různých moot courtových soutěžích nebo při koučování týmů v těchto soutěžích. Příručka se zaměřuje na konkrétní dovednosti potřebné pro úspěch v moot courtu a na techniky,

kterými je lze rozvíjet. Naopak příručka nemá ambici vytvořit autoritativní doktrínu a i vzhledem ke svému rozsahu je v některých oblastech více než stručná. U řady dovedností proto doporučujeme práci se specializovanými publikacemi zaměřenými na tyto dovednosti, kterých dnes existuje celá řada.

Doufáme, že příručka bude pro čtenáře užitečná a že splní cíle vytyčené zde v předmluvě. Zároveň s vědomím, že nic není dokonalé, velmi oceníme jakoukoliv zpětnou vazbu, abychom mohli příručku v dalším vydání dále vylepšit.

Autoři

ČÁST PRO STUDENTY

2 Význam a smysl moot courtu z pohledu studenta

Motto: Přečtením příručky se jezdit na kole nenaučíš.

Moot court je specifickou aplikací metody simulace. Simulace se při výuce práva využívá víceméně neustále, počínaje řešením příkladů nebo případových studií a konče cvičnou argumentací nebo cvičným rozhovorem s klientem. Moot court je pak simulací soudního či jiného řízení.

Přínosem simulace je možnost rozvoje nejen znalostí, ale také dovedností (praktické činnosti) a hodnot (vystupování v roli). Moot court je velice komplexní a flexibilní, takže umožňuje rozvíjet široké spektrum dovedností i hodnot, stejně tak je možné rozvíjet v zásadě znalosti ve kterékoliv oblasti práva. Moot court vám také umožňuje diskutovat, konfrontovat své názory s jinými, naučit se hájit pozici, se kterou vnitřně nesouhlasíte, řešit složité právní otázky.

Moot court může být do výuky práva integrován buď ve formě povinného nebo (nejčastěji) volitelného předmětu, případně také jako tzv. extrakurikulární aktivita (tedy dobrovolná činnost nad rámec studijního programu). Moot court využívají dokonce i právnické firmy jako trénink pro zaučující se nováčky nebo v průběhu moot courtových soutěží, zejména těch mezinárodních, vyhledávají potenciální budoucí zaměstnance. Kde jinde lépe zjistíte, jak cennou součástí týmu může být některý ze studentů, než při argumentaci na mezinárodní soutěži.

Cílem této kapitoly je osvětlit význam a zejména smysl moot courtu z pohledu jeho přínosu pro studenty, co a komu může přinést, proč se jej účastnit (samozřejmě s výjimkou situace, kdy se jedná o povinný předmět).

Na prvním místě se jedná o velmi efektivní metody výuky práva, která může být velmi blízká realitě. Pokud vám ve výuce práva chybí praktický prvek, moot court jej nabízí ve značné míře. S tím souvisí rozvoj dovedností, které jsou trvalou (rozuměj přetrvávající i po novele) výbavou pro budoucí profesi. Neexistuje lepší způsob, jak se naučit fungování civilního nebo trestního procesu. Reálné praktické zvládnutí soudního jednání patří mezi hlavní dovednosti, které musí dobrý advokát zvládat téměř podvědomě. Moot court vám umožní získat první zkušenosti se soudním jednáním

v kontrolovaném prostředí, kde se nemusíte bát, že něco pokazíte, ale hlavně ještě při studiu. Takže když po státnicích začnete pracovat a přijdete poprvé na skutečný soud, budete vědět, kam se máte posadit, jak soudce oslovit, na co se máte v průběhu jednání připravit atd.

Dalším aspektem je skutečnost, že moot court je často organizován ve formě soutěže, ať již o ceny nebo o prestiž. Úspěch v soutěži vám může otevřít dveře k zajímavému zaměstnavateli nebo přidat do životopisu něco, čím se odlišíte od ostatních. Velké mezinárodní moot court soutěže jsou pak jedinečnou příležitostí změřit síly se studenty nejlepších právnických fakult na světě, získat zahraniční zkušenosti jinak v ČR nedostupné, výrazně vylepšit své jazykové schopnosti a samozřejmě podívat se do světa.

Velkou výhodou moot courtu je i jeho hravá forma – zapomeňte na nudné přednášky nebo zdlouhavé samoúčelné reprodukování informací. Zapojení do moot courtu sice stojí hodně času, ale hlavně proto, že sami účastníci do něj ten čas chtějí investovat! Takže se při učení budete i dobře bavit a automaticky přítomná vyšší míra motivace vám pomůže dosáhnout lepších výsledků.

Obsahem studentské části příručky bude vysvětlení základních metodických principů moot courtu, na něž budou navazovat základní pravidla, jimiž byste se jako studenti při zapojení do moot courtu měli řídit.

3 Moot tým z pohledu studentů

„There are five fundamental qualities that make every team great: communication, trust, collective responsibility, caring and pride. I like to think of each as a separate finger on the fist. Any one individually is important. But all of them together are unbeatable.“

Mike Krzyzewski

3.1 Obecně k týmu a jeho členům

Jedním z klíčových aspektů moot courtových soutěží je i to, že vás mají připravit na týmovou práci. Během různých školních aktivit jste už jistě zkusili pracovat ve dvojicích nebo skupinkách. Během moot courtu vás ale čeká nová zkušenost – simulace práce v týmu s lidmi, které jste doposud neznali a které byste si jako spolupracovníky sami možná nevybrali, což se vám velice pravděpodobně stane v praxi. Není vždy jednoduché pracovat s lidmi, které neznáme nebo na nás nepůsobí pozitivním dojmem. Zvládnutí této dovednosti je však devíza, kterou ocení každý zaměstnavatel.

Výjimečně se do moot courtů hlásí jako tým několik kamarádů. I pro takové týmy může být následující kapitola užitečným průvodcem pro efektivní týmovou spolupráci. Přátelství totiž může být během soutěže i nevýhodou.

3.1.1 Jak se stát členem týmu

Mnoho studentů o moot court soutěžích, domácích nebo zahraničních, neví. Je to škoda, protože účast v nich představuje jedinečnou příležitost k rozvoji znalostí i dovedností, k získání jedinečných zkušeností na mezinárodní úrovni i k setkání s potenciálními budoucími zaměstnavateli. Chcete-li se soutěže zúčastnit, musíte věnovat pozornost tomu, jaké soutěže se pořádají ve vašem okolí. Informujte se o mootech, sledujte plakáty, nástěnky, internet a další komunikační zdroje. Účast v mootu může vyučující rovněž zakomponovat do volitelného předmětu. Iniciativu můžete převzít i vy a oslovit vyučujícího, zda by vás v soutěži nevedl a nepodělil se s vámi o své zkušenosti.

Když člen fakulty organizuje výběrové řízení pro určitou soutěž, připravte se na to, že se chystá ověřit vaše znalosti a vaše odhodlání věnovat

soutěži značnou část svého volného času a být součástí týmu. Pokud jde o účast na zahraničním mootu, ověř si i vaše jazykové znalosti. Předem zvažte všechny aspekty, abyste svým přijetím a pak vystoupením z týmu nepřipravili o místo někoho jiného a nenarušili přípravu týmu na soutěž.

Někteří odborníci uvádí jako jednu z metod výběru členů tzv. *try-outs*, co můžeme volně přeložit jako možnost vyzkoušet si, v čem účast v týmu spočívá.¹ Můžete se tak setkat s tím, že vás jako uchazeče kouč vyzve, abyste k předloženému jednoduchému případu (například zjednodušené zadání známé kauzy nebo judikátu) sepsali základní argumenty nebo přednesli úvodní řeč.

3.1.2 Pracujte na sobě a naučte se přijímat zpětnou vazbu

Účast v moot court soutěžích přináší mnoho zkušeností. Mnoho z nich se nezískává lehkou cestou nebo cestou k nim nebývá příjemná. Jednou z cest, jak se dá neustále zlepšovat, je zpětná vazba – od kouče, od kolegů v týmu nebo od externích poradců týmu a v neposlední řadě i od členů poroty v závěru soutěže či dokonce od sebe samotného.

Řada lidí poskytuje zpětnou vazbu, aniž by k tomu byli vyzváni. Váš kouč je zde od toho, aby vám zpětnou vazbu poskytl. Je to v podstatě jeho hlavní úkol a základní způsob, jakým bude tým koučovat. Dovolte mu proto hodnotit vaše chování a vaši práci.

Řada lidí má tendenci se při poskytování kritické zpětné vazby obhajovat. Zpětná vazba ale není míněna jako kritika nebo shazování, vnímejte ji jako sdělení, jak vás a váš výkon vnímal někdo jiný. Pokud s tím nesouhlasíte, není třeba se obhajovat, prostě to pusťte z hlavy – zpětnou vazbu nemusíte nutně celou akceptovat a celou ji zohlednit. Naopak, smyslem zpětné vazby je dát vám možnost zlepšit svůj výkon a pokračovat v osobním rozvoji.

Ze všeho, co vám kouč k práci řekne, se můžete poučit, i když s tím nesouhlasíte. I když si myslíte, že se vám něco povedlo nadměru dobře, ale kouč váš výkon zhodnotí kriticky, přemýšlejte, z čeho tento rozdíl pramení – proč podle vás provedený výkon takto nepůsobil i na kouče? Možná máte dobré argumenty, ale neumíte je dobře prezentovat, možná je vaše prezentace příliš mechanická, možná jste si dostatečně nevyjasnili priority vašeho projevu.

¹ SPILLANE, Meghan. *International Moot Court: An Introduction*. New York: Idebate Press, 2008, s. 48.

Obecně řečeno je zpětná vazba způsobem, jak se můžete zlepšovat. Proto se nebojte si o zpětnou vazbu říct, jak kouči, tak vašim kolegům. Lidé vás a vaši práci vnímají jinak než vy sami, postřehnou důležité detaily, které byste si sami neuvědomili. Zpětná vazba není nařízením, že něco máte změnit. Jinak řečeno, je podnětem k zvážení a zamyšlení, jestli se něco nedá udělat i jinak.

Shrneme-li tedy hlavní pravidlo pro přijímání zpětné vazby, bude následující: Když vám bude kouč vyprávět, jak vaše podání nebo vaše vystoupení vnímá on a co a jak byste do budoucna mohli zlepšit, nepřecházejte hned do útoku, neztrácejte motivaci ani se neurážíte. Ano, systematicky hledá na vaši práci nedostatky, ale je tomu tak proto, že je kouč. Je to jeho role a snaží se vám pomoci k práci s minimem chyb.

3.1.3 Víra v tým

Nejdůležitější ingrediencí pro úspěšnou týmovou spolupráci je důvěra. Netvoří se ovšem jen tak sama a vyžaduje hodně úsilí od všech zúčastněných. Kde se má zrodit víra v tým a jak ji udržovat?

Zřídka přicházíte do týmu, kde jsou jen lidi „vaši krevní skupiny“. Někteří nepůsobí ani sympaticky a svým chováním všechny dráždí. Někdy jste to vy sami, kdo si myslí, že je něco víc než všichni ostatní a má návod na všechno.

Do týmu byste měli vstupovat s pozitivním přístupem – jak vůči výsledkům vaší společné práce tak vůči každému jednotlivému členovi týmu. Přijměte každého takového, jaký je. A nechejte veškeré předsudky za dveřmi.

Všichni jste v týmu proto, abyste se v soutěži utkali s nejlepšími týmy krajiny nebo světa a hodně se naučili. Bez vzájemné spolupráce se šance vás všech oslabují. Sami budete na ostatní spoléhat. Počítejte s tím, že také oni spoléhají na vás. Víra v tým znamená i uvědomění si, že jen společně jste silnější a jeden bez všech nezávítězí.

Vždy mějte na paměti společný cíl a snažte se přispět k tomu, aby k němu tým efektivně směřoval.² Zejména je to důležité ve vypjatých situacích, které k moot courtu patří. Před každou vaší reakcí se zamyslete, jaké bude mít následky. Přispějí výbuchy zlosti a šíření nervozity k lepším výsledkům všech?

² KEE, Christopher. *The Art of Argument. A Guide to Mooting*. New York: Cambridge University Press, 2006, s. 16.

Týmu jako celku nemusíte pomoci jen zdržením se určitých reakcí. Dobře padne i motivace a podpora kolegům, kteří právě procházejí krizí, nebo zorganizování společné teambuildingové aktivity.

3.2 Spolupráce

Každý člen týmu má odlišný styl práce. Někomu vyhovuje pracovat o samotě, jiný upřednostňuje čilé pracovní prostředí. Každý může mít navíc vlastní metody psaní odborného textu nebo hledání zdrojů. Někdo nechává povinnosti na poslední chvíli, někdo je puntičkář, který by rád práci udělal co nejrychleji a pak ji konzultoval a vylepšoval. Rovněž se můžete lišit ve vnímání pracovní disciplíny. V této kapitole se budeme věnovat základním pilířům spolupráce – jak spojit různá kolečka do efektivní mašinky.

Klíčem k efektivní spolupráci je nepochybně komunikace. Dále se budeme věnovat dělbě práce v týmu, zejména práci v minitýmech. Nakonec se dotkneme i nutnosti dodržovat pravidla a poskytovat si zpětné vazby.

3.2.1 Komunikace

Pro tým je nesmírně důležité, aby jeho členové mezi sebou uměli komunikovat. Nedorozumění a nepochopení vedou ke konfliktům a snižují efektivitu společné práce.

Komunikace by měla probíhat nejen mezi členy týmu navzájem, ale také na společných poradách. Zvolte si způsob komunikace, který bude umožňovat rychle mezi sebou vyměňovat informace a zároveň bude přístupný všem a kdykoli se díky němu budete moci zpětně k informacím dostat. Můžete zvolit společnou emailovou schránku nebo emailovou konferenci. Na internetu dnes existuje i řada aplikací, díky kterým můžete sdílet dokumenty, takže se každý dostane k aktuální verzi společné práce.

Porady svolávejte pravidelně, abyste si rozdělili práci, určili strategii a společně prodiskutovali, jak probíhá práce na případu. Díky poradám bude mít každý člen přehled o všech dílčích otázkách. I těch, na kterých sám nepracoval a bude moci během přípravy na ústní kolo poskytovat efektivnější zpětnou vazbu. Pro budoucí řečníky se tímto způsobem dostávají pod kůži i argumenty, které sám nezpracovával, což mu značně ulehčuje přípravu na ústní kolo.

Nejen intenzita komunikace hraje v týmu svoji roli. Neméně důležitá je forma, tedy jak si informace budete sdělovat. Komunikaci s ještě neznámými lidmi zvládá každý člověk jinak. Než spustíte svoje běžné vtípky nebo uštěpačné, ačkoli ne zle míněné, poznámky, zvažte, jak je přijmou ostatní.

V moot courtech se vyskytne zcela určitě několik vyhrocených okamžiků, kdy budete muset velmi dobře vážit slova, abyste situaci ještě nezhoršili. Zvažte, jak osoba přijme způsob, jakým jí hodláte něco sdělit, a především, zda je to nevyhnutelné. Ve vyhrocených situacích máme tendenci ventilovat si vlastní úzkost nebo stres, aniž by to cokoli vyřešilo.

3.2.2 Rozdělení úkolů

Rozdělení úkolů je důležité proto, aby práce na případu byla efektivní a každý dostal možnost zapojit se tím, v čem je dobrý. Protože vás je několik na jeden případ a každý z vás má jiný styl práce, měli byste předejít tomu, že někoho zdržujete nebo obtěžujete svými zlozvyky. Spolupráce vyžaduje přizpůsobení se a kompromisy.

Rozdělení úkolů je primárně rolí kouče nebo věci společné dohody. Rozdělením úkolů nemyslíme určení, kdo bude v závěru soutěže řečníkem, a tedy možná dostane příležitost „slíznout všechnu smetanu“. Volbu strategie považujeme za kompetenci kouče. Je na něm, zda umožní co nejvíce členům týmu získat zkušenost z ústního kola nebo vybere jen členy s nejlepšími prezentačními dovednostmi. Kouč může tuto otázku vyřešit už v počátku soutěže. Pak některým z vás nezbyvá než se přizpůsobit a zkrotit zklamání a ambice. Pokud nechá kouč tuto otázku otevřenou do doby, než se ukáží vaše schopnosti, vyvarujte se nekalých praktik vůči svým kolegům. Trpěli byste i vy sami.

Rozdělení práce je rozvržení dílčích otázek moot courtového zadání mezi jednotlivé členy tak, aby se každá část mohla propracovat dostatečně hluboko. Základním rozdělením, se kterým jsme se setkali, bylo rozdělení na sekci věnující se otázkám jurisdikce soudu či jiného orgánu (poroty) a sekci věnující se hmotněprávním otázkám. Nemusí to však platit absolutně pro všechny moot courtové soutěže. Nevýhodou tohoto rozdělení je, že jako řečník „procesář“ nebudete plně kompetentní podržet svého kolegu „hmotaře“ během horké chvíle v ústním kole, aniž byste všechno poctivě dostudoval.

Rozhodně vám nedoporučujeme rozdělit se na sekce podle stran sporu. Budete-li se detailně věnovat jen jedné straně, nikdy dokonale neodhadnete

silné a slabé stránky pozice svého klienta. Uznáváme však, že taková „schizofrenie“ dokáže někdy zatřást vašim sebevědomím.

Na jedné z prvních schůzek byste měli rozklíčovat zásadní body, ze kterých budete stavět argumentaci a rozdělit si je mezi sebe. Pak se každý vrhnete na ty svoje a pusťte se do výzkumu a psaní prvních textů. Je důležité, abyste práci mezi sebou diskutovali a navzájem si předávali informace. Jak vaše písemné podání tak argumentace pro ústní kolo musí být celistvá a jednotná.

Pokud půjde o dohodu, jak se rozdělí práce v týmu a omezení na pozice není předem dané, přistupujte k zátěži, kterou na sebe chcete vzít, spíš realisticky. Strážlivě odhadněte svoje síly a čas, abyste nakonec spíš nebrzdili ostatní.

Práce na moot courtovém případě někdy dovádí studenty do řady slepých uliček. Budete mít pocit, že pozice vašeho klienta je jednoduše neobhájitelná. Moot courty jsou v podstatě na takových uličkách vystavěny. Staré čínské přísloví říká: „Ať ten, který říká, že něco nejde, nezdržuje toho, který to dělá.“ Nevíte-li si rady, zkuste ještě zabrat a neházejte hned flintu do žita. Hlavně ať svou bezradností nenakazíte i ostatní. Možná vám společný brainstorming přinese řešení dřív, než byste čekali.

3.2.3 Utvoření minitýmů a užší spolupráce

Jak v malých i větších týmech se podle našich zkušeností může vyplatit práce v minitýmech. Skupinka věnující se několika z dílčích otázek problému na nich nejdřív pracuje intenzivně mezi sebou a až dospějí k určitému řešení, budou jej konzultovat s celým týmem. Typicky by šlo o oddělenou práci na procesních a hmotněprávních otázkách.

V minitýmu se lidé soustředí na vybrané otázky a probírají je do větší hloubky. Společně je diskutují do nejmenších detailů, což by u velkého počtu lidí bylo obtížné. Práce v minitýmech může být výhodná také z hlediska organizace času. Pokud má tým velké množství členů, bývá obtížnější stanovit časy pro společné porady. Zdůrazňujeme ale, že společné porady tím neztrácí svůj smysl. Porady jsou důležité pro celkovou koordinaci práce a přehled o ní. Především zcelují práci jednotlivců a týmu do jednotného výsledku.

Posléze je možné využít tuto pracovní metodu i v přípravě na ústní kolo. Tým se rozdělí na menší skupiny, které budou souběžně procvičovat ústní argumentaci. Zaměří se především na sledování času, práce se složkou, naslouchání a spolupráci mezi spoluřečníky.

3.2.4 Dodržování pravidel

Soutěž v simulovaném řízení je zejména o týmové práci a samotné vystoupení jednotlivých řečníků v závěru soutěže je její výsledkem. Podle toho, jak pečlivou práci odváděl celý tým v písemných kolech, se odvíjí i připravenost řečníků. Protože v soutěži jde o společnou práci, měla by být rovnoměrně a jasně rozdělena mezi členy týmu. Odpovědnost a dodržování stanovených pravidel si musí každý vnitřně vyřešit sám. Vyžaduje se od vás profesionalita a disciplína. Nedostatečná rešerše ze strany jen jediného člena týmu může závažně ohrozit výsledky celého týmu. Respektujte proto svoje úkoly, dodržujte termíny odevzdání textů a pravidelně se zúčastňujte společných porad.

Pokud máte dojem, že někteří členové týmu neplní své povinnosti řádně a včas, měli byste jim to říct, ne však nepřátelsky. Pokud budete v sobě držet něco negativního, dřív nebo později se to může projevit jinde. Aniž by se vyjasnila příčina, budou se její následky šířit formou „dusna“ nebo rozpaků i mimo zainteresované členy. Pokud nemáte dost odvahy řešit tento problém sami, například proto, že dotyčný je váš kamarád, obraťte se na kouče. Kouč je na tyto situace připraven a měl by je taktně vyřešit mezi čtyřma očima.

3.2.5 Dávejte jeden druhému zpětnou vazbu

Už jsme si něco málo řekli o tom, že zpětná vazba není nepřítel a měli byste se naučit ji přijímat, protože pro vás může být velkým přínosem. Zpětná vazba nemusí přijít jen od kouče nebo externího odborníka. Jako členové týmu si můžete navzájem poskytnout zpětnou vazbu.

Domluvte se na začátku soutěže, že to bude samozřejmá součást vaší práce. Všímejte si svých kolegů, a pokud budou vašemu názoru otevření, sdělte jim ji. Nebojte se taky si o zpětnou vazbu říct.

Odevzdali jste první verzi písemného podání? Zeptejte se kolegy, jak se mu s vámi pracovalo. Čeká vás cvičné kolo? Je to výborná příležitost požádat svého kolegu, aby vás pečlivě sledoval a pak vám řekl o všech chybách, které jste udělali. Vsadíme se s vámi, že zpozoruje malé nedostatky, které byste o sobě nikdy neřekli, že děláte. Třeba řekne, že slovíčkaříte nebo že si z nervozity během projevu olizujete rty, nadměrně používáte některá slova nebo děláte grimasy.

Pro poskytování zpětné vazby ale existují pravidla. Zde vám přinášíme několik základních:

- Zpětná vazba směřuje k výkonu hodnoceného, ne k jeho osobě jako takové;³
- Mluvte ve 2. osobě („když jsi napsal tohle...“ Byl/a bych rád/a, kdybys přišel...“);
- Je lepší podávat zpětnou vazbu jako podnět ke zlepšení směrem do budoucna než popisovat to, co bylo špatně v minulosti;
- Volte slova – nepoužívejte vulgarismy, či slova, která se dají vyložit různě;
- Naslouchejte názoru druhého.

3.3 Závěr

Závěrem nám nezbyvá než přidat svoji vlastní zkušenost z období, kdy jsme byli součástí týmu nebo jsme je sledovali při práci. Můžeme odpovědně prohlásit, že během studia jde o nejlepší příležitost, jak se naučit spolupracovat v týmu.

Moot court v tomto směru učí člověka trpělivosti, profesionalitě. Či už jde o zvládnutí práce s problematickými lidmi nebo postupné uvědomování si a odstraňování vlastních chyb.

Ze všeho nejvíc si ale ceníme přínos v podobě přátelství a kontaktů, které sebou moot court nese. Účast v moot courtu, zejména tom zahraničním, představuje relativně dlouhé období, které přináší hodně adrenalinových situací. Přátelství, které se v takových chvílích rodí, mají pevný základ a trvají i dlouho po skončení soutěže.

³ HRONÍK, František. *Hodnocení pracovníků*. Praha: Grada Publishing, 2006, s. 51.

4 Písemná argumentace pro studenty

4.1 Obecně k psaní písemných podání

Obsahem úvodní kapitoly k tvorbě písemných podání bude obecné pojednání o úloze a smyslu této fáze moot courtů a o jejich dopadech a důsledcích na celý moot court jako takový. Konkrétně bude rozebráno kouzlo prvního dojmu, který písemná podání zprostředkovávají, a důležitost přípravy jako nejdůležitějšího aspektu práce v rámci moot courtových soutěží.

4.1.1 Jaký je smysl a účel písemných částí moot courtů

Tvorba písemných podání je součástí moot courtů hned z několika důvodů, které bychom měli při našich snahách o přesvědčení soudců o správnosti naší argumentace mít vždy na paměti. Prvním z nich je skutečnost, že valnou většinu svého života v praxi právník stráví čtením a psaním žalob, smluv, přípisů, upomínek, stížností a dalších dokumentů právní povahy spíše než ústní argumentací u soudu. Pokud tuto písemnou část nezvládne, k ústnímu projevu se často ani nedostane. Kromě toho si určitě lze představit úspěšného právníka, který je vynikající v písemné formě projevu, ovšem ústní projev se mu příliš nedaří; těžko si však představit úspěšného právníka, který má sice skvělý ústní projev, ale písemný nezvládá. Písemný projev je nepochybně nejčastější způsob, jakým právník komunikuje s vnějším světem. Druhým důvodem, který doplňuje či navazuje na důvod první, je dovednostní zaměření moot courtů, které zahrnuje i dovednost právního psaní (*legal writing*). Proto je nutné hned v úvodu zdůraznit, že fáze moot courtu, která je věnována tvorbě písemných podání, musí být pokládána za jeho stěžejní část a neměla by proto být podceňována.

Nadto tvoří písemná podání v mnoha moot courtech absolutní základ argumentace i pro ústní kola. Některé moot courty řadí písemná podání do celkového hodnocení (a tím i umístění) týmu,⁴ jiné pro změnu stanoví, že není dovoleno se odchylovat od argumentace obsažené v písemném podání bez náležitého odůvodnění, ale písemná podání jako taková nemají

⁴ Např. Jessup či CEEMC.

vliv na celkové umístění týmu.⁵ V jiných moot courtech jsou pak písemná podání předmětem „kvalifikačního play-off“, protože na jejich základě soudci rozhodují o postupu do ústních kol vůbec, a nekvalitní písemné podání proto může vést k vašemu úplnému konci v moot courtu.⁶ Můžeme proto uzavřít, že ačkoliv v průběhu moot courtu jeho účastníci často nabudou dojmu, že jeho těžiště spočívá v ústní argumentaci a v jistém ohledu zapomínají na „dřinu“ vynaloženou při psaní písemných podání, může být tento přístup velmi zkreslený. Pravdou je, že nás při psaní písemných podání pravděpodobně nepotkají adrenalinové zážitky spojené s dobře mířenou otázkou soudce do palčivých míst, nicméně je to právě psaní písemných podání a příprava v jejich rámci, která by nám měla přinést co nejvíce medicíny na štiplavost podobných útoků.

Z jiného pohledu bychom také mohli říci, že je z hlediska efektivnosti práce v rámci moot courtu důležité, abyste jednu práci nedělali dvakrát, a to zejména v oblasti výzkumu pro vaši argumentaci. Při přípravě písemných podání byste totiž měli mít po ruce veškeré nutné informace pro podporu svých argumentů a výzkumná fáze by se neměla opakovat při přípravě na ústní kola.⁷ Pamatujte na pravidlo 6P: Pořádnou Přípravou Předejdete Problémům Při Prezentaci.⁸ Tím neadekvátně trpí efektivnost přípravy jako snad nejdůležitější fáze prací v moot courtových soutěžích.

Zakončeme proto tuto úvodní obecnou pasáž shrnující radou. Za žádných okolností nepodceňujte fázi moot courtu, kdy budete připravovat písemná podání, jde o fázi stejně důležitou, ne-li důležitější než fáze ústních kol, protože pokud v ní selžete, pravděpodobně selžete i v ústních kolech. V rámci moot courtu jsou písemná podání proto trampolínou, která vám umožní vysoko skákat v ústních kolech a čím horší budou, tím více budete před soudci přikováni k zemi. Nadto je to právě nekonečné psaní, které vás čeká v reálné právní praxi v mnohem větší míře, než ústní argumentování.

⁵ Např. Vis moot.

⁶ Např. Czech Moot Court Competition, v jistém smyslu i CEEMC v případě, že jedna fakulta přihlásí více týmů, protože podle pravidel tohoto moot courtu soudci následně vyberou a umožní postoupit na ústní kola jen jednomu týmu z dané fakulty právě na základě písemných podání.

⁷ Bohužel se tak v praxi moot courtů většinou děje, což vede k negativním dopadům na argumentaci.

⁸ V anglickém originále jde o 5P = Proper Preparation Prevents Poor Performance.

4.1.2 Jde o „první dojem“, který může zhatit sebelepší ústní výkon

Důležitým aspektem fáze přípravy písemných podání, který si zcela jistě zaslouží samostatné pojednání, je první dojem. Nelze než souhlasit se Scaliou a Garnerem, podle nichž mají lidé obecně sklon lépe přijmout argument od osoby, které věří a oblíbí si ji.⁹ Proto pokud díky chabé kvalitě vašeho písemného podání nezískáte důvěru a sympatie osoby, která jej posuzuje, jen velmi těžko je překonáte, pokud stejná osoba bude vašim soudcem či arbitrem i v ústních kolech.

Abyste udělali dobrý dojem, musí vaše písemné podání naplňovat nejvyšší standardy v oblastech, které jsou detailně popsány a rozebrány níže. Zejména bychom v této souvislosti rádi upozornili na formální stránku písemného podání a jeho vzhled jako takový. Právě ony působí ten úplně „nejprvnější“ dojem, a bude-li vaše písemné podání vypadat na první pohled profesionálně a dobře, soudce bude mít opět sklon vám prominout i některé obsahové přehmaty. Naopak neprofesionálně vypadající písemné podání ve většině případů „otupí“ i sebebrilantnější věcnou argumentaci. Proto je kriticky důležité, abyste soudce donutili říct si: „To bude dobré.“ ještě předtím, než se do vaší písemné argumentace začte.¹⁰

4.1.3 Příprava, hledání problému a jeho správná identifikace

Příprava a umění se dobře připravit je nejdůležitější fází práce v rámci moot courtu. Už bychom asi ani nemuseli pokračovat dále, protože úvodní věta je všeříkající. Přesto bychom rádi dodali úvodní obecné odůvodnění výše uvedeného tvrzení, které bude blíže rozebráno v pasáži o samotném procesu psaní písemného podání.

Opětovně je nejen mootologickým pravidlem, ale i pravidlem aplikovatelným skoro ve všech sférách lidské činnosti, že by z celkového kvanta našeho výkonu měla příprava na daný výkon zabírat nejpodstatnější část. Stejně tak to platí u moot courtů, kde si mnozí účastníci říkají: „Kéž by soudce při čtení písemných podání či při naší ústní argumentaci věděl, jak jsme se na její tvorbě nadřeli.“ Příprava je jakýmsi pohonným palivem, které

⁹ SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan A. *Making your case*. St. Paul: Thomson West, 2008, s. xxiii.

¹⁰ Toto pravidlo však neplatí absolutně, menšina zkušených a nejvíce erudovaných soudců naopak mnohdy u těch nejlépe vypadajících písemných podání zbystří a o to přísněji zkoumají věcnou stránku argumentace a nechtějí se vzhledem nechat „nachytat“.

je třeba dočerpat v potřebném množství, aby poté naše písemná podání (spolu s ústní argumentací) mohla urazit cestu k přesvědčení soudců, aniž bychom po této cestě museli zastavovat u čerpací stanice nebo dokonce skončili bez paliva daleko od ní.

Detailní rozbor toho, jak se připravovat, bude následovat v pasáži o procesu psaní. Ovšem už na tomto místě bychom rádi zmínili jeden aspekt přípravy, jehož zanedbání může mít dalekosáhlé následky na další práci. Minimálně třikrát si pozorně prostudujte pravidla mootu, jehož se zúčastňujete, a poté se ujistěte, že pravidlům dobře rozumíte. Moot courtová praxe bohužel často ukázala, že ledabylost ve studiu soutěžních pravidel vedla k neúspěchu v celém mootu. To platí zejména u moot courtů, jejichž pravidla jsou detailní a rozsáhlá¹¹. Právě tato pravidla mohou skrývat ustanovení týkající se zejména formy písemného podání, jejichž nedodržení, resp. porušení může ve světle výše uvedeného příkladu vést soudce k závěru „To nebude dobré.“ ještě předtím, než začne číst, k velkým bodovým srážkám v hodnocení či přímo ve vyřazení daného podání z hodnocení.

Posledním aspektem, který bychom zde rádi uvedli v souvislosti s přípravnou fází moot courtů vzhledem k našim zkušenostem a nutno uznat i chybám, ze kterých jsme se poučili, je umění najít a identifikovat problémy moot courtového případu. Může se totiž stát, že organizátoři moot courtu záměrně matou jeho účastníky ve skutkovém zadání a snaží se odvést pozornost od skutečného právního problému, který případ skrývá. Čím hůře budete připraveni, tím jednodušší bude vás zmást a dovést na scestí při řešení celého případu. Naopak, čím lépe připraveni budete, tím jednodušeji problém identifikujete, a co je důležité, tím kvalitněji ho vyřešíte, zatímco vaši hůře připravení soupeři mohou řešit úplně nerelevantní otázky. Může například dojít k tomu, že případ bude jakoby směřován k otázce podstatnosti porušení smlouvy, ale Vy na základě nenápadně v textu zadání ukrytých faktů zjistíte, že smlouva vůbec nemusela být platně uzavřena, a právě zde se skýtá nejzásadnější problém. Proto vždy zkoumejte jak individuálně, tak týmově, zda jste správně identifikovali problém a jste tedy na správné cestě k úspěchu v moot courtovém sporu.

Tolik pro obecný úvod do psaní písemných podání. Rádi bychom, abyste uvedená slova měli vždy na paměti i při samotné tvorbě vašich žalob, vyjádření k žalobě, memorand, memorialů a podobně. Bude vždy dobré, když

¹¹ To je typický příklad Jessupu.

se z „úřední povinnosti“ budete v průběhu prací vracet k těmto obecným zásadám a budete se je vždy snažit ve vaší práci zohlednit.

4.2 Obsahová stránka písemných podání

V této kapitole se budeme věnovat tomu, jak dovést čtenáře našich písemných podání k závěru, který se shoduje se závěrem argumentace podporující pozici našeho klienta v moot courtovém sporu. V první části dané kapitoly vás provedeme možnostmi, které nabízejí základní principy moot courtové argumentace a v její druhé části vám ukážeme, jak pracovat s některými argumentačními vzorci či argumentačními postupy.

Předtím, než k tomu přistoupíme, je ovšem třeba, abyste si uvědomili základní tři fakta, která platí v moot courtu, ale i v reálné právní praxi. K tomu, abyste v obojím uspěli, je zapotřebí, abyste přesvědčili soudce, k čemuž dojde jen pokud:

1. soudce jasně chápe, o co ho žádáte;
2. soudce si je jistý, že je v jeho pravomoci spor rozhodnout.

Poté, co se soudce seznámí s vaší argumentací podporující to, co po soudci žádáte, soudce dojde k závěru, že jde o nejlepší možné rozhodnutí (jak ve vašem konkrétním případě, tak do budoucna). Tím pádem dojde i k závěru, že jiné rozhodnutí (nebo odmítnutí vašeho požadavku) oproti vašim argumentům neobstojí.¹²

Kromě toho musí vaše argumentace být důvěryhodná. Důvěru si získáte velice jednoduše tím, že budete spravedlivě předkládat fakta případu a stejně tak budete popisovat jednotlivé jeho problémy,¹³ i když vám zrovna nehrají do karet. Zcela zjevné neadekvátní zkruslování obzvláště hned v úvodu vašeho podání může dovést vaše snahy vniveč. Obdobný výsledek by mělo i úmyslné zamlčení judikatury či nezohlednění judikatury, která není ve váš prospěch, což může být zejména v mezinárodních moot courtech v očích soudců z common law zemí závažným etickým prohřeškem. Nejen, že nakonec se soudce stejně na tuto judikaturu zeptá, a to pravděpodobně v situaci, která pro vás bude nevýhodná, ale navíc na vás uváže stigma nepřesvědčivosti a nepoctivosti, takže všechny vaše odpovědi budou a priori přijímány s nedůvěrou.

¹² SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. xxi.

¹³ Tamtéž, s. xxiv.

Před ponořením se do tajů principů argumentace a argumentačních vzorců bychom proto rádi podotknuli, že i moot courty jsou ovládány jistými profesně-etickými principy a ač je pravdou, že byste měli být vedeni primárně zájmem vašich klientů, existují zde limity, jimž i zájem klienta podléhá, kde nejdůležitějším z nich je hodnota spravedlnosti a snaha o spravedlivé řešení případu.

Nadto bychom ještě měli určitě podotknout, že mnohé zde uvedené zásady jsou promiscue použitelné i v rámci ústní argumentace, a abychom se neopakovali, budeme v pasáži o ústní argumentaci na tuto kapitolu odkazovat tam, kde to bude vhodné.

4.2.1 Základní principy moot argumentace

V odborné mootologické literatuře objevíte plno rad a tipů, jak argumentovat v písemných podáních.¹⁴ Abychom vás nezahltili, vybrali jsme i na základě našich vlastních zkušeností následujících šest rad, jejichž aplikace napomůže tomu, aby vaše písemná podání v moot courtu obstála. Jsou jimi tyto rady:

- Zkoumejte pravomoc a příslušnost.
- Analyzujte soudce a adaptujte se jim.
- Prodejte svůj případ.
- Začněte silně.
- Používejte jednoduchý jazyk.
- Zakončete podání silně.

4.2.1.1 Zkoumejte pravomoc a příslušnost (jurisdikce)

Úplně prvním krokem, který musíte vždy učinit, je zkoumání pravomoci a příslušnosti (jurisdikce) soudu či rozhodčího senátu v daném případě, což souvisí i s výše uvedenou dovedností hledat a identifikovat v případě příslušný právní problém. Otázka kompetencí totiž bývá častým bodem sváru a studenti by proto měli mít již na začátku jasno v tom, že soud či jiný rozhodující subjekt může udělat to, co po nich budou žádat. Jurisdikci soudu můžete zpochybnit buďto a priori jako celek (např. v rozhodčím řízení v důsledku toho, že nebyla platně uzavřena rozhodčí doložka), nebo v návaznosti

¹⁴ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 3 a násl.; SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 67 a násl.; KEE, Christopher. *The Art of Argument*, s. 23 a násl.

na požadavky, jak a o čem by soud měl rozhodnout (např. nelze po českém Ústavním soudu požadovat, aby přiznal náhradu škody). Navrhovat v petitu něco, k čemu soud nemá kompetenci je jako chtít po vrátném na fakultě, aby vás přijal na studia práv. Stejně je to i se soudci. Pokud soudci nemají pravomoc udělat to, co po nich žádáte, tak nejen že máte slabou argumentaci, v takovém případě dokonce nemůžete použít argumentaci žádnou.¹⁵

S tím souvisí i skutečnost, na kterou upozorňují Scalia a Garner, totiž, že na většinu slabých bodů vaší argumentace bude upozorněno protistranou a Vy budete ještě mít možnost se k nim vyjádřit.¹⁶ Ale pravomoc a příslušnost jsou podmínkou řízení, která je zkoumána vždy z úřední povinnosti. Nemůže proto dojít k tomu, že protistrana uzná vaši argumentaci nebo se k ní vůbec nevyjádří a Vy tím máte vyhráno. Od otázky jurisdikce se proto vždy musíte odpíchnout a hlavně si strategicky stanovit, zda je ve vašem zájmu argumentovat pro její existenci nebo ji popírat.

Pasáž věnovaná pravomoci a příslušnosti soudu je obrovsky důležitá i jako základ pro ústní kola, kde musíte vycházet z písemného podání. Může totiž být zážitkem způsobujícím srdeční problémy, když se vás soudce zeptá: „*Předtím, než začneme k věci, můžete mi prosím pomoci objasnit váš názor na to, zda má vůbec tento soud kompetenci rozhodovat?*“¹⁷ Nebude-li vaše odpověď na tuto otázku pokryta vašim písemným podáním, můžete za prvé porušit pravidla, na což lépe připravená protistrana určitě neopomene upozornit. Nadto nebudete s velkou pravděpodobností mít přípravu dostatečně podloženou odpověď. Tím se jen potvrzuje výše uvedená teze o kritické důležitosti přípravy v rámci tvorby písemných podání.

Pro shrnutí proto radíme, věnujte dostatek času a místa zkoumání toho, zda má soud či rozhodčí senát posuzující moot courtový případ vůbec pravomoc a příslušnost tento spor rozhodovat. Pokud se v této části minete, budete i po zbytek moot courtu argumentovat „v autu“.

4.2.1.2 Analyzujte soudce a adaptujte se jim

Princip „Analyzuj a adaptuj se“ je jedním z principů, se kterými nás seznámil mootologický expert David Seikel. Jde o princip, který navíc do moot courtů zavádí jisté techniky investigativně-špionážní povahy. Myšlenka je

¹⁵ K tomu blíže SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 3.

¹⁶ Tamtéž.

¹⁷ Tamtéž, s. 4.

jednoduchá – znáte-li dopředu soudce, který bude ve vašem případě pravděpodobně rozhodovat, vždy z toho budete jediné těžit¹⁸.

Můžete si tak např. vyhledat jeho články a jiné publikační vstupy dopadající na rozebíraný případ, protože za prvé daného soudce potěšíte, za druhé dokážete, že jste uspěli ve fázi výzkumu, a za třetí budete mít jistotu, že daný soud nebude svůj vlastní názor (s největší pravděpodobností) rozporovat, bude pro něj „závazný“. Spolu s tím si budete moci udělat obecný obrázek o jeho nazírání na danou oblast práva a tomu všemu uzpůsobit své písemné podání tak, aby jej přesvědčilo.¹⁹

Dalším důvodem, proč je dobré si zjistit co nejvíce o soudcích, znáte-li je předem, je i důvod motivační. Např. v rámci CEEMC je představa toho, že vaše podání bude zkoumat Eleanor Sharpston více než dostatečným důvodem pro to, abyste se připravili dle svých nejlepších možností a aby i samotné písemné podání splňovalo ty nejpřísnější standardy.

Proto se i ti z vás, kteří dopředu nevědí, kdo bude hodnotit jejich písemné podání, mohou řídit touto radou: Mějte vždy při psaní na paměti prototyp toho nejpřísnějšího a doslova „krvelačného“ soudce a snažte se svou písemnou argumentací takového soudce uspokojit. Budete-li se touto radou řídit, tedy budete-li znát své publikum, analyzovat jej a adaptovat se mu, budete na dobré cestě k úspěchu. Nebudete-li se touto radou řídit, dáváte výhodu vašim soupeřům, kteří ji využijí a mohou tak získat body, které vás budou stát úspěch v moot courtu jako celku.

4.2.1.3 Prodejte svůj případ

Právníci se v mnohém neliší od obchodníků, kteří prodávají své výrobky. Rozdílem je jen to, že prodávají své případy, resp. svou pozici v případě spolu se souvisejícími argumenty. A jaký by byl váš dojem, kdybyste se obchodníka s auty zeptali, zda má určitý vůz diesellový motor nebo ne, a on by netušil, o čem mluvíte? Úplně stejné je to i v moot courtu, kde je absolutně nutné, abyste o případu věděli vše až do těch nejmenších detailů. Musíte se stát expertem co do faktů případu a práva na něj dopadajícího. Ve hmotném právu pak jde zejména o fakta, pokud soudce zjistí, že si nejsou studenti jistí v kramflecích co do faktů, stěží poté uvěří právní argumentaci. V této souvislosti mě napadají slova jednoho z arbitrů, která zazněla na příprav-

¹⁸ To je případ většiny soudců např. na CEEMC či soudců menších fakultních moot courtů.

¹⁹ K tomu blíže KEE: *The Art of Argument*, s. 24.

ném pre-mootu na Vis moot v roce 2012 v Budapešti. Řekl přesně: „Vy moc argumentujete právem! Ale kde jsou fakta?“. K tomu i Scalia a Garner píšou: „Nepodceňujte důležitost faktů“.²⁰ Mnohdy se totiž stane, že se zamotáte v teoretických názorech na daný problém objevených v odborné literatuře a přitom bývá mnohem efektivnější postavit fakt A proti faktu B a z něj dovodit, že váš oponent je ten „zlý“ v daném případě.

V čem se ovšem právníci liší od obchodníků, je možnost či dokonce povinnost uchýlovat se k postupům a taktikám, které by zřejmě v obchodním světě měly povahu nekalé soutěže. Očekává se totiž, že budete předvídat (pokud jste žalovanou stranou, pak přímo reagovat) argumentaci vašeho oponenta a budete se s ní vypořádávat. Jste-li žalobcem, je obzvláště důležité taktizovat a zvážit, zda reflektovat všechny předvídatelné argumenty soupeře anebo si některé ponechat na dupliku, nebo až na ústní kola, budou-li proti-stranou použity. Druhou stranou mince je totiž výše uvedená etická povinnost vypořádat se i s fakty a argumenty jdoucími proti vám. Na řešení tohoto praktického problému zřejmě neexistuje jediná správná odpověď. Musíme každopádně vycházet z toho, že úvodní písemné podání žalobce nemůže vypadat jako duplika, je třeba primárně přinést vlastní argumenty. Čím více možných protiargumentů soupeře se vám ovšem podaří vyvrátit, tím lépe. Vždy a v každé fázi psaní vašeho písemného podání se přitom ptejte, čím byste argumentovali, kdybyste byli vašim oponentem²¹. Nesmí to však být na úkor soudržnosti a logické návaznosti vaší argumentace, stejně tak je třeba zvážit, které protiargumenty jsou dostatečně silné a v jakém kontextu.

Vyvracení argumentů protistrany mnozí soudci dokonce očekávají, a takto očekávané „rozbourávání“ pozice vašeho soupeře je důležité hned z pěti důvodů, které popisují Scalia a Garner:²²

- Některé argumenty vaší protistrany soudce napadnou, ještě než otevře vaše písemné podání a když se o nich ničeho nedočte, může mít pocit, že jste přehlédli zásadní problém případu;
- Ponechání iniciativy na vaší protistraně ve vznesení určitého problému může vést soudce k závěru, že se z nějakého jemu neznámého důvodu zdráháte v dané věci argumentovat;
- Systematickou demolicí pozice protistrany dostáváte vašeho soupeře neustále do šachu a on se musí bránit tomu, aby nedostal šach mat;

²⁰ K tomu také KEE: *The Art of Argument*, s. 20; SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 9.

²¹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 9.

²² Tamtéž, s. 16.

- Využijete příležitost uvést argumenty protistrany vlastními slovy a tím udáte kontext následné diskuzi;
- Působíte důvěryhodně a spravedlivě.

V neposlední řadě se musí jako tenká červená nit vašim písemným podáním linout, co od soudců žádáte, jak chcete, aby rozhodli. Nesmíte dovolit, aby se soudce při čtení vašeho podání ptal: „Kam tím směřují?“. Stejně tak by po dočtení vašeho podání a zjištění obsahu petitu neměl říci: „To mi nějak nesedí“. Vráťm-li se k paralele s obchodníky, soudci musí mít přesnou představu, co jim nabízíte, nesmí přitom být klamáni a musí „zboží“, jež nabízíte, ochotně a s radostí koupit, tzn. rozhodnout ve váš prospěch.

4.2.1.4 Začněte silně

Pokud to logika věci umožňuje, začněte vždy vašim nejsilnějším argumentem (tzv. „vítězným“ argumentem). Jak píšou Scalia a Garner: „Když první doušek nezachutná, už nebudeme chtít pít dále.“²³ Jde zároveň o praktickou radu i pro ústní kola, kde se díky všetečným otázkám soudců nemusíte ani za váš první bod dostat. Nicméně nutno podotknout, že v mnohých moot courtech vás pravidla či tradiční úzus může nutit začít např. s procedurálními otázkami a až poté pokračovat s otázkami hmotněprávními, kdy váš nejsilnější argument může být právě až z druhé zmíněné oblasti. Zde se samozřejmě dané pravidlo neuplatní absolutně. Nicméně, i když je pořadí argumentací předem stanoveno, měli byste se snažit dosáhnout toho, aby alespoň každá pasáž začínala tím nejsilnějším argumentem. Znovu je nutno v této souvislosti připomenout kouzlo prvního dojmu, které i zde samozřejmě nachází své opodstatnění.

Jste-li žalobcem, vaše podání bude soudcem posuzováno v daném sporu jako první a taky v ústním jednání budete vystupovat jako první. Nikdy nezačínáte vyvracením (možných) argumentů protistrany. Není v této pozici takticky vhodné, abyste se sami stavěli hned ze začátku do defenzivní pozice. Úplně to samé platí i o konci vaší argumentace, vyvracení argumentů protistrany by se mělo odehrávat uprostřed vaší argumentace. I zde tedy můžeme uplatnit techniku „sendvič“, kdy vyvracení argumentů by mělo tvořit jeho náplň, ale pečivo by měla vždycky představovat vaše silná afirmativní argu-

²³ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 14.

mentace. Pro shrnutí této rady, vyvracejte argumenty protistrany uprostřed vaší argumentace, ale nikdy tak nečítejte na jejím začátku či konci.

Na druhé straně, reagujete-li coby žalovaný na žalobcovu podání (či jako žalobce sepisujete dupliku) a vyjadřujete se tak ve věci jako druhý, je nutné sestavit vaši argumentaci efektivně a hlavně reflektivně k argumentaci protistrany. Obzvláště uvedla-li protistrana v úvodu svého podání silný argument, není nic důležitějšího, než v úvodu vašeho podání takový argument „sestřelit“, např.: „Žalobce ve své argumentaci uvádí A, ovšem k dané věci je nutné uvést i B...“. Jakmile se vám podaří prokázat, co je na argumentaci žalobce pochybného, musíte ovšem přejít k vlastnímu pohledu na případ a přednést svou vlastní afirmativní argumentaci, vaše hlavní premisy a vaše závěry vyplývající z ústředních faktů případu.²⁴ Začátek podání žalovaného a jeho síla se tedy bude posuzovat zrcadlově oproti podání žalobce a nejsilnější bude, když hned v úvodu zneškodníte nejsilnější argument žalobce.²⁵

V této souvislosti, a s tím jak uvést své podání, bychom si dovolili parafrázovat ještě jednu radu, kterou přináší autoři knihy *Making your case*: „Zaujměte nejlépe ubránitelnou pozici a nesnažte se ubránit neubránitelné“.²⁶ Jste-li ovšem žalobce, nenechávejte na žalovaném, aby jako první uvedl skutečnosti, které hrají proti vám. Naopak zapůsobíte určitě dobře, pokud uznáte skutečnosti, které jsou pro vašeho klienta nevýhodné, a následně vysvětlíte, že těžiště případu je v jiném bodě a tyto skutečnosti tak nejsou pro rozhodnutí ve věci rozhodné.²⁷

Obzvláště velkou chybou by poté bylo začít argumentem, o jehož síle máte vy sami pochybnosti, jen abyste alternativně mohli použít argument jiný a silnější. Vždy je třeba zvažovat, jaké argumenty použít a jak nakládat s vaší municí. Tomuto tématu a sestavování podání jako celku co do síly argumentace se detailněji věnujeme ještě v pasáži o strategii a architektuře písemného podání.

4.2.1.5 Používejte jednoduchý jazyk

Tuto pasáž bychom rádi uvedli citátem Michala Bobka: „*Dlouhé souvěti je jako neukotvená plachta, kterou odvane první větřík a do které se snadno*

²⁴ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 18.

²⁵ Pokud jím žalobce nezačne, situaci vám samozřejmě ulehčí.

²⁶ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 19.

²⁷ Tamtéž, s. 21.

strefuje.“.²⁸ Proto, aby nebyla odvanuta vaše argumentace jako celek, snažte se ji co možná nejvíce zjednodušit a nepodceňujte kouzlo jednoduché věty. Vzorem by Vám mohl být slavný anglický soudce Lord Denning, který proslul právě tím, že psal téměř výhradně v jednoduchých větách a o to efektivněji sděloval stranám sporu a veřejnosti své názory. Posudte sami:

It happened on April 19, 1964. It was bluebell time in Kent. Mr. and Mrs. Hinz had been married some 10 years, and they had four children, all aged nine and under. The youngest was one. Mrs. Hinz was a remarkable woman. In addition to her own four, she was foster-mother to four other children. To add to it, she was two months pregnant with her fifth child. On this day they drove out in a Bedford Dormobile van from Tonbridge to Canvey Island. They took all eight children with them. As they were coming back they turned into a lay-by at Thurnham to have a picnic tea. The husband, Mr. Hinz, was at the back of the Dormobile making the tea. Mrs. Hinz had taken Stephanie, her third child, aged three, across the road to pick bluebells on the opposite side. There came along a Jaguar car driven by Mr. Berry, out of control. A tyre had burst. The Jaguar rushed into this lay-by and crashed into Mr. Hinz and the children.

Mr. Hinz was frightfully injured and died a little later. Nearly all the children were hurt. Blood was streaming from their heads. Mrs. Hinz, hearing the crash, turned round and saw this disaster. She ran across the road and did all she could. Her husband was blond recall. But the children recovered.

An action has been brought on her behalf and on behalf of the children for damages against Mr. Berry, the defendant. The injuries to the children have been settled by various sums being paid. The pecuniary loss to Mrs. Hinz by reason of the loss of her husband has been found by the judge to be some oe15,000; but there remains the question of the damages payable to her for her nervous shock – the shock which she suffered by seeing her husband lying in the road dying, and the children strewn about.

²⁸ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 286.

The law at one time said that there could not be damages for nervous shock: but for these last 25 years, it has been settled that damages can be given for nervous shock caused by the sight of an accident, at any rate to a close relative. Very few of these cases have come before the courts to assess the amount of damages. O'Connor J. fixed the damages at the sum of £4,000 for nervous shock. The defendant appeals, saying that the sum is too high.

I would like to pay at once a tribute to the insurance company for the considerate and fair way in which they have dealt with the case. In English law no damages are awarded for grief or sorrow caused by a person's death. No damages are to be given for the worry about the children, or for the financial strain or stress, or the difficulties of adjusting to a new life.

Damages are, however, recoverable for nervous shock, or, to put it in medical terms, for any recognisable psychiatric illness caused by the breach of duty by the defendant.²⁹

Krása, že ano? Proto zkuste Lorda Denninga napodobit. Pište v co možná nejkratších a nejjednodušších větách. Samozřejmě to neznamená, že souvětí jsou zakázána! Ale určitě byste se měli vyvarovat typických „právnických“ souvětí, která obzvláště v češtině mohou dosahovat délky až na 5 řádků a více.

Lehce taky odbočíme do oblasti stylistiky, co se používaného jazyka týče. Neměla by jím totiž být plynulá latina, skutečně neplatí přímá úměra mezi kvalitou textu a použitými latinskými výrazy. Věta: „*Detentor neměl animus possidendi ani bona fides, nemohl tedy na tertia ničeho převést, neb nemo ad alium plus iuris transferre potest, quam ipse habet a nabyli něčeho od tertia, pak nesmíme zapomenout, že nemo turpiduniem suam allegare potest.*“ Bylo by to příliš zřejmě i na moot court z římského práva. Proto prosím latinské pojmy omezujte jen na nutné minimum.

Dalším bodem, který bychom v této pasáži rádi zmínili, je rada, abyste se neinspirovali Honoré de Balzacem a barvitými situačními popisy, kterými se čtenář musel prociť, než se dočkal skvělého vyprávění z pera francouzského klasika. V beletrii se podobný popis můžete dovolit, nikoliv ovšem jako právník. Můžete totiž soudci způsobit jen málo co horšího, než se doče

²⁹ Cit. dle BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 287.

první zásadní argument až na straně číslo 13 vašeho písemného podání. Jak píšou Scalia a Garner: „*Soudci jsou netrpělivým, neodpouštějícím publikem bez jakékoliv ochoty strávit na vašem případě více času, než je třeba, aby dosáhli správného výsledku. Nikdy, nikdy nemrhejte časem soudu.*“³⁰ Stručnost a věcnost písemného podání jsou vlastnosti, které přímo souvisí s jednoduchostí jazyka, a všechny tyto aspekty by měly být propojeny i ve vašich písemných dokumentech.

Abychom shrnuli hlavní poselství této pasáže, používejte jednoduché věty namísto rozsáhlých souvětí, omezte latinu (na nejmenší nutné minimum) a jděte k věci. Takové písemné podání bude radost číst.

4.2.1.6 Zakončete podání silně

Písemná podání bychom mohli přirovnat ke knize nebo filmu – jeho nejdůležitějšími pasážemi jsou začátek a konec. Důležitost silného začátku jsme rozebrali výše. Na dalších řádcích už bychom se rádi věnovali tomu, proč je důležité své písemné podání i silně zakončit. Možná se vám už někdy po skončení filmu stalo, že jste jeho konec nepochopili, zklamal vás, byl příliš unáhlený a netušili jste, co se autor vlastně v návaznosti na předešlý děj snaží říci. Tento pocit nikdy nesmíte způsobit čtenáři vašeho memoranda. Jediným řešením tohoto pocitu vyvolaného u soudce je totiž váš neúspěch v moot courtu. Proto se vždy snažte, aby soudce měl pocit, že to, co je po něm žádáno, je nejlepší možné rozhodnutí, které může ve věci vynést.

Odbornou terminologií řečeno by závěrem vašeho písemného podání měla být tzv. perorace, tedy závěr argumentace, který by měla soudce donutit jednat tak, jak předcházející argument logicky popisuje.³¹ Ideální je krátce čtenáři připomenout vaše dřívější argumenty a poté z nich dovodit právní pravidlo, které by dle Vás mělo být soudcem aplikováno. Rádi bychom obdobně jako Scalia a Garner upozornili, že je lepší se vyvarovat otřepané fráze „Z výše uvedených důvodů...“; raději použijte něco silnějšího a shrňte věcně body vaší argumentace.³²

Závěr písemného podání vždy soudci utkví v hlavě, proto se zkuste i zde řídit klasickým heslem Maxima Tomoszka a ptejte se sami sebe: „Je tohle to nejlepší, co jsem byl schopen vytvořit?“ Pokud si sami odpovíte negativně,

³⁰ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 24.

³¹ Tamtéž, s. 37.

³² Tamtéž, s. 38.

tím spíše bude negativní i hodnocení soudce. Zakončete proto vaše písemné podání stylem, který Vám umožní si na danou otázku odpovědět „ano“.³³

4.2.2 Argumentační vzorce a techniky

V této pasáži bychom Vám rádi přinesli inspiraci pro vaše snahy o sestavení co možná nejuděrnějšího argumentu. Existuje několik jednoduchých receptů, které Vám umožní připravit pro čtenáře vašeho písemného podání výborný pokrm. Současně jsou níže popsány argumentační vzorce aplikovatelné i v ústním projevu, kde se díky jeho bezprostřednosti jejich úderná síla ještě zvyšuje. Nejde samozřejmě o vyčerpávající výčet argumentačních technik, přesto si trváme tvrdit, že níže uvedené rady jsou zaručenou cestou k úspěchu.

4.2.2.1 Sylogismy

Nezákladnějším a pro svou jednoduchou strukturu také zřejmě neúčinnějším argumentačním vzorcem je sylogismus. Jde totiž o nejpřirozenější formu logického myšlení, kterou máme všichni společnou, často se totiž při dovozování závěru uchylujeme k sylogismům, aniž bychom si toho byli vědomi. Struktura sylogismu je navíc velmi blízká struktuře právních norem, takže je pro použití při subsumpci jako dělaný.

Vedeni poučkou, že jeden příklad řekne více, než řekne 1000 slov, Vám proto přinášíme příklad toho, jakou formu může sylogismus mít:

a) Pozitivní:

*Všichni psi mají ocas.
Mikeš je pes.
Proto má Mikeš ocas.*

³³ Opět se i zde ukazuje důležitost přípravy písemných podání i pro ústní kola, protože po těžkém „grilování“ soudců můžete být tak zviklaní, že si poté, co jste ne úplně přesvědčivě podali byť i jen část Vaší argumentace, nebudete jistí ani tím, jak jste chtěli podat závěr Vaší argumentace. Proto čím lépe se budete připravovat už ve fázi psaní písemných podání, tím lépe podobným scénářům předejdete.

b) Negativní:

*Jenom kočky mňoukají.
Mikeš nemňouká.
Proto Mikeš není kočka.*

Obrovsky důležité je, aby nám obě výchozí premisy v závěru „zavakly“. Nemůžeme tak argumentovat takto:

*Všichni psi mají ocas.
Mikeš má ocas.
Proto je Mikeš pes.*

Takto postavený argument je velmi jednoduše průstřelný, protože Mikeš může být také kočka, čímž nám padnutím jedné premisy padá celá argumentace. Trikem je postavit hlavní premisu (aplikované pravidlo) a navazující premisu (fakta naplňující dané pravidlo) tak, aby závěr byl nevyhnutelnou, jedinou a pravdivou možností. Z pohledu formální logiky se jedná o tzv. implikaci, která funguje pouze jednosměrně, tedy jestliže A, pak B, nikoliv opačně. Proto, abyste zkonstruovali funkční sylogismus, je třeba najít pravidlo, které zapadá do skutkového stavu případu (jestliže je dané zvíře pes, pak má ocas). Slovy Scalií a Garnera bychom mohli říci, že musí jít o pravidlo, které je „vyvoláno“ fakty případu.³⁴

Rádi bychom v té souvislosti ještě zopakovali výše zmíněnou zásadu, že jsou to hlavně fakta, která tvoří váš případ a vaši pozici. Působí mnohem přesvědčivěji, než teoretické „kudrlinky“, v nichž se soudce může jednoduše ztratit. Sylogismus s tím jde ruku v ruce a skutečně je tou možná nejúčinnější argumentační zbraní.

4.2.2.2 Další argumentační vzorce

Kromě sylogismů existuje plno dalších vzorců a postupů, na základě kterých se dá vystavět povedený argument a právě jim bychom se rádi přehledově věnovali v této pasáži.

³⁴ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 43.

4.2.2.3 Metoda PRES

Metoda známá pod zkratkou PRES se vyznačuje opět zejména přehledností argumentu pro čtenáře a v jistém smyslu je postavena na sylogistickém půdorysu. Co tedy znamenají jednotlivá písmena, z nichž se zkratka této argumentační metody sestává?

P – Problem (Problém)

R – Rule (Pravidlo)

E – Explanation (vysvětlení aplikace pravidla na skutkový stav případu)

S – Summary (Shrnutí)

Příklad argumentace PRES:

Zákon zakazuje registrovaným partnerům adopci. Povoluje ji však všem ostatním jednotlivcům, bez ohledu na to, jestli jsou svobodní nebo sezdání. Jediné rozlišující kritérium je tedy pohlavní orientace. LZPS však takové rozlišení považuje za zakázanou diskriminaci. Proto má být adopce povolena i registrovaným partnerům. Zákonný zákaz adopce registrovanými partnery je proto pro rozpor se zákazem diskriminace protiústavní.

Jak si můžete ověřit, metoda PRES je přesvědčivá, protože čtenáře přehledně vede od problému až k jeho řešení. Jistým mínusem ovšem je, že se čtenář dozví až na konci argumentu, jaké je jeho řešení a jaká je tedy vaše, což ho může zejména u delších písemných podání až příliš dlouho ponechávat v nepříjemném napětí.

Velmi podobnou metodou je pak IRAC (I – Issue, R – Rules, A – Application, C – Conclusion), jehož struktura je víceméně shodná.³⁵

4.2.2.4 Metoda CR(E)AC

Tento argumentační vzorec taky vychází ze sylogistické struktury, ale jde ještě o krok dále než PRES. Odlišuje se od něj totiž v tom, že již na začátku se čtenáři sděluje, jaký je závěr argumentace. Jinými slovy řečeno, předem sdělí, jaký je výsledný argument.

³⁵ WEIZER, Paul. *How to please the court: A moot court handbook*. New York: Peter Lang Publishing, 2004, s. 54.

Struktura CR(E)ACu vypadá následovně:³⁶

C – Conclusion (Závěr)

R – Rules (Pravidlo)

(E) – Explanation (Vysvětlení existence pravidla jako takového)

A – Application (Aplikace pravidla na skutkový základ případu)

C – Conclusion (Závěr)

Kouzlem CR(E)ACu je, že se hned ze začátku dozvíte, „kdo je vrahem“. Lépe řečeno, hned ze začátku budete vědět, že „vrahem je zahradník“.³⁷ Čtenář vašeho písemného podání díky tomu nemusí prožívat výše popsané napětí a vaše argumentační linka proto pro něj bude o mnoho jednodušeji pochopitelná, když bude již od začátku vědět, kam směřujete.

Možná se ptáte, proč jsou kolem písmenka „E“ závorky. Důvodem je, že tento prvek není v našem právním prostředí nutnou součástí argumentace, protože (bohužel) není součástí naší právní kultury zdůvodňovat i samotnou existenci daného právního pravidla či rozebírat, proč vůbec vzniklo a jaká je jeho role a účel. V mezinárodních moot courtech, obzvláště v těch, jichž se účastní zástupci anglosaských zemí je ovšem vhodné ono „E“ zapojit a vysvětlit, že i pravidlo samotné má svůj důvod, čímž vaše argumentace opět zesílí.

CR(E)AC argument by proto mohl vypadat takto:

Zákaz adopce registrovanými partnery je protiústavní. LZPS zakazuje diskriminaci na základě pohlavní orientace, aby byla zachována rovnost příležitostí i rovnost výsledků mužů a žen nezávisle na jejich orientaci. Jestliže zákon zakazuje registrovaným partnerům adopci a povoluje ji všem ostatním jednotlivcům, bez ohledu na to, jestli jsou svobodní nebo sezdaní, jediným rozlišovacím kritériem je tedy pohlavní orientace. Zákaz adopce registrovanými partnery je proto protiústavní.

³⁶ WEIZER, Paul. *How to please the court: A moot court handbook*, s. 54.

³⁷ K tomu také BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 283; Tvůrci tohoto argumentačního vzorce se možná nechali inspirovat příběhy inspektora Colomba, kde jsme se také nejdříve dozvěděli, kdo je pachatelem a o to zajímavější pak bylo sledovat, jak jej Colombo odhalí.

Abychom tedy pojednání o tomto základním argumentačním vzorci shrnuli, máte-li v úmyslu čtenáře provést vašimi argumenty a sylogismus ve své čisté podobě se vám nedaří zkonstruovat, držte se CR(E)ACu, který vás určitě dovede ke zdárnému cíli.

4.2.2.5 Argument „odborníkem“

Následující tři argumentační doporučení bychom možná mohli nazvat spíše argumentačními doplňky než metodami či vzorci. Jedná se o tři pravděpodobně nejčastější způsoby, jak zesílit argument, aniž byste jej zasazovali do určité „rovnice“.

Prvním z nich je argument odborníkem, který krátce a jednoduše spočívá v tom, že se odvoláte na věhlasného odborníka v dané oblasti práva, čímž argumentu propůjčujete „gloriolu“ spojenou s pověstí onoho právníka. Můžete tak např. napsat:

Jak tvrdí Miguel Maduro, evropská politika neudržela krok s rozsahem a stupněm problémů Evropské unie.³⁸

Problémem ovšem může být, pokud soudce s názorem onoho odborníka jednoduše nesouhlasí. V ústních kolech se tak můžete dočkat dotazu, zda je daný názor právně závazný či proč by měl být brán v potaz. Proto bychom spíše doporučili na autora myšlenky odkázat, ale snažit se i přesto uvést jeho věcnou argumentaci. Tvrzení, že „někdo něco tvrdí, a proto je to pravda, protože to tvrdí tato osoba“ totiž v moot courtech velmi často neobstojí. Vámi prezentovaný názor má být přesvědčivý silou své argumentace, nikoliv proto, že si to myslí ještě někdo další. I odborníci velkých jmen mohou často zastávat kontroverzní názory.

³⁸ Viz MADURO, Miguel. *The Euro's Crisis of Democracy* [online]. Project Syndicate, 4. srpna 2011 [cit. 24. května 2012]. Dostupné z <<http://www.project-syndicate.org/commentary/the-euro-s-crisis-of-democracy>>

4.2.2.6 Argument ad personam

Argument ad personam určitě dobře znáte, sami jste ho mnohokrát možná použili, když jste na někoho osobně zaútočili kvůli vlastnostem, které daná osoba má. Jak z toho vyplývá, argument ad personam nemá věcnou povahu, jde o krok zpět a jeho podstatou je napadání sděleného skrze napadení udělovatele, který podle argumentujícího nemá legitimitu k tomu, aby sdělované sděloval.

Příklad argumentu ad personam:

František Vomáčka je biochemik, a proto by se neměl vyjadřovat k otázkám ústavního práva, protože tomu nemůže rozumět.

Problémem je, že argument ad personam nemá věcnou povahu a čtenář, který si je toho vědom, na něj bude reagovat spíše negativně.

4.2.2.7 Argument „ex ante“

Posledním argumentačním doplňkem, který je určitě vhodné zmínit, je argument „ex ante“. Jedná se o argument, který se na určitou skutečnost či právní problém dívá z pohledu jejich budoucích následků.

Příkladem argumentu „ex ante“ může být tato věta:

Kosovo nemělo nikdy získat nezávislost, protože poté budou požadovat nezávislost Jižní Osetínci, Abcházci, Kurdové, Čečenci, Gagauzové a další separatistické národy, což povede k násilnostem a narušení suverenity příslušných států.

Opět jde o velice efektivní argumentační vzorec, který může mít velkou přesvědčovací sílu. Druhou stranou mince je v tomto případě ovšem jistá míra spekulativnosti, která může být protistranou namítnuta, protože k navazujícím skutečnostem, které by měly spustit ony „budoucí následky“ nemusí z mnoha dalších důvodů vůbec dojít.

Uvedme si k tomu ještě jeden názorný příklad. Představte si následující situaci:

Zloděj vejde do banky, přiloží pistoli k hlavě rukojmí a začne křičet, že bude střílet, pokud mu muž za přepážkou nevydá veškerou hotovost, kterou u sebe má. Muž za přepážkou tak ovšem neučiní, zloděj postřelí danou rukojmí, uteče a není nikdy chycen. Rukojmí následně vinou utrpěných zranění umírá a její pozůstalí žalují banku, protože podle jejich názoru měl muž za přepážkou peníze vydat, neboť jak se ukáže, měl u sebe jen 50.000,- Kč. Jak by měl soud rozhodnout?³⁹

Na danou situaci se můžeme dívat z dvou pohledů. Bud' „ex post“, jak to obzvláště v zemích kontinentálního právního systému děláme. Můžeme se pak ptát, zda banka učinila něco špatně a zda by bylo spravedlivé, aby pozůstalé odškodnila?⁴⁰ Pokud pak budeme vážit lidský život proti „zachráněným“ 50.000,- Kč, mohli bychom dojít k tomu, že by banka měla pozůstalé odškodnit.

Existuje ovšem druhá možnost. Vzhledem k tomu, že smrt rukojmí už soud nemůže odčinit, měl by vzít v potaz, jaké důsledky bude mít jeho rozhodnutí do budoucna. Jak zabránit podobným hrůzám? Jakou zprávu veřejnosti svým rozhodnutím vyslat? Pokud by totiž banka prohrála, budou banky v budoucnu radši zlodějům s rukojmím vydávat peníze, aby poté nemusely nahrazovat škodu. Zloději pak budou mít dobrý důvod k tomu, aby si brali rukojmí. Takže vítězství žalobců by vedlo k tomu, že by se v bankách objevovalo více úspěšných zlodějů s rukojmími.⁴¹ Když takto postavený argument představíte soudci, dáte mu úplně novou perspektivu přemýšlení o případu, která může dost dobře dopadnout rozhodnutím ve váš prospěch.

4.2.2.8 Hierarchizace právních argumentů z pohledu právní metodologie

Byli bychom rádi, kdybyste ve své argumentaci hlavně zacházeli s právem podobně, jako lékaři zachází s pravidly a zásadami medicíny. I vy jako právníci máte etickou povinnost zacházet s právem „de lege artis“. Jak s právem

³⁹ Přeloženo a upraveno autorem na základě textu viz. FARNSWORTH, Ward. *The Legal Analyst: Toolkit For Thinking About The Law*. Chicago: University of Chicago Press, 2007, s. 18.

⁴⁰ FARNSWORTH, Ward. *The Legal Analyst: Toolkit For Thinking About The Law*. Chicago: University of Chicago Press, 2007, s. 18–19.

⁴¹ Tamtéž, s. 19–20.

zacházet *de lege artis* je předmětem právní metodologie nebo chcete-li, metodologie nalézání práva.⁴² Ta vám, zejména v těch nejtěžších případech (které zpravidla bývají předmětem zadání v moot courtech), umožní najít cestu z mnoha právních problémů, které bývají v souladu s „uměním povolání“.

Přitom je ovšem nutné si uvědomit, že všemožné právní argumenty mohou mít určitou hierarchii, která přináší další argumentační municí. Pokud je tedy protiargument oponenta silný, můžeme se zamyslet, zda bychom našli argument vyššího hierarchického stupně, a tím jeho argument popřeli.

Abychom vás dlouho nenapínali, zde je zmíněná hierarchie právních argumentů z pohledu metodologie nalézání práva tak, jak ji sestavil Filip Melzer:⁴³

1. Argumenty dnešního adresáta právní normy:
 - a) Argumenty smyslem a účelem normy
 - b) Argumenty systémem práva
2. Argumenty historického zákonodárce:
 - a) Argument výslovnou odpovědí zákonodárce
 - b) Argument smyslem a účelem, který sledoval zákonodárce
 - c) Argument vůlí zákonodárce vzhledem k historickým okolnostem
3. Argumenty mimoprávní

Pro bližší rozbor jednotlivých v hierarchii uvedených argumentů doporučujeme právě zmíněnou publikaci Filipa Melzera, která je zatím nejpovednějším a v praxi nejpoužívanějším pojednáním o argumentaci v právu a právní metodologii.

4.2.3 Shrnutí pasáže k obsahové stránce písemných podání

Závěrem této pasáže bychom rádi ještě zdůraznili jednu věc, která možná z předcházejících řádků nevyplývala tak jasně a kterou bychom byli rádi, kdybyste si odnesli jako zkušenost pro svou vlastní právní praxi.

Ačkoliv by pro naši právní praxi bylo zdánlivě jednodušší, kdyby právo bylo podobné matematice a přinášelo na každý právní problém jedinou správnou odpověď, není tomu tak. Na ty nejzásadnější právní spory zkrátka a jednoduše jediná správná odpověď neexistuje. Vyplyvá to ze skutečnosti,

⁴² K ní viz. MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. s. 2 a násled.

⁴³ Tamtéž, s. 205.

že právo není hodnotově neutrální, snaží se některé hodnoty upřednostňovat, ovšem střety těchto ke svému řešení vyžadují hodnotové úsudky, nikoliv jen mechanické uplatnění zákona. Na tom jsou postaveny i moot courty jako celek a mají vás tím připravit na právní praxi. Není proto třeba brát s jakýmikoliv nepřijemnými pocity skutečnost, že na řešení určitého problému přináší někdo jiný názor, se kterým se nemůžete ztotožnit.⁴⁴ Může právě jít o další z mnoha správných odpovědí na řešení dané právní otázky. UVědomění si toho, že v právu často neexistuje jediná správná odpověď, by vám naopak mělo ulevit od určitého vnitřního pocitu hledajícího právě jen tu jedinou odpověď, což je možná způsobeno i tím, že naše právní vzdělávání tuto skutečnost doposud nereflektuje v dostatečné míře. Je třeba si uvědomit, že za každým příkladem, za každým moot courtovým zadáním, která jsou trochu „odlidštěná“, se v reálném životě skrývá konkrétní lidská bytost a je to právě ona, od níž by se případ měl odvíjet mnoha směry. Proto je nejdůležitější spíše každý právní argument, každý závěr, kterých může být více, dovést *de lege artis* a nikoliv hledat jediné správné řešení celé „rovnice“.⁴⁵ Pokud se touto radou budete řídit, budete i vy sami spokojeni.

4.3 Formální stránka písemných podání

V této kapitole bychom vám rádi podali několik rad týkajících se čistě formální stránky vašeho písemného podání. Opět v této souvislosti musíme navázat na dříve uvedená slova o prvním dojmu. Skvěle vypadající písemné podání totiž soudce navnadí a bude vnitřně očekávat i skvělou argumentaci. Naopak katastrofálně vypadající písemné podání vede soudce k myšlence, že i jeho obsah bude na stejné úrovni. I když tomu tak reálně není a argumentace se povede, její síla je ve formálně špatně vypadajícím písemném podání poněkud otupena. Proto v moot courtech často forma převažuje nad obsahem, což je smutným, ale bohužel pravdivým faktem. S tím vším souvisí i stylistika, na kterou se v této kapitole také dostane.

⁴⁴ Jen na okraj si dovolím zmínit svou zkušenost z USA, kde na semináři zaznělo 30 různých názorů na určitou otázku, a přitom všechny byly „správné“, resp. žádný nebyl a priori nesprávný. Nikdy jsem nečekal, že zažiju tak povznášející pocit v souvislosti s právem.

⁴⁵ K tomu také KÚHN, Zdeněk. *Správné odpovědi při výuce práva* [online]. Jiné právo, 25. března 2008 [cit. 27. května 2011]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/03/sprvn-odpovdi-pi-vuce-prva.html>>; KOMÁREK, Jan. Právníkovy správné odpovědi s bonusem [online]. Jiné právo, 23. března 2008 [cit. 27. května 2011]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/03/prvnkovy-sprvn-odpovdi-s-bonusem.html>>

4.3.1 Doporučení, tipy a triky týkající se vzhledu písemného podání

Stejně jako v případě argumentačních vzorců bychom vám i zde rádi představili několik „receptů“ na tvorbu úhledně a profesionálně vypadajícího písemného podání. V gastronomii se tvrdí, že až 30 % vašeho zážitku z jídla tvoří čistě estetika a vzhled vám podaného jídla. My věříme, že v právu to může být velmi podobné, pokud ne ještě vyšší procento. Jak tedy vašim „strávníkům“ připravíte co nejlepší pochutnání?

4.3.1.1 Obecná pravidla vzhledu písemného podání

Úplně základní radou, bez níž by všechny následující rady nemohly platit, je detailní studium pravidel moot courtu co do vzhledu písemných podání. Mnohé moot courty totiž přímo stanoví, jak má vypadat písemné podání, např. stanoví povolené řádkování, minimální či maximální rozsah písemného podání, použité písmo, povinnost číslovat odstavce, zákaz používání poznámek pod čarou, způsob citování zdrojů a mnohé další. Tato pravidla proto pečlivě nastudujte a v jejich světle vykládejte naše rady, které vám přinášíme na dalších rádcích.

Možná se vám to bude jevit jako zbytečné, ale musíme určitě uvést, že bereme jako naprostou samozřejmost, že by písemné podání mělo mít zarovnaný text do bloku. Zmiňujeme to z toho důvodu, že se stále v až příliš vysokém počtu setkáváme s písemnými podáními, které tuto náležitost nesplňují. Text nezarovnaný do bloku zkrátka nevypadá dobře.

Stejně tak pozor na mezery mezi odstavci či řádky a odsazení textu. Pokud pravidla nestanoví něco jiného, je extrémně důležité, aby vaše písemné podání bylo formálně v těchto aspektech jednotné. Nejednotnost opět působí dojmem neprofesionality.

V těchto obecných radách bychom také rádi zmínili princip přehlednosti pro čtenáře jako vůdčí princip tvorby písemných podání po formální stránce. Proto pokud to pravidla moot courtu nezakazují, je skvělé např. číslovat odstavce pro lepší orientaci čtenáře při vnitřních odkazech, vhodně číslovat jednotlivé kapitoly písemného podání, vytvořit obsah písemného podání, seznam judikatury a dalších citovaných zdrojů spolu s odkazy na místa, kde jsou použity apod. Soudce se zkrátka musí ve vašem písemném podání vyznat, čemuž musíte tvorbu písemného podání po formální stránce podřídit.

4.3.1.2 Využívejte názvy kapitol

První speciálnější radou, jak využít i formální aspekty písemného podání pro vaši argumentaci je využití názvů kapitol. I obsah písemného podání⁴⁶ by měl tyto názvy kopírovat. Co je ovšem důležité, doporučujeme názvy kapitol tvořit v celých větách jako argument.⁴⁷

Příklad vhodně zvoleného názvu kapitoly:

1. Rozhodčí senát nemá pravomoc v této věci rozhodovat, protože neproběhla rozhodčí doložkou vyžadovaná mediace.

Takto zvolený název soudce provede vaši argumentaci mnohem lépe než slova:

2. Pravomoc rozhodčího senátu

První, co mnozí soudci či arbitři udělají po otevření písemného podání, je studium jeho obsahu na jedné z prvních stran podání. Už zde začíná vaše argumentace. Proto doporučujeme celými větami uvést váš sylogistický argument, např.

- 1.1.1 Rozhodčí senát nemá pravomoc v této věci rozhodovat, protože neproběhla rozhodčí doložkou vyžadovaná mediace*
- 1.1.2 Rozhodčí doložka uzavřená mezi žalobcem a žalovaným je dvoustrupňová, kdy rozhodčímu řízení má předcházet mediace mezi výkonnými řediteli stran*
- 1.1.3 Mediace neproběhla mezi výkonnými řediteli žalobce a žalovaného, za žalobce se jí zúčastnil jen zástupce výkonného ředitele*
- 1.1.4 Nebyl splněn předpoklad pro konání rozhodčího řízení představovaný řádným průběhem dřívější mediace a rozhodčí senát proto nemá pravomoc*

⁴⁶ Nezakazují-li ho pravidla nebo to není z povahy věci možné, např. běžná žaloba v českém prostředí obsah (možná bohužel) obsahovat zřejmě nebude.

⁴⁷ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 108.

Již na tomto místě tak soudci sdělíte, kdo je podle vás vrahem a soudce se určitě raději začte do vašeho textu o tom, proč je jím zahradník, než kdyby obsah vypadal takto:

1 *Pravomoc rozhodčího senátu.*

1.1 *Rozhodčí doložka*

1.2 *Mediace*

1.3 *Neexistence pravomoci rozhodčího senátu*

Pro shrnutí, využijte názvy kapitol tak, že celými větami čtenáři představíte kostru vaší argumentace, která se poté objeví v obsahu vašeho písemného podání.

4.3.1.3 Používejte seznam zkratk a autorit, který poté přísně dodržujte

Vaše písemné podání dostane profesionálnější nádech, pokud v jeho úvodu bude pasáž věnovaná seznamu použitých autorit a zdrojů, spolu se seznamem použité judikatury. Každý zdroj by pak měl mít svou pokud možno jednoslovnou (max. dvouslovnou) zkratku, kterou už budete používat ve zbytku textu.

Např.: SHAW, M. N. *International Law*. 6. vyd. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, 1708 str. ISBN 9780521899291 (dále jen „Shaw“)

Ve zbylém textu by se čtenář měl setkávat již jen se zkratkou „Shaw“ a označením strany či odstavce, na který odkazujete, např. tedy: (*Shaw*, s. 289).

Obdobně byste měli zacházet i s použitou judikaturou (a právními předpisy) tak, aby čtení vašeho písemného podání bylo co nejvíce „user-friendly“:

Např. *Rozsudek Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lautsi* proti Itálii ze dne 18. března 2011, stížnost č. 30814/06 (Lautsi)

Následné použití zkratky by poté mohlo vypadat takto:

Krucifix na zdi je ve své podstatě symbol pasivní (Lautsi, bod 72)

Pokud budete chtít své písemné podání povýšit na ještě vyšší úroveň, můžete v úvodu v seznamu zdrojů a použité judikatury (či právních předpisů) přímo uvést odstavce vašeho písemného podání, v nichž je daný zdroj citován, čímž vaše písemné bude přehledné ještě o stupeň výše.⁴⁸

Abychom tedy tuto radu shrnuli, pokud to povaha a pravidla umožňují, vytvořte si v úvodu vašeho písemného podání seznam zdrojů (v to počítaje knihy, články, judikaturu a právní předpisy), každý zdroj poté opatřete nejlépe jednoslovnou, max. dvouslovnou zkratkou a v textu písemného podání už používejte jen a pouze tyto zkratky s odkazem na stranu, bod či odstavce daného zdroje. Ušetříte tím místo a také nervy čtenáře.⁴⁹ Poslední rada v tomto ohledu nemůže být jiná než: Vyvarujte se plagiariзму! Jde o závažné (nejen) profesně etické pochybení, které by mohlo vaše jinak dobré písemné podání zcela zhatit. Navíc v mnoha moot courtech jako soudci působí autoři významných akademických publikací, kteří velmi jednoduše plagiát (obzvláště jejich vlastního díla) rozpoznají. Plagiarismus, a to i ten nedbalostní, je coby krádež myšlenek jiných absolutně nepřijatelný.⁵⁰ Správné citování a odkazování za pomoci seznamu zdrojů popsaného v této pasáži by vám tak mělo pomoci plagiariзму zamezit.

4.3.1.4 Nepřežene používání kurzívy; nepoužívejte tučné písmo jinde než v nadpisech; vůbec nepoužívejte podtrhávání

Co se zvýrazňování textu týče, dejte si pozor na efekt, kterému ekonomové říkají Bernoulliho teorie klesajícího mezního užitku. Běžnou řečí bychom řekli, že všeho moc škodí, což platí i u zvýrazňování určitých částí textu vašeho písemného podání. Kurzívu klidně používejte, ale s mírou.⁵¹ Jak píše Scalia a Garner, neustálé zvýrazňování textu kurzívou mu dává nádech pubertálního deníčku, k čemuž byste neměli směřovat.⁵²

Nejlepším způsobem, jak něco v textu zdůraznit, je nepochybně slovosled, v němž se snažte zvýraznit klíčové slovo. Obzvláště v mezinárodních

⁴⁸ Některé moot courty to přímo vyžadují, např. Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot.

⁴⁹ K tomu také KEE: *The Art of Argument*, s. 29.

⁵⁰ K němu např. ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009. s. 13 a násl.

⁵¹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 122.

⁵² Tamtéž.

mootech, jejichž jazykem je angličtina, zapůsobí skvěle, pokud klíčové slovo vložíte na konec věty. Namísto věty „Držela nůž v ruce (ang. She held a knife in her hand)“, zkuste napsat „To, co držela v ruce, byl nůž (ang. What she held in her hand was a knife)“.⁵³ Druhá věta určitě lépe zvýrazňuje, jakou vražednou zbraň to pachatelka použila, že ano?

Skutečně také doporučujeme používat tučné písmo jen v nadpisech, pro některé soudce může být zvýrazňování textu tučným písmem až příliš rušivé,⁵⁴ obzvláště je-li ho příliš. Jsme toho názoru, že příležitostně a přiměřeně zvýrazňování textu kurzívou či klíčových slov slovosledem postačuje a tučné písmo v samotném textu skutečně někdy může být na škodu.

A co se podtrhávání týče, jde o návrat zpět do minulosti. Podtrhávání se používalo v dobách, kdy na psacím stroji spisovatelé neměli možnost použít kurzívu.⁵⁵ Proto by se ve 21. století, v éře neuvěřitelného vývoje IT technologií, již nemělo používat podtrhávání textu jako zastaralé metody zvýrazňování textu.

4.3.1.5 Dejte soudci relevantní text přímo k dispozici

Text, který stojí za to, abyste ho ve vašem písemném podání rozebírali, je text, který stojí za přečtení.⁵⁶ Pokud se tedy opíráte o určitý doktrinální názor či judikatorní závěr nebo vyvracíte názor protistrany, či protistranou citovanou doktrínu a judikaturu, pak musíte do textu písemného podání přehledným způsobem vložit i text, se kterým se vypořádáváte. Neučiníte-li tak, hrozí, že soudce váš argument nepochopí nebo si text bude muset dohledávat, což vám bude ubírat body, neboť žádný (moot courtový) soudce nemá rád, pokud musí činit něco zbytečně navíc.

Měli byste daný text uvést co možná nejuplněji, tzn. všechny jeho stěžejní pasáže tak, abyste nemohli být například obviněni z vytrhávání z kontextu. Zkrátka a jednoduše, jakýkoliv text, který tvoří součást vašeho argumentu, by měl být součástí textu vašeho písemného podání v co možná nejuplnějši podobě, která postačuje k pochopení směru vaší argumentace soudce. To samozřejmě neznamená, že musíte do textu vepisovat úplně celá ustanovení právních předpisů včetně všech jeho odstavců. Použijte z nich jen ty části,

⁵³ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 122.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Tamtéž.

⁵⁶ Tamtéž, s. 135.

kteřé jsou pro váš případ rozhodně tak, aby ve své úplnosti dovedla soudce k závěru, kterého chcete dosáhnout.

4.3.1.6 Nekažte vaše dílo špatnou typografií

Zde se znovu krátce pozastavíme u důležitých „samozřejmostí“. Vzhled vašeho písemného podání může jako poslední zkazít ještě nevhodná typografie, neboli špatně zvolené písmo, nevhodné řádkování, nezarovnání text do bloku, nesouměrné odsazení a plno dalších chybiček technického charakteru.

V dnešním světě již skutečně nevypadá dobře, napíšete-li své podání fontem Courier. Pokud ovšem pravidla přímo nestanoví, jaký font má být použit, můžete s nimi někdy dělat kouzla. Ačkoliv má určitý font většinou doporučenou velikost 12, jeho „reálná“ velikost a rozsah textu tímto fontem napsaný se samozřejmě může velmi lišit. Například fontem Garamond napíšete co do „reálného prostoru“ mnohem méně, než fontem Palatino Linotype, ač budou oba mít velikost 12 bodů. Budete-li v úzkých s rozsahem písemného podání, doporučujeme vám pohrát si právě s fonty. Současně ale musíte celé písemné podání unifikovat!

Doporučené řádkování je obecně ve velikosti 1,5, protože umožňuje největší čitelnost textu. Některé moot courty ovšem stanoví maximální délku písemného podání,⁵⁷ aniž by stanovily velikost řádkování, a je-li tento rozsah krátký, bude pravděpodobně taktičtější řádkování zmenšit.

V neposlední řadě musíme také upozornit na pravopis. Ten může být problémem obzvláště v mezinárodních moot courtech. Máme zvolit britskou angličtinu nebo americkou angličtinu? Kde se vlastně v angličtině píšou čárky? A uvozovky mají taky někde jinde, že? To jsou všechno oblasti, ve kterých může mít našinec v mezinárodním moot courtu trable a které vás mohou zbytečně připravit o body. Pravidla pravopisu používaného jazyka si proto pečlivě nastudujte nebo si vaše písemné podání nechte zkontrolovat odborníkem, nejlépe rodilým mluvčím. Byla by škoda vaši přípravu a tvrdou práci devalvovat zbytečnými chybičkami čistě technického a formálního charakteru.

⁵⁷ Např. Central and East European Moot Competition.

4.3.2 Doporučení, tipy a triky týkající se stylistiky

V této stylistické pasáži bychom vás rádi upozornili na nejčastější chyby, kterých se právníci dopouští ve svých písemných výstupech. Naším cílem bude, abyste se vyvarovali psaní jazykem, kterému se někdy říká „právnícké ptydepe“.⁵⁸ Jde o jazyk, kterému mnohdy ani sami právníci nerozumí a díky kterému se právnícké texty stávají terčem posměchu učitelů českého jazyka. Jak tedy právníckému ptydepe předejít?

4.3.2.1 Dodržujte pravidlo „jasnost nade vše“

Ze všech elementů právního psaní je tím nejdůležitějším elementem jasnost sdělovaného.⁵⁹ Soudce byste tak nikdy neměli nutit, aby si musel dohledávat ve slovníku cizích slov vámi použité termíny, měli byste upustit od exkurzů, které jsou sice zajímavé, ale jen zbytečně odbočují od cesty k závěru, k němuž se snažíte dostat. Stejně tak by nic z toho, co je důležité pro vaši argumentaci nemělo být „odstrčeno“ do pouhé poznámky pod čarou. Nesmíte čtenáře vašich písemných podání jakkoliv mást.

Nejlepším způsobem, jak se tohoto pravidla držet, je psát jednoduchým a přímočarým jazykem, který bez obav provede soudce vaši argumentací až ke zdárnému konci, kdy si řekne: „Ano, rozhodnu tak, jak žádají“.

Princip „jasnost nade vše“ schválně uvádíme hned v úvodu této pasáže, protože je vůdčím stylistickým principem při psaní písemných podání a všechny níže uvedené pravidla, zásady a rady by měly být vykládány v jeho světle, v případě kolize by mu měly dle našeho názoru dokonce ustoupit.

⁵⁸ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právníckých dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 287.

⁵⁹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 107.

4.3.2.2 Nepoužívejte relativizující výrazy a logické kvantifikátory

Začněme příkladem:

„Bezmála všichni tzv. právníci mohou zpravidla velice často mít určitou tendenci k jistému přehnanému užívání určitých markantních slovních druhů, ovšem tradičně výlučně v materiálním smyslu...“⁶⁰

Sami zřejmě cítíte, že na této větě není něco v pořádku. Je to způsobeno tím, že právník si rád ponechává „zadní vrátka“ a skutečně nerad něco říká kategoricky, aby se dané tvrzení poté nemohlo obrátit proti jemu samotnému.⁶¹ V rámci moot courtu (ale i v jiných oblastech) takoví prosím nebudte, pokud nechcete působit, že zbaběle taktizujete. Jak doporučuje Michal Bobek, vždy když budete mít chuť použít podobnou relativizaci, zamyslete se, zda je skutečně potřeba. Pokud ne, radši ji vynechejte.

4.3.2.3 Nebudte falešně skromní

Deliktu falešné skromnosti se pisatelé písemných nejčastěji dopouští v úvodních pasážích svých prací, v nichž se mnohdy dočteme fráze typu: „Pokusíme se načrtnout“ či „V hrubých rysech bychom rádi nastínili...“. Jak k tomu dodává Michal Bobek, je otázkou, zda v takových případech bude vůbec něco vidět...⁶²

Obdobným problémem je používání pleonasmů, tedy zbytečné popisování stejného jevu vícero slovy (např. jedinečný unikát, původní originál, infantilní dítě, magické kouzlo, zasklená vitrina apod.).

Nejlepší možnou radou týkající se těchto nevhodných návyků je rada, kterou si odborník na právní psaní Michal Bobek vypůjčil z Hvězdných válek, kdy Mistr Yoda říká Luku Skywalkerovi při jeho snaze zvednout letadlo z bažiny silou myšlenky: „*Bud' to zvedneš, nebo ne. Zkusit to neexistuje.*“⁶³

⁶⁰ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 107.

⁶¹ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného právního textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 287.

⁶² Tamtéž.

⁶³ Tamtéž.

4.3.2.4 Nepoužívejte přebytečné dvojité záporny

Zde si opět vypůjčíme příklad, tentokrát z pera (možná spíše klávesnice) Karla Čermáka:

„Soud nemohl nezohlednit nemožnost nevědomosti o nedostatku zletilosti poškozené druhého obžalovaného, když tato mu nepopřela okolnost nevlastnění OP v době těsně před údajným spácháním údajného trestného činu neodepření podání návykové látky v množství nikoliv nepatrném pro vlastní spotřebu.“⁶⁴

Rozklíčovat tuto větu zabere více času než je zdravo, pokud se to vůbec čtenáři povede. Navíc dva záporny znamenají klad, tak proč rovnou kladnou formu nepoužít? Přebytečným používáním dvojitých (a vícenásobných) záporů se můžete velice jednoduše dostat do pasti, a proto vám doporučujeme převádět podobné věty do kladné verze, která je pro čtenáře mnohem „stravitelnější“.

4.3.2.5 V českém jazyce používejte rod činný namísto rodu trpného

V právnických textech se často dočtete trpné věty jako je např. tato:

„Kasační stížnost byla žalobcem Nejvyššímu správnímu soudu odeslána dne 15. února 2012.“

Podle našeho názoru je ovšem mnohem lepší se trpnému rodu vyhnout a převést věty do činného tvaru:

„Žalobce 15. února 2012 odeslal kasační stížnost Nejvyššímu správnímu soudu.“

⁶⁴ ČERMÁK, Karel. *O právnické češtině, konfliktu normativních systémů a dědictví k.u.k. otců* [online]. Jiné právo, 12. března 2009 [cit. 20. května 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/03/karel-cermak-o-pravnicke-cestinehtml>>

Bude to možná neblahým vlivem angličtiny (spíše asi němčiny) na češtinu, že i v psaném projevu máme stále větší a větší tendenci psát v trpném rodě. Čím více trpných tvarů bude v našem písemném podání použito, tím více může trpět soudce, který se daným podáním pročitá. Proto vřele doporučujeme zohlednit tuto radu i při tvorbě vašich písemností.

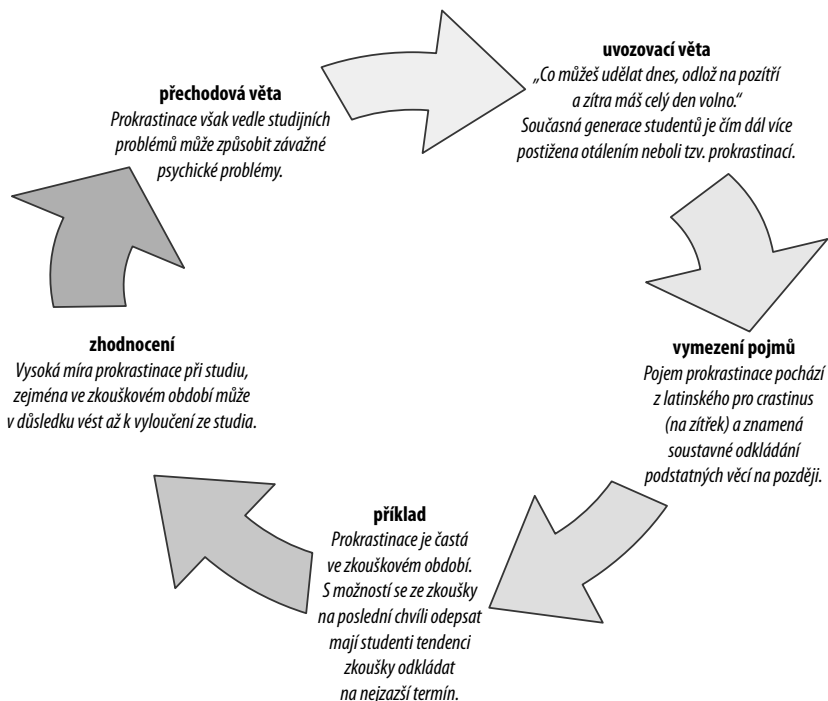
4.3.2.6 Využívejte chytře strukturu odstavce

Odstavec může být podobně jako oheň skvělým sluhou, ale špatným pánem. Struktura odstavce totiž nejenže odhaluje naše myšlenkové pochody, ale hlavně ovlivňuje myšlenkové pochody soudce, který studuje vaše písemné podání. Zmapujete-li si vaši argumentaci s náležitou pečlivostí,⁶⁵ budete si moci pohrát i se strukturou odstavce, která napomůže soudci pochopit, kam svými argumenty míříte.

Odstavec by měl vycházet z tzv. pravidla spirály, které se drží struktury „uvozovací věta – vymezení pojmů/pravidel – příklad – zhodnocení – přechodová věta“. Úkolem uvozovací věty je představení myšlenky čtenáři textu, za čímž by mělo následovat vysvětlení významu jednotlivých pro argumentaci důležitých pojmů, které nejlépe vysvětlí konkrétní příklad. Zhodnocením myšlenky se přiblížíte k její finalizaci v závěru dané pasáže a cílem přechodové věty je pak navnadit čtenáře na další část textu.

⁶⁵ Viz příslušná pasáž o myšlenkových mapách a jejich použití při tvorbě argumentace.

Ideální strukturu odstavce naznačuje následující diagram:

Struktura „uvozovací věta – vymezení pojmů/pravidel – příklad – zhodnocení – přechodová věta“ určitě napomůže čtivosti vaší práce, může být používána jak v rámci jednotlivých odstavců, tak v rámci delších částí textu. Nebojte se pak jednotlivé odstavce propojovat jednoslabičnými spojkami či jinými „vodítky“, jako jsou: ale, ani, a, i atd.⁶⁶ Vůbec se přitom nebojte použít je na začátku věty, ač vám to možná v hodinách slohu učitelé zakazovali. Jsme toho názoru, že v právních textech je použití spojky na začátku věty právě kvůli ideálnímu a hladkému přechodu k dalšímu bodu naopak žádoucí.

Co se délky odstavce týče, neexistuje jedno univerzální pravidlo, které by říkalo, že odstavec může mít maximálně 6 řádků. Obecné pravidlo, kterým se však již můžete řídit, je rada Michala Bobka, který tvrdí, že „co

⁶⁶ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 109–111.

odstavec, to jedna myšlenka, která je v rámci daného odstavce rozvedena“.⁶⁷ Pokud však máte odstavec, který zaplní celou stránku, k přehlednosti textu to nepřispěje, stejně jako střídání velmi dlouhých a velmi krátkých odstavců.

4.3.2.7 Za účelem vyjasnění abstraktních pojmů uvádějte příklady

Pokud v rámci své argumentace používáte složitější teoretickou konstrukci či velmi abstraktní doktrínu, často vám nezbude než její aplikaci vysvětlit na praktickém příkladu. Vězte, že příkladů v takových případech není nikdy dost, protože dobrý příklad řekne čtenáři více, než stohy popsaných stran.⁶⁸

Například, pokud se při své argumentaci budete snažit vysvětlit doktrínu prostoru pro uvážení (*margin of appreciation*) při interpretaci a aplikaci lidských práv, může text vypadat následovně:

Doktrína prostoru pro uvážení (margin of appreciation) se týká nalezení vhodných mezi volné diskrece členských států při implementaci závazků z Úmluvy a intenzitou přezkumné pravomoci, resp. sebeomezování ESLP. Mezi oběma přitom platí princip nepřímé úměry, neboť oč je intenzita přezkumu ESLP větší, o to je menší míra implementační volnosti členských států a naopak, čím více ESLP sám sebe omezuje v rámci dohledu nad implementací závazků z Úmluvy v členském státě, tím větší implementační volnosti tento členský stát požívá. Doktrína margin of appreciation pak umožňuje rozlišovat mezi tím, které otázky implementace Úmluvy je lepší ponechat k posouzení demokraticky zvoleným orgánům členských států a které otázky je nevyhnutné zahrnout do univerzálního rámce ochrany lidských práv ve všech členských státech Rady Evropy, aniž by mezi členskými byly respektovány jakékoli odlišnosti.⁶⁹

Např. v rozhodnutí Otto Preminger Institut proti Rakousku Evropský soud pro lidská práva rozhodl o omezení své pravomoci a řekl, že rakouské vnitrostátní orgány jsou v lepší pozici posoudit, zda v případě zákazu šíření a zničení nahrávky pohoršující osoby římskokatolického vyznání dohází k porušení práva na svobodu projevu či nikoliv. Rakouské orgány tak podle něj nevystoupily z prostoru pro uvážení, který jim Úmluva dává.

⁶⁷ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného právního textu. In TOMOSZ-KOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s.284.

⁶⁸ Tamtéž, s. 286.

⁶⁹ BARINKA, Roman. Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: teoretické dimenze problému. *Právník*, 2005, č. 10, s. 1073–1078.

Dalším důležitým aspektem používání příkladů při argumentaci je i možnost ukázat soudci, že dané problematice detailně rozumíte a jste schopni ji prakticky aplikovat.⁷⁰

4.3.2.8 Vaše písemné podání musí být zajímavé

Velký římský právník Cicero říkával: „*Vše monotónní je matkou nudy*“.⁷¹ Pokuste se proto zamezit tomu, aby měl soudce z vašeho písemného podání pocit monotónnosti. Oživte váš výběr slov, trochu si pohrajte se strukturou vět, měňte jejich délku.⁷² To jsou jen základní možnosti, jak předejít porodu nudy.

Pomohou ještě paralely z neprávniho světa, analogie. Skvělým nástrojem (nejen pro písemný projev) jsou také řečnické otázky. Musíte ji ovšem umět vykonstruovat tak, aby nabízející se odpověď hrála ve váš prospěch:

Např.: *Žalovaný má ve svém držení námi požadovaná auta i peníze, které jsme za ně zaplatili. Má vše a my nic. Kdo je tedy ten zlý v tomto případě? (Na čí straně je spravedlnost?)*

Ať už v rámci moot courtu používáte jakýkoliv jazyk, určitě Vám umožní ho používat ve vší jeho kráse. Jak jsme již upozorňovali výše, vyvarujte se prosím právníckého dialektu českého jazyka, tzv. ptydepe. Je totiž ze své podstaty monotónní a nudné.

4.3.2.9 Vypusťte žargon, otrěpané výrazy a zbytečnou latinu

Zde bychom rádi navázali na naši dřívější radu o snaze nebýt falešně skromný. Stejně není dobré dávat na odiv své domnělé zkušenosti používáním „hantýrky“ spojené s daným oborem práva nebo praktickým právem jako celkem. V trestněprávním moot courtu byste například neměli zakončit svoji argumentaci slovy: „Náš klient proto mařenku nespáchal.“ Žádný soudce (a to ani v ústním projevu) by vám za podobné sdělení nedal body navíc,

⁷⁰ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právníckých dovedností. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 286.*

⁷¹ Cit. dle SCALIA, GARNER: *Making your case, s. 122.*

⁷² Tamtéž.

určitě by se radši dočetl, že „nebyla naplněna skutková podstata přečinu maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání dle ustanovení § 337 trestního zákoníku.“ Spíše byste mohli být ohodnoceni body minusovými.

Otřepanými výrazy máme na mysli zejména klišé a jiné formulace, které se až příliš (a zbytečně) objevují v právních textech. Takovým slovním spojením jsou typicky: „Žalovaný shledává s podivem, že...“, „Žalovaný neshledává s porozuměním argumenty žalobce domněle vytvářející skutkovou konstrukci, že...“ či často bráněné a namítané „kautely ústavnosti“ a podobně. Máte-li chuť ve vašem písemném podání použít paralely z Alenky v říši divů nebo spolu se Shakespearem chcete uvést, že „je něco shnilého ve státě dánském“, pokuste se najít jiný způsob, jak uchopit vámi zamýšlený argument.⁷³

Nadměrné používání latiny a jeho negativa už jsme rozebírali výše, proto na tuto pasáž odkazujeme. Přeci jen ale uvedeme ještě některé příklady, jak s latinou v písemném podání (ne)zacházet. Často se například dočtete (či doslechnete), že je určitá skutečnost „redundantní“. Není to zbytečné? Podle nás ano, a proto by český pojem byl určitě vhodnější. Na druhou stranu ale jsou situace, kdy latina pomůže a její využití je vhodné. Např. slovní spojení *mutatis mutandis* sdělující čtenáři, že určité informace či argumentace platí obdobně i v jiném případě, Vám ušetří místo a čtenáři čas. Její použití podle nás patří do kategorie vhodného použití latiny.⁷⁴

4.3.2.10 Strany sporu neoznačujte zkratkami, používejte jejich název (jméno, obchodní firmu)

Má-li váš klient (nebo protistrana) v moot courtovém sporu delší název, nedoporučujeme jej zkracovat využitím počátečních písmen každého ze slov jeho názvu. Naopak doporučujeme takticky používat jedno ze slov daného názvu. Takticky z toho důvodu, že můžete případně volit v závislosti na tom, které ze slov tvořících název strany sporu je pro vaši argumentaci výhodnější. Můžete tak do podvědomí soudce zafixovat vámi zvolenou terminologii, díky které ovlivníte jeho rozhodování ve věci:

⁷³ K nadužívání zejména díla Lewise Carrollova doporučuji tento post: BOBEK, Michal. *Literos bellos v soudních rozhodnutích* [online]. Jiné právo, 12. prosince 2006 [cit. 20. května 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2006/12/literos-bellos-v-soudnich-rozhodnutch.html>>

⁷⁴ Zde si dovoluujeme nesouhlasit s autory SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 114, kteří slovní spojení *mutatis mutandis* „zakazují“.

Např.: *Jmenuje-li se jedna ze stran sporu „Reliable Network SA“, tak zástupce této společnosti může používat jen pojem „Reliable“, aby zdůraznil spolehlivost svého klienta, ač protistrana namítá opak, a proto používá pojem „Network“, aby zdůraznila, co je předmětem jejího podnikání a čeho se jí ve funkční podobě nedostalo, když firemní síť byla údajně vadně zapojena.*

Jména (názvy, obchodní firmy) stran vám také doporučujeme používat namísto označení žalobce – žalovaný. Použití těchto párových pojmů samozřejmě není chybou, ale máme za to, že je vhodnější používat právě jména stran, protože se velice lehce může soudci stát, že se zamotá v tom, kdo že je vlastně žalovaným a kdo žalobcem a vrací se proto opakovaně na začátek písemného podání, aby si tuto skutečnost ověřili. Používání jmen jej pak více „vtáhne do děje“, pokud ví, že proti sobě např. stojí Reliable Internet SA a Ten-Second Cars LLP, spor není tak odosobněný.⁷⁵

4.3.2.11 Odkazujte na zdroje přiměřeně a citujte je doslovně ještě více přiměřeně

Co se používání zdrojů týče, určitě neplatí pravidlo, že čím více zdrojů použijete, tím lepší vaše písemné podání bude. Mnohem důležitější je, jak dané zdroje použijete pro podporu své argumentace.⁷⁶ Již výše jsme uváděli, že argument neobstojí automaticky jen z důvodu, že ho podpoříte slovy určitého autora. Argument obstojí, pokud ho podpoříte věcně konkrétními myšlenkami onoho autora. Není tak důležité, kdo je vyslovil, jako co bylo vysloveno. Proto se v případech odkazů na zdroje zaměřte hlavně na věcnou stránku podpory argumenty, ta formální (tedy, kdo si to myslí) vám nemusí stačit.

Odkazů na zdroje také musí být přiměřené množství. Nabude-li soudce dojmu, že je odkazů na autority mnoho, nemá již daleko k myšlence, že Vy coby zástupci sporné strany nemáte dostatek odvahy představit svůj vlastní názor. Díky tomu může vaše písemné podání jako celek oslabit co do přesvědčivosti. Kvantitu odkazů na zdroje proto nepřehánějte.

Pokud bychom parafrázovali radu Scalií a Garnera, mohli bychom vám poradit: „Vyslovte svůj argument a podpořte to zdrojem, který ho přímo

⁷⁵ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 121.

⁷⁶ Tamtéž.

a přesně podporuje“.⁷⁷ Pokud se od této rady odchýlíte, nabijíte jednoduchou a efektivní municí protistrany, která když vyvrátí opodstatněnost použití vašeho zdroje, vyvrátí i váš argument.

4.3.3 Shrnutí pasáže k formální stránce písemných podání

Forma a obsah písemného podání by měly být spojenými nádobami, vaše argumentace by po obou těchto stránkách měla tvořit harmonizovaný celek. Vyvážit obojí není vůbec lehké, ale ty nejlepší týmy toho jsou schopny. Zejména je důležité ani jednu z těchto stránek nezanedbat, protože zanedbáním formy písemného podání trpí i jeho obsah a naopak.

Jak jsme už uvedli, forma bohužel často přebíjí obsah (obzvláště to je citelné v ústních argumentacích), protože právě ona zprostředkovává ten „nejprvnější“ dojem a také proto, že podvědomě každý z nás čeká, že dobré písemné podání po věcné stránce musí i dobře vypadat.

Závěrem této pasáže proto přinášíme shrnující radu: nastudujte si, co pravidla moot courtu říkají o formální stránce písemných podání, a ať už říkají cokoli, držte se principu přehlednosti písemného podání pro čtenáře a principu „jasnost nade vše“. Budete-li tuto radu (nejen) v moot courtu aplikovat, pak nám umožníte splnění jednoho z cílů této publikace.

4.4 Proces psaní

Cílem této kapitoly je ukázat vám, jak si nejlépe můžete zorganizovat práci na tvorbě písemného podání, jak se na jeho tvorbu připravit, na co nezapomenout a jak efektivně využívat čas při té dost možná nejnáročnější aktivitě, tj. přetvoření vašich myšlenek do hmatatelné podoby písemného podání.

V této úvodní pasáži bychom rádi opět krátce rozebrali jeden aspekt procesu tvorby písemného podání, který vyčnívá nad ostatními. Přípravná fáze písemných memorand je samozřejmě minimálně stejně důležitá, budeme se jí ovšem detailně věnovat níže. Na tomto místě bychom vám totiž rádi poradili, abyste se snažili svému písemnému podání dát jednotný hlas.

Zkrátka a jednoduše, i když na písemném podání pracujete ve větším počtu, je velmi důležité, aby se tato pluralita neprojevila i v kvalitě písemného podání. Z povahy věci totiž jeden z vás bude lepší a druhý horší. Pokud budou rozdíly větší a projeví se ve výsledku vaší práce, písemné podání

⁷⁷ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 128.

nebude působit vyváženě, a to vás může stát nejen body, ale i celý váš moot courtový úspěch. Pokud práce jednoho z vás totiž nebude dostatečně kvalitní, nebude dostatečná ani obsahová stránka písemného podání, což na sebe může navázat řetězec nepříliš šťastných událostí. Musíte proto soudcům a čtenářům vašeho písemného podání ukázat, že jste jeden tým, ucelená jednotka, výsledky jejíž práce dosahují vždy těch nejvyšších standardů. Vaše písemné podání by proto také mělo vyvolávat zdání, že ho psal jeden člověk bez jakýchkoliv kvalitativních výkyvů.

Ale jak toho dosáhnout? Nejjednodušším způsobem je delegace vlastního psaní jen na určitého člena týmu či několik málo členů týmu. Jestli je vybrán více než jeden člen týmu, měli by v takovém případě vybraní psát spolu, tzn. na stejné klávesnici, před stejným monitorem s tvořeným textem na něm.⁷⁸ Ostatní členové týmu pak mohou mít roli „výzkumníků“, jejichž práce se v písemném podání promítne slovy pisatelů zpracovávajících informace dodané výzkumníky do výsledné podoby písemného podání. Pisatelé tak mají za úkol „přeložit“ myšlenky celého týmu do jednotného uceleného dokumentu.⁷⁹

Musíte poté ovšem najít způsob, jak výzkumníci budou pisatelům předávat informace. Stanovte si proto v rámci svého týmu předem pravidla, která předávání informace budou upravovat. Christopher Kee pro tyto případy doporučuje vytvoření krátkých standardizovaných dokumentů, které budou obsahovat argument, který budete zastávat, a k němu krátce (např. v bodech) vysvětlenou podporu vyplývající z právních předpisů, literatury a judikatury.⁸⁰ Díky tomu pisatelé neopomenou žádný důležitý argument a jako tým budete mít přehled o vaší práci. Můžete pak argumenty vyvažovat, porovnávat a o každém z nich lépe diskutovat, bude-li ho tým mít před sebou. Pisatelé pak nesmí za žádných okolností použít techniku „kopírovat a vložit“, musí argument jako celek přeložit do písemného podání svým jednotným jazykem.⁸¹

Druhou možností je pak samozřejmě ústní předávání informací výzkumníky pisatelům ve formě diskuze. Výzkumníci během ní mohou pisatelům lépe vysvětlit možné nejasnosti a také mohou pisatelům sdělit svůj

⁷⁸ KEE: *The Art of Argument*, s. 34.

⁷⁹ Tamtéž.

⁸⁰ Tamtéž, s. 34; rádi bychom v této souvislosti odkázali na pasáž věnovanou koučování týkající se tvorby výtahů z judikatury.

⁸¹ Tamtéž, s. 35.

názor na jejich práci spolu s návrhy na její změnu.⁸² Role musí být ovšem přísně dodrženy, výzkumníci by nikdy neměli zasahovat do samotného psaní písemného podání a dělat v něm sami změny.

Podobná dělba práce vás mimo jiné naučí pracovat jako tým. Nikdy není efektivní, aby všichni dělali všechno. Nezbytným předpokladem pro jeho fungování je také důvěra, kterou musí mít výzkumníci vůči pisatelům a naopak. Bez ní by v případě nespokojenosti jedné z těchto skupin vůči druhé mohly vznikat zbytečné konflikty. V neposlední řadě tato metoda dělby práce skvěle reflektuje reálnou praxi, kde zejména ve větších kancelářích často budete dělat obdobný výzkum svým zkušenějším nadřízeným.⁸³

4.4.1 Přípravná fáze

Vzhledem k tomu, že opakování je matkou moudrosti (a *mater semper certa est*), vězte, že přípravná fáze je nejdůležitější fází nejen pro tvorbu písemného podání, ale pro celý moot court. Podceníte-li ji, neuspějete. Měla by dokonce co do času zabírat nejpodstatnější část v porovnání s ostatními fázemi prací v rámci moot courtu, jehož se účastníte. Procentuálně si dovolíme tvrdit, že by až 65–70 % veškerého času, který strávíte prací v rámci moot courtu mělo spadat do přípravy, a to jak v jednotlivých fázích moot courtu, tak moot courtu jako celku.

Dobrá příprava vždy musí na samém počátku vytyčit cíl, k němuž směřuje.⁸⁴ Bez uvědomění si cíle nikdy nedojdete tam, kam je třeba. Může se vám stát, že si cíl uvědomíte pozdě, až poté, co z pomyslné dálnice směřující k moot courtovému úspěchu sjedete o tři sjezdy dříve nebo naopak jediný sjezd vedoucí k vašemu cíli ve více jak 130 km/h rychlosti minete.

V rámci přípravy byste měli pamatovat i na své jazykové dovednosti, ať už je jazyk moot courtu jakýkoliv. Samozřejmě nelze se začít učit anglicky, chystáte-li se na moot court v tomto jazyce vedený. Máte-li ovšem dostatečné jazykové základy, určitě vám pomůže, pokud budete s daným jazykem „žít“. K tomu, aby se vaše jazykové dovednosti rozvíjely, je nejlepším nástrojem čtení krásné literatury. Za prvé si odpočínáte od nudných právních textů, mnohdy psaných v právnickém pydepe, pobavíte se a také se vám daný jazyk určitě začne dostávat pod kůži. Druhou možností, kterou také

⁸² KEE: *The Art of Argument*, s. 35.

⁸³ Tamtéž.

⁸⁴ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 59.

doporučujeme, ale je spíše v rozhodovací pravomoci vašeho kouče, je vést všechna vaše setkání a diskuze v jazyce moot courtu (je-li jiný než čeština). Pokud si jazyk neosvojíte a nebudete v něm schopni vyjádřit své myšlenky, nebude to na tvorbu písemného podání i ústní argumentaci stačit. Říká se dokonce, že každý z nás píše tak, jak čte.⁸⁵

V neposlední řadě si pak musíte časově rozvrhnout jednotlivé fáze vaší práce na písemném podání. Jde o úkol, který by měl stanovit především váš kouč, ale i pro vaši vlastní práci bude nepochybně efektivnější, pokud si budete stanovovat termíny pro každou fázi tvorby písemného podání. Čím detailnější termín (deadline), tím lépe. Můžete si stanovovat obecnější termíny (např. dokončení procesní argumentace do konce října), ale i speciálnější zaměřené termíny (např. dokončení argumentu o nedostatku pravomoci rozhodce do 7. října). Bez termínů a bez plánu vašich prací se můžete s přibývajícím kvantem materiálu a zvyšující se nervozitou ztratit, začít pracovat chaoticky a to vše se negativně promítne na vašem písemném podání.

Proto pro shrnutí radíme, pořádně se připravte na vše, co vás může v rámci moot courtu potkat! Nebudete-li připraveni, neuspějete.

4.4.2 Samotný proces psaní

Konečně se dostáváme k jádru přípravy písemného podání, kterým je samotné psaní. Ze všeho nejdříve Vám doporučujeme zdrženlivost. Měli byste strávit velké množství času jen a pouze tím, že budete vymýšlet a konstruovat svou argumentaci.⁸⁶ Přitom byste neměli začít psát dříve, než si projdete případ tam a zpět a spolu se svými kolegy si jej proberete ze všech možných úhlů pohledu. Jak bylo již dříve zmíněno, pamatujte přitom i na svého protivníka a argumenty, které proti vám může použít. Začnete-li psát dříve, než budete mít do puntíku vypracovanou strategii, vystavujete se velkému nebezpečí vydání se špatnou cestou. Buďte proto trpěliví a nezačínajte psát dříve, než bude vaše argumentace mít vypilovanou konstrukci.

Poté si vypracujte osnovu. Nikdy osnovu nevynechávejte. Jak píše Scalia a Garner, vynechání fáze přípravy osnovy nikdy nikomu čas neušetří, protože čas, který domněle získáte přeskočením osnovy, bude zcela jistě vykoupěn časem, který poté strávíte vymazáváním, úpravami, změnami a další editací

⁸⁵ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 61.

⁸⁶ Tamtéž, s. 69.

vašeho písemného podání.⁸⁷ Osnova se nejčastěji sestává z názvů kapitol a podkapitol, kde můžete ještě v bodech doplnit konkrétní linii argumentace. Osnova v této podobě je základní nezbytností. Na vyšší úroveň vás ale určitě povznese osnova ve formě myšlenkové mapy nebo tzv. vrtulníku, k čemuž by vás měl vést i váš kouč.⁸⁸ Díky nim umožníte vaší fantazii lépe, aby pomyslela i na ta nejtěšnější zákoutí možného vývoje argumentace, a to jak vaši vlastní, tak vašeho oponenta.

Poté si sednete a pište. Poté vaše písemné podání zrevidujte. Poté ho opět zrevidujte. A konečně, celé podání po dokončení zrevidujte.⁸⁹ Začátek je samozřejmě nehorší. Nevíte-li, jak začít, nejlepším způsobem je doplnit několik vět nebo odstavců ke každé kapitole, podkapitole nebo bodu argumentace, tedy uplatnit tzv. metodu psaní ve vrstvách (writing in layers). Zhruba obdobně těžké je dodržovat časové termíny. Budete-li precizní, bývá poté problémem i skončit.⁹⁰ Nenahližejte proto na tyto skutečnosti negativně. Možná ovšem zpozorněte, pokud k nim nedojde. Co se samotného revidování týče, doporučujeme vytisknout si pasáž, kterou máte v úmyslu si projít. Důvod je jednoduchý, čtete-li neustále vaše písemné podání na monitoru vašeho počítače či laptopu, můžete začít trpět tzv. autorskou slepotou a některé menší chyby tak přehlédnete. Do papírového podání si také můžete doplňovat poznámky a komentáře, které poté zanesete přímo do písemného podání. Druhou možností je využití nástroje komentářů v aplikaci Microsoft Word, obzvláště pokud komentujete tvorbu někoho jiného. Zde již autorská slepota nehrozí a naopak vám tento nástroj umožní překonat sebevětší vzdálenost mezi autorem a „kontrolorem“.

Tím se dostáváme k další radě, kterou bychom mohli parafrázovat slovy „zpětná vazba nad zlato“. Jak bylo uvedeno na jiných místech této příručky, dobře poskytnutá a dobře zpracovaná zpětná vazba vás posune na vyšší úroveň a je tím nejlepším a nejjednodušším nástrojem k vašemu zlepšování se. Úplně každý děláme během procesu chybu, proto si připusťte vlastní omylnost, zkuste zapomenout na své ego a naslouchejte názorům jiných na vaši práci. Soudec může během čtení vašeho písemného podání mít úplně stejný názor jako vaši kolegové, které na tuto „černou práci“ zneužijete. Nikdy proto s pocitem vaší neomylnosti nikomu neodevzdávejte finální

⁸⁷ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 70 a násl.

⁸⁸ Viz. příslušná pasáž o psaní písemných podání pro kouče.

⁸⁹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 80.

⁹⁰ Tamtéž.

práci, aniž by vám k ní někdo dal zpětnou vazbu. Taková práce vždy může být lepší a vy se sami odsuzujete k horšímu výsledku.

Poslední radou v této pasáži pak bude rada trpělivosti. Ponechte si dostatečný čas k tomu, aby váš text „uzrál“ a poté se k němu vraťte a revidujte jej. Zralejší text a váš vlastní odstup ulehčí revizi textu a sníží stupeň vaší autorské slepoty, zkrátka uvidíte, co jste dříve neviděli. Čím delší vaše písemné podání bude, tím delší by mělo být i jeho zrání.⁹¹ Proto na tuto fázi procesu psaní nezapomeňte a nechte vaši práci „uležet“.

4.4.3 Architektura a strategie písemného podání

Čím začít? Jak nezkazít první dojem? Jakou strategii zaujmout? Dá se přípravě písemného podání taktizovat? Tohle všechno se vám možná momentálně honí hlavou. Pokusíme se vám na dané otázky podat co možná nejúplnější odpověď, ač musíme opět varovat, neexistuje jediná univerzálně platná.

Mnohé jsme už napověděli výše: začněte vždy vašim nejsilnějším argumentem. Mnohdy ale povaha či zavedený úzus moot courtu nebo dokonce jeho pravidla přímo stanoví, že jako první musí být pokryty procedurální otázky a až po nich hmotněprávní problematika. Nebo je přímo v zadání nezměnitelně dáno, jaké otázky mají být řešeny a v jakém pořadí (např. Central and Eastern European Moot Court). Zkrátka by bylo porušením pravidel, kdybyste vašim v souhrnu nejsilnějším argumentem odstartovali vaše písemné podání. Princip co možná nejsilnějšího začátku je zde proto vyvažován či dokonce přebíjen principem povinnosti detailního nastudování pravidel a jejich bezvýjimečné aplikace. Pokud vám proto pravidla zabraňují v tom, abyste započali své podání tím nejlepším možným argumentem, pokuste se o to alespoň v jednotlivých pasážích a kapitolách. Každá z nich určitě nabídne více možností co do argumentace. Vydejte se vždy tou nejpřesvědčivější, nejlepší cestou. Opět se budeme lehce opakovat, ale výše uvedené rady platí i co do zakončení písemného podání. Musí být také skvělé a soudce byste měli dovést k přesvědčení, že když rozhodne ve váš prospěch, celý příběh skončí happy-endem. Váš klient nesmí skončit jako hlavní postava filmu Gladiátor, sice hrdina, který zabil svého největšího soka, ale o pár minut později sám zhylnul.

⁹¹ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 280.

Lehce taktizovat můžete v případě shrnutí skutkového stavu (statement of facts). Nezdráhejte se trochu si s formulací shrnutí pohrát, zesilte či se více věnujte skutečnostem svědčícím ve váš prospěch. Ty, které by vás mohly stát krk, poté uveďte způsobem, který vám krk bude možná podřezávat, ale neutne vám rovnou celou hlavu. Současně ovšem nesmíte způsobit, aby čtenář vašeho písemného podání měl pocit, že něco zkreslujete. Nikdy, nikdy záměrně nevynechávejte očividně důležité informace, naopak přiznejte i skutečnost, která vám zrovna nehraje do karet. Pokud něco „takticky“ zamlčíte, je podle nás prakticky jisté, že na to vaše protistrana upozorní a nalepí vám na čelo nálepku nedůvěryhodného právníka. To samo o sobě vás může stát úspěch a zcela zhatit vaši několikaměsíční dřinu. Jak jsme uváděli výše, radši se snažte prokázat, že jádro sporu je jinde a tato skutečnost tak není sama o sobě rozhodující.

Závěrem bychom proto mohli shrnout základní principy, rozebrané i výše, které jsou jednoduše tou nejlepší taktikou a strategií:

- Věnujte nejvíce času přípravě a připravujte se, připravujte se, připravujte se.
- Používejte selský rozum.
- Používejte jednoduchý jazyk.
- Hledejte a identifikujte nespravedlnost a zdůvodněte, proč Vy jste ten dobrý stojící na její straně a proč druhá strana je ta špatná a spravedlnosti brání.
- Vždy se ptejte, zda jste právě podali váš nejlepší možný výkon. Pokud ne, pracujte znova.
- Vždy přemýšlejte, co bude argumentovat protistrana.
- Naplňujte pravidla profesní etiky.

4.4.4 Právní výzkum

Možná jste po přečtení předchozích řádků nabyli dojmu, že ovládnutí výše zmíněných dovedností bude hračka a povede bez dalšího ke slíznutí sladké šlehačky v podobě skvělého písemného podání či bezchybného a nutně vítězného ústního vystoupení. Mýlíte se. Jak bylo výše opakovaně zmíněno, tyto cíle vám zajistí jen perfektní příprava. V konkrétní rovině je pak jedním z aspektů přípravy umění výzkumné. Pokud nebudete umět účinně získat informace, jimiž podložíte svoji argumentaci, nenaučíte se jednu z hlavních dovedností, kterou vám moot court měl přinést. Byla by to chyba i pro vaši vlastní právní praxi, protože při tvorbě argumentů v těžkých případech,

kteří vám praxe přinese, se bez výzkumných dovedností neobejdete. Jak tedy na něj?

4.4.5 Hlavní sledovaný cíl – přesvědčivý argument

Při zkoumání příslušného práva z pohledu judikatury, právních předpisů a doktrinálních názorů pracujte tak, abyste vždy sledovali hlavní cíl vašich snah – tj. přesvědčivý argument. Čerpáme totiž z vlastních zkušeností, kdy se nám mnohokrát stalo, že jsme ve stovkách přečtených judikátů začali ztrácet hlavu a měli jsme pocit, že vše je nějakým způsobem relevantní a použitelné. Není. Jakýkoliv zdroj práva a informace z něj vyplývající, jež přímo nedopadají na vaši argumentaci a „nezacvaknou“ do její linie, jsou zbytečné. Využívejte jen ty z nich, které do ozubeného kolečka vaší argumentace přesně zapadají a umožňují mu, aby se krásně a plynule točilo.

4.4.6 Nejdříve se zaměřte na hlavní principy ovládající dané odvětví práva

Budete-li znát základní principy příslušného právního odvětví a vůbec práva jako celku, můžeme vám zaručit, že se vám bude lépe dostávat z jakékoliv šlamastiky. Je to právě povaha principů, které se aplikují na určité škále, aniž by měly skutkovou podstatu podmiňující jejich aplikaci,⁹² která může být vaším záchranným lanem, když budete v nesnázích a zároveň zesílí vaše argumentační opevnění, když půjdete směrem k úspěšnému argumentačnímu cíli. Porozumíte díky nim právnímu kontextu a získáte na případ pohled „pilota helikoptéry“.⁹³

A kde tento právní kontext získáte? Prvním krokem by mělo být studium doktríny, nejlépe z pera předního odborníka v dané oblasti práva. Například v rámci Vis mootu si určitě budete muset nastudovat, co k procesním otázkám píše Gary Born či dvojice Redfern/Hunter, a v oblasti hmotného práva se neobejdete bez „bible“ Ingeborg Schwenzer a bohužel již zesnulého Petera Schlechtriema. V mezinárodních moot courtech byste nejprve měli pracovat s tzv. „příručkami pro praktiky“ (*practitioner's handbook*).⁹⁴ Až

⁹² Viz MELZER: *Metodologie nalézání práva*, s. 45 a násl.

⁹³ POPE, David, HILL, Dan: *Mooting and Advocacy Skills*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2011. s. 20.

⁹⁴ Tamtéž.

pokud byste byli toho názoru, že nemáte k hlavním principům a zásadám dostatek informací, nahlédněte do právnických učebnic, kde určitě praktické minimum objevíte.

Začněte také už v této fázi sledovat poznámky pod čarou a jiné odkazy. Budou se totiž postupně stávat zdrojem vaší argumentační munice a štítem vůči protistraně.

4.4.7 Provedte detailní výzkum

Poté už nezbývá, než se ponořit do moře judikatury, právních předpisů a doktríny, odkud se musíte snažit vylovit takový úlovek, na kterém si soudce, který bude číst vaše písemné podání, pěkně pochutná. Na následujících řádcích se nebudeme snažit vám přesně popsat krok za krokem, minutu za minutou, jak byste při výzkumu měli postupovat. Spíše vám opět předáme pár rad, které pomohou k tomu, abyste se vyvarovali nejčastějších chyb, ke kterým při výzkumu v rámci moot courtů dochází.

Ze všeho nejdříve bychom jen krátce rádi zmínili techniku výzkumu. Co se týče samotného hledání zdrojů, je ideálním způsobem akumulace velkého množství relevantních zdrojů metoda kaskády – na počátku stačí nalézt jeden kvalitní zdroj k určitému tématu. Ten bude odkazovat na desítky dalších zdrojů, z nichž některé pro vás určitě budou relevantní. Tyto zdroje budou opět odkazovat na další zdroje atd. Po využití této metody je pak spíše umění vybrat ty opravdu relevantní, nejužitečnější a nejprůsvědčivější zdroje.

Určitě si dělejte výpisky z vašeho výzkumu, a to organizovaným způsobem, abyste se k nim později mohli vrátit a dokázali jste se k nim vrátit. Formu výpisku by vám měl stanovit zejména váš kouč. Obecně je nejideálnější tvořit si např. určité výzkumné tabulky o několika kolonkách, kde vždy zpětně dohledáte, o jaký zdroj se jedná, čeho se týká a co z něj vyplývá. Ještě lepší bude, pokud bude tímto způsobem pracovat celý tým a Vy díky tomu budete mít jednotný výzkumný materiál, s nímž budete moci všichni pracovat a dohledávat informace. Taková výzkumná tabulka může vypadat např. takto:⁹⁵

⁹⁵ KEE: *The Art of Argument*, s. 32 a násl.

Název: (název článku/název kapitoly/název judikátu)
Název publikace: (název odborného periodika/název knihy)
Webová adresa:
Hlavní autor: (Křestní jméno/PŘÍJMENÍ)
Spoluautoři: (Křestní jméno/PŘÍJMENÍ) Všichni další autoři by měli být uvedeni v kolonce „obecné poznámky“ níže
Datum zpracování:
Datum (rok) publikace:
Vydavatel:
ISSN/ISBN:
Citace:
Strany: (Oficiální citace odborného periodika/citace judikatury – vše by zde mělo být uvedeno s příslušnou hierarchií)
Rating využitelnosti (1 nevhodné – 5 nutně použít):
Země, na něž je odkazováno:
Klíčová slova: (Vyberte klíčová slova v návaznosti na vaši problematiku.)
Další: (klíčová slova, která nejsou v seznamu)
Obecné poznámky: (Zde by měla být krátká shrnutí hlavních faktů a argumentů/vznesených problémů. Pokud je to třeba, pokračujte na dalším papíru.)
Jméno: (Je důležité vědět, kdo tyto výpisky vyhotovil.)

První rada co do merita výzkumu zní: při zkoumání judikatury se soustřeďte na rozhodnutí, která se ve vztahu ke zkoumanému tématu objevují na různých místech nejčastěji.⁹⁶ Pokud tedy např. zjišťujete, zda má Ústavní soud pravomoc zrušit ústavní zákon, a v doktríně je neustále odkazováno na případ „Melčák“ (či nálezn Ústavního soudu Pl. ÚS 27/09), najděte si tento judikát a pečlivě si ho nastudujte, bez jeho znalosti nebudete mít šanci. Obzvláště zpozorněte, zjistíte-li, že judikatura dokonce koliduje. Např. jste

⁹⁶ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 22.

při zkoumání toho, zda rozhodčí tribunál může vyloučit z projednávání případu právního zástupce jedné ze stran, zjistili, že rozhodnutí *Hrvatska*⁹⁷ říká, že ano a na druhou stranu rozhodnutí *Rompetrol*⁹⁸ říká, že je to jen velmi výjimečné opatření, a rozporuje tak rozhodnutí *Hrvatska*, musíte přesně znát skutkový stav obou rozhodnutí, jejich právní podklad a taktiky si rozmyslet, jak se s konfliktem judikatury vypořádat. Pokud podobný judikatorní rozkol neobjevíte nebo si jej dále nerozpracujete v případě, že jste jej odhalili, neudělali jste správně svůj domácí úkol.

Další rada, která napomůže tomu, abyste se nedostali na scesti, zní: čtěte nejdříve nejaktuálnější soudní rozhodnutí.⁹⁹ Lehce se totiž může stát, že se budete nejdříve „prosekávat džunglí rozhodnutí“, v nichž bylo použito jiné znění vámi používaného právního předpisu nebo dokonce úplně jiný právní předpis. Opět si uveďme příklad: V trestněprávním moot courtu, kde pachatel měl spáchat zločin nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, 2 písm. c) trestního zákoníku (tj. zákona 40/2009 Sb., v platném znění) tím, že pěstoval konopí pro léčebné účely. Pokud jste dobře pracovali, museli jste narazit na usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 1. 2008, sp. zn. 3 Tdo 52/2008, kde Nejvyšší soud ČR vyslovil názor, že *„jestliže rostlina konopí setého byla pěstována a dále zpracovávána výlučně pro potřeby alternativní léčby, pak s ohledem i na ostatní okolnosti mající vliv na konkrétní společenskou nebezpečnost činu lze učinit závěr, že není naplněn materiální znak takového činu (§ 3 odst. 2, 4 tr. zák.)“*.

Váš prvotní pocit mohl být vítězný, „*Huráá, mám to*“ jste si mohli říct. Ale pozor, svůj domácí úkol jste ještě nesplnili. Do tohoto bodu se dostanete až v momentě, kdy zjistíte, že ono „*tr. zák.*“ představuje dříve platný trestní zákon (tj. zákon 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů), který k trestnosti činu vyžadoval ještě v rozhodnutí uvedený materiální podmínku společenské nebezpečnosti, která ovšem již není obsažena v novějším trestním zákoníku. Je ovšem společenská škodlivost, kterou již nový trestní zákoník obsahuje (navíc ještě až ve vztahu k ukládání trestu), to samé? Může být analogicky aplikována při posuzování trestnosti činu nebo se trestnost skutečně posuzuje jen formálně? Je tedy nově pěstování konopí pro léčebné účely trestné? Až zde se dostáváte k řešení problému, který by

⁹⁷ Hrvatska Elektroprivreda d.d. v. Republic of Slovenia (ICSID Case No. ARB/05/24).

⁹⁸ The Rompetrol Group N. V. v. Romania.

⁹⁹ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 22.

vůbec nemusel nastat, kdybyste studovali novější judikaturu, která už možná rozhodnutí podává (v tomto případě např. usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 10. 2011, č. j. 8 Tdo 1231/2011-55). Zkoumejte tedy pečlivě a co možná nejaktuálnější právo.

Poslední rada v této pasáži zní: nečtěte judikaturu prvoinstančních soudů, pokud proti danému rozhodnutí byl podán opravný prostředek (nebo bylo později zrušeno či změněno).¹⁰⁰ Opět si uveďme příklad: Váš moot courtový případ se týká sporu o to, zda skutečnost, že v každé školní třídě je na zdi krucifix, porušuje právo na svobodu myšlení a svědomí spolu s právem na vzdělání ve shodě s vlastním náboženským a filozofickým přesvědčením jednotlivce. Nebude vám zřejmě dlouho zřejmě trvat, než narazíte na rozhodnutí senátu druhé sekce Evropského soudu pro lidská práva ve věci *Lautsi proti Itálii* ze dne 3. listopadu 2009. V něm se dočtete, že o porušení uvedených lidských práv jde. Hned v záhlaví rozsudku se ovšem červeným písmem píše, že 1. března 2010 byl případ postoupen k rozhodnutí Velkému senátu Evropského soudu pro lidská práva. Nemá proto vůbec cenu senátní rozhodnutí číst a použijete-li ho, nabijete protistraně na velmi jednoduchou smeč. V tomto případě by mělo navíc o mnoho ničující účinek, protože Velký senát rozhodl přesně naopak než senát druhé sekce a neshledal v přítomnosti krucifixu na školní zdi jakékoliv porušení lidských práv. Rozhodnutí, která nebyla finálními rozhodnutími ve věci, proto skutečně z bezpečnostních důvodů vynechejte.

Při výzkumu, který nebývá tou nejzábavnější částí moot courtu, mějte z motivačních důvodů vždy na paměti, že jde o součást přípravy, která je nejdůležitější fází vaší účasti moot courtu. V písemných podáních a při ústních vystoupeních budete excelovat jedině tehdy, když zabojujete při výzkumu. Nenechte se proto odradit, pokud při čtení stopatnáctého judikátu budete mít pocit, že vaše snahy nikam nevedou. Vedou.

4.4.8 Dokončete argumentaci a vyberte zdroje

Po tvrdém studiu a výzkumu, který vám umožnil poznat všechna zákoutí moot courtového případu a nástrahy různých linií argumentace, vás čeká těžký úkol – zkonstruovat svoji argumentaci a vybrat přitom zdroje, se kterými jste se při výzkumu setkali. V souvislosti s touto fází jsme pro vás opět vybrali několikero rad a doporučení.

¹⁰⁰ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 22.

V prvé řadě vyberte zdroje, které požívají v dané oblasti největší autority.¹⁰¹ Určitý názor bude určitě v mezinárodním moot courtu přesvědčivější, pokud uvedete, že jej sdílí i J. H. H. Weiler, než když uvedete, že ho sdílí diplomant některé z českých právnických fakult, jehož diplomovou práci jste objevili na serveru theses.cz.¹⁰² Obdobně judikatorní názor zřejmě převáží nad názorem doktrinálním apod. Nepodřývejte proto zbytečně svoji argumentaci volbou „nedostatečného zdroje“. Krátce a jednoduše je lepší mít novější zdroje.

V návaznosti na předchozí pasáž vám opět dobře radíme, vyberte si ty nejaktuálnější judikáty, jinak si budete zahrávat s ohněm, který na vás může protistrana vyslat v podobě novějšího soudního rozhodnutí tvrdícího opak. Nejsme si totiž jisti, že by se vám tento oheň podařilo uhasit.

S judikaturou a jejím výběrem při konstrukci argumentace souvisí naše další rada. Obzvláště zpozorněte při studiu tzv. disentů (odlišných stanovisek jak ve prospěch finálního rozhodnutí, tak v jeho neprospěch). Disenty jsou totiž ohromně přesvědčivé a ve vaši argumentaci je dobré je zapojit nebo se s nimi naopak pokusit vypořádat, nehrají-li vám do karet. Rozhodnete-li například použít výše uvedené rozhodnutí Velkého senátu Evropského soudu pro lidská práva ve věci Lautsi proti Itálii pro váš argument, že krucifix na zdi školní třídy není porušením daných lidských práv, zkrátka musíte použít dissent soudce Giovanni Bonnella. Tento dissent a slova v něm použitá jsou totiž velmi silná a pomůžou vám zesílit tento váš argument.

Při výběru zdrojů se pak vyvarujte těch zdrojů, které jsou již nadbytečné a souvisí s vaším argumentem jen skutečně vzdáleně. V tomto ohledu platí zlaté pravidlo: „Méně je více“.¹⁰³ Jak jsme zmiňovali výše, skutečně musíte zkonstruovat argument a vybrat zdroj, který ho přesně podporuje. Jde o součást zacházení s právem *de lege artis* a umění zohlednit metodologii nalézání práva. Pokud totiž budete ctít heslo „více je více“, zahlíte čtenáře, který se bude ve vašem písemném podání ztrácet. A co je hlavní, ztratíte důležitě. „Právnické machrování“, kdy každou větu vašeho písemného podání doplníte v závorce pěti judikáty a čtyřmi doktrinálními zdroji, je skutečně spíše kontraproduktivní.

¹⁰¹ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 21.

¹⁰² Pozor, zde nemáme na mysli výše uvedený argument „odborníkem“, k tomu dále POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 24.

¹⁰³ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 27.

Poslední skupina doporučení se týká výběru zdrojů ve vztahu k písemnému podání vašeho soupeře. Pokud reagujete na písemné podání vašeho oponenta, dejte si záležet na tom, abyste vydolovali zdroje, které budou podporovat vaše stanovisko, že:

- a) váš soupeř se opírá o zdroje, které neodrážejí danou právní situaci,
- b) váš soupeř se opírá o zdroje, které si mylně vyložil,
- c) argumenty vašeho soupeře jsou v rozporu se zákonem.¹⁰⁴

V každém případě totiž půjde o výše uvedenou povolenou nekalou soutěž při prodávání vašeho případu. Vynechání přípravy destrukce při výzkumu vašeho oponenta by proto bylo zásadním opomenutím, které by se neblaze promítlo do výsledného bodového hodnocení vašeho písemného podání.

Výsledkem vašeho výběru a cílem, který při této aktivitě musíte sledovat, by měla být pevná stavba, která se nerozpadne během jakékoliv argumentační povodně či zemětřesení a kterou váš oponent nedobude, i kdyby ji týdný a měsíce obléhal. Proto pokud nechcete, aby došlo k rozpadu vaší stavby, nevybírejte nekvalitní cihly, střešní tašky či nevhodnou maltu.

4.4.9 Čtyři klasické chyby ve výzkumu, jichž se musíte vyvarovat

Závěrem této pasáže věnované právnímu výzkumu bychom vás rádi upozornili na čtyři nejčastější chyby, ke kterým při výzkumu dochází a které zdůrazňují mootologičtí experti profesori Pope a Hill.¹⁰⁵ Naše navazující rada zní: nedopusťte, aby k nim došlo i ve vašem případě.

První chybou bývá podcenění množství času, který je nutné strávit výzkumem. Dobrý výzkum pro celý moot court skutečně nezvládnete za jeden večer. Naopak to bude trvat dny, týdny, měsíce v závislosti na typu moot courtu a jeho zadání. Nenechte se proto odradit a nepodlehnete pocitu, který možná postupem času zažijete, nevzdávejte to. Pro dobrý výsledek a zisk kvalitního argumentu je zkrátka a jednoduše si „to odsedět“.

Druhou chybou je víra v to, že případ, na kterém pracujete, má ve skutečnosti určité řešení, kterého se máte dopátrat. Nemá. Nebo alespoň by neměl mít, pokud je organizátory moot courtu dobře připraven a napsán. Jak jsme opakovaně upozorňovali výše, na ty nejtěžší otázky, které právě bývají předmětem moot courtů, neexistuje jediná správná odpověď. Jedinou

¹⁰⁴ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2011, s. 29.

¹⁰⁵ Tamtéž, s. 30–31.

hlavní vlastností, kterou by vaše odpověď na danou otázku měla mít, je, že musí být přesvědčivější než odpověď vašeho soupeře. Právo skutečně není matematikou a moot problém nemá jediné řešení. Nenechte se mást pocitem, že jedna ze stran přeci musí vyhrát. Hlavní je, jak svoje řešení prodáte.

Třetí chybou bývá, že pro stromy nevidíte les. Právnícky řečeno: že pro paragrafy nevidíte zákon. Pokuste se na případ podívat ze širšího pohledu. Nebudete-li toho schopni, zkuste to po „uležení“ vybraných informací, když získáte novou perspektivu. Pokud i poté les nevidíte, poslední záchrannou by pro vás mohla být zpětná vazba od jiných kolegů či spoluvýzkumníků. Často bývá velice trefná i zpětná vazba od lidí, kteří o případu vůbec nic neví a nebudou takoví experti v dané oblasti. Napadne je totiž ta úplně nejbánálnější myšlenka, kterou jste mohli při výzkumu opomenout a dovedou vás tak na správnou cestu. Nenechte si proto stromy zamotat hlavu a vždy mějte na paměti, že pracujete s lesem. Ptejte se, kam váš výzkum směřuje.

Čtvrtou klasickou chybou bývá, pokud selžete v týmové spolupráci. V tomto ohledu se spíš připravte na to, že vše nebude ideální. Dokonce se možná i pohádáte, to se stává. Důležité ovšem je, abyste i přes možné negativní pocity, které vůči sobě možná budete chovat, dokázali jako tým směřovat ke zdárnému konci, kterým je úspěch v moot courtu. Detailněji o tom pojednáváme na jiném místě, ale i zde na konci pasáže věnované právnímu výzkumu je vhodné říci, že jako dobře fungující tým dosáhnete větších úspěchů, než jako seskupení individualit, které ovládá zejména jejich vlastní ego.

Pro shrnutí proto radíme, věnujte výzkumu dostatek času, nevěřte tomu, že případ, na němž pracujete, má jediné správné řešení, které musíte objevit, nedopusťte, abyste „pro stromy neviděli les“ a pracujte jako tým. Pak budete mít velkou naději, že budete úspěšní jak v samotném výzkumu, tak v moot courtu jako celku.

4.5 Závěr

Na předcházejících řádcích jsme se vás snažili provést základní radami, které by vám měly napomoci k úspěchu. Jak bylo zmíněno, mnohé z nich jsou zcela jistě aplikovatelné i v rámci ústních kol. Velká část z nich je dokonce aplikovatelná i v reálné právní praxi. Nemohli jsme ovšem podat vyčerpávající poradenství, proto vám velice vřele doporučujeme studium literatury, na níž je odkazováno v poznámkách pod čarou. Mnohé myšlenky

jsou tam rozpracované detailněji nad rámec toho, co jsme si mohli dovolit v této příručce.

Závěrem bychom proto rádi uvedli čtyři hlavní poznatky, které bychom rádi, abyste si z této pasáže odnesli:

- Nepodceňujte písemnou fázi moot courtů jako takovou.
- Nepodceňujte přípravu, ba naopak v ní přitvrďte a buďte v ní poctiví.
- V jednoduchosti jazyka je nejen krása, ale hlavně síla.
- Ze všech forem argumentace je nejúčinnější selský rozum.

Díky tomuto kvartetu průřezových rad (a samozřejmě všem dalším výše uvedeným radám) si moot court náležitě užijete a co je nejdůležitější, moot court vám díky nim nejvíce dá pro vaše studium i právní praxi. Jak jsme totiž uváděli výše, psaním, čtením a výzkumem (hledáním podpory argumentace) strávíte většinu své práce jako právníka. Ke všemu ostatnímu se dostanete v míře podstatně menší.

5 Ústní argumentace pro studenty

5.1 Základní cíle a pravidla ústního kola

V této kapitole se budeme věnovat nejatraktivnější části moot courtů – ústnímu kolu. Ústní kolo argumentace v soutěži představuje vyvrcholení několika týdnů nebo i měsíců trvající práce. Dny strávené formulováním argumentů či hledáním judikatury na jejich podporu se rázem promění v několik minut, které rozhodnou o všem. Ani týmy s nejkvalitnějším písemným podáním nemají šanci na úspěch, pokud nezapůsobí na porotce v ústním kole. Proto je důležité se na něj pečlivě připravovat.

Co je cílem ústního kola? Proč se organizátoři moot courtů nespokojí s písemnými podáními? Vaším úkolem v této fázi je shrnout podstatné body vašeho podání, vyvrátit nebo alespoň oslabit argumenty protistrany, zodpovědět otázky, které má k případu každý člen poroty, ať vyslovené či nikoli a přitom všem vystupovat profesionálně a přesvědčivě.

Na rozdíl od skutečného života nestojíte před soudcem, abyste jej přesvědčili, ať rozhodne ve prospěch vašeho klienta. Cílem moot courtu není rozhodnout, zda je právo na té či oné straně. V moot courtu jste v mnohem těžší pozici, protože soudci hodnotí váš celkový projev. Jak obsahovou stránku, tak vaše prezentační dovednosti. Všimají si, jak zvládáte organizaci času, jak reagujete na nepříjemné otázky apod. Většina moot court soutěží má pro porotce bodovací archy s instrukcemi, co všechno z vašeho vystoupení mají hodnotit. Zkuste zjistit, co všechno mají porotci hodnotit. Můžete se pak zaměřit právě na tyto aspekty vystoupení.

Dalším důvodem, proč je vaše situace v simulovaném režimu náročnější, je, že porotci bývají na řízení rozdílně připraveni. Skuteční soudci znají případ do nejmenšího detailu, ještě než před ně předstoupí právní zástupci stran. Porotcem v moot court soutěžích bývají často koučové týmů, kteří znají Achillovou patu žalobce i žalovaného, protože se svým týmem prošli tím samým drilem jako vy. V porotě mohou ale zasednout i advokáti, soudci, nebo další osoby, kterým pracovní vytíženost dovolila do případu nahlédnout maximálně během letu do místa konání moot courtu.

Ty pak musíte během několika vtáhnout do případu a ještě dostat na svoji stranu. Potíž je v tom, že nikdy nedokážete předem odhadnout míru jejich znalostí o případu a zapůsobit musíte na každého člena poroty.

Nejdříve se v této kapitole zaměříme na přípravu vaší řeči, tj. obsah a podklady. Dále bude cílem našeho zájmu práce s dokumenty k případu (tzv. složka materiálů) a metody efektivního tréninku. Posléze se zaměříme na klíčové aspekty vašeho vystoupení před porotou nebo tribunálem. Bude se věnovat prezentačním dovednostem a jejich zlepšování se, abyste zvýšili svoje šance na úspěch, a povíme si, čeho naopak byste se měli vyvarovat.

Moot court soutěže se od sebe liší, můžeme ale shrnout několik společných základních pravidel, jež mají zásadní význam pro ústní kolo. Myslete na ně v průběhu příprav i při svém projevu:

- Seznamte se dobře s případem. Naučte se fakta, data, jména, čísla, detaily. Na nic zapomeňte nebo nic nepřehlédněte.
- Zamyslete se nad tím, jací řečníci jste. Připravujte se tak detailně a tak intenzivně, jak sami potřebujete.
- Natočte se na videokameru a pak záznam analyzujte – sami nejlépe uvidíte, co zvládáte dobře a na co si musíte dát pozor.
- Neexistuje jediný správný návod na to, v jaké formě si máte připravit poznámky nebo kolik hodin musíte strávit mluvením před zrcadlem. Zvolte si ten, který vám nejvíc vyhovuje.
- Svou řeč si připravte s dostatečným předstihem. Procvičujte, procvičujte a procvičujte. Pokud možno před obecnstvem či na kameru.
- Nedejte se zaskočit otázkami porotců, využijte je ve svůj prospěch. Otázka je nabídka přesvědčit porotce. Bystrá odpověď však vyžaduje přípravu.
- Předvídejte otázky.
- Moot court soutěže jsou záměrně koncipovány tak, aby neměly jediné správné řešení. Neznají jej ani členové poroty. Zajímá je ale vaše kreativita a odhodlanost popasovat se s takovou výzvou. Nikdy se nevzdávejte.
- Mluvte nahlas, srozumitelně a klidným tempem. Dobře pracujte s dechem.
- Udržujte oční kontakt. Jedině tak můžete sledovat, jak porotci reagují na to, co říkáte, a přizpůsobit tomu svůj projev.
- Kroťte své emoce. Pokud se porotcům nebo protistraně podaří vás překvapit nebo přivést do úzkých, nedejte nic najevo a zachovejte chladnou hlavu.
- Sledujte čas. Využijte ho efektivně.

- Naučte se pracovat se složkou materiálů k případu – důkazy, judikatura, doktrinální názory.
- Prezentujte se jako tým. Naslouchajte svému partnerovi, buďte připraveni mu pomoci. Sledujte projev protistrany a připravujte si své reakce na jejich argumenty.

5.2 Příprava na ústní kolo

V podkapitole nazvané Příprava se budeme věnovat jak přípravě řeči po obsahové stránce a její technické formě, tak i složce materiálu, kterou budete při svém vystoupení jistě potřebovat a efektivní práci s ní. Druhá část se zaměří na procvičování projevu jakožto přípravě na ústní kolo.

5.2.1 Obsahová stránka řeči

Řečník by měl obsah své řeči přizpůsobit tomu, o jaký druh simulovaného řízení půjde. Předem je potřebné zjistit, před jakou porotu předstoupí a jaká pravidla se na něj vztahují. Pokud je to možné, zjistěte, kdo budou její členové a na co se specializují.

Pro většinu soutěží v simulovaném řízení je typické, že se porotci ptají na velké množství otázek. S touto skutečností počítejte již při koncipování své řeči. Nebudete pak zaskočení, když se pro otázky a odpovědi na ně nedostanete ani do půlky své řeči.

Do úvodu patří představení a osnova vašeho projevu. Řekněte své jméno, a pokud jste dva, představte i svého kolegu/kolegyni. Vhodnou pomůckou je vizitka. Dále je nutné jasné konstatování, zda zastupujete žalobce/žalovaného a v jaké věci. Pokud jste dva nebo více, uveďte, jak si dílčí otázky rozdělíte.

5.2.1.1 Struktura řeči

Projev v ústním kole musí mít logickou strukturu, tj. v základních bodech úvod, jádro a závěr. Jednotlivé části, které patří do jádra, by měli mít tutéž strukturu. Pokud se vám podaří každou část krátce uvést a posléze zakončit, bude váš projev působit uceleně a upraveně.

Pro prvního řečníka se doporučuje mezi představením a přednesením vlastních argumentů nabídnout porotě stručné shrnutí skutkového stavu. Podle našich zkušeností je obvyklou odpovědí porotců, že shrnutí není potřebné, protože se s případem předem seznámili. V případě kladné

odpovědi by mělo být shrnutí faktů stručné a přehledné. Ztotožňujeme se s M. Spillane, že by shrnutí nemělo přesáhnout 5–6 vět.¹⁰⁶

V úvodu je vhodné porotcům objasnit, jak plánujete přednést návrh vašeho klienta. Osvědčuje se tzv. pravidlo tří:

1. Řekněte, co budete říkat.
2. Řekněte to.
3. Řekněte, co jste řekli.

První bod bývá v anglické terminologii označován jako tzv. *road map*.¹⁰⁷ Nabídněte v úvodu porotcům strukturu, ve které budete své argumenty prezentovat. Bude pak pro ně jednodušší sledovat vaši argumentační linii a zapojit se do ní svými dotazy. Začněte úvodní větou, která je základní tezí vašeho projevu a kterou mají jednotlivé argumenty podpořit. Pak uveďte vaše hlavní argumenty v pořadí, v jakém budou následovat.¹⁰⁸ Na to pak můžete navázat plynně větou, uvozující první argument: „Prvním argumentem žalobce je...“.

Část představení a *road map* doporučujeme naučit se z paměti. Budete ji přednášet bez přerušování a máte hlavní příležitost navázat s porotou oční kontakt. Můžete se tak soustředit na to, jak je zaujmout.

V závěru nezapomeňte shrnout vaši řeč. Znova připomenete porotě, jaké jste vznesli argumenty. Jako u skutečného jednání, na závěr neopomeňte říct, co tedy od poroty požadujete a poděkujte za pozornost. Vaše řeč tak dostane ucelenou formu, nebude viset neukončeně ve vzduchu. I tuto pasáž je lepší říct celou z paměti.

5.2.1.2 Taktika

Pokud jste zadání studovali podrobně, jistě pro vás nebude problém identifikovat kritická místa a nejspornější body. Rozhodněte se předem, kterým bodům se budete věnovat. Souhlasíme s Scaliou a Garnerem, že povšechné načrtnutí každé otázky zanechá v porotě dojem, že vaše argumentace je povrchní.¹⁰⁹

¹⁰⁶ SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 82.

¹⁰⁷ Tamtéž, s. 84.

¹⁰⁸ Tamtéž, s. 84.

¹⁰⁹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 153.

Na začátku je třeba identifikovat hlavní problémy zadání. Na základě toho z nich určete silné a slabé stránky. Pak ke každému bodu rozepište podporující argumenty. Následně změňte uhel pohledu. Jak byste jako protistrana na každý z nich reagovali? Podívejte se na svoji přípravu k psaní písemných podání. Znova projděte myšlenkové mapy a svoje zápisky. Až pak přistupte k volbě pořadí.

Vaše úvaha při výběru argumentů by měla zohlednit tyto aspekty:

- Co je váš nejsilnější a nejslabší argument a jaká jsou jeho silná a slabá místa. Vaše vlastní tělo by mohlo lehce prozradit, že argument není tak silný a vy to víte. Váš hlas nebude tak jistý a přesvědčivý. Mnoho prozradí i neverbální komunikace.
- Jsem schopen pořadí argumentů přizpůsobit situaci? Flexibilita v pořadí argumentů je důležitá zejména pro žalovanou stranu, která bude reagovat na body vznesené žalobcem. Bude-li žalobce namítat nedostatek pravomoci soudu slyšet spor, nemůžete se této otázce vyhnout.
- Co bude zajímat porotce? S největší pravděpodobností to budou ty samé otázky, které nejvíc trápily vás a které není lehké zodpovědět.
- Jaké argumenty zřejmě vznesou protistrana. Velmi dobře zapůsobíte, pokud je budete schopni vyvrátit. Vždy počítejte s možností, že se může najít porotce, který protistranu po vznesení tohoto bodu přeruší a vyzve vás k okamžitému vyjádření, přestože jste tuto otázku mezi svými body neuvedli.

U psaní písemných podání jsme se zmínili, že se nemůžete vyhnout slabým místům a některé, pro klienta ne právě pozitivní, skutečnosti budete muset přiznat. Platí to i pro ústní kolo. S upřímností můžete získat od poroty body.¹¹⁰

Scalia a Garner doporučují žalobcům začít s nejsilnějším argumentem.¹¹¹ Naše zkušenosti to též potvrzují. Je to šance jak zaujmout a získat si pozornost. Na některé body vám nemusí pro čilou diskusi zbýt čas. Byli jsme svědky několika ústních kol, které probíhali zcela jako dialog mezi řečníkem a porotou. Byla by škoda, pokud by nedostatek času vyřadil vaše nejsilnější argumenty. Další důvod má psychologickou povahu. Začnete-li nejsilnějším argumentem, hrozí, že vás pro nepřesvědčivost a možné i drobné

¹¹⁰ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. xxi. Dále i POPE, David, HILL, Dan. *Mooting and Advocacy Skills*. London: Sweet & Maxwell, 2007, s. 53.

¹¹¹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 169.

nesrovnalosti porota roznese na kopytech hned na začátku. Budete pak mít sílu pokračovat?

K výstavbě jednotlivých argumentů bychom odkázali na techniky popsané v části o psaní písemného podání. Argumentační vzorce jako jsou námi uvedené syllogismy, metoda PRES, nebo CR(E)AC jsou stejně efektivní i v ústním podání. Každoročně se nám v moot court soutěžích potvrzuje, že porota chce vidět, jak dokážete propojovat teorii s fakty případu. Uvedme příklad ze soutěže Vis Moot Court. Bez ohledu na to, jak bravurně řečník zvládá teorii podstatného porušení smlouvy podle Vídeňské úmluvy o mezinárodní koupi zboží a prostudoval komentářovou literaturu a databázi Trans-lex, nikdy to nebude dostatečné, pokud tyto cenné vědomosti nepropojí s případem svého klienta. Hrozí, že bude působit nezajímavě (lidi, kteří ve Vis Moot Courtu jako porotci působí, teorii dobře znají), nudně a v horším případě jako papoušek, který se něco výborně naučil, ale vůbec tomu nerozumí.

Co se týče odpovědí na otázky členů poroty, podrobněji se jim budeme věnovat dále. Nicméně při tvorbě obsahu a časového rámce své řeči je dobré s nimi předem počítat. Doporučuje se pracovat s rozvrhem 60/40.¹¹² Věnujte $\frac{3}{5}$ času své řeči a $\frac{2}{5}$ odpovědím na otázky poroty. Pokud si připravíte efektivní poznámky, dobře nastudujete informace o případu a kvalitně strukturujete svou řeč, nebude pro vás problém se přizpůsobit změnám. Platí, že i vaše odpovědi by měly mít hlavu a patu. Myslete na to už během přípravy.

5.2.2 Poznámky

Předpokladem každého kvalitního vystoupení k právnímu problému je schopnost zhodnotit své síly a rozvrhnout si způsob a rozsah přípravy. Základem je znát sám sebe. Dobrý řečník dokáže nejen využít své silné stránky, ale umí si přiznat své slabiny a pracovat na nich, nebo si v tomto směru jinak poradit. Plně věřit své paměti u případů složitých jak po faktické, tak po právní stránce, může v napjaté situaci, jako je vystoupení před porotou, jen málokdo. Není proto chybou opírat se při své řeči o poznámky a spolehnout se, že když paměť selže, umožní vám znovu se vrátit do tempa a plynule

¹¹² CROWNE-MOHAMMED, Emir Aly. *The Essential Guide to Mooting: A Handbook for Law Students*. Toronto: Irwinlaw, 2010, s. 28.

pokračovat. Stejně jako Pope a Hill se domníváme, že každému člověku vyhovuje jiný formát poznámek, a nelze říct, že jediný je ten správný.¹¹³

Kvalitně připravené poznámky a dobrá práce s nimi jsou známkou profesionality (jen si vzpomeňte třeba na televizní moderátory). Chybou by tedy bylo přecenit své schopnosti a hrdinsky se na takovou chvíli nepřipravit nebo ji nezvládnout. Teď si povíme něco o tom, jakou funkci mají poznámky plnit, jaké různé podoby poznámek se nabízí a jak s nimi pracovat.

5.2.2.1 Funkce poznámek

Poznámky jsou oporou pro přednes vašich argumentů. I když si svou argumentaci nebo alespoň její strukturu precizně vryjete do paměti, může se kdykoli stát, že vám něco vypadne, že dostanete otázku nebo z jiného důvodu budete muset připravenou strukturu opustit. Poznámky slouží k tomu, aby vás rychle navedly zpět k původní myšlence, k připravené struktuře.¹¹⁴ Pokud nejste typ řečníka, který se celou řeč učí zpaměti, nebo víte, že věty jednoduše neřeknete v připraveném pořadí a s použitím stejných slov, a cítíte se lépe, když mluvíte „spatrá“, jsou pro vás poznámky i vodítkem, jak v řeči postupovat. Pokud jsou dobře připraveny, stačí i krátký pohled na ně a víte, jak máte pokračovat.

Nezřídkou se stává, že vás během řeči přeruší člen poroty a položí vám otázku k problematice, které jste se zamýšleli věnovat například až na konci, nebo bude chtít znát podpůrnou judikaturu, kterou byste své tvrzení podložili. Také by mohli chtít vědět, proč přesně je vámi uvedený judikát relevantní v projednávané věci. Přehledné poznámky vám umožní pohotově reagovat a podat ihned dostatečně přesnou odpověď, aniž byste marnili čas hledáním podkladů pro odpověď ve složce nebo lovili v paměti.

Na závěr zůstává již nastíněná funkce poznámek, a to, že i nejzkušenějším řečníkům slouží jako záchranná síť. V moot courtu se očekává, že si soutěžící poradí nejen s vysokou odborností řešení problému, ale nevyvede je z míry ani přítomnost publika a široce uznávaných autorit v porotě. Tyto skutečnosti přispívají ve vysoké míře ke stresu, kterému řečník čelí. Jakkoliv dobře jste předem připraveni, stres míru vaší připravenosti sníží, leckdy o padesát i více procent (určitě jste už někdy měli okno). Ať si jakkoliv věříte,

¹¹³ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 56.

¹¹⁴ K funkci poznámek víc: POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 57.

že to zvládnete, měli byste být připraveni na to nejhorší. A poznámky mají v této přípravě ústřední místo. Poskytují základ pro sebedůvěru.

Protože poznámky plní několik důležitých funkcí, měly by být vždy přehledné a čitelné. Měli byste si je připravit sami a měli byste se s nimi naučit efektivně pracovat – to určitě nezvládnete několik hodin před vystoupením. Čím přehlednější poznámky jsou a čím lépe je znáte, tím menší je riziko, že v nich budete zoufale listovat a zamotáte se do vlastních slov.

5.2.2.2 Forma poznámek

Přehlednost poznámek souvisí s jejich formou. Jak jsme již zmínili, každý řečník má individuální způsob přednesu a jinou potřebu se při řeči opírat o poznámky. Podle nás není pravda, že projev napsaný na malých kartičkách, je jedinou správnou formou poznámek. Ačkoli souhlasíme, že má řadu výhod. Rovněž není pravda ani to, že pokud si řeč napíšete celou předem a budete ji mít během přednesu před sebou, nemáte šanci ustát otázky členů poroty. Kouzlo spočívá v tom, že si musíte najít formu poznámek, která vám nejlépe vyhovuje, a naučíte se s ní pracovat.

Pokud jste typ, který potřebuje mít většinu vět napsaných i s konkrétními frázemi, dřív nebo později byste nahromadili velké množství nepřehledných kartiček. Pokud je vám přirozenější mluvit volně a držet je jen základní osnovy, nemá cenu vnučovat vám názor, že žádný profesionál nepředstoupí před soud bez své řeči napsané od úvodního oslovení po poděkování za pozornost.

Jakýkoli způsob si zvolíte, vyvarujte se nadbytečných slov a výrazů, například „v podstatě/vlastně/takže/nicméně“ a jiné slovní vaty. Vyhýbejte se dlouhým větám a souvětím, které vás snadno mohou dostat do potíží. Zde existuje několik jednoduchých pravidel: žádné souvětí by se nemělo skládat z více než tří vět. Vše se dá vyjádřit i jednoduchou větou. V jednoduchosti je krása. Nic není srozumitelnější než jednoduchá věta.

Dále doporučujeme ponechat si v poznámkách místo na zapsání toho, co vás napadne během argumentace protistrany. Rovněž počítejte s místem na otázky poroty, protože někdy mohou být delší. Pokud porota mluví s protistranou, pozorně naslouchejte a případně si poznačte, co člen poroty řekl. Můžete to využít ve svůj prospěch – na porotce určitě zapůsobí přesvědčivě, když budete argumentačně reagovat na pochybnosti, které vyjádřil v otázkách pokládaných protistraně.

Ve vašich poznámkách by neměly chybět odkazy na příslušnou judikaturu nebo odbornou literaturu. Pište si k nim pouze to, co je nutné a dostatečně objasní vámi uvedené tvrzení. Pokud by se porota zajímala o víc detailů, mějte je připravené ve složce (podkapitola 2.3).

Zdá se, že na představení a ukončení řeči není nic těžkého. Doporučujeme rovněž, abyste i tyto části zahrnuli do svých poznámek. Důležité je zejména oslovení poroty způsobem odpovídajícím druhu simulovaného řízení. Pokud jsou vám předem známa jména členů poroty, запиšte si je tak, abyste je měli po ruce i během vašeho přednesu, zejména pokud odpovídáte na jejich otázky.

Věnujme teď pozornost několika známým formám poznámek, uveďme si jejich výhody a nevýhody. Dotkneme se i toho, jaký nosič můžete zvolit pro své poznámky.

5.2.2.3 Předem připravený celý text řeči

První formou, na kterou se blíží podíváme, je celá řeč napsaná na papíře. Výhodou je, že je zde napsané vše, co chcete říct, v připraveném pořadí a stylisticky upraveno. Takže by měla poskytnout výbornou záchrannou síť.¹¹⁵ Nevýhody této formy ji však výrazně převyšují a na základě našich moot courtových zkušeností vám ji nedoporučujeme.

Nevýhodou je, že prezentace psaného textu může znít uměle a nepřirozeně. Z dovednostního pohledu je daleko těžší číst předem připravený text než mluvit spatra, dokonce se dá říci, že čtení textu je vůbec nejtěžší typ mluveného projevu. Existuje pro to řada důvodů.

U psaného textu máme tendenci psát dlouhé věty, do kterých se u čtení dá snadno zamotat. Kromě toho je struktura psaného textu a mluveného slova odlišná, což velmi ztěžuje nádechy a vůbec práci s dechem. Při čtení je také velmi složité udržet tempo a nebýt monotónní, tedy snažit se používat důraz, intonaci, pomlky a další výrazové prostředky ke zdůraznění důležitých částí argumentace. A pokud řečníka ovlivní nervozita a stres, často se uchýlí k pouhému čtení a přijde o důležitý oční kontakt s členy poroty, nemluvě o tom, že přijde čtením o cenné body. Oční kontakt je přitom klíčovým způsobem komunikace s porotou. Objem informací a dojem, které chceme odevzdat, z velké míry závisí na neverbální komunikaci, kam se

¹¹⁵ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 58.

řadí i oční kontakt. Víc se této stránce prezentování budeme věnovat níže (podkapitola 5.3.4.5).

Nevýhodou celé psané řeči je také to, že se v ní těžce orientuje při hledání odpovědi na otázky položené členy poroty. Řešením by mohlo být, že pokud vám člen poroty položí otázku, necháte prst položen na místě, kde jste skončili, a nalistujete si pasáž, kde máte připravenou odpověď. Proto je lepší mít podklady tištěné jednostranně a mít přehled, co je kde v řeči adresováno. Bohužel ale platí, že pokud se člen poroty této otázky drží a klade navazující dotazy, krátí se vám čas na přednes zbývajících argumentů, protože věty jsou předem napsané a zaberou pořád stejný čas.

5.2.2.4 Opěrné body

Oproti psaní celé řeči může některým řečníkům vyhovovat vypsání základních bodů své řeči. Aniž byste se svazovali celými větami, můžete si všechny body přehledně rozvrhnout, tak aby na sebe logicky navazovaly, poskytovaly prostor pro podpurnou judikaturu, literaturu a zároveň vám dovolí přizpůsobit se přerušením ze strany členů poroty nebo ještě nezmíněnému pořadí argumentů podle toho, jak je přednesla protistrana, nebo je požaduje porota.

Je možné používat místo často používaných slov zkratky a symboly. Pokud se ale řečník nenaučí dobře s osnovou a zkratkami pracovat, hrozí, že nerozluští text a že se jeho projev omezí na „hmn“ nebo „ee“ a projev vyzní rozpačitě.

Malé množství textu umožňuje řečníkovi udržovat oční kontakt s členy poroty a vede je k tomu, aby kladli důraz na podstatné věci a dělali přirozeně přestávky ve větách.

Očekává se, že řečník bude dělat krátké a výstižné věty. Bohužel v situaci, kdy se dobře neprocvičíte v některých pasážích argumentace nebo formulaci myšlenek do vět a budete spoléhat na to, že vás při pohledu na vybrané body napadne, co řeknete, může spontánní a zejména nervózní formulace vyznít neúderně nebo nedůrazně, zmateně až katastroficky. Mohou nastat dvě varianty. Buď řeknete vše podstatné příliš rychle, nebo stručně, takže nevyužijete efektivně vymezený čas, nebo se vám nepodaří udržet myšlenku a zatouláte se od tématu.

Zejména se doporučuje při jakémkoli veřejném projevu naučit se zapamatovat úvod a závěr projevu. Během těchto dvou pasáží je víc než kdy jindy potřebný stálý oční kontakt – procházení pohledem z posluchače na posluchače a přirozenost a plynulost projevu.

Pokud se jednoduše nedá vyhnout složitějším pasážím a nedaří se vám je naučit z paměti, nebojte se je do osnovy zařadit celé.

5.2.2.5 Několik společných rad

Pro všechny výše uvedené druhy poznámek se nám podařilo časem shromáždit několik užitečných rad.

Raději si poznámky napište předem na počítači a vytiskněte, i když nemáte problém po sobě číst. Během projevu oponenta si budete zřejmě dělat poznámky a budou snadněji odlišitelné od původního textu. V tisknutém textu se i snadněji zorientujete. Pokud nepoužíváte inkoustovou tiskárnu, nehrozí, že by se vám vlivem potu dlaní text rozmazal, jako text psaný tužkou nebo propiskou. V neposlední řadě je možno elektronickou verzi poznámek mnohem snadněji a rychleji aktualizovat (zejména po absolvování několika zkušebních kol, tzv. *pre-mootů*, to uvítáte).

Naučte se pracovat se zkratkami.¹¹⁶ Zkuste např. naše ŽLB pro žalobce, ŽL pro žalovaný, 3S pro třetí stranu. Jména osob můžete nahradit iniciálami apod. Alternativní body kurzivou. Delší spojky jako *protože* nahradte zkratkou PTŽ, či místo *proto* zkuste použít šipku.

Už jsme zmínili, že je dobré očekávat otázky od porotců nebo výzvu k replice. Ponechte proto u svých poznámek dostatečně široké okraje, abyste si mohli poznačit, co vás během ústního kola napadne.¹¹⁷ Rovněž není zlé mít sebou několik prázdných listů, které se můžou hodit pro přípravu repliky nebo komunikaci se spoluřečníkem, umožňují-li to pravidla.

Vždy byste měli být schopni se v poznámkách rychle orientovat a minimalizovat riziko jejich pomíchání. Očíslujte si strany papíru a kartičky, nebo si alespoň označte čísla odstavce textu.

5.2.2.6 Papír nebo technika

Flexibilní způsob poznámek pro ústní kolo argumentace je jejich rozvržení na středně velké kartičky (např. A6). Tento způsob je vhodný pro ty, kteří si rádi napíší předem celou řeč, jelikož si ji mohou rozvrhnout na několik kartiček, barevně pak odlišit ty, které jsou jádrem řeči, od těch, kde mají

¹¹⁶ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 63.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 64.

připravené odpovědi na možné otázky členů poroty. Je však vhodný i pro řečníky, kteří si vystačí pouze se základními body své řeči.

Výhodou kartiček je to, že působí nenápadně a umožňují vám rychle získat podklady pro odpovědi na otázky nebo změnu pořadí argumentů podle toho, jak je vznesla protistrana. Pokud má ale řečník tendenci psát si vše potřebné v celých větách, hrozí, že počet kartiček bude příliš velký a bude v nich zmatek.

Velkou výhodou kartiček je i to, že je během přípravy můžete nosit s sebou a využít každou volnou chvíli, třeba ve vlaku nebo čekání u lékaře, na procvičování řeči v hlavě sám pro sebe. Dobře se tak s nimi seznámíte a máte dostatek času, abyste odstranili nedostatky.

I u druhu nosiče poznámek papír versus technika platí obecné pravidlo, ať si každý zvolí to, s čím se mu nejlíp pracuje. Někteří soutěžící si dávají svoji řeč svázat spolu s moot courtovým problémem do kroužkové vazby, jiní používají poznámkový blok. U kartiček je pak otázkou jejich velikost. Příprava poznámek na listy papíru může být sice nejméně nákladná, ale i nejvíce riskantní. Pokud se vám papíry pomíchají nebo dokonce ztratí, způsobí vám trapnou situaci, že se nedokážete zorientovat ve svých vlastních poznámkách a přijdete hledáním o čas.

Tradičním nosičem textu poznámek v různých provedeních je tedy starý dobrý papír. Velice elegantně a profesionálně působí desky, do kterých si vložíte svoje poznámky. Zejména pokud řečník přechází v některých moot courtech k řečnickému pultu. Vyhne se zvuku šustění papíru, desky jednoduše otevře na stolku před sebou. Vyhněte se tomu, abyste z nervozity cestou ke stolku nebo během čekání poznámky srolovali, spletli pořadí, nebo je zmáčeli potem v dlaních.¹¹⁸ Nicméně dnešní moderní doba nabízí i jiné způsoby práce s elektronickým textem.¹¹⁹

Používání laptopu vyloučíme hned na začátku ze dvou důvodů. Prvním je to, že jeho použití během vystoupení mohou zakazovat samotná pravidla soutěže. Druhým důvodem je, že notebook svým tvarem vytváří mezi vámi a osobami v porotě bariéru, překážku. Omezuje oční kontakt. Navodí u porotců dojem, že se jich buďte bojíte, nebo před nimi něco ukrýváte. Ani jedno z toho vašemu vystoupení neprospěje. Poslední dobou se mezi lidmi

¹¹⁸ Obzvláště upozorňujeme na riziko skroucení papíru do role, kterou mají někteří řečníci tendenci bušit do druhé dlaně nebo výhrůžně bodat do vzduchu. Takové gesto působí nesmírně agresivně. Navíc se pravděpodobně k rozbalení rolky papíru už nedostanete, přiroste vám k ruce a vaše řeč se může odklonit od logické struktury.

¹¹⁹ Připouští-li pravidla použití jakékoli techniky během ústního kola.

stala oblíbeným nosičem textu tzv. elektronická čtečka. Mohli byste do ní nahrát svoje poznámky, a i další dokumenty, se kterými během prezentace vystane potřeba pracovat. Pokud její použití nevyklučují pravidla soutěže, nelze ji *a priori* jako nosič dokumentů vyloučit. Platí ale výše uvedené podmínky – měla by zajistit všechny potřebné funkce poznámek, a poznámky v ní musí být přehledné a lehce použitelné.

5.2.3 Složka

Během tvorby písemných podání, jste pracovali s velkým množstvím materiálů odborné literatury, právních předpisů, judikatury. Musíme uznat, že není v silách sebelepšího právníka zapamatovat si všechny informace doslovně a tahat je na povel z rukávu. Osvědčeným způsobem, jak mít po ruce všechny důležité podklady, které byste mohli, ale i nemuseli potřebovat během vystoupení, je tzv. složka.¹²⁰

Složka je soubor všech dokumentů vztahujících se k případu, se kterými jste pracovali, a na které odkazujete ve své řeči. Umožní vám například rychle najít zdroj, na který se odvoláváte, a citovat jej. Můžete si i rychle vyhledat judikát, na který odkazuje protistrana, připravit se na repliku.

Tradičně používají týmy v soutěži složku s kroužkovou vazbou a oddělovacími barevnými papíry a lepícími lístky na okraji, které usnadní orientaci. Některé týmy používají společnou složku, v jiných si každý člen udělal vlastní. Liší se též formáty složek, A4 nebo A5. Pro všechny varianty každopádně platí, že na její tvorbě musíte začít již ve fázi psaní. Později byste marnili čas dohledáváním citovaných zdrojů z memoranda. Mělo by v ní být jen to, co doopravdy potřebujete. Na závěr by se v ní měl každý člen týmu snadno orientovat.

Součástí složky by měly rozhodně být:

- Zadáání;
- Písemná podání týmu a protistrany;
- Judikatura, na kterou odkazujete nebo ji může použít protistrana;
- Odborná literatura, na kterou odkazujete nebo ji může použít protistrana;
- Příslušné právní předpisy (a procesní pravidla soutěže);
- Prázdné listy na poznámky.

¹²⁰ Pro jistotu vám však doporučujeme ověřit v pravidlech soutěže, zda je povoleno mít sebou složku.

Texty ve složce musí být dostatečně čitelné a úplné. Nestačí jen řádky vytržené z kontextu. Vzpomínáte si, jak jsme v části o písemných podáních mluvili o tzv. výzkumných tabulkách? Zařaďte je do složky a kdykoliv během ústního kola padne název nebo spisová značka rozhodnutí, které máte, můžete je rychle vyhledat a připomenout si details. Nicméně nejdůležitější judikáty je vhodné zařadit do složky v celém znění. Autoři knihy *Making your case* radí, aby se advokáti krátce před vystoupením přesvědčili, že judikatura, na níž spoléhají, nebyla v mezichase překonána. Nám nezbývá než souhlasit. Na mnoha moot courtových případech se pracuje i přes půlrok. Raději zkontrolovat, než pak litovat.

Složka plní efektivně svoji roli, když víte jak v ní najít to, co právě potřebujete. Zvykejte si na ni už během tréninku, můžete vychytat všechny nedostatky. Se správně zorganizovanou složkou se vyhnete tragickému zvuku šustění papírů v mrazivém tichu, které nastane, když nejste schopni pohotově najít potřebnou informaci.

Jak jsme kdysi měli možnost se přesvědčit, porota si všímá i upravenosti složky. Jeden z porotců v ústním hodnocení poukázal na kontrast přehledné a čisté složky našeho týmu a „salátu“ na stole protistrany. Zdá se to jako malichernost ve srovnání s obsahovou stránkou řeči. Nicméně i na takových detailech je založen moot court a byla by škoda se nedbalostí a pohodlností připravit o cenné body.

Na závěr pro vás máme malý tip. V některých moot courtech se hodnotí spolupráce mezi spoluřečníky během vystoupení (například Vis Moot Court). Výbornou příležitostí, jak porotě ukázat spolupráci, je práce se složkou. Svému právě mluvícímu partnerovi budete třeba obracet strany na dokumenty, na které právě odkazuje. Nesmíte však působit rušivě. Určitě se předem na této formě spolupráce domluvíte.

5.2.4 Jak odkazovat na autority

Uvádění odborných názorů nebo soudních či jiných rozhodnutí může významně ovlivnit kvalitu vašeho sdělení. Jak vybrat zdroje, kterými podpoříte svou argumentaci, jsme řekli již v části věnované právnímu výzkumu. V ústním kole jste limitováni časem, a proto je třeba efektivnímu způsobu odkazování na zdroje a jejich citování věnovat dostatečnou pozornost.

S odkazem na zdroj nebo citací textu byste měli pracovat jako s kouskem skládačky puzzle. Pečlivě jej vybrat, najít mu místo ve svém projevu a pak jej obrazně řečeno v rukách pootočit tak, aby hladce zapadl na místo,

kam patří, a tím doplnil porotcům celkový obrázek. Vědí, co tento kousek představuje a proč mu o něm říkáte.

Dřív než přistoupíte k citování, uveďte proč je daný zdroj relevantní a proč jej chcete citovat. Zamyslete se též nad tím, zda by nebyla lepší parafráze. Dovolíme si zde shrnout sedm základních kroků, které pro práci s uváděním zdrojů doporučují Pope a Hill.¹²¹

- Vysvětlíte, proč chcete zdroj citovat/parafrázovat (např. Těto specifické otázky se detailně věnuje nedávné rozhodnutí soudu Nejvyššího soudu).¹²²
- Uveďte přesný název zdroje (spisová značka nebo číslo jednacích, jde-li o rozhodnutí cizích soudů název, např. *Mitsubishi v. Soler Chrysler Plymouth* – 473 U. S. 614).¹²³
- Ujistěte se, že porotci mají text zdroje k dispozici.¹²⁴
- Zmiňujete-li zdroj jako první, nabídnete porotě stručné shrnutí faktů případu.
- Označte relevantní část zdroje – konkrétní odstavec.
- Odcitujte/parafrázuje relevantní pasáž.
- Aplikujte zdroj na fakta vašeho případu.

Citujte opravdu jen nezbytnou část zdroje. Zpravidla postačí jedna věta, maximálně jeden odstavec. Při čtení se mění tempo řeči, člověk má tendenci mluvit rychleji a sklouznout do monotónního projevu, což způsobuje, že u posluchačů klesá pozornost. Poklesu pozornosti se tedy vyhněte tak, že čtení omezíte na minimum a víc se zaměříte na aplikaci zdroje na fakta případu, který leží porotcům na stole.

¹²¹ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 105; V publikaci autorů se také můžete setkat s pasáží věnované přípravě kopií autorit, které chcete citovat. Máme zkušenosti s Vis Moot courtem, JESSUP Moot Courtem a CEEMC, přičemž ani v jednom z nich nebyli studenti povinni předkládat všem členům poroty kopie svých citací. Je to spíše praxe z angloamerických moot courtů. Může se však stát, že člen poroty bude trvat na tom, abyste mu citovaný text předložili. V takové situaci vás zahrání složka, kde kopii rychle najdete a s dovolením poroty předložíte k nahlédnutí.

¹²² To obvykle zahrnuje srovnání skutkového stavu citovaného rozhodnutí a vašeho případu a zdůvodnění, proč jsou si natolik podobné, aby bylo možné akceptovat právní závěry z citovaného judikátu i ve vašem případě.

¹²³ Do poznámek si však poznačte kratší název, abyste se v nich pořád snadno orientovali. Musíte ale být ihned schopni dodat celý název. V tom vám pomůže právě složka.

¹²⁴ Dovolujeme si zde podotknout, že některé soutěže nepřipouští, aby řečník opustil svoje místo a předával porotě jakékoli dokumenty, používal data projektor nebo tabuli.

Může se stát, že vás porotce vyzve k předložení uvedeného judikátu. Máte-li jej ve složce, pohotově jej vytáhnete a dáte k dispozici porotci.

Co se týče citování odborné literatury, uvědomte si, že porotce zajímá váš názor, nikoliv názor nějakého amerického nebo švýcarského profesora. Proto je vhodné literaturou podepírat vaše vlastní závěry, nikoliv ji uvádět jako jedinou svatou pravdu. Také se vám může stát, že až budete popáté citovat komentář profesora Schlechtriema, porotce vás zarazí se slovy: „Mě nezajímá, co o tom říká Schlechtriem, to ostatně všichni víme, mě zajímá, jaký na to máte názor vy!“

5.2.5 Procvičování projevu

Mezi základní pravidla přípravy všech řečníků patří procvičování. Minimálním standardem přípravy je postavit se doma v koupelně před zrcadlo a trénovat. Během procvičování odhalíte drobné chyby, uvědomíte si, že slova znějí jinak, než jste zamýšleli při psaní, že délka vět vám způsobuje problémy atd. Rovněž je to pro vás příležitost, jak svoji řeč zdokonalovat, aby zněla úderněji nebo naopak méně agresivně. Máte šanci zjistit, jestli se vám podaří dodržet časový limit a jak působí váš projev na posluchače.

Pokud chcete brát své vystoupení vážně, nepodceňujte procvičování. Bez dostatečné přípravy může snadno dojít k selhání. Je populární v rámci přípravy zkoušet ústní projev mezi řečníky v rámci týmu, např. na týmových setkáních. I v případě, že se připravujete bez kouče, je určitě užitečné přednést svůj projev nějaké třetí osobě a nechat si jej zhodnotit po věcné i prezentační stránce.

Uvedené způsoby procvičování mají oproti samostatné přípravě tu výhodu, že vás alespoň částečně připraví na stres a trému, které se mohou dostavit při soutěžním vystoupení. Zároveň při nich dostanete zpětnou vazbu od jiných lidí, která vás může upozornit na problémy, kterých byste si sami nevšimli.

5.2.5.1 Časový rozvrh procvičování

Délka potřebného procvičování a intenzita se může lišit od řečníka k řečníkovi. Pro všechny ale platí pravidlo „čím víc, tím líp“. Neodkládejte procvičování a pečlivě si je naplánujte.

Procvičovat můžete jak ve své mysli, třeba během cesty vlakem, ale zejména nahlas. Kromě individuálního procvičování se může tým domluvit na společné přípravě a naplánovat si zkoušky.

Během zkoušek se vystřídají i opakovaně všichni řečníci. Je důležité, aby pokaždé měli obecenstvo schopné a ochotné poskytnout jim zpětnou vazbu.

Rozhodně nenechávejte nácvik řeči na večer před vystoupením. V té chvíli si uvědomíte, že je pozdě. Sami sebe rozhodíte tak, že si přes noc ani neodpočinete.

5.2.5.2 Metody procvičování

Zkuste najít způsob, jak prostor a organizaci procvičování co nejvíc přiblížit reálné situaci.¹²⁵ Doma mluvíte nahlas, přesně tak jako byste mluvili v jednací síni. I sami se sebou před zrcadlem můžete trénovat oční kontakt. To, že jste v místnosti sami, neberte jako překážku nebo trapnou situaci. Nemusíte si připadat hloupě. Takové procvičování je opravdu běžné i pro velké řečníky.

Na společné zkoušky v týmu si rozmístěte nábytek jako v jednací síni. Poseďte si tak, aby mohl řečník trénovat i oční kontakt. Obecenstvo může klást i otázky, a tím vám pomůže naučit se na ně reagovat a pak se vracet zpátky k tomu, co jste říkali před položením otázky. Jen podotýkáme, že obecenstvem nemusí být jen vaši týmoví partneři. Požádejte o to i svoje kamarády nebo rodinu. M. Spillane radí, aby se tým společně připravoval na různé scénáře, které mohou nastat. Můžete narazit na zvědavé a diskuse chtivé porotce, ale rovněž se vás porota nemusí zeptat jedinou otázkou.¹²⁶

Vřele doporučujeme se natočit se na videokameru. Je to podle nás nejefektivnější, ačkoli pro někoho též velmi nepříjemná metoda přípravy. Pro někoho je zkrátka noční můra být natáčen a ještě je horší se na video záznamu vidět. Máme na to jediné řešení. Překonejte to. Zatněte zuby, obrazně řečeno, a podívejte se sami na sebe. Pokud opravdu chcete být dobří a profesionální řečníci, a nejen v mootech, ale i během své kariéry, nemůžete se děsit pohledu na sebe sama. Při rozboru video záznamu zjistíte o svém projevu více, než jakýmkoliv jiným způsobem. Sledujte svůj projev nejen po obsahové stránce, ale i jak při něm působíte. Sebevědomě, agresivně, vystrašeně? Všimli jste si nějakého rušivého pohybu, kterého se dopouštějí vaše ruce, aniž byste jim k tomu dali pokyn? Ideální je video rozebrat ko-

¹²⁵ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 77.

¹²⁶ SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 94.

lektivně a natočit se víckrát a postupně chyby odstraňovat. Kamera není váš nepřítel, ale velice účinný nástroj jak se připravit. A víte, co se říká. Těžko na cvičišti, lehký na bojišti.

Při simulovaném řízení je prezentační stránka nejméně stejně důležitá, jako stránka obsahová – v konečném důsledku totiž všichni mají víceméně stejné silné argumenty, navíc jejich síla a přesvědčivost je často otázkou názoru, takže rozhodují právě rozdíly v prezentaci. Přesto se řada (neúspěšných) účastníků zaměřuje pouze na obsahovou stránku a není schopna pochopit, proč s tak skvělými argumenty nevyhráli.

5.2.5.3 Přípravné kolo, tzv. premoot

V rámci přípravy na samotnou soutěž probíhají v některých moot courtech tzv. přípravná kola, která účastníkům umožní změřit své síly s jinými týmy nanečisto.

Pre-mooty jsou mnohem obvyklejší v mezinárodních soutěžích. Velmi doporučujeme navštívit minimálně dva. Informují o nich často samotní organizátoři soutěže. Jsou skvělou příležitostí, jak se přesvědčit o vlastní připravenosti a nedostatcích. Pro některé členy týmu, pomalu usínající na vavřínech po odeslání písemných podání, jsou tím správným budíčkem.

Zdůrazňujeme, že absolvování pre-mootů samo bez dostatečné přípravy před ním a zpracování poznatků z něj úspěch nepřinese. Připravujte se na něj jako na samotné vystoupení ve finále. Značně tím zvýšíte přínos, který pro vás taková první zkouška má. A samozřejmě musíte veškeré nové poznatky zpracovat po návratu.

Na pre-mootech vycházejí týmy poprvé s kůží na trh. Pokud vám učaruje argumentace některých řečníků, je velmi neetické jí doslova přebrat a pak za ní v ústním kole zkasírovat body. Ke kompletní změně argumentů by po odevzdání písemné části dojít nemělo. Ostatně pravidla vás obvykle vážou držet se svých písemných podání. Pre-mooty vás mají vést k zlepšování vlastní práce, nikoli falešnému přebírání cizího úsilí. Jejich cílem je především zdokonalování prezentačních dovedností a ověření, do jaké míry vaše strategie vyžaduje propracování.

5.2.5.4 Zpětná vazba

Pro efektivní procvičování verbálního i neverbálního projevu a zlepšování se je nápomocná zpětná vazba. A to od kohokoli, kdo vás bude poslouchat –

kouč, členové týmu, externí poradci. I své přátele, kteří nemusí být právníci, můžete požádat, aby si vyslechli váš projev a řekli vám, co na ně působilo rušivě a co právě velmi přesvědčivě.

V jiných částech této publikace píšeme o tom, jak se má zpětná vazba poskytovat a jak přijímat. Ačkoli se to na první pohled jeví snadné, není tomu tak. Mnoho lidí chápe zpětnou vazbu jako útok na svou osobu, ne jako pomoc ke zlepšení, stejně tak mnoho lidí ji poskytuje tak, že danou osobu psychicky zdeptají, byť její výkon byl třeba jen slabě podprůměrný. Proto v této části odkazujeme na podkapitulu o zpětné vazbě od kouče a podkapitulu o zpětné vazbě mezi členy týmu.

5.3 Vystoupení v ústním kole

Účinek toho, co se chystáte porotě říct, je do velké míry ovlivněn vaším vystupováním. To, jak řečníci zvládají vystupování před publikem, je individuální. Něco z toho plyne z naší vlastní povahy a fyzické predispozice, většina však představuje materiál, se kterým můžete pracovat. V této kapitole se soustředíme na prezentační dovednosti, které jako budoucí právníci můžete začít rozvíjet už svojí účastí v moot courtu.

Nepodceňujte zevnějšek, neverbální komunikaci, pořádek na stolku před vámi, ani následky trémy. Neustálým procvičováním snižujete počet svých nedostatků a získáváte na jistotě v prezentování argumentů.

5.3.1 Zevnějšek, vystupování, etiketa moot courtů

Během ústního vystoupení je stejně jako obsah sdělení důležitý i váš zevnějšek. Netvrdíme, že oblečení z vás udělá chytřejšího právníka. Ale to, v čem před publikem předstoupíte, ovlivní jejich první dojem. A vždy se líp začíná, když si obecenstvo řekne „Ten vypadá profesionálně, bere to vážně.“ než když se v duchu ptá „Přišel rovnou z hospody, nebo od táboráku, co tady dělá?“. Jakkoli pokrytecky to někomu může znít, všichni si u prvního dojmu všimáme zevnějšku a určitým způsobem jej vyhodnocujeme. To, v čem před porotu předstoupíte, může výrazně ovlivnit i váš výkon. Nebudete-li se cítit pohodlně, bude se snižovat vaše koncentrace a nervozita si rychle najde způsob, jak vás prozradit. Na tomto místě bychom rádi zmínili radu, kterou měl pro soutěžící moot courtový odborník David Seikel. Zvykl říkat: „*Look good, feel good, make sense*“.

Částečně o nás vypovídá jací jsme, jak přistupujeme k dané události, sou-
těži nebo instituci. Zevnějšek jako celek je důležitý – oblečení (pamatujme,
že máme i pračky, žehličky, čistírny), boty, doplňky, účes, u mužů úprava
vousů, u žen make-up nebo upravené nehty atd.

Z oděvů se u mužů vyžaduje rozhodně sako, košile a kravata. U žen je
nabídka širší, dejte však pozor na výstřih, délku sukne a také stříhy. Při for-
málním projevu by se měl zevnějšek žen blížit k jednoduchosti mužských
obleků. Ženskost by měla spíš ustoupit tak, aby na mužské publikum nepů-
sobila jako první a jediná stránka, kterou může žena jako řečník zaujmout.
U obou pohlaví dnes platí stejně i upozornění na účes – doporučujeme
volit konzervativní podobu. Platí pravidlo: oblečte se tak, abyste se cítili
pohodlně, ale zároveň jste působili profesionálně a upraveně.

Co si vzít s sebou? Doporučujeme se předem vyzbrojit tužkou, i ná-
hradní, zvýrazňovačem, lepícími papírky, hodinkami a jen minimem jiných
drobností. Váš stůl by měl během ústního vystoupení působit čistě a upra-
veně. K formálnímu vystupování samozřejmě platí dochvilnost a pečlivost
při oslovování porotců. Rozhodně se vyhněte skákání do řeči a grimasám.

5.3.2 Styl prezentování

Styl prezentování odráží úroveň řečnickových prezentačních dovedností, kte-
rými jsou zejména verbální a neverbální komunikace, ale též time-manage-
ment, nebo práce s audiovizuálními pomůckami.

Na případě náš smyšlený student pracoval dlouhé týdny, zná všechna
fakta případu, prostudoval desítky soudní rozhodnutí, promyslel si kaž-
dou otázku, dávno ví, kterým argumentem budete začínat. Nadešel den D.
Z čeho může porota poznat, že opravdu týdny dřel a je plně kompetentní
profesionálně hájit svého klienta?

Není správnou odpovědí, že přeci z jeho vědomostí. Správnou odpo-
vědí je, že to z velké míry závisí na tom, jak svoje vědomosti, které týdny
sbíral, převede do slov, gest, pohledů a přesvědčí porotu, že je opravdu má.
S trochou ironie bychom mohli říct, že je to celé jedno divadlo. Dobrý scénář
nestačí. Musíte ukázat, co ve vás je, aby vám porota uvěřila. Nemusíte se
bát. Pokud si o sobě myslíte, že jste se nenarodili s řečnictvím v krvi, máme
pro vás dobrou zprávu. Všechno se můžete naučit.

5.3.3 Verbální a paraverbální komunikace

Verbální komunikace je komunikace prostřednictvím jazyka (volba slov, stavba věty, jazykové prostředky apod.). Paraverbální komunikace je o hlasovém projevu – hloubce hlasu, tempu, pomlkách apod. Může výrazně změnit význam slov a celkový účinek projevu na obecenstvo.¹²⁷

Z volby jazykových prostředků, délky vět, odborných výrazů a množství latinských pojmů si lze udělat obrázek, jak chce řečník působit. Co se týče slovního projevu, z našich zkušeností plyne, že lepší je volit jednoduchost. Z hodnocení porotců, kterých jsme byli svědky víme, že oceňují, když se studenti nehrají na velké řečníky se spoustou obrazných prostředků a řečnických obrátů. Upřednostňují krátké věty a věcný styl a přesné používání odborných pojmů. Naše zkušenosti potvrzuje i rada, kterou pro právníky před soudem uvádí Scalia a Garner: „*Vaším úkolem je zjednodušit složitý případ, ne jednoduchý případ zkomplikovat.*“¹²⁸

Pokud si nejste jisti, co který výraz znamená, nesnažte se jej za každou cenu použít jen, abyste působili víc vzdělaně. Může vám to vyjít i nemusí. To samé platí i o latinských výrazech. Ne všichni je znají. Očekává se však, že jako právník před soudem budete správně používat odbornou právní terminologii. Nikdy nedopusťte, aby používání jednoduchého jazyka sklouzlo či přerostlo do příliš hovorové řeči. Atmosféra soudu vyžaduje náležitý respekt.

Nemělo by se vám stát, že budete prezentovat návrh vašeho klienta coby vlastní názor. Pamatujte na to, že vy sami nejste stranou sporu. Výstižně toto pravidlo popsali Pope a Hill. V moot courtu jste jedním ze Sedmi statečných, ne obyvatel mexické vesnice, kterou kovbojové bránili.¹²⁹ Nezačínejte věty slovy: „*Podle mého názoru...*“ nebo „*Já si myslím, že...*“. Chápeme, že někdy se pro případ natolik nadchnete, že nebude snadné se odosobnit. A také proto, že jste klienta nikdy doopravdy nepotkali.

Studenti, kteří soutěží v zahraničním moot courtu by si měli předem ověřit a procvičit výslovnost v cizí řeči. Co zejména platí pro jména porotců nebo názvy soudních rozhodnutí nebo institucí. Ověřte si výslovnost předem a nikdy nespolehejte na instinkt a improvizaci.

¹²⁷ MELOTÍKOVÁ, Petra. Prezentační a komunikační dovednosti. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 188.

¹²⁸ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 182.

¹²⁹ POPE, HILL: *Mooting and Advocacy Skills*, 2007, s. 49.

Účinek slov na publikum nejlépe ověříte tréninkem. Proto je důležité, abyste trénovali jako tým a řekli si navzájem, co jste si na projevu kolegy všimli a jak přesvědčivě na vás působil.

Paralingvistika se projevuje zejména v hlasitosti projevu, tempu řeči, artikulaci a může ovlivnit hlavně srozumitelnost vašeho projevu. Bude-li porota natahovat uši, aby slyšela, co si říkáte pod vousy, nebo naopak, nebude-li stíhat zpracovávat množství informací, které se z vás valí, nikdy se k ní nedostane obsah vašeho sdělení. Nebude vám rozumět a po čase přestane dávat pozor.

Pro vystupování před publikem byste správně měli začít mluvit hlasitěji než je vám přirozené. Ve skutečnosti mluvíme totiž mnohem rychleji, než se nám během řeči zdá. Můžete si to ověřit prostým nahráním se na diktafon. Myslete na to a pokuste se zpomalit. Pomůže vám k tomu, když budete zhluboka dýchat a vědomě se budete nutit do pomalejšího tempa. Publikum neví, s čím uvnitř bojujete, takže se nemáte čeho bát.

Příliš nízká hlasitost nebo vysoké tempo řeči bývají projevem nervozity a trémy. Jejich příčinou je u většiny lidí to, že nedokážou správně dýchat. Pokud k nim patříte i vy, několik tipů na cvičení najdete v kapitole 3.5.

K paralingvistice patří i pomlky a intonace. Jsou to velice šikovné nástroje, kterými můžete tvarovat účinek vašich slov. Úmyslná pomlka dodá právě vyslovenému patřičný důraz. Intonací můžete svůj projev gradovat a tím udržovat pozornost poroty, zaujmout ji.

Na konec bychom rádi přitáhli vaši pozornost k slovním parazitům neboli slovní vatě. Řada lidí, aniž by si to uvědomovali, používá některé slova víc než je vhodné a někdy posluchačům příjemné. Působí rušivě a odvádějí pozornost posluchačů. V češtině jsou to například slova „vlastně“, „jako“. Snižují úroveň vašeho projevu. Neradi vám to říkáme, ale každý má nějakého parazita, jen o něm většinou neví. V momentě, kdy jej objevíte a zhrozíte se toho jak často jej užíváte, jste na dobré cestě se ho zbavit.

5.3.4 Neverbální komunikace

Verbální komunikací, volbou správných slov a obrátů, si můžeme zčásti získat své posluchače. Až 60 % naší komunikace však může tvořit neverbální komunikace.¹³⁰

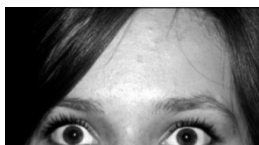
¹³⁰ MELOTÍKOVÁ, Petra. Prezentační a komunikační dovednosti. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 190.

Protože neverbální komunikace je komplexní tematika, která by vydala na samostatnou kapitolu, přinášíme jen oblasti, na které je důležité se zaměřit, a několik užitečných rad pro úspěšné absolvování moot court. Zaměříme se na tyto neverbální projevy: mimika, proxemika, posturologie, gestika a vizika.

5.3.4.1 Mimika – pohyb tvářových svalů, úst, čela, brady

Pohyby tváře si častokrát vůbec neuvědomujeme, protože jsou ovládnány automaticky. Odrážejí náš emocionální stav. Mimika může prozradit vaše vnitřní rozpoložení a také skutečnou reakci například na dotaz porotce.

Na prvních dvou obrázcích máme jen část tváře dívky. Všimněte si, že to není ani třetina tváře a my z ní můžeme číst překvapení a pochybnosti.

Obr. 1¹³¹

Obr. 2¹³²

Teď se podívejte na obrázek č. 3. Co ve vás vyvolává dívka na fotografiích? Například obrázek čtvrtý v pořadí. Křivdu? Co předposlední obrázek? Arogantní pohled, že? Aniž byste si to uvědomovali, můžete takto reagovat na otázky poroty.

Dejte pozor na to, aby vás emoce nepřemohly. Jen tak si zachováte profesionalitu. Víme, že čelit palbě otázek před odbornou porotou a protistranou a možná i plnou místností dalších lidí, není jednoduché. Můžete se cítit ukřivděně, nebo cítit velký strach a úzkost. Nesmí to být na vás poznat. Nejhorší by bylo, kdybyste podobné výrazy doplnili překříženými rukama na hrudníku, odklonili svůj pohled do země nebo strany, nebo převraceli oči. To byste dojem publika už jen potvrdili. Co na to zabírá?

¹³¹ Zdroj fotografie: HAMRAN, Viktor. *Vizuálne prvky neverbálnej komunikácie*. [Bakalárska práca] Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta prírodných vied; Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva. Žilina: FPV ŽU, 2009, s. 24.

¹³² Tamtéž.

Obr. 3¹³³

Především je to o zkušenostech. Čím častěji budete mluvit na veřejnosti, tím se vaše pocity úzkosti a strachu snižují, protože se pro vás řečnický pult stává známým územím.

Druhá rada, která pomůže i začátečníkům, je přestat vnímat porotce/obecenstvo jako nepřítel. Sami v sobě produkuje negativní energii. Změňte přístup. Porota je přítel, vaším cílem je si ji získat. Nepřišli jste ji porazit. Vy potřebujete, aby se ztotožnila s vaším příběhem. Budete-li vysílat nepřátelské signály, byť nevědomky, nikdy se vám to nepodaří.

5.3.4.2 Proxemika

U proxemiky se jedná o to, jaká je komunikační vzdálenost mezi komunikujícími osobami. Převáděno do moot court soutěže – jak daleko budete od poroty. Jen výjimečně bývají řečníci usazeni ke stolu v blízkosti poroty (Vis Moot). V tom případě dbejte, abyste svými gesty pro krátkou vzdálenost příliš nezasahovali do osobní sféry porotce, který k vám bude nejbližší. Osobní sféra je u průměrného člověka bublina o poloměru jeden metr.

5.3.4.3 Posturologie

Nejen postoj, který během řeči zaujmeme, ale také držení těla a rozložení jeho částí doplňuje nás celkový projev. Bez ohledu na to, zda v některých soutěžích budete stát u řečnického pultu nebo sedět za stolem, věnujte mu pozornost. Nečastější chyby, kterých se řečníci u řečnického pultu dopouš-

¹³³ Zdroj fotografie: HAMRAN, Viktor. *Vizuálne prvky neverbálnej komunikácie*. [Bakalárska práca] Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta prírodných vied; Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva. Žilina: FPV ŽU, 2009, s. 21.

tějí je přílišné opírání se a následné kývání se nad ním. U sedících řečníků je zas nemístným příliš pohodlný posed, který je vhodný spíš do volnočasových aktivit u skleničky. Převedeno do neverbální komunikace třeba opírání se znamená, že si člověk není jistý tím, co říká, takže potřebuje oporu, stejně tak třeba ruce v kapsách nebo doteky na obličej.

Nevhodný postoj nebo posed také může zkomplikovat práci s dechem a negativně tak ovlivnit mluvený projev. Naopak pevný, sebejistý postoj dodá i mluvenému projevu autoritu a přesvědčivost. Ideální postoj pro mluvený projev je s nohama mírně rozkročenýma na šířku ramen (ale pozor na to, jak máte ve skutečnosti široká ramena), ruce volně podél těla připravené podle potřeby gestikulovat, rovná záda i krk. Pokud při svém projevu sedíte, doporučujeme ruce volně položit před sebe na stůl a v přiměřené míře používat k umírněné gestikulaci, která vám pomůže zdůraznit podstatné prvky vašeho projevu. První sekundy před porotou jsou stěžejní. Je to čas, kdy si porotci dělají první dojem. Přecházíte-li od stolu k řečnickému pultu, věnujte první sekundy, než začnete mluvit, očnímu kontaktu s porotci a snažte se stát na jednom místě. Během řeči už můžete chvílemi přešlapovat z nohy na nohu, ale nesmí to působit rušivě.

5.3.4.4 Gestika

Gesta plní obdobnou funkci jako slova. Jejich smysl častokrát pochopíme až v kontextu s jinými gesty. Proto musíme vnímat člověka jako celek. Gesty můžete svůj slovní projev zesílit nebo jej ilustrovat. Prostřednictvím gest můžeme dát slovům emocionální rozměr. Řadu gest však používáme proto, že jimi uspokojujeme jakousi vnitřní potřebu, a právě ta častokrát působí rušivě a během přednesu byste se jich měli vyvarovat.

Velmi pozitivně během projevu působí dlaň otočená nahoru. Otevřená dlaň působí přímo a přátelsky a přináší do jednání pozitivní atmosféru. Proto, když budete prezentovat, otáčejte dlaně spíš nahoru. Vyhněte se tak tomu, abyste dlaně sevřeli v pěst, což je naopak agresivní gesto. Má to i další výhodu. Dlaně budou uvolněny, prsty dostatečně prokrveny, to pomáhá i k uvolnění celého těla.

Mnozí řečníci také používají gesta, které naznačují špici, nejčastěji vystrčený ukazovák nebo stříška, jak ilustruje obrázek č. 5. Takto utvořená špice symbolizuje útok, agresivitu, dominanci a u lidí vyvolává potřebu bránit se, uzavřít se. Provádí-li váš projev toto gesto, porotci mohou mít dojem, že se povyšujete a přinášíte do jednání agresi. Nejhorší je bodat

před sebe do vzduchu tužkou, což je velmi agresivní gesto, které vyvolává velmi negativní pocity.

Obr. 4¹³⁴

Obr. 5¹³⁵

Obrázek č. 6 připomíná gesta, které řečníky doprovází, když jsou v úzkých, tápají co říct. Typicky to bývá škrabání se různě na hlavě – na uchu, na zátylku a podobně. To, že si nemůžete hned vybavit správnou odpověď nebo jak pokračovat, ještě není prohraný boj. Porota to nemusí hned zjistit. Zkuste parafrázovat otázku a postupně navázat na odpověď. Můžete udělat i pauzu, protože si chcete odpověď promyslet. Ale podobná gesta vás mohou prozradit. Snažte se proto gestikulaci držet vždy ve výšce od pasu po ramena (sedíte-li, tak od úrovně stolu po ramena). Tohle je jejich zóna, nedovolte, aby se vám ruce zatoulaly mimo ni. Pokud by přesáhly ramena, hrozí, že budou přechívat do tváře, a to je špatně.

Obr. 6¹³⁶

¹³⁴ Zdroj fotografie: HAMRAN, Viktor. *Vizuálne prvky neverbálnej komunikácie*. [Bakalárska práca] Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta prírodných vied; Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva. Žilina: FPV ŽU, 2009, s. 15.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ Tamtéž.

5.3.4.5 Vizika – řeč očí, oční svaly, oční kontakt, pohyb obočí

Oční kontakt je součástí neverbální komunikace. Dalo by se říct, že oční kontakt posiluje intenzitu komunikace. Vytváří mezi řečníkem a porotou spojení. Prostřednictvím pohledů můžete zjistit, zda členové poroty sledují linii vašich argumentů. Pokud se ztratí, neporozumí vaši řeči a vy přijdete o body.

Oční kontakt je důležitý také, když odpovídáte na položenou otázku. Zejména je ale důležité věnovat oční kontakt rovnoměrně všem porotcům, i těm, kteří sedí mírně mimo váš zorný úhel. Není dobré, aby se některý porotce cítil odstrčený.

Kdybyste se dívali do rohu místnosti, nebo se očima toulali po místnosti, nebude pro ně váš projev natolik výrazný. Očním kontaktem nutíte členy poroty dávat pozor na to, co říkáte, a líp si vás zapamatovat.

Oční kontakt je z neverbálních komunikačních prostředků unikátní i tím, že vám již v průběhu vašeho projevu umožňuje získat od porotců zpětnou vazbu. Pokud vidíte, že porotce přikyvuje, máte ho na své straně a nemusíte přidávat další argumenty, pokud však vrtí hlavou, je dobré přispět něčím navíc, abyste jej přesvědčili.

S očním kontaktem souvisí také pohyb obočí a délka pohledu.¹³⁷

Při cvičení očního pohledu ve fázi přípravy dbejte i na pohyb obočí, to výrazně dokresluje pohled a délku pohledu. Volte krátké pohledy a přesouvejte je z porotce na porotce. Dlouhé zastavení se u jednoho je už spíš zíráním. Kratší zastavení se u jednoho je možné, ba dokonce potřebné, ve chvíli, kdy vám klade otázku.

¹³⁷ Zdroj fotografie: HAMRAN, Viktor. *Vizuálne prvky neverbálnej komunikácie*. [Bakalárska práca] Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta prírodných vied; Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva. Žilina: FPV ŽU, 2009, s. 18.

Pohyb očí o vás může prozradit, co se právě odehrává ve vaší mysli, zda dáváte pozor, nebo se vaše mysl zatoulala, zda lovíte informaci v paměti, nebo si právě vymýšlíte a budete nejspíš lhát.

5.3.4.6 Pozice

Držení těla, postoj nebo posed mají vliv na naši prezentaci jako jeden z komunikačních neverbálních kanálů. Sedící póza nebo postoj a možnost pohybu výrazně ovlivňuje celkový tělesný výkon – dýchání a uvolnění organismu.

Uvolněte ruce. Zbavte se tužek, hodinek a jiných předmětů, které nepotřebujete držet po celou dobu prezentace. Výjimkou jsou kartičky obsahující části vaší řeči a audiovizuální pomůcky, které byste hypoteticky mohli používat. Pokud během projevu stojíte, nechte ruce volně podél těla nebo se lehce přidržujte řečnického pultu. Nesepečte je, nesvírejte dlaně v pěsti a nedržte ruce v žádném případě za zády. Pokud můžete během přednesu sedět, zvolte vzpřímenou pozici a dostatečný prostor na mírný předklon – zkrátka, abyste měli dost místa na pohyb a necítili jste se stísněně. Ruce by měly být vidět na stole a dlaně by měly být uvolněné. V pohybu rukou by vám též neměly bránit žádné objekty položené na stole před vámi.

V závěru bychom rádi opět podotkli, že ve zlepšování neverbální komunikace a odbourávání zbytečných chyb vám může pomoci nácvik před zrcadlem nebo ještě lépe natáčení projevu na kameru a následné hodnocení.

5.3.4.7 Zvládnutí nervozity a stresu

Některé prvky neverbální komunikace, které jsou projevem stresu a nervozity, jsou přirozené a neovlivníte je hned vědomě – zčervenání tváří, fleky na krku, pocení, vlhké a studené ruce, rychlost řeči, krátký dech, stáhnuté hrdlo. Vyžadují, abyste získali obecnou pohodu u vystupování na veřejnosti. Pomoci může i pomalejší tempo řeči, klidnější projev.

Čím víc se připravujete, tím menší je riziko, že vás zaskočí nejistota nebo neznalost odpovědi. Porota není v soutěži od toho, aby vám dokázala, že nic nevíte. Ze všeho nejvíc je zajímavá, jak se mladí právníci umějí vypořádat s právním problémem. A některé otázky opravdu nemají jedinou správnou odpověď.

Existuje řada technik pro odbourání stresu, které zde nejspíše nemá smysl podrobně rozebírat – raději se podívejte do specializovaných publikací. Zde uvádíme pouze několik tipů, které u většiny lidí mohou pomoci. Nejdů-

ležitější je však celkový přístup k moot courtu. Vnímejte jej jako příležitost zúčastnit se vysoce odborné debaty a nabýt cenné zkušenosti. Pokud se mentálně naladíte na pozitivní způsob komunikace, měl by vám stres dělat menší problémy. Stres se často dostaví, pokud k projevu přistoupíte příliš soutěživě, či dokonce agresivně („Teď protistraně ukážu, zač je toho loket!“), a rozhodně takovýto styl projevu nepůsobí dobře na porotce.

5.3.4.8 Uvolnění napjatého těla

Možná jste si někdy uvědomili, jak napjaté vaše tělo bylo, když jste měli trému. Svaly ztuhnou, těžce se dýchá, člověk se potí. Možná, že jste i zatli pěsti, až vám zbělely ruce. Je třeba se uvolnit. Než předstoupíte před porotu, zhluboka se nadechněte, i několikrát po sobě. Uvolněte se, otevřete dlaně, pohýbejte prsty. Pokud máte studené ruce, protřepejte si je až po konečky prstů, tím v nich obnovíte krevní oběh. Pokud máte ruce zpocené, otřete je kapesníkem, než někomu ruku podáte.

5.3.4.9 Dýcháte správně?

Dýchání představuje jednu z nejefektivnějších technik pro zvládnutí stresu, zejména ve spojení s mluveným projevem. Umožní vám efektivně kontrolovat nejen tempo hlasu, hlasitost, ale i jeho pevnost a kvalitu. S plytkým dechem můžete najednou znít, jakoby vás někdo držel pod krkem. Nucením se do hlasitějšího projevu, nebo jiného překonání trémy hlasem se to nezlepší. Možná spíš zhorší. Protože z nedostatku vzduchu v plicích se člověk cítí hůř a mluví méně zřetelně, slaběji. Tím, že vnímá, jak slabě mluví, se člověk cítí ještě hůř a přijímá do plic méně vzduchu. A je to koloběh, ze kterého se téměř nedá dostat.

Dá se naučit správné dýchat? Hluboké dýchání pomáhá bojovat s negativní energií. Zkuste se postavit, ramena zatlačit dozadu, bradu mírně nahoru a opravdu zhluboka se nadechnout (u dívek je podstatné nadechnout se až do břicha). Ramena by měla zůstat v pozici, zato na břichu můžete pozorovat pohyb. Napočítejte tak do pěti a pak pomalu vydechnete (opět přitom počítejte tak do pěti), nebraňte se ani zvukovému doprovodu vydechnutí – „fuuuuu“. Zdá se to být triviální, ale ve vypjatých situacích je třeba tělu správné dýchání připomenout nebo je na to pravidelným cvičením naučit. Než začnete mluvit před publikem, zhluboka se dvakrát nebo třikrát nadechněte.

S dýcháním a nervozitou významně souvisí také tempo řeči. Řada lidí ve stresu mluví velmi rychle a pak nestačí s dechem. Uvědomte si ale, že projev v rámci moot courtu byste měli prezentovat pomalejším tempem, než je vaše běžné tempo řeči – přeci jen je to složitý, odborný projev, ve kterém se vyskytují odborné termíny a složité logické argumenty, které nemusí být pro posluchače jednoduché ve vysokém tempu pochytit. Nejlepší je samozřejmě sledovat reakce poroty na váš projev, a pokud vidíte, že posluchači nestíhají, zpomalte. Jako pravidlo platí, že je vždy lepší mluvit pomaleji než rychleji. V pomalejším projevu také máte více prostoru pro zdůraznění podstatných věcí. Hlavně ale u pomalejšího projevu budete mít dostatečný prostor pro správné dýchání a uklidníte se.

5.3.5 Time-management

Time-management je důležitým aspektem moot court soutěžení. Nejenom, že svědčí o profesionalitě řečníka, ale bývá také jedním z významných hodnotících kritérií. Vede vás k tomu, abyste se naučili mluvit výstižně a efektivně, což je dovednost, kterou jako právníci zúročíte denně v praxi.

Dodržujte tedy přidělený časový rozsah. Zjistěte předem, kolik čistého času máte, zda tento čas pokrývá i repliku (angl. *rebuttal*), či dokonce dupliku (angl. *surrebuttal*). Během řeči sledujte hodinky nebo o měření času požádejte své kolegy. Z našich zkušeností plyne, že měření času mobilním telefonem nebývá porotci přijímáno vůbec pozitivně. Zamyslete se nad tím, co všechno budete mít před sebou na stole. Zde víc než jindy platí, méně je více. Položte do středu stolu jedny hodinky, které budete sledovat vy i váš spoluřečník. V některých moot courtových soutěžích, jako třeba Jessup moot court ukazují řečníkům čas organizátoři nebo soudní úředníci (*bailiffs*). Zvykejte si na takový způsob již během přípravy. Nezaskočí vás pak, když před vámi někdo bude mávat tabulkou s čísly a oči vám nebudou utíkat k hodinkám na ruce.

Pokud víte, že nestíháte přednést všechny body, jak jste plánovali, kvůli porotou položeným otázkám, je v některých soutěžích možné zeptat se, zda byste mohli dostat (kvůli otázkám) čas navíc – ale samozřejmě zdvořile.

Zcela mylná je snaha zrychlit tempo svého projevu, „abych to všechno stihl říct“, která vám daleko více uškodí znehodnocením prezentační stránky. Musíte být připraveni svůj projev v případě potřeby zkrátit tak, aby se vešel i do velmi krátkého časového úseku – často se stává, že vám porota řekne, abyste třeba své argumenty k poslední otázce shrnuli v jedné minutě.

To ukazuje, že zvládnutí time-managementu úzce souvisí s připraveností po věcné stránce.

5.3.6 Komunikace s porotou

5.3.6.1 Oční kontakt

Jak jsme již popsali v části věnované neverbální komunikaci, oční kontakt hraje velmi důležitou roli v komunikaci s porotou. V moot courtech bývá často jedním z hodnotících kritérií a porotci vám za něj mají podle některých pravidel výslovně přidělit body.

Pamatujte, že oční kontakt musí být rovnoměrný se všemi členy poroty. Někdy se soutěžícím stává, že zapomínají sledovat porotce, kterého nemají přímo před sebou. Řekněme, že sedí tak, že na navázání očního kontaktu musí řečník otočit hlavu mírně na stranu. Někteří studenti po chvíli zafixovali oční kontakt s porotcem, který jim kladl nejvíc otázek, což se dá pochopit, protože se dostali do jiné roviny komunikace. Ano, během odpovědi na otázku je vhodné oční kontakt zaměřit na tazající osobu. Nicméně i kdyby byl jediným, kdo se ptá, nezanedbejte ostatní porotce. Ačkoli jsou pasivní, vyplňují hodnotící archy.

Některým studentům se stává, že oční kontakt přestanou podvědomě navazovat s porotcem, který se na ně mračí, protože presumuje nepřátelský postoj. Nicméně, každý člověk má určité mimické projevy, které samy o sobě ještě nemusí znamenat nepřátelství. Neverbální komunikaci je třeba vnímat jako celek.

I kdyby vše nasvědčovalo tomu, že porotce s vaším argumentem nesouhlasí, protože krom zamračeného pohledu se i opřel do opěradla židle, přeložil si ruce na hrudi a kroučí hlavou, nepřerušujte oční kontakt. Nezavírejte si cestu k němu. Pravdou je, že je to neslušné. Přestanete se na něj dívat a on dostává jasnou zprávu, že o jeho názor a hodnocení nestojíte. Proč by se měl tedy snažit vás poslouchat? Nesouhlas přitom může být i jen věcný. Jednoduše má jiný právní názor, než prezentujete vy. Stále vás může vnímat jako právníka, který se snaží co nejvíc pomoci svému klientovi a má dobré prezentační dovednosti.

5.3.6.2 Odpovídání na otázky

Otázky od poroty hrají v moot courtu důležitou roli. Jsou nejdynamičtější částí ústního kola, možná i celé soutěže. V soutěži se utkává mnoho studentů, kteří umí profesionálně přednést argumenty svého klienta, nicméně jen obhájení svých argumentů pod palbou otázek od porotců může odlišit ty nejlepší.

Berte otázky porotců jako příležitost vést s ní dialog. To, že se člen poroty ptá, znamená, že ho zajímá váš příběh, že ho zajímají vaše argumenty a že ho zajímá vaše odpověď. Dává vám příležitost vyjádřit se k problému, který sám považuje za klíčový pro řešení problému. Otázky jsou příležitostí obousměrné komunikace a vaší šanci zaujmout a získat si porotu. Zkrátka otázka je nahrávka na smeč.

Již jsme zmínili, že je důležité se na otázky připravit. Nicméně, měli byste se vyvarovat toho, že na místě jako stroj odříkáte předem naučenou odpověď. Jednak během přípravy nikdy nebudete znát přesnou formulaci otázky. Naučená odpověď pak vyzní nepřirozeně a vy jako stroj. S porotou pak nevedete dialog, pokračujete opět v monologu a připravíte se o navázání kontaktu s ní.¹³⁸

Respektujte autoritu členů poroty – oslovujte je, jak uvádí pravidla nebo jak si vyžaduje druh simulovaného řízení. Vždy je třeba předem zjistit jména členů poroty, akademické nebo jiné tituly a ověřit si výslovnost cizojazyčných jmen. Komunikaci s porotou by měla doprovázet náležitá úcta a slušnost. Rozhodně byste se měli vyhnout skákání do řeči, či zpochybňování názorů porotců. Slušnost by však neměla přecházet v servilnost. Položení otázky lze ocenit i jinak než neustálým děkováním za otázku nebo její přehnanou chválou „vynikající otázka, pane“, čehož se soutěžící často dopouštějí. Tím nechceme říci, že by tato věta nemohla ve vašem projevu zaznít – pokud vám porotce skutečně vynikající otázku položí, je to naprosto namístě. Pokud to však budete opakovat po každé otázce, bude to působit nevěrohodně a trapně. Je proto třeba mít v zásobě široký repertoár podobných reakcí, abyste se zbytečně neopakovali.

Pokud otázce nerozumíte (ale také pokud potřebujete čas na zamyšlení se nad odpovědí), zeptejte se na ni znova. „Mohl/a byste prosím otázku zopakovat?“ „Mám obavu, že jsem vaši otázce zcela neporozuměl, mohl/a byste ji prosím upřesnit/přeformulovat?“ apod.

¹³⁸ CROWNE-MOHAMMED: *The Essential Guide to Mooting*, s. 29.

Neodpovídejte okamžitě – udělejte si krátkou přestávku. Vyhnete se tak unáhlené odpovědi¹³⁹. Na otázku odpovídejte po jejím položení, i když jste se k tomuto bodu chtěli sami dostat za pár minut. Oceňte zájem tazajícího se, ale vyhněte se vlezlosti (opakovat pokaždé „děkuji za otázku“).¹⁴⁰ Soutěžící mají v případě opačného postoje než má porotce tendenci na otázku odpovídat útokem. Zkuste se zamyslet, jak by zapůsobila odpověď začínající slovy „Ano, chápu, nicméně...“. Podle našich zkušeností je nejlepším způsobem, jak reagovat na útočnou sugestivní otázku porotců prostě „Ano, ale...“.

Byla vaše odpověď dostačující? Můžete pokračovat? Řečník by měl být schopen intuitivně schopen vycítit, zda tomu tak je. Sledujte porotu, všimněte si její neverbální komunikace. V krajních případech, když jsou tváře porotců nečitelné, se zkuste zeptat přímo. Je-li zřejmé, že tazajícího vaše odpověď neuspokojila, nezkoušejte ji pouze přeformulovat. Pokud nemáte, co jiného byste řekli nebo dodali, pokračujte v řeči.

Co když vás tlačí k zodpovězení otázky, na kterou nejste schopni odpovědět? Je vhodné říct „Já nevím.“? Pokud by váš partner mohl vědět, požádejte o krátkou konzultaci (nebo lístečky) nebo požádejte, zda by ji mohl zodpovědět on sám. Když nevíte ani jeden, je vhodné odpověď přesto formulovat pozitivně a říct víc než prostě „nevím“.¹⁴¹ Např. „Bohužel vámi citovaný judikát detailně neznám, nicméně jsem přesvědčen, že i námi uvedený případ dostatečně dokládá...“. Nebo můžete porotě navrhnout, že odpověď dodáte později. Záleží však na okolnostech.

5.3.6.3 Replika (ang. *rebuttal*)

Pravidla některých soutěží umožňují řečníkům vyjádřit se argumentům předneseným protistranou. U repliky si dovolíme podotknout jen dvě základní pravidla. Neopakujte, co jste již jednou řekli a nepřinášejte nové tvrzení. Ideální replika spočívá v brilantním vyvrácení některého z argumentů protistrany. Např. můžete zpochybnit vhodnost aplikace některého judikátu na váš případ, protože se skutkově týkal něčeho úplně jiného nebo poukázat na důkaz v zadání, který dosvědčuje opak.

Zatímco v některých moot courtech dostanete na repliku maximálně 2–3 minuty, v jiných to může být i 20 minut. V prvním případě byste měli

¹³⁹ SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 103.

¹⁴⁰ CROWNE-MOHAMMED: *The Essential Guide to Mooting*, s. 28.

¹⁴¹ SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. 193.

jen krátce a úderně reagovat na protistranu, v druhém se od vás vyžaduje schopnost podrobně reagovat na argumenty protistrany. Nedá se říct, co je těžší varianta. Máte však týdny na to, abyste zjistili, která varianta vás čeká, a trénovali jste.

5.3.6.4 Několik tipů, čemu se vyhnout

Za několik let soutěžení v moot courtech a spolupráci s dalšími týmy jsme vyzozorovali několik věcí, kterých je třeba se vyvarovat. Některé z nich patří k základní lidské slušnosti, ale není na škodu si je připomenout:

- Zapnutý telefon a zvonění během soutěže.
- Vyrušování, když nejste řečníkem.
- Vtipy zakomponované do řeči. Vtip je opravdu špatný nápad. Viděli jsme, jak trapná situace nastala a dotyčnému studentovi se už nepodařilo vrátit svému vystoupení profesionalitu. Přesto, nastane-li situace, kdy by mírné, ale stále korektní odlehčení situaci pomohlo a patří-li to k vašemu přirozenému projevu, nemůžeme říct absolutní ne.
- Urážení protistrany. Aniž by to náš tým v prvním moot courtu věděl, podařilo se nám osočit protistranu z podvodu víceméně nešťastnou náhodou a nesprávnou volbou slov. Porotci nám dali jasně najevo, že podobné útoky nemají v moot courtech svoje místo.
- Nepozornost, když mluví váš partner. Nezapomínejte, že vystupujete jako tým.
- Beznadějné hledání dokumentu ve složce. Složka bude efektivním pomocníkem, pokud budete vědět, jak v ní hledat.
- Příchod na místo za pět minut dvanáct a bez složky.
- Nekonečná snaha přesvědčit porotu argumentem, který zjevně nezabral. Udělejte, co je ve vašich silách. Vyhněte se však zoufalým pokusům přesvědčit porotce, protože každý právník má právo na svůj názor. Zachovejte si čestnou tvář.
- Spoléhání se na improvizaci. K tomu říkáme jednoznačně ne. Váš tým musí projít několikanásobnou simulací pokud možno všech scénářů, jež můžou nastat.
- Sabotování vlastního týmu přílišnou tvrdohlavostí. Pokud se váš tým i kouč snaží přesvědčit, že něco děláte špatně, zkuste je poslechnout.

5.3.7 Závěr kapitoly

Naše příručka se snaží nabídnout vám základy pro přípravu na ústní kolo. Rétorika, prezentační dovednosti či neverbální komunikace jsou problematikou, ke které naleznete spoustu odborné literatury. Proto jsme se snažili uvést hlavně specifika prezentování na veřejnosti, ke kterým jsme dospěli sami, jako bývalí účastníci moot courtů nebo koučové týmu. Bez nejmenšího zaváhání jsme přesvědčeni, že ústní kolo soutěže je nejlepší příležitostí pro zlepšování prezentačních dovedností a zároveň tou nejlepší částí celé soutěže bez ohledu na výsledek.

Závěrem nám nezbyvá než zopakovat již zmíněné přísloví. Těžko na cvičišti, lehký na bojišti. Pokud jste pracovali tvrdě celé týdny, běžte si závěrečné kolo užít.

6 Kde je možné si moot court vyzkoušet

Příležitostí účastnit se soutěže v simulovaném soudním řízení je dnes nepřehledné množství. V zahraničí, zejména v anglicky hovořících zemích, je tato forma výuky běžnou součástí právnických studií. Na některých školách je účast dokonce pro studenty povinná. Účastnit se moot courtu je proto možné obligatorně v rámci výuky nebo dobrovolně v rámci fakultou poskytovaného moot court předmětu nebo kurzu. Záleží na fakultě, jestli se rozhodla zařadit moot court do svého programu. I když tak fakulta neučinila, nic vám nebrání se jako studentům v různých ročnících účastnit moot court soutěže na základě své vlastní iniciativy. Moot court soutěže bývají mnohdy už pravidelně organizované prestižními univerzitami, akademickými institucemi či studentskými organizacemi.

V následující kapitole vám stručně představíme některé nejznámější a nejprestižnější moot court soutěže. Řeč bude v první řadě o moot courttech organizovaných na mezinárodní úrovni. V druhé řadě vám zmíníme moot courtu organizované v České republice v českém jazyce.

Na rozdíl od domácích soutěží jsou však ty zahraniční nepoměrně finančně i časově náročnější. Konkurence v České republice, byť mnohdy velice kvalitní, může vzejít jen ze tří ostatních fakult, vlastní nepočítaje. V soutěži mezinárodní se laťka přímo úměrně zvyšuje s počtem účastníků. Již v evropských moot courttech bývá vysoká účast, o těch celosvětových to platí dvojnásobně. Například velice prestižní Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot (dále jen „Vis moot“) v mezinárodní arbitráži, který letos už po dvě desetiletí organizuje ve spolupráci s dalšími institucemi americká Pace University, byl pro vysoký zájem rozdělen do dvou samostatných kol se stejným zadáním. Jedno se tradičně ve finále odehrává ve Vídni a druhé určeno primárně, i když ne výhradně, pro univerzity nacházející se v jihovýchodní části světa se zas odehrává v rovněž atraktivním prostředí Hong Kongu. A i přes toto rozdělení organizátoři zejména v posledních letech zápasí s růstem počtu přihlášených týmů.

Dle našeho názoru k výrazně silnější konkurenci přispívá rovněž skutečnost, že mezinárodních soutěží se účastní týmy z univerzit, kde má moot court ve výuce dlouholetou tradici nebo se jich účastní studenti postgra-

duálních studijních programů. To však nesmí studenty od účasti odradit. I studenti magisterských programů můžou, jak jsme s radostí zjistili, těm zkušenějším pěkně zavařit. Ani skutečnost, že v mezinárodních soutěžích v anglickém jazyce mají vítězství zaručeno týmy složené z rodilých mluvčích, není pravdou. Nesporně mají proti ostatním velkou výhodu, ale výsledkové tabulky z například již jmenovaného Vis mootu dokazují pravý opak. Mezi vítěze ústního kola nebo mezi oceněné za nejlepší písemné podání, obojí v jazyku anglickém, se již tradičně zařazují například prestižní německé univerzity.

Především je třeba mít na paměti, že v moot courtu je cílem již cesta, a každý případ, který v rámci soutěže vyřešíte a každá argumentace, kterou si připravíte a obhájíte před přísným soudem nebo tribunálem, vás posune dál než byste čekali.

6.1 Mezinárodní soutěže

Mezinárodních moot courtových soutěží je celá řada a hlavně každým rokem vznikají nové a nové příležitosti pro milovníky tohoto „právníckého sportu“. V této části vám proto přiblížíme jen ty nejvýznamnější, které již mají několikaletou tradici a v nichž tradičně soutěží i čeští a slovenští studenti.

6.1.1 Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot

První moot court, který bychom vám rádi krátce představili je Willem C. Vis International Commercial Arbitration Moot (dále jen „Vis moot“)¹⁴², který se každoročně koná v překrásné Vídni a na podzim roku 2012 odstartoval jeho jubilejní 20. ročník. Jak bylo uvedeno výše, Vis moot má i svoji menší asijskou odnož, které se v roce 2012 poprvé s úspěšným výsledkem zúčastnil i český tým z Masarykovy Univerzity. Tento moot je pojmenován po jednom z největších mezinárodních obchodních právníků všech dob, který pocházel z Nizozemí a jmenoval se Willem Cornelius Vis. Vis moot je zřejmě největší moot na světě z pohledu celkového počtu týmů, které se účastní hlavních kol soutěže ve Vídni. V ročníku 2011/2012 jich bylo 281. Stále je tak ještě výhodou tohoto moot courtu, že se stačí přihlásit, zaplatit poplatek, zpracovat a včas odevzdat písemná podání a můžete si rezervovat

¹⁴² Viz <http://www.cisg.law.pace.edu/vis.html>

jízdenku či letenku do rakouské metropole. Vis moot totiž nemá žádná národní či fakultní eliminační kola, jako je to tomu v jiných moot courtech. Naopak tradiční součástí přípravy na tento moot je absolvování několika přípravných soutěží (tzv. pre-mootů), které se konají po celém světě a také již požívají vysoké prestiže.

Jak napovídá název tohoto moot courtu, Vis moot je věnován oboru mezinárodní obchodní arbitráže a alternativním způsobům řešení obchodních sporů obecně. V jeho rámci je nejprve úkolem sepsat písemná memoranda za obě strany sporu. Nejdříve musíte vytvořit argumentaci žalobce. Poté, co ji odevzdáte, obdržíte memorandum žalobce od jiného týmu, a musíte vytvořit memorandum žalovaného, které reflektuje žalobní argumentaci tohoto týmu. V základním rámci soutěže poté v době, kdy začíná nádherné vídeňské jaro, absolvujete ústní kola Vis mootu. Zde vás čekají minimálně čtyři soupeři, kde proti dvěma z nich budou dva členové vašeho týmu argumentovat v roli žalobce, a proti zbylým dvěma v roli žalovaného. Rozhodčí senát se přitom skládá z předních odborníků v oblasti mezinárodní arbitráže, a to jak z akademické sféry, tak zejména z praxe. Forma a čas pro argumentaci se může lišit v závislosti na dohodě stran či rozhodnutí senátu, ale je zvykem, že žalovaný začíná procesní argumentací, na něj reaguje žalobce a obě strany poté mají krátký čas na repliku (*rebuttal*), resp. dupliku (*sur-rebuttal*). Následuje pak žalobce s hmotněprávní argumentací, na něž reaguje pro změnu žalovaný, a stejně jako v procesní části mají i oni možnost využít repliky a dupliky. Každý ze čtyř řečníků má zpravidla 15 minut na hlavní argumentaci a max. 1–2 minuty na repliku či dupliku. Bývá zvykem, že během hlavní argumentace rozhodci náležitě „grilují“ řečníka otázkami, aby zjistili, na jaké úrovni jsou jeho argumentační schopnosti a jiné právníkové dovednosti.

Poté, co skončí základní kola, je na základě hodnocení rozhodců vybráno 64 týmů, které postupují do dalších kol, které již probíhají formou „play-off“. Samotné finále mezi dvěma nejlepšími týmy probíhá před zraky všech účastníků mootu. V dosavadní historii tohoto mootu se bohužel ještě žádný český tým těchto vyřazovacích kol nezúčastnil, pevně ovšem věříme, že se to v blízké budoucnosti podaří¹⁴³.

¹⁴³ Nejblíže byl v 18. ročníku tým pražské právnické fakulty, který se umístil na 78. místě. Jediným Čechem, který se účastnil vyřazovacích kol, byl Zbyšek Kordač v pozici kouče týmu londýnské univerzity Queen Mary.

Vis moot má také propracovaný systém individuálních a týmových cen. Každý rok se tak vyhodnocují tři nejlepší memoranda žalobce a tři nejlepší memoranda žalovaného či nejlepší řečník. Několik dalších řečníků, kteří dosáhnou určitého bodového průměru, je pak „čestně jmenováno“ (*honorably mentioned*), jako projev uznání skvělé úrovně jejich dovedností.¹⁴⁴

Jako i jiné moot courty je Vis moot obrovskou společenskou událostí, kde se každoročně scházejí špičky daného oboru. Některým účastníkům se dokonce dostane nabídky na stáž či pracovní pozici v některé z elitních mezinárodních právních kanceláří. Často se také říká, že Vis moot je „door opener“ k zajímavé kariéře v oblasti mezinárodního obchodního práva. Nadto máte možnost skvěle rozvíjet svoji síť kontaktů budoucích kolegů doslova z celého světa. K tomu slouží obzvláště nabitý společenský program, v jehož rámci se každý večer koná party v jednom z vídeňských klubů, a jehož hřebem jsou úvodní banket ve vídeňském Konzerthausu či slavnostní vyhlášení postupujících a vítězů v mezinárodních vídeňských kongresových centrech.

6.1.2 Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition

Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition (dále jen „Jessup“)¹⁴⁵ se svojí velikostí a prestiží minimálně rovná výše uvedenému Vis mootu, co do prestiže jej dokonce možná i lehce předčí. Má totiž mnohem delší tradici, v roce 2012 se konal jeho již 53. ročník. Na rozdíl od Vis mootu je Jessup věnován mezinárodnímu právu veřejnému, konkrétně simulovanému sporu před Mezinárodním soudním dvorem v Haagu (ICJ).

Stejně jako ve Vis mootu musí studenti i zde připravit písemná podání (zde zvané *memorials*) za obě sporné strany, kterými jsou smyšlené státy, mezi nimiž vznikl mezinárodní spor, který se rozhodly řešit před ICJ. Zásadním rozdílem oproti Vis mootu je konání národních kol, z nichž zásadně do hlavního kola soutěže, které se koná ve Washingtonu, D. C., postupuje jen vítěz. Díky tomu je Jessup ovšem možná „soutěživější“ než Vis moot, kde je start v hlavní soutěži za splnění určitých podmínek jistý. V ústních kolech jako soudci působí mezinárodněprávní experti z oblasti akademické i prak-

¹⁴⁴ Prozatím jediným zástupcem českých a slovenských právnických fakult je v tomto ohledu Ráchel Tošnerová, které se podařilo toto ocenění získat v roce 2011.

¹⁴⁵ Viz <http://www.ilsa.org/jessuphome>

tické. Samotná ústní argumentace také probíhá pod palbou otázek soudců. Máte na ni ovšem podstatně více času, stejně jako na repliku nebo dupliku.

Jessup má také výhodu nad Vis mootem v tom, že organizátoři studentům zpřístupňují důležité studijní materiály a žádný tým tak netrpí tím, že by měl nedostatečnou databázi zdrojů nebo že by se nedostal ke stěžejním článkům a publikacím, což ve Visu díky nedostatečným finančním zdrojům může lehce nastat.

Jessup má velice detailně propracovaná pravidla, jejichž cílem je zejména zajistit absolutní nezávislost soudců při vyhodnocování jednotlivých týmů. V posledním ročníku Jessupu v roce 2012 Českou republiku v hlavní soutěži reprezentoval tým Masarykovy univerzity a jako tzv. „exhibiční tým“ si atmosféru Jessupu mimo hlavní soutěž vyzkoušel i tým Univerzity Palackého.

6.1.3 European Law Moot Court Competition (ELMC)

Tradičním simulovaným soudním procesem z oblasti evropského práva je European Law Moot Court Competition (dále jen „ELMC“).¹⁴⁶ Fórem této prestižní soutěže je Soudní dvůr Evropské unie. Moot court je zaměřen na otázky související s procesem evropské integrace a aktuálních politických změn v Evropě. Jejím cílem je zvýšit povědomí o evropském právu, podporovat zvyšování odbornosti v jeho aplikaci. Především pro studenty je příležitostí vyzkoušet si přípravu a argumentaci případu před Soudním dvorem a diskutovat o právních, sociálních a jiných aspektech evropské integrace.

Soutěž organizačně zastřešuje European Law Moot Court Society. Mezi specifika této soutěže patří především její bilingualita – je vedena ve francouzštině i v angličtině. Účastnit se mohou týmy z celého světa.

Soutěž se tradičně skládá z jednoho písemného a dvou ústních kol. V období od září do listopadu probíhá příprava písemných podání. Na základě jejich hodnocení je vybráno 49 týmů do čtyř regionálních (semifinálních) kol, ty se uskuteční přibližně v únoru. Z každého regionálního kola postoupí do finále v Lucemburku pouze jeden tým.

Finále se odehrává v březnu nebo dubnu na Soudním dvoře před soudci Soudního dvora a Tribunálu.

¹⁴⁶ Viz <http://zealot.mrnet.pt/mootcourt>

Účastnický poplatek je stanoven vy výši 100 € pro tým, zvláště se pak uhrazují poplatky za regionální a finální kolo (zde se výše poplatku odvíjí od počtu členů týmu).

6.1.4 Central and East European Moot Competition (CEEMC)

Central and East European Moot Competition (dále jen „CEEMC“)¹⁴⁷ je soutěží, která má již osmnáctiletou tradici. Tuto soutěž organizuje British Law Center sídlící v Polsku, které v roce 2012 oslavilo 20 let své existence. Původním smyslem tohoto mootu bylo (a v případě mnoha zemí i po letech 2004 a 2007 stále je) rozšiřování povědomí o právu Evropské unie v zemích, které kandidovaly na členství v Evropské unii. Tomu odpovídá i základna týmu, které se CEEMC účastní. Jak napovídá název, jsou totiž většinou ze zemí střední a východní Evropy. V roce 2012 jich byla zhruba 20, CEEMC je tak svými rozměry menší, což vůbec není na škodu, naopak má díky tomu o mnoho bližší a přátelštější atmosféru. A hlavně české týmy mají reálnou šanci jej vyhrát, což se v minulosti již pražské či plzeňské fakultě povedlo.

Obecně se dá říci, že písemná část tohoto mootu není tolik náročná, jako např. v případě Jessupu či Visu. Písemné podání může mít max. 10 stran a není vázáno přísnými formálními požadavky. Stejně jako v jiných mootech, i zde fakultní tým pracuje na podáních předkládaných stranami řízení o předběžné otázce před Soudním dvorem EU. Skvělé je to, že organizátoři spolu se zadáním, které není dlouhé, publikují i tzv. „bundle“, v němž studenti objeví základní prameny práva, které mohou použít včetně judikatury SDEU a stěžejních akademických článků k tématu. Druhá část tohoto „balíčku“ pak obsahuje další doplňující literaturu, které pomůže studentům při přípravě. Současně platí, že by studenti měli zásadně vycházet pouze z těchto dodaných materiálů, což opět vyrovnává možné materiální rozdíly mezi jednotlivými týmy.

Písemná podání mají ještě jeden účel. Každá fakulta totiž může na CEEMC vyslat jen jeden tým o maximálně 4 členech. Utvoří-li se proto v rámci fakulty více týmů, každý z nich musí svá písemná podání zaslat soudcům CEEMC, kteří vyberou, který tým bude nakonec fakultu reprezentovat.

Samotná ústní kola poté probíhají před panelem soudců, kterými jsou renomovaní odborníci v právu EU ze soudních institucí EU, univerzit

¹⁴⁷ Viz <http://www.ceemc.co.uk/>

v Cambridge, Oxfordu, z Evropského univerzitního institutu apod. Obzvláště obávanou soudkyní je pak generální advokátka SDEU Eleanor Sharpston, jejíž „grilování“ způsobuje studentům velmi adrenalinové zážitky. Jedním z těchto prominentních soudců je i elitní český akademik Michal Bobek z oxfordské univerzity. Celý moot court je pak „zasvěcen“ jménu bývalého britského soudce u SDEU Lorda Slynn of Hadley.

Obecně lze CEEMC doporučit obzvláště těm, kteří ještě nebyli na žádném mezinárodním moot courtu, protože není co do přípravy tak obrovsky náročný jako Jessup či Vis moot. Tím nechceme říci, že by náročný nebyl, to určitě ne. Studenti si v něm všechny důležité dovednosti v náležitě míře nepochybně osvojí a vyzkouší. CEEMC je ovšem určitě dobrým startem do „moot courtové kariéry“.

6.1.5 ELSA Moot Court Competition (EMC²)

Dnes již téměř deset let pořádá European Law Student's Association (ELSA) mezinárodní soutěž v simulovaném procesu řešení sporu na půdě Světové Obchodní Organizace (WTO)¹⁴⁸. Soutěž EMC² si vzala za cíl především podporovat vývoj zapojení problematiky WTO a mezinárodního obchodu v učebních osnovách akademických institucí a přispět k rostoucí diskusi na téma globalizace v kontextu dohod WTO. Organizátoři doufají, že postupně se jim daří vzdělávat novou generaci obchodních právníků a zprostředkovatelů pro řešení sporů.

ELSA je nezávislá, nepolitická, nezisková organizace sdružující víc než 30 000 studentů a mladých právníků ve 41 zemích Evropy a na více než 300 právnických fakultách. Členy ELSA jsou studenti práva a čerství absolventi, kteří se aktivně zajímají o akademický růst a zlepšování svých osobních zkušeností a dovedností. ELSA představuje pro studenty prostor pro setkávání s jinými studenty práva, odborníky z praxe a teorie a možnosti zajímavých stáží nebo jiných vzdělávacích příležitostí. Jednou z možností, jak se zlepšit v argumentaci, zastupování klienta nebo i odborném jazyku, je právě i tento moot court.

EMC² je simulované řízení systému řešení sporu Světové Obchodní Organizace. WTO byla založena v roce 1995 na základě starší Všeobecné dohody na clech a obchodu GATT a tvoří jedinečný systém pro efektivní regulaci mezinárodního obchodu. Účastníci zastupují obě strany, tedy

¹⁴⁸ Viz <http://www.elsamootcourt.org/>

navrhovatele i odpůrce. Za obě strany přednesou před senátem podání, které musely včas vypracovat k posouzení písemně. V senátu/panelu sedí odborníci z oblasti práva WTO, přičemž mnozí z nich jsou i pracovníky Sekretariátu WTO. Jelikož se jedná o specifický způsob řešení sporu, nemůžeme je nazvat rozhodci či soudci, spíše členy senátu/panelu.

Za každou univerzitu se může soutěže účastnit pouze jeden tým o minimálně dvou a maximálně čtyřech členech. Podmínkou členství v týmu je zapsání k akreditovanému studiu na právnické fakultě nebo jiné fakultě, která však uděluje právnické tituly. Soutěž není určena pro studenty doktorských programů a studenty, kteří se soutěže již jednou zúčastnili. Taky je zde podle pravidel možnost účastnit se za univerzitu, kterou navštěvujete v rámci zahraničního pobytu. Pravidla soutěže pak ještě uvádí detailní výčet důvodů pro diskvalifikaci studenta, spočívající například ve statusu právního koncipienta nebo pracovních zkušenostech spojených s oblastí WTO atd.

Co se týče časového rozvrhu soutěže, soutěž probíhá ve dvou hlavních fázích – fázi písemné, tj. fázi „mezinárodní“, a fázi ústní skládající se z kol národních, navazujících regionálních ELSA kol a samostatných regionálních non-ELSA kol¹⁴⁹ a společně poslední fáze, tzv. FOR (*final oral rounds*). Moot court je zahájen vyhlášením případu v září a končí květnovým finále mezi dvěma nejlepšími týmy v určené metropoli. V sedmém ročníku soutěže jí byla Taipei v Taiwanu, o rok později Santo Domingo v Dominikánské republice. Devátý ročník byl završen na starém kontinentu ve švýcarské Ženevě.

Radosti z úspěchu nebo kvalitně odvedené práce však předchází několikaměsíční dřina. V lednu se týmy dozví jejich zařazení do skupin pro regionální kola a odevzdají písemné podání. Během února proběhnou národní kola a ukáže se, které týmy postupují do regionálních ELSA a non-ELSA kol, které proběhnou vzápětí. Nejlepší týmy pak bojují o místa v *preliminary rounds*, čtvrtfinále, semifinále a dva nejlepší se utkají ve finále.

Poplatky se platí za přihlášení do soutěže a může se stát, že poplatku bude podléhat i regionální kolo, to závisí na jejím organizátorovi. Jen týmy postupující do finálního ústního kola, kterým se v smyslu pravidel soutěže rozumí kola od *preliminary round* po samotné finále v užším slova smyslu, jsou povinni platit i poplatek za účast ve finále. V devátém ročníku činil poplatek za regionální ELSA kolo částku 250 € a za non-ELSA kolo částku

¹⁴⁹ *Regional Non-ELSA round* je regionální kolo soutěže probíhající v zemi, kde není založena lokální ELSA. Organizátorem tak mohou být místní studentské nevládní a neziskové organizace nebo univerzity.

dle požadavků jeho organizátora. Registrace do soutěže, tedy do písemné části, vyšla na 400 €.

Jak sami vidíte, tento moot court je úzce specializován tím, že je určen pro pregraduální studenty, a také jejich počtem, dále vyloučením opakované účasti (na rozdíl od již zmíněného Vis mootu). I jeho obsahové zaměření není typické. Orgán pro řešení sporu WTO je specifickým orgánem, stejně jako způsob řešení sporu a právní oblast po skutkové stránce případu.

6.1.6 European Human Rights Moot Court Competition

Nováčkem mezi moot court soutěžemi je European Human Rights Moot Court Competition, který organizuje studentský spolek ELSA ve spolupráci s Radou Evropy. Jeho cílem je prohloubení znalostí studentů z ochrany lidských práv před Evropským soudem pro lidská práva ve Štrasburku, který je soudním orgánem Rady Evropy. V organizování moot courtu má ELSA letité zkušenosti a dá se očekávat, že si soutěž rychle vybuduje prestižní reputaci.

Soutěž simuluje řízení před štrasburským soudem. Týmy budou pracovat na fiktivním případě jak v písemném, tak v ústním kole. Nejlepších 16 z nich se utká ve finále přímo ve Štrasburku. Lukrativní cenou pro vítěze je měsíční stáž na Evropském soudě pro lidská práva. První finále se odehraje v únoru 2013. Účastnický poplatek hradí jen týmy, které postoupí do finále. Poplatek pokryje i náklady na ubytování a stravu během pobytu ve Štrasburku.

Soutěž je otevřená pro všechny studenty práva z členských krajin ELSA a z členských krajin Rady Evropy. Členství v ELSA však není podmínkou pro možnost zúčastnit se.

6.1.7 The Telders International Law Moot Court Competition

Již více než třicet let probíhá na starém kontinentu další z moot court soutěží zaměřená na mezinárodní právo. The Telders International Law Moot Court Competition.¹⁵⁰ Ročně se dnes soutěže na úrovni národních kol účastní kolem 40 univerzit. Ti nejlepší se utkají v mezinárodním kole, jež se koná v prostorách Paláce míru v Haagu.

Soutěž je pojmenovaná podle prof. dr. Benjaminu Maria Telderse, který působil jako profesor mezinárodního práva na univerzitě v nizozemském

¹⁵⁰ Viz <http://www.grotiuscentre.org/TeldersMootCourt.aspx>

Leidenu a často vystupoval coby právní zástupce Nizozemska i před Stálým dvorem mezinárodní spravedlnosti (*Permanent Court of International Justice*). V průběhu druhé světové války byl kvůli otevřené kritice německé okupace v Nizozemsku odveden do koncentračního tábora, kde podlehl tyfu krátce předtím, než byl tábor osvobozen.

Telders moot spočívá na případě fiktivního sporu mezi dvěma státy, k jehož rozhodnutí je příslušný Mezinárodní soudní dvůr. Studenti musí prezentovat své schopnosti v boji za obě strany jak v písemné, tak ústní formě. Memoriály a ústní argumentaci hodnotí odborníci z právní praxe.

Od června 2004 patří Telders Moot pod hlavičku Grotius Centre for International Law Studies Univerzity v Leidenu. Soutěž probíhá v období několika měsíců. Začátek je přibližně v říjnu a finále se uskuteční zhruba v dubnu. Účastnický poplatek v roce 2011 činil 1.250 € za tým.

6.1.8 Další soutěže

Pro celkový přehled uvádíme i ostatní moot courty, systematicky zařazené dle právního odvětví:

Alternativní způsoby řešení sporů:

International ADR Moot Court Competition

Organizátorem je Organized by the City University of Hong Kong, Columbia Law School and China International Economic Trade Arbitration Commission (CIETAC)

Willem C. Vis Interantional Commercial Arbitration Moot

Organizátor: Pace Law School Institute of International Commercial Law

Druh řízení: rozhodčí řízení

Willem C. Vis (East) Interantional Commercial Arbitration Moot

Organizátor: Hong Kong International Arbitration Centre, LawAsia, CIETAC

Druh řízení: rozhodčí řízení

NLS International Arbitration Moot Competition

Organizátor: National Law School of India University, Bangalore (NLSIU)

Druh řízení: rozhodčí řízení

Foreign Direct Investment International Moot Competition

Organizátor: Center for International Legal Studies (Austria); Suffolk University Law School (USA); Pepperdine University Law School (USA); University of Dundee (Scotland); German Institution of Arbitration

Druh řízení: rozhodčí řízení

Evropské unijní právo

Central and East European (European Law) Moot Competition
Lord Slynn of Hadley/British Law Centres of the University of Cambridge
Fórum: ESD
Více na: <http://www.ceemc.co.uk/>

Mezinárodní právo trestní

ICC Trial Competition
Organizátor: International Criminal Law Network
Fórum: Mezinárodní trestní soud

Victor Carlos Garcia Moreno Competencia

Organizátor: COLADIC – Mexico
Fórum: Mezinárodní trestní soud

Mezinárodní právo životního prostředí

International Environmental Moot Court Competition
Organizátor: Stetson University
Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

Lidská práva

European Human Rights Moot Court Competition
Organizátor: ELSA and Council of Europe
Fórum: Evropský soud pro lidská práva
Více na: <http://www.humanrightsmootcourt.org/>

Rene Cassin European Human Rights Moot Court Competition

Organizátor:
Fórum: Evropský soud pro lidská práva

Inter-American Human Rights Moot Court Competition

Organizátor: Washington College of Law
Fórum: Středoamerický soudní dvůr

Susan J. Ferrell Intercultural Human Rights Moot Court Competition

Organizátor: St. Thomas University School of Law (Miami, Florida, U.S.A.)
Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

African Human Rights Moot Court Competition

Organizátor: Centre for Human Rights based at the Faculty of Law, University of Pretoria, South Africa

Fórum: Africký soud pro práva člověka a národů – Soudní dvůr Africké unie

Mezinárodní humanitární právo

Jean-Pictet Competition

Organizátor: Int'l Committee of the Red Cross

Více na: http://www.concourspictet.org/index_en.htm

Henry Dunant Memorial Moot Court Competition

Organizátor: Indian Society of Interantional Law and the International Committee of the Red Cross

Více na: http://www.isil-aca.org/moot_court_compt.htm

Mezinárodní investice

FIAC Investment Moot

Organizátor: Frankfurt International Arbitration Center

Druh řízení: rozhodčí řízení

Různá specifická odvětví mezinárodního práva

Telders International Law Moot Court Competition

Organizátor: Leiden University – Grotius Centre

Fórum: International Court of Justice

Více na: <http://www.grotiuscentre.org/TeldersMootCourt.aspx>

Niagara International Moot Court

Organizátor: Canada-United States Law Institute

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

The Warsaw Negotiation Round 2010

Organizátor: Student Scientific Association for Negotiation, Communication and Psychology of Warsaw School of Economics

Druh řízení: mezinárodní vyjednávání

International Maritime Law Arbitration Moot Competition

Organizátor: Murdoch University School of Law

Druh řízení: rozhodčí řízení

Monroe E. Price International Media Law Moot Court Competition

Organizátor: University of Oxford

Fórum: Universal Court of Human Rights (fictional)

Mezinárodní obchod

ELSA Moot Court Competition (EMC2)

Organizátor: European Law Students Association

Fórum: Světová obchodní organizace

Customs Unions or Free Trade Areas (CUFTA) Dispute Settlement Competition

Organizátor: Universidade Federal de Minas Gerais

Druh řízení: rozhodčí řízení

Mezinárodní právo veřejné

Philip C. Jessup International Law Moot Court Competition

Organizátor: International Law Students Association (ILSA)

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

D. M. Harish Memorial Government Law College International Moot Court Competition

Organizátor: Government Law College

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

LAWASIA Moot Competition Organizátor: Bar Council of Malaysia

Druh řízení: International Court of Justice

M. M. Singhvi Memorial Bar Council of India International Law Moot Court Competition

Organizátor: M. M. Singhvi Memorial Trust & Bar Council of India

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

GNLU International Moot Court Competition (GIMC)

Organizátor: Gujarat National Law University

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

Manfred Lachs Space

Organizátor: International Institute of Space Law

Fórum: Mezinárodní soudní dvůr

6.2 Domácí moot courtové soutěže

Kvalitní moot court lze samozřejmě absolvovat i v češtině na domácí úrovni. Uznání v tomto směru zaslouží zejména studentský spolek ELSA, který koná několik celorepublikových moot courtů v různých oborech práva. Tyto soutěže mívají fakultní kola, proto jsou finále těchto soutěží skutečně kláním těch nejlepších. Kromě toho kvalitu zajišťuje i soudcovské obsazení, které tvoří vedoucí autority jednotlivých dotčených oborů práva. ELSA pořádá moot court v oblastech římského práva¹⁵¹, obchodního práva a velkému úspěchu se těšil také moot court v občanském právu¹⁵².

Pražský spolek Juristi v minulosti uspořádal zajímavý moot court věnovaný medicínsko-právní problematice, kde jedním ze soudců byl např. Vojtěch Cepl mladší.¹⁵³ Na brněnské právnické fakultě pak připravili slibný moot court věnovaný lidským právům, v jehož finále budou soutěžit nejlepší týmy, které se kvalifikují z fakultních kol.¹⁵⁴

Na olomoucké fakultě je pak pravidelně organizován výlučně „domácí“ moot court v rámci povinného předmětu Kurz právnických dovedností.¹⁵⁵ Účast studentů v tomto moot courtu je skvělou přípravou pro všechny výše uvedené moot courtu a slibuje určitě nadějnou moot courtovou budoucnost.

¹⁵¹ Viz <http://www.elsa.cz/page/7729/czech-moot-court-competition-z-rimskeho-prava.htm>

¹⁵² Viz <http://www.elsa.cz/page/7824/czech-moot-court-competition-v-obcanskem-pravu.htm>

¹⁵³ Viz <http://www.cuni.cz/IFORUM-8531.html>

¹⁵⁴ Viz <http://llp.cz/akce/lpmoot/>

¹⁵⁵ Viz <http://www.pf.upol.cz/menu/struktura-pf/centra/centrum-pro-klinicke-pravni-vzdelavani/kurz-pravnickych-dovednosti/>

ČÁST PRO KOUČE

7 Význam moot courtu pro právní vzdělávání

Motto: Těžko na cvičišti, lehkou na bojišti.

A. V. Suvorov

Moot court je specifickou aplikací metody simulace. Simulace se při výuce práva využívá víceméně neustále, počínaje řešením příkladů nebo případových studií a konče cvičnou argumentací nebo cvičným rozhovorem s klientem. Moot court je pak simulací soudního či jiného řízení. Je to metoda s výukou práva tradičně spjatá. První písemná zmínka o moot courtu pochází z roku 997, ve 14. stol. se pak již konaly běžně např. u Inns of Court and Chancery v Anglii, kde však měly formu mootových „cvičení“ navazujících na přednášku profesora. V USA byl tento model zpočátku přebrán beze změn. K jeho modifikaci došlo teprve až po roce 1870, kdy byla na Harvardu do výuky uvedena tzv. „case method“, která ovlivnila i metodiku moot courtu. Moot court se pak v USA rychle rozšířil i ve formě soutěží a v roce 1959 se pak konal vůbec první mezinárodní moot court – Jessup.

V čem je tedy metoda moot courtu tak přínosná? Obecně je přínosem simulace možnost rozvoje nejen **znalostí**, ale také **dovedností** (praktické činnosti) a **hodnot** (vystupování v roli). Navíc umožňuje výuku práva, která z velké části nemůže probíhat přímo v praxi, podle potřeby přibližovat ji praktické aplikaci práva. Kromě toho využívá metodiku učení se ze zkušenosti či zážitků (*experiential learning*), neboť studentům zprostředkovává velice cennou praktickou zkušenost, na kterou navazuje reflexe (zpětná vazba) a zobecnění získaných zkušeností směřující ke zlepšení budoucích výkonů.

Moot court je velice komplexní a flexibilní metoda výuky práva, takže umožňuje rozvíjet široké spektrum dovedností i hodnot. Stejně tak je možné rozvíjet v zásadě znalosti ve kterékoliv oblasti práva, moot court dokonce umožňuje efektivně propojit znalosti z různých oblastí práva. Mnoho studentů vnímá právo také jako způsob konfrontace různých názorů a diskusi o těžkých otázkách, což jim právě moot court umožní realizovat.

Flexibilita moot courtu je na jednu stranu výhodou, na druhou stranu vyžaduje, aby pedagog předem pečlivě zvážil, co vlastně má být cílem a smyslem konkrétního moot courtu. Tak se například nabízí otázka, do jaké míry

se v moot courtu soustřeďovat na znalosti, když ty jsou rozvíjeny v povinných předmětech, kde naopak chybí dovednostní a hodnotový prvek, který lze v moot courtu rozvíjet velmi efektivně. Chceme-li metodu moot courtu využívat co nejefektivněji, musíme si proto uvědomit, jaké možnosti nám dává, tj. v čem spočívají její výhody oproti realitě.

Na prvním místě je třeba zmínit, že v ČR právní úprava nepředpokládá, že by se studenti právnických fakult účastnili jako zástupci strany reálného soudního řízení. Již z tohoto důvodu nabízí moot court možnosti jinak nedostupné. Stejně tak důležité je, že se v případě simulace jedná o kontrolované prostředí. To znamená, že se věci mohou odehrát přesně tak, jak potřebujeme. Lze eliminovat nežádoucí rušivé vlivy, náhodné události, negativní jevy existující v praxi. **Kontrolované prostředí** také znamená, že i když se něco pokazí, nemá to žádný negativní reálný, praktický důsledek. Účastníci tak mohou do značné míry eliminovat stres, újmu klienta atd. Kontrolované prostředí dává možnost namodelovat situaci přesně podle potřeb, zaměřit se na určité znalosti, dovednosti nebo hodnoty. Od toho se bude odvíjet konkrétní způsob organizace a přípravy moot courtu.

Konečně moot court je zřejmě jediný způsob, jak přehledně demonstrovat, resp. nechat studenty prožít průběh reálného soudního řízení, což z něj činí velmi efektivní způsob výuky procesního práva (zejména v oblasti civilního a trestního procesu). Moot court také umožňuje ukázat význam principů pro interpretaci práva a jejich argumentační využití. Tím studenti pochopí určité odvětví práva systematicky jako celek.

Obsahem této kapitoly bude přehled základních metodologických přístupů k využití moot courtu ve výuce, což bude úzce souviset s kapitolou věnovanou organizaci a přípravě moot courtu. Vysvětleny též budou metodické zákonitosti a principy moot courtu a také bude stručně představena mootologie, tedy vědecká disciplína věnující se moot courtu.

7.1 Moot court v. mock trial

Obecně můžeme v oblasti simulovaného soudního řízení rozlišit dvě varianty aktivit – moot court a mock trial. Přestože je tato publikace věnována primárně moot courtům, považujeme za vhodné zde alespoň stručně nastínit, co je to mock trial, v čem se liší od moot courtu a jaké jsou jeho výhody.

Rozdíly mezi moot courtem a mock trialem vyplývají v jádru z toho, že moot court se více soustřeďuje na komplikované právní otázky a argumentační

dovednosti a má představovat spíše řízení před soudem vyššího stupně. Mock trial naproti tomu má simulovat řízení v **první instanci**, jehož jádrem je dokazování, které je v angloamerickém právním systému založeno na výslechu a křížovém výslechu svědků.

Z tohoto základního odlišení plynou další rozdíly. Mock trial je organizačně a časově náročnější, protože je třeba více aktérů, což ale zase dává prostor pro zapojení více studentů, a to i těch, kteří nechtějí mít typickou procesní roli (soudce, advokát, státní zástupce) – mohou být třeba v roli svědka, znalce, poškozeného apod. Také se dá říci, že mock trial je více orientován na příběh a na zjišťování toho, co se ve skutečnosti stalo. Pro moot court je naopak typické, že všechny skutkové okolnosti jsou nesporné a jde jen o jejich interpretaci a o výklad práva. Mock trial je z tohoto důvodu vhodný nejen pro studenty práva, ale dá se s vynikajícími výsledky realizovat se studenty středních nebo základních škol nebo se studenty jiných než právnických fakult.

Protože dokazování (zejména nevyváženost výkonů svědků) má na výsledek řízení i výkon účastníků značný vliv, je dosti omezena využitelnost mock trialu pro pořádání soutěží, i když např. Georgetown Law School ve Washingtonu, D. C., pořádá v rámci street law programu takovou soutěž pro studenty středních škol. Podmínkou pro objektivitu soutěže však je, že role svědků převezmou v soutěžním kole organizátoři, aby zajistili jednotnost jejich výpovědí.

Mock trial však má velký význam i pro výuku práva – je totiž ideální platformou pro praktické osvojení si **soudních dovedností** (trial advocacy), jako je např. vyslychání svědků a detailní pochopení fungování procesních předpisů v praxi, neboť má potenciál velmi věrně zobrazit průběh prvostupňového soudního řízení, které je v praxi velmi důležitou součástí práce advokáta. Věrnost lze podpořit zapojením odborníků z praxe, zejména soudců, což umožní studentům v kontrolovaném prostředí získat zkušenost srovnatelnou s reálnou soudní síní. Velmi užitečný je mock trial pro výuku cizí právní terminologie, ideálně ve spojení se základy zahraniční právní úpravy.

Nevýhodou mock trialu je, že je daleko těžší z organizačního pohledu kvůli množství rolí. Navíc je třeba připravit o mnoho pevnější **scénáře**, zejména pro svědky a znalce, aby se mohli advokáti na výslech předem kvalitně připravit – to však často vede k tomu, že se z mock trialu stane spíše divadlo, kde se jen opakují předem secvičené dialogy mezi advokátem a svědkem (což na druhou stranu často může nastat také v soudní síni).

Kromě toho nedává mock trial příliš velký prostor pro uplatnění argumentačních dovedností a jsou značné rozdíly v seberealizaci různých účastníků mock trialu. Na druhou stranu mock trial je daleko větší zábava než moot court, který je daleko vážnější a profesionálnější.

Celkově lze tedy shrnout, že mock trial a moot court se liší zejména v zaměření na **dokazování** a **právní argumentaci**, a tak nabízejí odlišné výsledky ve smyslu rozvíjení odlišného souboru dovedností. Nejedná se však o zcela oddělené, protichůdné metody – naopak, obě lze do značné míry propojit, takže ve výsledku se řada simulací soudního řízení pohybuje někde mezi těmito dvěma metodami a využívá zároveň prvky obou z nich. To samozřejmě závisí na tom, zda chceme simulaci pojmout více jako soutěž nebo zda chceme akcentovat pedagogický efekt, zda klademe důraz na argumentaci nebo dokazování, zda nás zajímá hraní různých profesních rolí nebo rozvoj profesionality advokáta. Protože je někdy těžké od sebe tyto dvě formy odlišit, resp. určit, zda hybridní formy jsou ještě mock trialem nebo už moot courtem, bude nadále v této knize simulované soudní řízení označováno jako moot court, i když podle kontextu bude zřejmé, že jsou diskutovány prvky charakteristické spíše pro mock trial.

7.2 Mootologie

Pojem mootologie jsme poprvé slyšeli od Davida Seikela v roce 2009, když jsme se zúčastnili v Praze jeho přednášky o moot courtu. David Seikel však byl touto „vědou“ posedlý již od svého mládí. Patřil k nejlepším americkým debatérům a vyhrál několik debatních trofejí (např. v roce 1969 byl nejlepším řečníkem v National Debate Tournament). A poté, co ukončil svoji kariéru v právní praxi, začal se mootologii věnovat naplno ve svém volném čase. Poté, co se přestěhoval do své milované Prahy, začal totiž pomáhat moot courtovým týmům pražské právnické fakulty. Když se poté konal na této fakultě první přípravný moot court na Vis moot, kde měl David Seikel přednášku o moot courtových dovednostech a působil zde jako rozhodce, začal své zkušenosti předávat i „zbytku republiky“.

Jak bychom tedy mootologii definovali? Nejjednodušeji jako „vědu“ o moot courtových dovednostech. Trošku přesněji poté jako úžasný svět moot courtů, v němž (často poprvé) před studenty ožívá právo a v němž kromě nutných právnických dovedností studenti poznají „ducha moot

courtů“ – jen těžce popsatelnou a všudypřítomnou drogu, jež působí závislost, která se léčí jen velmi těžce.

Hlavním předmětem zájmu mootologie je zkoumání toho, jak být v rámci moot courtu nejpřesvědčivější. A to jak v písemné, tak ústní formě. Jakými metodami lze naložit s těžkými otázkami soudců? Jak působit důvěryhodně a lidsky? Jak předejít tomu, abychom vypadali jako „roboti“? Jak slušně a s grácií říci i to, že zkrátka něco nevíte? Tomu všemu vás mootologie naučí. Rozhodně změní vaše nazírání na právo. Rozšíří arzenál vašich právnických dovedností. A po pravdě, změní vám život. Tvrdil nám to již David Seikel a my mu po několika letech strávených mootologií musíme dát za pravdu. Bohužel tak nyní činíme in memoriam do (mootologického) nebe, David Seikel totiž v únoru roku 2012 navždy odešel z tohoto světa.¹⁵⁶

¹⁵⁶ KOMÁREK, Jan. *Za Davidem Seikelem* [online]. Jiné právo, 7. března 2012 [cit. 21. srpna 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.cz/2012/03/za-davidem-seikelem.html>>

8 Organizace moot courtu

8.1 Design moot courtu

Motto: Jaký si to uděláš, takový to máš...
Chinaski

V předchozím textu bylo zmíněno, že moot court je značně flexibilní a zároveň komplexní metoda výuky práva. Podstata simulace umožňuje dokonale využít kontrolovaného prostředí k vytvoření takových podmínek, aby nejlépe odpovídaly cílům, jichž má být výukou dosaženo. Je tedy jasné, že prvním a nejdůležitějším bodem při přípravě moot courtu je stanovit si cíle, kterých chceme moot courtem dosáhnout. Není přehnané tvrdit, že moot courtem lze v zásadě naučit cokoli, ovšem musí být odpovídajícím způsobem namodelován a připraven.

Moot Court je definován třemi základními dokumenty – svými **pravidly, vymezením problému a hodnotícími kritérii**. U pravidel je nutné si stanovit, zda vůbec mají existovat, jak mají být podrobná, co vše mají obsahovat a jaký vlastně má být systém případné soutěže. Vymezení problému bude předmětem samostatné podkapitoly, neboť připravit přiměřeně rozsáhlý, vyvážený a zajímavý problém je velmi náročný úkol. Je třeba mít na paměti, že nikdy nelze vše promyslet dopředu a že vždy mohou vzniknout problémy nebo nečekané skutečnosti v průběhu moot courtu, a s tím je třeba se efektivně vyrovnat. Hodnotící kritéria by měla zrcadlit cíle moot courtu, neboť vlastně říkají účastníkům, na co se mají soustředit, co je hodnoceno. Je ovšem nutné vždy zvážit, co vůbec lze objektivně zhodnotit a jakým způsobem k tomu bude účastníkům poskytnuta zpětná vazba. S tím také souvisí otázka výběru a práce hodnotitelů.

Než lze ovšem vůbec přistoupit k přípravě těchto základních dokumentů, je nutné vytvořit si záměr, jak by měl moot court vypadat. Aby bylo možné jej řádně vymodelovat a připravit, je nutné si zodpovědět několik základních otázek.

8.1.1 Které dovednosti a do jaké míry má rozvíjet?

Moot court může rozvíjet komunikační a prezentační dovednosti, písemný projev, schopnost týmové práce, přesvědčivou argumentaci, organizaci času, vyhledávání právních informací a jejich zpracování, ale i některé další. Je sice možné rozvíjet všechny tyto dovednosti v rámci jednoho moot courtu, ovšem pak je třeba se připravit na to, že bude dosti časově a vědomostně náročný, a nebude prostor se věnovat některé z dovedností do hloubky. Druhou variantou je soustředit se jen na některé z nich. To umožní odpovídajícím způsobem moot court zjednodušit, resp. vypustit některé fáze. Je např. možné vypustit fázi vyhledávání právních informací tím, že se pro všechny týmy připraví jeden soubor dostupných informací (odborná literatura, judikáty apod.), a pouze s těmito informacemi mohou týmy pracovat.¹⁵⁷ Tento přístup umožňuje sjednotit startovací čáru pro všechny týmy, protože např. při mezinárodních soutěžích je časté, že možnosti přístupu do placených elektronických databází bývají u škol z různých zemí velmi rozdílné. Také je možné důraz na jednotlivé dovednosti vyvažovat strukturou konečného hodnocení, např. chceme-li akcentovat písemnou složku moot courtu, může být celkový výsledek týmu složen z bodového hodnocení písemného podání a z bodového hodnocení ústní části (např. v poměru 50 : 50).

K rozvoji dovedností ještě jedna velmi důležitá poznámka – u jakéhokoliv typu moot courtu je užitečné, ať již při přípravě nebo při samotném simulovaném řízení, když jsou účastníci nahráváni na **videokameru** a mohou následně svůj výkon analyzovat na videu. Jednak je to jedna ze vzácných příležitostí, kdy se člověk vidí z cizího pohledu a může si uvědomit různé zlozvyky ve svém vystupování, jednak je to velmi efektivní pro reflexi a analýzu jednotlivých aspektů moot courtu, ať již znalostních (např. tento argument byl velmi silný) či dovednostních (např. tohle neznělo příliš přesvědčivě).

8.1.2 Písemná nebo ústní argumentace?

Oba typy projevů, ústní i písemný, jsou pro právníka velmi důležité, a proto mají oba v moot courtu své místo, dokonce lze říci, že v ideálním případě by v moot courtu měly být oba přítomny. Chceme-li moot court zjednodušit, můžeme z něj písemnou fázi vypustit, i když pak samozřejmě riskujeme, že kvalita přípravy pro ústní projev bude špatná. Z druhé strany, pokud акцен-

¹⁵⁷ Tento přístup je aplikován např. v CEEMC.

tujeme písemnou část, např. tím, že první kolo bude jen písemné a teprve z něj se vyberou účastníci, kteří postoupí do druhého, ústního kola, může se to negativně projevit na zvládnutí ústních prezentačních dovedností. Z pohledu metodiky právního vzdělávání je třeba zdůraznit, že studenti dostávají obecně ve výuce spíše více prostoru pro rozvoj písemného projevu než ústní argumentace, navíc existují specializované soutěže zaměřené na právní psaní, proto je v moot courtu vhodné spíše akcentovat ústní složku, pokud je to možné. Navíc s moot courtem si každý spojí primárně ústní argumentaci před soudem, nikoliv sepisování žaloby, a určitě nic nepokazíme tím, když tomuto očekávání vyhovíme.

8.1.3 Do jaké míry má moot court rozvíjet znalosti některých odvětví hmotného práva?

Přestože by se mohlo zdát, že moot court je zaměřen primárně na rozvoj dovedností, hodí se stejně dobře pro rozvoj znalostí. V prvé řadě nutí účastníky seznámit se velmi detailně a do hloubky s právní úpravou v dané oblasti, její interpretací v odborné literatuře a judikatuře a velmi detailně analyzovat její aplikaci na daný konkrétní případ. Unikátním přínosem moot courtu je, že umožňuje ukázat význam principů pro interpretaci práva a jejich argumentační využití. Tím studenti pochopí určité odvětví práva systematicky jako celek. Pokud je problém vhodně nastaven, mohou být propojeny znalosti z různých právních odvětví, což se opět ve standardní výuce příliš často neděje. Je vždy dobré, když moot court vychází z nějaké reálné situace, nejlépe takové, která již v minulosti byla řešena. Nikdy není problém situace upravit či „vylepšit“ tak, aby její řešení nebylo příliš jednoduché nebo příliš složité a aby splnila pedagogický záměr. Podrobněji se však budeme tvorbě zadání pro moot court věnovat níže.

8.1.4 Do jaké míry má rozvíjet znalosti procesních předpisů?

Na jednu stranu je moot court určitě nejlepším způsobem, jak si studenti mohou osvojit praktické fungování procesních předpisů. Na druhou stranu právní úprava sleduje jiné cíle (efektivita řízení) než vzdělávací přínos a rozvoj dovedností. Některá procesní ustanovení tak snižují nebo přímo vylučují dovednostní prvky (např. argumentaci, diskusi, pokládání otázek). Naopak třeba dokazování je zřejmě vhodné v rámci moot court soutěží omezit, protože představuje příliš významný a zároveň variabilní prvek, který může

výsledek řízení výrazně ovlivnit. V zásadě tedy buď máme možnost moot court co nejvíce přiblížit reálnému průběhu řízení a zaměřit se na procesní stránku, což můžeme podpořit zapojením odborníků z praxe (např. soudce). Ve výsledku se tak bude spíše jednat o mock trial, který je v zásadě obvykle simulací prvostupňového řízení. Druhou variantou je zaměřit se na hmotné právo a argumentační dovednosti, což ovšem znamená, že samotný průběh řízení bude od reality dost odlišný, zejména má-li umožnit pojmout moot court soutěžně. Také je možné pojmout moot court jako druhostupňové řízení, což je také vlastně původním obsahem pojmu moot court. Rovněž lze pojmout moot court jako kompromis mezi těmito pojetími. Ještě jednou zajímavou variantou, která umožňuje vyhnout se přísné vázanosti procesními pravidly, je vydat se cestou simulovaného rozhodčího řízení (či jiného alternativního řešení sporů – mediace, conciliace nebo vyjednávání), ať již na národní či mezinárodní úrovni.

8.1.5 Jak moc se má moot court blížit realitě?

Částečně (ve vztahu k průběhu řízení) tuto otázku řešíme výše. Existuje však řada dalších aspektů, kde je třeba se rozhodnout, jak moc moot court přiblížit realitě. Obecně lze vyjít z pravidla, že by se moot court měl realitě blížit. Jedině tak totiž může studenty na praxi připravit, vybavit je pro praxi užitečnými dovednostmi, umožnit jim získat pro praxi relevantní zkušenosti atd. Na druhou stranu existuje řada faktorů, které budou míru podobnosti moot courtu k praxi limitovat. Na prvním místě je asi třeba zmínit, že s aplikací práva v praxi existují problémy – je obecně známo, že některé věci se v praxi nedělají tak, jak by měly. Jako příklad lze zmínit přehnaný formalismus, zneužívání procesních ustanovení k protahování sporu, časté přehnané odkazování na písemné vyhotovení podání, zcela nevhodný způsob kladení otázek svědkům apod. Domníváme se, že rozhodně nemá smysl tyto nešvary z praxe v moot courtu opakovat a v podstatě tak produkovat další generaci právníků, která bude tyto chyby opakovat. Naopak může být moot court určitým prostředkem, jak soudní řízení kultivovat tím, že naučíme studenty tyto věci dělat lépe a oni pak v praxi nebudou zaužívané nešvary opakovat.

Další faktory, které nás mohou vést ke snížení míry podobnosti moot courtu a praxe, se budou obvykle vázat k tomu, že právní úprava soudního řízení nesleduje jako cíl prohlubovat znalosti a dovednosti právních zástupců stran řízení, nýbrž zejména **efektivitu a rychlost řízení**. Např. důsledná aplikace zásady koncentrace řízení by ve velké míře omezila prostor pro roz-

voj argumentačních dovedností, odmítnutí návrhu pro nepřislušnost soudu by zase znemožňovalo přejít k hmotněprávní části argumentace, provádění důkazů může být často velice dlouhé, nudné a bez pedagogického přínosu. Částečně lze odpověď na míru blízkosti reality ilustrovat rozdílem mezi moot courtem a mock trialem, kdy mock trial se realitě blíží téměř dokonale a jedná se svým způsobem o divadlo, zatímco moot court se od reality, zejména po procesní stránce, zpravidla odlišuje.

Míra blízkosti realitě se pak projeví např. také v zadání, tedy jak moc studentům zjednodušíme práci a zadání předložíme ve formě již zpracovaných informací, někdy i s relevantní judikaturou a literaturou. Pokud chceme moot court praxi maximálně přiblížit, mělo by také zadání mít podobu co nejbližší praxi, tedy podobu **souboru právních dokumentů** (smluv, podání, návrhů, vzájemné korespondence mezi stranami, vyrozumění od soudu, rozhodnutí apod.). K tomu však opět blíže v části věnované tvorbě zadání.

8.1.6 V jakých rolích se mají studenti do moot courtu zapojit?

Tato otázka má svůj kvantitativní aspekt (s kolika studenty budeme v moot courtu pracovat a kolik se jich přímo do moot courtu zapojí) a kvalitativní aspekt (co si studenti z moot courtu odnesou). Po kvantitativní stránce je samozřejmě rozdíl, zda budeme pracovat se dvěma nebo třemi studenty, což je zřejmě nejnižší počet studentů pro moot court, nebo zda jich bude dvacet či dokonce padesát. Základními rolemi, které musejí být v moot courtu vždy obsazeny studenty, jsou **role právních zástupců stran sporu**. Mnohé moot courtu se dokonce na tuto roli omezují, protože umožňuje nejlépe naplnit cíle moot courtu a připravit studenty na nejtýpichtější roli, v níž lze právní profesí v praxi vykonávat.

Jednou z cest, jak do moot courtu zapojit více studentů, je umožnit studentům vytvoření více týmů, které budou vzájemně soupeřit. Tak vlastně každý zapojený student projde stejnou přípravou a bude mít možnost vyzkoušet si vyargumentovat daný případ. Nevýhodou tohoto modelu je nutnost opakovat totéž jednání několikrát (i když argumenty budou pokaždé trochu jiné) a také malá flexibilita v tom, jakým způsobem se studenti do moot courtu zapojí.

Tím už se ale dostáváme ke **kvalitativnímu aspektu rolí** v moot courtu. Pokud chceme hovořit o kvalitativní stránce významu rolí pro moot court, je nejprve nutné zmínit, že vystupování v roli je velmi užitečnou výukovou metodou pro rozvíjení **hodnotového citění** či pro rozvoj **profesně-etických**

hodnot. Některých výukových cílů dokonce jinak, než vystupováním v roli dosáhnout nelze (např. zkušenost se složitým rozhodnutím, pocit odpovědnosti apod.). Pokud jsou tyto aspekty pro nás důležité, je zřejmě nejlepším řešením přiblížit chystaný moot court filozofii mock trialu, tedy provést soudní řízení s plným obsazením všech rolí – studenti tedy budou vystupovat nikoliv pouze jako právní zástupci stran, ale také v roli stran samotných, soudců, svědků, znalců, případně lze přidat i další role, jako je třeba justiční stráž, zapisovatelka, novinář atd. Konkrétní rozdělení rolí v podstatě závisí pouze na fantazii učitele a studentů a na propracovanosti případu.

Z uvedených rolí je zřejmě po právních zástupcích stran nejvíce přínosná role soudce, protože dává studentům odpovědnost za průběh a výsledek řízení a umožňuje jim dívat se na věc nezaujatě. Role soudce rozvíjí poněkud jiné hodnoty než role zástupců stran. Proto byly vytvořeny také (dnes již osvědčené) varianty, které zapojují soudce, jako např. pro větší skupiny rozdělení do trojic nebo tří týmů v rolích **státní zástupce – advokát – soudce**, nebo zapojení studentů jako členů hodnotícího panelu v tradičním moot courtu. Z této pozice se může student daleko lépe naučit posoudit hodnotu přednesených argumentů, vyhodnotit výkon ostatních účastníků a velmi důležité je také to, že získá pohled z opačné strany.

8.1.7 Do jaké míry bude moot court pojat jako soutěž?

Tato otázka je velmi důležitá, neboť se dotýká velkého množství ostatních prvků, a výrazně ovlivňuje rozhodnutí, která je nutno činit v průběhu přípravy, organizace nebo třeba koučování týmu. Jestliže nebudeme pojímat moot court jako soutěž, může mít daleko hravější, zábavnější charakter a všichni si z něj mohou odnést maximum. Má-li být pojat jako soutěž, může např. z pohledu kouče znamenat, že vybere z velkého týmu pro reprezentaci jen dva nejlepší mluvčí, aby tým dosáhl co **nejlepšího výsledku**. Nebo z pohledu organizátora to znamená do detailu promyslet pravidla a systém moot courtu tak, aby byly pro všechny účastníky podmínky spravedlivé, tedy např. nastavit poměrně exaktní systém bodového hodnocení namísto ústní zpětné vazby.

I když se to může zdát absurdní, je dobré si tuto otázku zodpovědět i při účasti v mezinárodních moot courtových soutěžích – i ty totiž můžeme pojmout více či méně soutěžně (např. s heslem není důležité vyhrát, ale zúčastnit se). Je totiž samozřejmě rozdíl z pohledu koučování týmu a celé řady strategických rozhodnutí, zda budeme preferovat dosažení co nejlepší-

ho výsledku v soutěži nebo zda bude hlavním cílem dosažení co největšího **pedagogického přínosu** pro všechny účastníky. Typickou otázkou může být, zda v průběhu soutěže mají tým reprezentovat jen dva nejlepší mluvčí, kteří dosáhnou nejlepšího výsledku, nebo zda umožníme ústní vystoupení soutěži co největšímu počtu účastníků tak, aby si ze soutěže odnesli cennou vlastní zkušenost.

Míra soutěživosti se značně odráží i na motivaci jednotlivých členů týmu. Více soutěžní pojetí může řadu členů vybičovat k vynikajícím výkonům, na druhou stranu třeba účastníky, kteří se považují spíše za horší, může soutěžní pojetí **demotivovat**, protože se budou domnívat, že stejně ve srovnání s lepšími členy týmu nemají šanci prorazit. Nelze asi obecně říci, zda je lepší akcentace soutěžního nebo pedagogického pojetí moot courtu, ale rozhodně je třeba toto rozhodnutí učinit již na začátku a srozumitelně z pohledu kouče všem členům týmu strategii předem sdělit, aby nebyli v závěru soutěže překvapeni.

Na závěr je nutno říci, že odpovědi na uvedené „předběžné“ otázky pak předurčují způsob, jakým bude moot court organizován. Pokud bychom tedy měli shrnout základní aspekty, které je třeba zvážit, jedná se o otázky, kdo se moot courtu bude účastnit a kolik osob to bude, zda se bude jednat o soutěž, jak bude kombinována písemná a ústní část. Po věcné stránce musí být vybrána oblast práva a definován problém, který bude předmětem sporu.

8.2 Pravidla moot courtu a jeho organizace

V rámci této podkapitoly se budeme věnovat hlavně otázce, jak nejlépe metodu simulovaného soudního řízení zapojit do výuky práva. Odpovědi na výše uvedené otázky ukazují, že existuje mnoho různých cílů, které může moot court plnit, a z toho vyplývá, že existuje řada různých způsobů, jak může být moot court organizován a jak budou vypadat jeho pravidla. Cílem této podkapitoly je tedy podat ucelený přehled možností, z něž lze výběrem a kombinací vymodelovat libovolně zaměřený moot court. To vše bude doplněno metodickými poznámkami, na co je třeba se u různých variant soustředit.

8.2.1 Nesoutěžní varianty moot courtu

Nejprve se zaměříme na **nesoutěžní varianty moot courtu**, tedy na varianty, které jsou primárně používány ve výuce a sledují tudíž pedagogické cíle podle výběru vyučujícího. Zde je na prvním místě nutné zmínit, že moot court lze realizovat v podstatě v jakkoliv velkém předmětu, s libovolným počtem lidí, záleží jen na tom, jak si jej namodelujeme. Chceme-li klasický moot court zvládnout s velkým počtem lidí, obvykle to znamená, že celou skupinu rozdělíme na dvojice (žalobce – žalovaný) nebo trojice (žalobce – žalovaný – soud), popřípadě je možné některé role zdvojit či ztrojit. Každá dvojice nebo trojice pak bude realizovat vlastní simulované řízení, což může být trochu náročné na organizaci prostoru, aby se navzájem skupinky nerušily, nebo můžeme raději zvolit variantu, že jednotlivé simulace nepoběží paralelně, ale postupně za sebou. Velmi efektivní je model, kdy se studenti připravují ve skupinkách odpovídajících jednotlivým procesním rolím (soudci společně, žalobci společně, žalovaní společně), poté se rozejdou do dvojic/trojic a realizují simulované soudní řízení. Tím se zajistí, že všechna řízení budou mít víceméně podobný obsah a výsledek, i když i tak bude zajímavé porovnat výsledky jednotlivých skupinek a zjistit, co bylo důvodem pro odlišnosti.

Z pohledu pedagogicko-organizačního jsou dvě základní možnosti, od nichž se budou odvíjet další úvahy – buď je možné koncipovat celý předmět jako moot court, resp. jako přípravu na něj, nebo může moot court představovat jen jeden z prvků, které budou v rámci předmětu využity. Pokud je celý předmět koncipován jako moot court nebo příprava na něj, dává to velký prostor pro postupnou práci na přípravě, celý moot court může trvat déle a být intenzivnější.

Daleko náročnější je zapojit moot court do výuky **povinných nebo volitelných předmětů**, které nejsou pojaty celkově jako moot court, ale i tento způsob jeho využití je možný a efektivní. Nabízí celou řadu prvků, které ostatní metody v předmětu využívané nemohou nabídnout, může výuku zpestřit a zejména obohatit o dovednostní či hodnotový prvek nebo umožnit konfrontovat různé názory. Pokud moot court představuje jen určitou část výuky, na kterou je přesně vyhrazený limitovaný čas, musí se tomu přizpůsobit jeho pojetí a organizace.

Také je třeba poznamenat, že simulováno nemusí být pouze soudní řízení, ale rovněž vyjednávání, mediace nebo rozhodčí řízení, případně lze vyzkoušet různé metody řešení sporů a porovnat jejich výsledky. V přípa-

dě simulace vyjednávání nebo mediace se však již nejedná o moot court v pravém slova smyslu, a proto se těmto možnostem nebudeme podrobněji věnovat. Uvádíme několik osvědčených modelů.

První možností je **krátká několikaminutová argumentace k určitému problému**. U této varianty předem studenty rozdělíme do dvojic, kde jim přidělíme téma a zadáme jim, aby si k danému tématu připravili argumenty. Ideálně by si měli připravit argumenty pro i proti (za obě strany), protože jen tak uvidí problém v jeho komplexitě. Pak dostanou na hodině prostor dohromady třeba 5–10 minut k tomu, aby své argumenty prezentovali ve formě debaty. Ostatní studenti pak mohou zhodnotit jak kvalitu argumentace, tak prezentační a komunikační dovednosti, případně může být debata základem pro intenzivnější práci na problému v rámci semináře. Tento způsob je vhodný pro **demonstraci komplikovaných právních otázek**, např. významného judikátu. Studenti dostanou příležitost si vyzkoušet argumentaci a přemýšlet o problému z různých stran. Výhodou zde je, že stačí velmi jednoduché zadání, celá argumentace může trvat dohromady třeba jen 10 minut a nebude si tak žádat příliš dlouhou přípravu. Je vhodnější nechat argumentovat pouze jednu nebo dvě dvojice studentů před celou skupinou, ale pro určité účely může být vhodnější rozdělit celou skupinu do dvojic (dvě strany) nebo trojic (dvě strany plus soudce). Zde je pak možné porovnat výsledky z různých skupin, nechat soudce vyhodnotit přednesené argumenty a na moot court navázat celoskupinovou diskusí.

Další možností je jednoduché **simulované řízení před soudem realizované v rámci jednoho semináře**. Tato varianta je o stupeň více náročná než předchozí. Zde je již vhodné dát studentům podrobnější zadání, ideálně nějaký hypotetický skutkový stav, nejlépe založený na konkrétním kontroverzním případě, spolu s relevantními ustanoveními právních předpisů. Studenty rozdělíme do rolí žalobce – žalovaný – soud. Studenti se mohou buď připravovat doma, nebo ve skupinkách přímo ve výuce. Poté již může proběhnout samotná argumentace následovaná rozhodnutím soudu, které se pak dá pro více skupinek srovnat. Opět tato aktivita může sloužit jako **podklad k další práci na semináři** nebo naopak může být vyvrcholením celého semináře, v jehož průběhu si studenti osvojovali potřebné poznatky a analyzovali konkrétní případ. Tato varianta je vhodnější pro menší skupinu do dvaceti osob, kterou lze rozdělit do menších skupinek a umožnit všem z nich argumentovat. V této formě se jedná o unikátní kombinaci rozvoje právního myšlení, argumentačních dovedností, komunikačních a prezentačních dovedností s detailním pochopením určitého právního problému.

Zřejmé nejkompexnější možností je **celosemestrální mock trial**. Je to velmi vhodná varianta pro předměty zaměřené na **praktické aspekty procesního práva a soudní řízení**. V podstatě v průběhu celého semestru se celá seminární skupina v různých rolích (blíže k rolím a k mock trialu viz výše) připravuje na pokud možno co nejvěrnější provedení simulace prvostupňového soudního řízení. Zadání může buď připravit vyučující, nebo dokonce i vymyšlení případu a scénáře může být v rukách studentů. Pokud chceme celé věci dodat na autentičnosti, je možné třeba nejprve sehrát scénku, která zachycuje např. okolnosti spáchání trestného činu, který bude předmětem obžaloby. Pak budou mít svědecké výpovědi a další důkazy úplně jiný rozměr. Výsledkem práce v předmětu pak může být např. několikahodinové, téměř reálné, hlavní líčení.

8.2.2 Soutěžní moot courtu

V oblasti soutěžních moot courtů existuje také několik možných modelů organizace, v závislosti na tom, kolik týmů se soutěže účastní. Soutěže mohou být organizovány na různých úrovních – např. v rámci jednoho předmětu, v rámci fakulty, na národní či dokonce mezinárodní úrovni. Od toho se odvíjí počet účastníků i komplexita zadání, organizace, podrobnosti pravidel i preciznosti hodnocení. Osvědčené modely soutěžních moot courtů jsou následující:

Každý s každým – tento model je samozřejmě nejspravedlivější, ale lze ho realizovat jen při malém množství týmů (3 nebo 4). S mnoha týmy bude velmi časově i organizačně náročný a nudný kvůli mnohonásobnému opakování.

Pavouk – tento model je poměrně efektivní, ovšem nemusí být úplně spravedlivý. Ten, kdo v prvním kole narazí na pozdějšího vítěze a vypadne, by možná v jiném systému dosáhl lepšího výsledku. Na druhou stranu je tento model také jednoduchý na hodnocení, protože stačí vždy vyhodnotit, kdo byl lepší v rámci daného jednoho jednání. Také je tento model atraktivní tím, že nabízí jednoznačné finále.

Systém tlusté čáry – v tomto systému každý tým argumentuje jednou nebo dvakrát a je za svůj výkon bodově ohodnocen. Týmy s nejlepším bodovým hodnocením pak postupují do dalšího kola. Tento systém je však velmi náročný na hodnocení, neboť vyžaduje, aby bodová hodnocení různých týmů byla vzájemně porovnatelná a měla vypovídací hodnotu, tedy aby mezi týmy nebyly **neopodstatněné rozdíly v bodovém hodnocení**. Zvláště

pokud soutěž hodnotí více hodnotitelů, může být velmi těžké toho dosáhnout, protože každý hodnotitel bude mít trochu jinou představu o tom, co je vynikající výkon.

Systém více kol s různými systémy – různé systémy se také dají kombinovat, např. v tzv. systému Ligy Mistrů, tedy nejprve malé skupiny, kde argumentuje každý s každým, pak se vybere určitý počet nejlepších, z nichž se udělá pavouk. Tento model je vhodný pro větší počty týmů a pro situaci, kdy soutěž probíhá na různých úrovních (třeba fakultní – národní úroveň nebo národní – mezinárodní apod.). V některých soutěžích je první kolo čistě písemné, kde se hodnotí písemná podání všech týmů bodově, a poté nejlépe bodované týmy postupují do druhého, ústního kola.

8.3 Tvorba zadání moot courtu

Základní vlastností dobrého zadání moot courtového problému, ať již se jedná o soutěž či nikoliv, je jeho **vyváženost** pro obě strany sporu, která by ve výsledku měla znamenat, že problém není za současného stavu poznání jednoznačně řešitelný. Jedině tak totiž mají obě strany sporu příležitost přednést relevantní argumenty a snažit se **přesvědčit** soudce či hodnotitele o svém pohledu na řešení sporu. Jedná-li se o soutěžní moot court, je vyváženost o to podstatnější, že žádná ze stran řízení nesmí být zvýhodněna, ať již tím, že má více argumentů, jednodušší pozici, více zdrojů nebo jinak. U většiny mezinárodních moot court soutěží se pravidelně debatuje o tom, pro kterou stranu je zadání výhodnější, a pokud se jedná o kvalitní zadání, jsou tyto debaty vždy nekonečné a bezvýsledné. Zpravidla se názory v průběhu přípravy týmů na soutěž mění s tím, jak se propracovávají argumenty.

Jak tedy zajistit, aby zadání bylo vyvážené? Je třeba se držet několika základních zásad. Je důležité, aby zadání obsahovalo několik právních problémů – např. hmotněprávní a procesní otázky – a aby žádný z těchto problémů neměl úplně jednoznačné řešení. I když pak některý z **dílčích problémů** bude mírně zvýhodňovat jednu stranu, lze to kompenzovat mírným zvýhodněním druhé strany u jiného problému.

Nejednoznačnost dílčích otázek zajistíme tím, že je vybereme nebo definujeme tak, aby nebyly jednoznačně právně upraveny nebo soudně rozhodnuty. Mohou to být třeba otázky, kde některý soud (resp. jeho senáty) judikuje nejednotně, nebo které plynou z nové právní úpravy, které existují v praxi a nejsou řešeny, nebo se může jednat o nějaký aktuální společenský

problém. Jinou variantou je vyjít ze staršího složitějšího případu, který sice byl rozhodnut, ale některé otázky nebyly jednoznačně zodpovězeny. Také lze starší případ upravit pozměněním skutkového stavu. Další možností je nalézt nějaké ustanovení, které není nastaveno vhodně, či je dokonce možné se domnívat, že je protiústavní, a jeho problematičnost ukázat ve vyostřené skutkové situaci. Velmi často se v kvalitním, vyváženém zadání vyskytují pochybení stran sporu, kterých se dopustily např. při sjednávání či plnění smlouvy, při podávání návrhu k soudu nebo při jiných faktických činnostech, které jsou předmětem zadání problému. Zpravidla platí, že nejtěžší není nalézt spravedlivé řešení tehdy, když všichni postupují přesně podle práva, nebo když zákon poruší jen jedna strana, nýbrž tehdy, když právo poruší obě strany. Tento přístup navíc studenty opět přibližuje k realitě, neboť staví do kontrastu „*law in books*“ a „*law in action*“. V praxi musí právníci často hasit požáry vzniklé pochybením svých klientů.

Nejčastěji bývají základem těžkých případů (*hard cases*), které jsou jako zadání pro moot court ideální, otázky **střetu základních ústavních hodnot** chráněných právním řádem jako celkem – např. spravedlnosti a pořádku, jednotlivce a veřejného zájmu, legitimních očekávání a efektivity apod. Odpovědi na tyto otázky vyžadují hodnotové soudy a aplikaci obecných principů na zákonné či ústavní či dokonce mezinárodní úrovni. Nejlepší cesta k získání představy o tom, jak vypadá dobré zadání případu pro moot court, je podívat na zadání velkých mezinárodních moot courtů (Vis, Jessup a další) z minulých let, která jsou dostupná na internetu, případně na aktuální zadání k běžícím moot courtům.

Než bude zadání moot courtu zveřejněno, je rozhodně nutné ho podrobit pečlivé analýze ze strany jeho tvůrců a nejlépe i několika dalších odborníků s cílem získat širší pohled na problém a zjistit, jakým způsobem asi týmy budou při analýze zadání postupovat. Takto získáme základní zpětnou vazbu a možnost opravit nedostatky v zadání ještě před jeho zveřejněním. I přesto se samozřejmě může stát, že až po zveřejnění zadání zjistíme, že v něm něco chybí nebo že jsme třeba některé problémy podcenili. Proto je vždy vhodné dát týmům možnost zaslat organizátorům **doplňující otázky k zadání**. Takto mohou organizátoři zjistit základní směr uvažování týmů a zadání tomu trochu přizpůsobit, eventuálně eliminovat některé potenciální problémy či případně ještě zadání trochu upřesnit či vyvážit.

Zadání moot courtu může být koncipováno jako souhrn skutkového stavu a popis nějakých skutečností (tedy podobně jako zadání příkladu

na semináři nebo klauzury) nebo může být zadáno podobně jako v praxi v podobě **souboru právních dokumentů**, popřípadě se může jednat o kombinaci obou přístupů. Výhodou zadání ve formě právních dokumentů je samozřejmě to, že se velmi blíží praxi a nutí účastníky moot courtu dokumenty pečlivě studovat a hledat v nich relevantní informace. Musí se také naučit z dokumentů rekonstruovat časovou osu případu. Takové zadání je samozřejmě o něco náročnější na přípravu, ale jeho přínosy to rozhodně vyvažují. Rizikem tohoto přístupu může být, že některé skutečnosti je těžké převést do podoby dokumentu, i když při troše fantazie lze zařadit např. novinový článek, podepsané čestné prohlášení, výpis z katastru nemovitostí, přepis svědecké výpovědi či telefonního hovoru apod. Navíc i při samotném simulovaném řízení zní věrohodněji odkazy na konkrétní dokumenty než na „zadání případu“.

U zadání formulovaného jako **popis relevantních skutečností** je zase problém v tom, že z něj snadno může něco vypadnout nebo může hodně zjednodušovat případ a navádět účastníky k analýze případu určitým směrem. Ve své formě je značně odtržené od reality, což se projevuje v určitém zploštění případu, a vede účastníky k množství doplňujících otázek nebo k domýšlení skutkového stavu. Může se sice zdát, že je takové zadání snadnější na přípravu, ovšem zpracovat je opravdu kvalitně je časově velmi náročné.

S těmito úvahami souvisí problém tzv. **open world** nebo **closed world zadání**, tedy v zásadě otázka, zda je možné v moot courtu pracovat jen s informacemi, které jsou obsaženy v zadání, nebo zda mohou účastníci doplňovat obecně dostupné informace ze skutečných zdrojů. *Closed world* zadání může být sice poněkud omezující a povede k tomu, že argumentace různých týmů si budou velmi podobné, na druhou stranu to ovšem znamená, že mají všichni úplně **stejně podmínky** a nemohou získat výhodu přístupem k těžko dostupným odborným zdrojům, získáním expertních stanovisek k odborným otázkám nebo dohledáním málo známých informací. Chceme-li přístup *closed world* dotáhnout do dokonalosti, můžeme dokonce spolu se zadáním dát týmům k dispozici portfolio právních předpisů, judikátů a odborné literatury, a povolit týmům pracovat pouze s těmito zdroji. Tím opět sjednotíme možnosti všech týmů v oblasti vyhledávání právních informací, i když zároveň to znamená, že omezujeme prostor pro rozvoj této dovednosti.

Open world zadání se naopak velmi blíží reálné právní praxi a nutí týmy nepodceňovat ani přípravu v oblasti **skutkových informací**. Je to typické

pro zadání, která se týkají např. určitého zdravotního stavu a jeho zhodnocení, vlastností určitých chemických sloučenin nebo živočichů, ale také např. obecně uznávaných standardů profesní etiky nebo obchodního styku. Pokud chceme co nejlépe simulovat reálné situace, měli bychom určitě zvolit variantu *open world*, i když může být náročná pro organizátory soutěže (týmy mohou přijít se zcela neočekávaným řešením nebo informacemi, které naruší rovnováhu případu) a zejména pro hodnotitele, pro které může být náročné ověřit pravdivost tvrzených informací a srovnat kvalitu argumentace jednotlivých týmů.

8.4 Hodnotící kritéria

Hodnotící kritéria představují velmi důležitý prvek moot courtu, neboť účastníkům říkají, na které dovednosti, znalosti, informace či aspekty práce s případem se mají v průběhu přípravy soustředit. Někdo může hodnotící kritéria vnímat jako banalitu – přece jsme schopni i bez nich posoudit, který z týmů byl lepší! **Předem daná jasná hodnotící kritéria** však zajistí zejména to, že se týmy soustředí na to, co je podle organizátorů důležité, a nedojde tak k tomu, že by všechny týmy pojaly svou argumentaci úplně nevhodným způsobem.

Hodnotící kritéria lze chápat jako určitý druh deklarace, co považují organizátoři za dobře zvládnutý výkon. Pokud někdo v soutěži neuspěje, mělo by mu po přečtení hodnotících kritérií být jasné, ve kterých z nich a proč neuspěl. Z toho tedy vyplývají základní požadavky na hodnotící kritéria – měla by být **jasná, srozumitelná a transparentní**, neměla by dávat prostor pro zneužití, arbitrárnost nebo nerovnost. V ideálním případě by měla obsahovat příklad nebo alespoň popis toho, čeho by týmy měly při ideálním naplnění určitého kritéria dosáhnout, nebo co se naopak považuje za jeho nesplnění.

Jako příklad lze uvést: 10 bodů týmy obdrží, pokud přesně dodrží časový limit, jak je stanoven v pravidlech; 5 bodů týmy obdrží, pokud časový limit překročí o méně než minutu. Pokud překročí o více než minutu, obdrží v tomto kritériu 0 bodů.

Nebo příklad z oblasti dovedností: 10 bodů týmy obdrží, pokud zřetelně a logicky strukturují svou argumentaci podle skutkového zadání a právního hodnocení případu a tuto strukturu hodnotitelům jasně v průběhu argumentace prezentují.

Dobře nastavená hodnotící kritéria nejen značně **zjednoduší práci hodnotitelům**, ale zejména umožní sjednotit jejich pohled na to, jak má vypadat dobrá ústní argumentace nebo dobré písemné podání, takže pak i bodová hodnocení od různých hodnotitelů bude možné vzájemně srovnat. Z druhé strany je třeba připustit, že absolutní objektivity asi nelze při větším počtu hodnotitelů dosáhnout nikdy – po pravdě řečeno často ani jediný hodnotitel není stoprocentně objektivní a nestranný.

Co všechno by mělo být do hodnotících kritérií zahrnuto? Hodnotící kritéria by měla reflektovat jak vědomostní, tak dovednostní stránku moot courtu, tedy nejen, co studenti prezentují, ale také jak to prezentují. Kvalitní argumentace totiž musí být přesvědčivá nejen obsahem a silou svých argumentů, ale také způsobem, jak jsou tyto argumenty podány.

Z pohledu **obsahové stránky** lze hodnotit: znalost právních předpisů, znalost judikatury, čerpání z dostatečného počtu relevantních odborných zdrojů, správnou aplikaci práva na skutkový stav, vyvození správných právních závěrů, vhodné použití obecných právních principů a pravidel, věcnou správnost argumentace, logickou strukturu a návaznost argumentů, celkovou přesvědčivost a sílu argumentů, vypořádání se s případnými otázkami hodnotitelů nebo s argumenty protistrany, relevanci prezentovaných argumentů, případně i další kritéria.

Z pohledu **prezentační stránky** lze hodnotit: kvalitu slovního projevu, tj. rychlost řeči, hlasitost, jasnost artikulace, využití důrazu, pomlky a dalších rétorických prostředků, strukturování vět, zda řečník hovoří spatra nebo čte z papíru, práci s poznámkami, přehlednost a kvalitu poznámek, dále celkový postoj a držení těla, gestikulaci, udržování očního kontaktu s hodnotiteli, způsob komunikace s hodnotiteli (odpovídání na otázky), kvalitu spolupráce v rámci týmu s partnerem a případně i další kritéria.

Trochu jiná budou samozřejmě kritéria pro hodnocení písemného podání. Celkově lze ale říci, že pro výběr vhodných kritérií je důležité se zamyslet nad **celkovým zaměřením moot courtu** a tím, co bychom vlastně v jeho rámci chtěli rozvíjet. Pokud chceme výrazně upřednostnit rozvoj znalostí, pak můžeme v rámci hodnocení znalostí stránku ohodnotit třeba 70 nebo 80 body ze 100, což by mělo účastníky motivovat k zaměření se na přípravu kvalitního obsahu pro svou argumentaci. Pokud nám naopak jde o to, aby účastníci více rozvíjeli své prezentační dovednosti, můžeme bodově zvýhodnit tuto složku. V rámci objektivity a rovnosti všech účastníků však doporučujeme, aby obě složky v hodnocení byly vyvážené, není-li pro upřednostnění některé z nich opravdu silný důvod.

Nakonec ještě několik slov o hodnotitelích. **Dobry hodnotitel** by měl být v maximální míře nezaufatý a objektivní, držet se nastavených hodnotících kritérií a nechat účastníkům soutěže co největší prostor se prezentovat. Neměl by se je snažit přesvědčit o tom, že jejich argumentace je špatná, neměl by je přezkušovat z teoretických znalostí, neměl by být předpojatý nebo někomu nadřžovat. Hodnotitel by tedy měl pozorně sledovat výkon účastníků a objektivně ho zhodnotit podle jednotlivých kritérií, a pokud je to vhodné, měl by rovněž prostřednictvím vhodně položených otázek prozkoumat schopnost účastníků reagovat na otázky, improvizovat, pracovat s poznámkami, propojovat různé informace nebo být schopen opustit předem zvolenou strukturu argumentace.

Při **výběru hodnotitelů** z pohledu organizátora je vždy vhodné, když každou simulovanou rozpravu hodnotí více hodnotitelů (ideálně tři nebo ve finále třeba i pět), aby byla zajištěna objektivita, a je také nutné zajistit, aby byly zhodnoceny všechny důležité aspekty (dovednostní i teoretická stránka, způsob argumentace atd.). Je tedy nutné, aby členem hodnotící komise byl odborník, který opravdu do hloubky rozumí dané oblasti práva a je schopen velmi precizně zhodnotit kvalitu a soudržnost argumentů, také je vždy vhodné mít jako hodnotitele odborníka z praxe (soudce nebo advokáta), který bude hodnotit jak dovednostní, tak praktickou vědomostní stránku. Určitě není vyloučeno, aby jedním z hodnotitelů byl i spolehlivý student, nejlépe takový, který má vlastní bohaté zkušenosti s moot courtu, protože jeho názor může být relevantní protiváhou k názorům akademiků a praktiků. Mezi hodnotiteli je vždy nutné určit „předsedajícího“, který odpovídá za to, že simulovaná rozprava proběhne podle pravidel, a bude ji řídit.

9 Koučování týmu pro moot court soutěž

Zejména u velkých mezinárodních moot court soutěží se stalo zvykem, že přípravu studentů vede **kouč**, ať praktik či akademik, s cílem zajistit týmu co nejlepší umístění. Cílem této kapitoly je shrnout zkušenosti, ať již osvědčené postupy nebo přešlapy, jejího autora (se zohledněním a využitím poznatků zkušenějších matadorů) z několikaletého koučování studentského týmu v rámci Willem C. Vis Arbitration Moot a zobecnit tyto zkušenosti k využití také v jiných soutěžích.

V samostatné kapitole bude rozebráno ideální složení týmu a výběr účastníků, vymezení úlohy kouče a některé organizační věci, další kapitoly jsou pak věnovány úloze kouče při přípravě písemného podání nebo ústní argumentace. Na tomto místě se budeme zabývat hlavně skupinovou dynamikou v rámci týmu a metodickými postupy při koučování a nedirektivní supervizi. Také budou uvedeny konkrétní postupy a cvičení, které lze při koučování využít.

9.1 Filozofie koučování moot court týmu

Velice podstatnou otázkou, která prostupuje celou filozofii moot courtu, je **konflikt mezi soutěžním a pedagogickým pojetím**, jak již bylo naznačeno výše. Základním pravidlem je **maximalizace samostatné práce studentů**. Úlohou kouče není suplovat práci studentů, dokonce většina pravidel mezinárodních soutěží přímo aktivní zapojení kouče do činnosti studentů zakazuje. Rozhodně musí výsledek práce týmu být produktem samostatné práce studentů, nejen z pohledu férovosti v rámci soutěže, ale také proto, že jinak by nemohl moot court splnit svůj vzdělávací účel. Činnost kouče by měla v největší míře spočívat v poskytování **zpětné vazby**, a to pokud možno **nedirektivním** a **motivačním** způsobem.

Pokud se podíváme na obsahové zaměření koučování, mělo by se primárně zaměřit na **dovednostní stránku**. Jednak je zpravidla dovednostní stránka ta, kde studenti potřebují pracovat intenzivněji, ať již v oblasti psaného nebo mluveného projevu, argumentace nebo vyhledávání informací. Také je ovšem podstatné, že když studenti základní dovednosti kvalitně

zvládnou, sníží se tím do budoucna potřeba zásahů kouče. Pokud tedy například hned na začátku kouč se studenty intenzivně rozvine schopnost vyhledávání právních informací, je pravděpodobné, že po zbytek moot courtu již nebude z jeho strany třeba v této oblasti intenzivnější zpětné vazby, protože to studenti budou zvládat v dostatečné míře a kvalitě samostatně. Z tohoto důvodu je klíčové, aby se v rámci každého setkání již od počátku přípravy věnoval alespoň krátký časový úsek rozvoji dovednosti, která je zrovna v dané fázi přípravy relevantní (na počátku vyhledávání informací, poté písemný projev, pak ústní argumentace atd.).

Nelze však opomíjet ani roli kouče v oblasti **rozvíjení právních znalostí**. Problém, který je předmětem moot courtu, může ke svému řešení vyžadovat poměrně podrobné znalosti, kterými studenti nemusejí disponovat. Primárním úkolem kouče by mělo být připravit studentům prostor pro rozvoj vědomostí (i v širším teoretickém kontextu) tak, aby byli schopni moot court problém dostatečně precizně analyzovat. Zde je třeba zvážit, zda má např. kouč upozorňovat studenty na aktuální judikaturu, odborné články apod. Rozhodně by přístup kouče měl být nedirektivní, tedy měl by spíše naznačit, že studenti nemají úplně všechny relevantní informace, že by si třeba ještě měli dohledat relevantní judikaturu nebo odborné články.

Nikdy by kouč neměl studenty přímo odkazovat na konkrétní judikát nebo článek nebo snad dokonce rovnou studentům říci ty nejpodstatnější prvky jeho obsahu pro řešení analyzovaného problému. Konkrétní přístup bude záviset zejména na pravidlech daného moot courtu, filozofii kouče, ale také na časových možnostech kouče a studentů a na fázi, ve které se příprava týmu nachází. Samozřejmě také platí, co bylo řečeno v předchozím odstavci o rozvoji dovedností. Vhodným způsobem, jak rozvíjet **širší teoretické zázemí studentů**, je zadávat pravidelně na každou schůzku nějaký materiál k přečtení, třeba zajímavý odborný článek či relevantní kapitolu z knihy, a poté diskutovat o tom, zda a jakým způsobem lze tento zdroj použít v argumentaci nebo při analýze případu.

Dalším vědomostním aspektem je skutečnost, že studentům oproti kouči **chybí zkušenosti s aplikací a interpretací práva**. Často se tak může stát, že sice formálně či metodologicky zvolí přístup dobře, ovšem jeho aplikace vede k absurdním či nelogickým závěrům, které by zřejmě před soudem argumentačně neobstály. Je proto velmi důležité, aby kouč poskytoval studentům zpětnou vazbu k tomu, jak přesvědčivá je jejich argumentace, zda dodrželi příslušné metodologické postupy, jestli je výsledek jejich argumen-

tace akceptovatelný apod. Není nutné, aby rovnou studentům říkal, jak by to mělo vypadat správně, ale je nezbytné, aby pomohl odstranit evidentní nedostatky nebo nelogičnosti.

Při **poskytování zpětné vazby** by měl kouč přistupovat ke studentům podobně jako hodnotitel. Dokonce vřele doporučujeme všem koučům, aby si vyzkoušeli zúčastnit se moot courtu také jako hodnotitelé, protože to velmi zkvalitní jejich koučovské dovednosti. Stejně jako hodnotitel by tedy spíše měli otázkami naznačovat, co se jim v argumentaci zdá přesvědčivé a kde naopak vnímají logické slabiny. Nejen, že takto vedou studenty nedi- rektivním způsobem, zároveň jim umožňují lépe se připravit na komunikaci s hodnotiteli, na zodpovídání jejich otázek či dedukování, kam svými otázkami směřují nebo co se jimi snaží naznačit. Domníváme se, že v oblasti poskytování zpětné vazby existují zejména v českém právním vzdělávání největší rezervy. Špatný přístup k poskytování zpětné vazby může mít řadu negativních důsledků – demotivace členů týmu, snížení efektivity fungování týmu i jednotlivců, podkopání sebedůvěry, pomalý postup přípravy, nízký vzdělávací efekt moot courtu nebo špatný celkový výsledek práce týmu. Blíže se poskytování zpětné vazby věnujeme v kapitole věnované koučování.

Kouč se často do určité míry podílí na **organizaci činnosti týmu**. Míra jeho zapojení tady závisí na samostatnosti členů týmu. Roli bude hrát, zda v týmu jsou organizačně schopní členové nebo účastníci soutěže z minulého roku, kteří díky svým schopnostem nebo zkušenostem jsou schopni práci ostatních zorganizovat. V každém případě by měl kouč na počátku přípravy s týmem prodiskutovat základní pravidla kolektivní práce. Ne všichni členové týmu totiž pracují stejně intenzivně a stejně efektivně. Má být práce rozdělena tak, aby všichni odvedli stejnou práci nebo aby pracovali zhruba stejně dlouho? Jakou volnost v organizaci mají mít studenti? Nakolik se má každý podílet na všem, resp. jak velká má být specializace jednotlivých členů týmu? U těchto otázek určitě neexistuje jediná správná odpověď. Jejich konkrétní řešení závisí na typu moot courtu, složení týmu, časových možnostech kouče a týmu, pravidlech moot courtu, zaměřením se na soutěžní nebo na pedagogickou stránku apod. Podstatné je, aby organizace činnosti týmu byla efektivní, funkční a aby nevedla k demotivaci žádných členů týmů. Pokud tým samostatně vytvoří fungující systém, je zbytečné, aby do něj kouč zasahoval.

9.2 Motivace a skupinová dynamika v týmu

Tím se dostáváme k problematice **motivace** účastníků moot courtu, resp. členů moot courtového týmu. Míra zatížení, které účast v moot courtu pro účastníky představuje, zvláště u mezinárodních soutěží, představuje sama o sobě poměrně silný demotivační faktor. Pokud by absentovaly jiné pozitivně motivující prvky, nebyla by účast v moot courtu příliš atraktivní. Motivace je veličina, která se průběžně mění a odráží celou řadu faktorů, jako je spokojenost účastníka s výsledky vlastní činnosti v moot courtu, úspěchy či neúspěchy týmu, atmosféra v týmu, přístup kouče, kreditové ohodnocení moot courtu, ale i faktory, které s moot courtem vůbec nesouvisí. Role kouče v oblasti motivace může být pojata různě, ale u řady motivačních faktorů je zřejmé, že je kouč může výrazně ovlivnit.

To se týká zejména jeho přístupu k poskytování zpětné vazby. Nevhodná zpětná vazba může některé účastníky od zapojení do moot courtu odradit a celkově snížit motivaci týmu. Proto je podstatné dodržovat zásady poskytování zpětné vazby (vyváženost pozitivní a negativní, orientovaná do budoucna apod.). Dalším faktorem je **přístup kouče**. Jestliže kouč sám neprojevuje motivaci a zapálení pro moot court, motivaci týmu a jeho členů tím rozhodně nezvýší. Neexistuje asi úplně jednotný recept, jaký by měl přístup kouče – zda přátelský nebo striktně profesionální, založený na dobrovolnosti nebo spíše „otrokářský“, zda bude spíše autoritářským šéfem nebo inspirujícím rádcem. Volba konkrétního přístupu se vždy musí odvíjet od složení konkrétního týmu, ale také od osobnosti kouče a jeho standardního přístupu k těmto otázkám.

Co se týče atmosféry v týmu, je výsledkem **skupinové dynamiky**, která sice nemusí být z pohledu kouče úplně zřetelná, ovšem jako osoba vně této dynamiky má nejlepší pozici, jak ji ovlivnit. Kouč by tedy měl vystupovat jako mediátor konfliktů, které mohou v týmu vzniknout, a snažit se mírnit napětí v týmu. V žádném případě by neměl napětí zvyšovat a konflikty podporovat či je dokonce vyvolávat. Nejlepším receptem pro zklidnění týmové dynamiky je **kvalitní komunikace**. Většina problémů nebo konfliktů, které v týmu vznikají, pramení z nedostatečné komunikace nebo z komunikačního bloku mezi jeho členy. I ty problémy, které mají základ v konkrétním jednání členů týmu, se dají komunikačně vyjasnit a dá se jim takto předcházet. Velmi často tedy postačí, když si kouč s aktéry vyjasní jejich pozice a pokusí se je přivést k nalezení kompromisu nebo k přijetí opatření, kterými se problém vyřeší. Aktéři konfliktu zpravidla neradi ustupují jeden druhému,

protože to vnímají jako prohru, ale pokud situaci řeší kouč, nemají problém respektovat jeho autoritu a na kompromis přistoupit.

U některých faktorů by se mohlo zdát, že je kouč příliš nemá jak ovlivnit, že jsou prostě dány vnějšími podmínkami – např. složení týmu, jeho úspěchy či neúspěchy, kreditové ohodnocení moot courtu apod. Domníváme se, že i zde existují cesty, jak lze s těmito faktory z pozice kouče pracovat. Co se týče složení týmu, to lze výrazně ovlivnit publicitou moot courtu, kterou zajistíme větší počet zájemců o účast, z nichž lze pak vybrat ty nejkvalitnější. V případě, že kouč se složením týmu ani přesto není spokojený, lze i v průběhu moot courtu oslovit konkrétní studenty, o nichž se kouč domnívá, že by pro tým byli vhodní. Úspěchy či neúspěchy týmu jsou sice absolutní veličina, ale mohou často záviset na faktorech, které kouč ani tým nemohou ovlivnit. Důležité však není jejich kvantitativní vyjádření, nýbrž jejich subjektivní vnímání koučem a týmem – možná jsme soutěž nevyhráli, ale byli jsme pro ostatní týmy kvalitním soupeřem a přínos pro všechny členy týmu byl značný. Primárně se tedy úspěchy a neúspěchy odrážejí ve zpětné vazbě a zde má kouč velký prostor jejich vnímání týmem ovlivnit. Pokud si kouč nastaví cíle příliš vysoko a pak všechno ostatní hodnotí jako neúspěch, je to pro tým samozřejmě demotivující, stejně jako přehnaná a neoprávněná negativní zpětná vazba při přípravě na soutěž.

Celkově lze tedy shrnout, že úlohou kouče není být pro účastníky moot courtu zdrojem odborných informací. Naopak, **kouč by se měl hlavně zaměřit na rozvoj dovedností**, pracovat s motivací týmu a celkově vytvořit účastníkům vhodné podmínky pro dosažení co nejlepších výsledků. Je tedy zřejmé, že pro kouče je velmi důležité zvládnutí celé řady klíčových kompetencí, tedy tzv. soft-skills, zejména komunikačních, organizačních a pedagogických. Dokonce si troufáme říci, že je daleko podstatnější, aby kouč byl dobře vybaven po stránce dovednostní, než po stránce odborné. Vždy je totiž možné, aby odborné znalosti týmu doplnil nebo rozvinul externí odborník, který s týmem trvale nepracuje. Pokud však kouč nezvládá poskytování zpětné vazby a komunikaci s členy týmu, nelze to v zásadě kompenzovat, protože jediným řešením by bylo kouče úplně vyměnit. Pokud chce kouč svému týmu opravdu co nejvíce pomoci a kvalitně ho připravit na soutěž, doporučujeme mu na rozvoji uvedených klíčových kompetencí a dovedností průběžně pracovat.

9.3 Osobnost kouče

Na prvním místě považujeme za obrovsky důležité vyjasnit si, jaká má vlastně být role kouče v obecné rovině. Jaké má mít vlastnosti? Či možná ještě lépe, jaké vlastnost nesmí mít? Měl by kouč moot courtového týmu připomínat zadumaného trenéra s kšiltovkou na hlavě a žvýkačkou v puse? Měl by si udržovat odstup od svých „oveček“ nebo se naopak stát jejich přítelem? Na to vše budeme hledat možné odpovědi.

V prvé řadě bychom vás rádi vedli k tomu, abyste nikdy nebyli instruktory, ale abyste se stali skutečnými kouči. Jaký je v tom rozdíl? Instruktor bývá odtažitý. Dává všem stejnou informaci, aniž by ji adaptoval potřebám jednotlivých členů týmu. Vychází z toho, že jeho studenti jsou pasivní a nenávidí jejich chyby. Nadto požaduje od studentů jediné správné odpovědi, tedy názory, které sám zastává, ačkoliv i ty studentské mají své důvody.¹⁵⁸ Kromě toho bych doplnil, že do své činnosti až příliš vkládá své ego. Kouč je samozřejmě pravým opakem. Učí ostatní novým dovednostem. Povzbuzuje je k překonání svých schopností. Předává své zkušenosti. Nenadřazuje se. Stojí v pozadí. Slávu nechává jiným a neúspěch naopak bere na své triko.¹⁵⁹ Abyste byli dobrými kouči, musíte se zejména chtít podělit o své zkušenosti a investovat do svých studentů čas. Musíte věřit, že jsou schopni zlepšovat své výkony. V neposlední řadě musíte mít radost z práce s lidmi. A jak jsme psali výše, neočekávejte poklony.¹⁶⁰ Pokud budete ctít tyto koučovské zásady, má váš moot courtový tým nakročeno dobrým směrem.

Pozastavme se ještě na chvíli u chyb vašich studentů, které byly letmo zmíněny výše. Podle našeho názoru je totiž obrovsky důležité, abyste chyby studentů v rámci přípravy chápali jako skvělou věc. Nic lepšího se totiž skutečně nemůže stát. Jedině pokud budou studenti dělat dovednostní a jiné chyby, budete mít příležitost pracovat na jejich nápravě a zlepšení. Není poté lepšího pocitu pro kouče, než když při srovnání výkonu konkrétního studenta na začátku přípravy na moot court a výkonu v hlavní soutěži uvidí znatelný pokrok. Splnil totiž svůj hlavní úkol. Naučil studenty nové dovednosti a schopnosti a ty stávající vypiloval k dokonalosti.

Rádi bychom vás také upozornili na jednu deformaci, kterou jako kouč budete trpět. Budete vidět pouze ty zmíněné chyby. Budete neustále za-

¹⁵⁸ FLEMING, Ian, TAYLOR, Allan J. D. *Koučink. Management do kapsy 2*. Praha: Portál, 2005, s. 29–30.

¹⁵⁹ Tamtéž.

¹⁶⁰ Tamtéž, s. 21.

dumaní a netrpěliví, když uvidíte, že student při argumentaci opět cvaká perem, ačkoliv jste mu již dvakrát říkali, že bude možná lepší ho nechat na stolku. Jak tomuto negativnímu nahlížení na přípravu vašeho týmu předejít?

Pomůže vám „sendvič“. Možná i ten opravdový, my máme ovšem na mysli techniku podávání zpětné vazby, kdy nejprve začnete pozitivy, přejdete k tomu, co by mělo být zlepšeno a skončíte opět pozitivy. Skutečně se snažte tuto techniku dodržet za všech okolností. Vždy hleďte v prvé řadě to pozitivní. Až poté přejděte k „negativům“ a po nich se snažte, seč vám síly stačí, abyste opět našli něco pochvalného na závěr. Pokud budete „sendvič“ obcházet, může se stát, že budete studenty jen a jen kritizovat. V určitém bodě už pak bude „všeho moc příliš“ a vaše zpětná vazba bude studenty spíše demotivovat. Přitom je to ten nejúčinnější nástroj motivace. Nenechte se proto chytit do pastí samých negativ. I zde platí, že na všem špatném je něco dobré.

Koučování by se mělo rozpadat do čtyř základních fází, které byste i v rámci koučování moot courtového týmu mohli do své práce zapojit:

- Zjištění kompetencí;
- Stanovení výsledků;
- Určení akcí;
- Stanovení kontroly.¹⁶¹

Obzvláště důležitý je poslední zmíněný bod. Kontrola by mohla být zapojena obzvláště ve formě reflexe. Ptejte se u každého úkolu, cíle či fáze: „*Co jsme dělali včera, co děláme dnes a co budeme dělat zítra?*“¹⁶²

Koučování není pro každého. Jak bylo zmíněno výše, můžete být skvělý teoretik, mít obrovské množství znalostí a zkušeností a přitom selhat jako kouč. A naopak. Určitě ovšem musíte být osobnost, která musí mít určitou dávku autority a být příkladem studentům moot courtového týmu. Snažte se přitom o dosažení předem stanovených cílů a nikdy nedbejte v prvé řadě o své ego. Pak budete dobrý kouč.

¹⁶¹ FLEMING, TAYLOR: *Koučink*, s. 36.

¹⁶² Tamtéž, s. 75 a násl.

10 Moot tým z pohledu kouče

10.1 Obecně k týmu z pohledu kouče

V této kapitole rozebereme z pohledu kouče hlavní aktéry moot courtového týmu v širokém slova smyslu: členy týmu, vlastní roli kouče a nakonec externí členy týmu. Soustředíme se u všech na povinnosti, které vůči nim kouč má.

Dvěma stěžejními povinnostmi kouče je sestavit tým a určit hlavní strategii. Tyto dva úkoly se vzájemně prolínají. U první se zastavíme u způsobu, jak vybírat členy týmu, nebo jak velký tým sestavit. Co myslíme hlavní strategií? Vzhledem k tomu, že moot court je soutěž se vzdělávacím účelem, nabízí se dvě hlavní taktiky, které kouč může zvažovat. Může, zjednodušeně řečeno, hrát na skóre nebo na vzdělání. Moot courtové soutěže jsou pro mnohé kouče a studenty prestižní záležitostí a nic neopouštějí náhodě. Makají tvrdě ještě než organizátoři zveřejní zadání, netolerují chyby a hrají o co nejlepší umístění. Moot court však má hlavně vzdělávací účel. Na to mnozí zapomínají. Proč by moot court nemohl být víc než soutěží hlavně dobrou školou?

Tým v užším slova smyslu tvoří kouč a jeho studenti. V širším slova smyslu k nim pak řadíme externisty, ačkoli jejich míra zapojení může být opravdu různá. Mnoho týmu zejména v zahraniční spolupracuje na případu s odborníky z praxe velmi intenzivně. Neříkáme, že je to nevyhnutelné. Ani že je to vždy vzhledem k pravidlům absolutně možné. Budeme se věnovat tomu, jak je zapojit, aby měli pro studenty optimální přínos.

10.2 Členové týmu

10.2.1 Velikost týmu

První důležitou otázkou je, jak velký tým sestavit. Přitom byste měli brát v úvahu zejména pravidla soutěže (zda neomezuji počet soutěžících), kolik řečníků vystupuje v soutěži za tým v ústním kole, kolik argumentací vás čeká, či jaká je náročnost případu. Některé školy vysílají na soutěž malé týmy, ve složení dvou až čtyř lidí. Jiné sestaví mnohem početnější tým, třeba

i se dvaceti členy, kteří se soutěže účastní dva roky – první rok jen sbírají zkušenosti a teprve ve druhém roce je zúročí aktivním zapojením do hlavní soutěže. I když tento přístup odmítnete jako příliš ambiciózní, zajištění kontinuity a předání zkušeností se soutěží patří k základním stavebním kamenům týmového úspěchu v moot court soutěži.

U velkého týmu je výhoda to, že se mezi členy rozloží mravenčí práce ve vyhledávání zdrojů, jako jsou názory odborníků nebo judikatura. Nevýhodami je pak to, že z různých názorů bývá někdy těžké sestavit jednotnou argumentační linii a udržet jednotný (a kvalitativně vyrovnaný) styl písemného podání, pokud každý člen pracuje na jiné části. Řešením by mohla být koučem nebo společnou dohodou stanovená dělba práce – někteří členové týmu by tvořili vyhledávací základnu, jiní tvořivé jádro a další by například byli řečníky. Nutno však upozornit na to, že pokud nebudou někteří ambiciózní členové týmu spokojeni se svou pozicí, může takové uspořádání lehce vést ke konfliktům v týmu. Negativní stránkou je pak i to, že řečníci nepracují se všemi aspekty případu dost dlouho na to, aby získali potřebné vědomosti, což se může vymstít v ústním kole. Nevýhodou velkého týmu jsou větší náklady a také je jeho koučování složitější. U malých týmů je nevýhoda, že členy zavalí všechna práce. Absence i jednoho člena v ústním kole může ohrozit celý tým.

S velikosti týmu souvisí jedna velmi důležitá věc, a tou je atmosféra, která bude v týmu panovat. Dřív než přistoupíte k budování týmu jako kouč nebo jako studenti motivovaní vlastní iniciativou, zvažte, zda má vaše účast v soutěži naplnit především vzdělávací účel, nebo je vašim jediným cílem kvalitní umístění v žebříčku. Vždy bude hrát roli to, jak se rozdělí příležitosti, které s sebou soutěž nese. Podle toho, co bude hlavním cílem týmu, může mezi jeho členy převládnout soutěživá atmosféra nebo se tvořit dlouhodobá přátelství. Je proto na kouči týmu, aby taktiku vedení týmu přizpůsobil jednak cílům svého týmu a také povaze jednotlivých členů.

U malých i velkých týmů by se mohla soutěživost v týmu projevit negativně i pozitivně. Například když nebude předem jisté, kteří členové budou za tým vystupovat v ústním kole, studenti by se mohli snažit o lepší výsledky, ale také mezi sebou vytvářet nepřátelství.

Jelikož velké moot court soutěže představují několikaměsíční práci a členové týmu spolu tráví hodně času, například i cestováním na cvičná kola (ang. *pre-moot*) a procvičováním projevu, stojí za zvážení, zda vyrovnané vztahy v týmu a kolegiální atmosféra nepřinesou lepší výsledek, než moti-

vace z konkurence, jež nemusí být vždy pozitivní. V konečném důsledku vyvstává otázka, zda o několik příček lepší umístění v soutěži je důležitější, než pohoda v týmu, dobrý pocit ze soutěže a především zkušenosti pro všechny členy týmu.

10.2.2 Výběr členů týmu

Mnoho studentů o zahraničních moot court soutěžích nemá žádné informace. Proto musíte nejprve věnovat pozornost tomu, aby se o možnosti zúčastnit se dozvědělo co nejvíc studentů. Informujte je o moot court soutěžích při všech možných příležitostech, pořádejte diskuse, vyvěšujte plakáty. Účast v simulovaném řízení můžete rovněž zakomponovat do volitelného předmětu.

Než zahájíte výběrové řízení, zamyslete se nad tím, co bude vaším hlavním cílem. Zda chcete bojovat o přední příčky nebo chcete dát šanci získat zkušenosti všem členům týmu. Pokud vám jde o to první, vybírejte ty nejlepší studenty a buďte nekompromisní. Vybírejte lidi, kteří jsou motivováni, zvládají dobře školu, prokážou prezentační dovednosti apod. Na druhé straně, můžete nabídnout příležitosti, které sebou soutěž nese, co nejvíce studentům. Tehdy můžete v přísnosti kritérii polevit a dát šanci studentům, kteří působí třeba plaše nebo nemají ve škole „samá áčka“. Moot court a vaše důvěra je může hodně změnit. Výsledné umístění týmu však pravděpodobně nebude takové, jaké by bylo v případě prvním. Studenti pak mohou být frustrováni. V dlouhodobějším měřítku by však měli být schopni důvod vaší strategie pochopit. Někteří i ocenit.

Výběrové řízení by mělo ověřit znalosti a dovednosti studentů. Měli byste zkoumat i jejich odhodlání věnovat soutěži značnou část svého volného času a být součástí týmu. Pokud zamýšlíte účast na zahraniční moot court soutěži, ověřte i jazykové schopnosti studentů. Přestože se dá v průběhu přípravy leccos vylepšit, na naučení se cizího jazyka od nuly to nestačí. Ovšem i členové, kteří cizí jazyk neovládají, mohou být cennou součástí týmu. Mohou se namísto ústní argumentace zaměřit na rešeršování.

M. Spillane uvádí jako jednu z metod výběru členů tzv. *try-outs*, což můžeme volně přeložit jako možnost vyzkoušet si, v čem účast v týmu spočívá.¹⁶³ Vyzvěte uchazeče, aby k předloženému jednoduchému případu (například zjednodušené zadání známé kauzy nebo judikátu) sepsali základní

¹⁶³ SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 48.

argumenty nebo přednesli úvodní řeči.¹⁶⁴ Také je ale třeba zvážit, aby způsob výběru členů týmu neměl spíše odrazující efekt a aby se tedy vůbec někdo přihlásil. Přestože každý rok může být zájem studentů jiný, po roce či dvou už se dá velmi dobře odhadnout, jaký je nejlepší způsob výběru studentů. Závisí to na řadě proměnných – jaké množství studentů je v ročníku, jak moc je v daném roce náročné studium, zda je účast v soutěži hodnocena kredity apod.

10.2.3 Stanovení pravidel pro práci v týmu

Soutěž v simulovaném řízení je převážně o týmové práci. I samotné vystoupení jednotlivých řečníků v závěru soutěže je jejím výsledkem. Podle toho jak pečlivou práci odváděl celý tým v písemných kolech, se odvíjí i připravenost řečníků. Každý tým by se měl už při svém vzniku zamyslet nad pravidly vlastního fungování a jejich dodržováním.

Každý člen týmu je pravděpodobně zvyklý pracovat jinak. Někdo ne napíše řádek, aniž by byl v místnosti zcela sám nebo na něj netlačil termín odevzdání. Jiní lidé rádi věnují většinu času především pečlivému dopilování detailů a nejráději by všechno dokola konzultovali. Každý má vlastní metody psaní odborného textu, způsob dělání rešerší nebo osobitou stylistiku.

I pracovní disciplínu vnímá každý po svém. Dodržování pravidel práce na případu je především individuální záležitostí každého člena – odvádět svůj díl práce zodpovědně a načas je věcí profesionality, odpovědnosti a sebekázně. Na jejich dodržování by měl dohlížet kouč a v případě problému by mu neměla chybět autorita a schopnosti zakročit. I proto musí být s členy v neustálém kontaktu a diskutovat s nimi nejen záležitosti týkající se přímo právního problému, ale i ty rýze organizační.

10.2.4 Přednosti a slabiny každého člena týmu

Každý člen týmu má své přednosti a své slabiny. Někdo vyniká přirozeným ústním projevem, schopnosti přesvědčivě mluvit „spatrá“, někdo jiný je dobrý v písemném projevu, další zase v analýze případu a právní argumentaci. Svoji roli v týmu si představuje každý jinak. Každý člen podle nás podvědomě svoje silné a slabé stránky cítí, a podle toho si volí roli.

¹⁶⁴ SPILLANE: *International Moot Court: An Introduction*, s. 48.

Prvním momentem, kdy na ně přijde řada, je při rozdělování práce na začátku. Tradičním základním rozdělením je například rozdělení práce na „minitýmy“ pracující na procesní stránce a hmotněprávní stránce případu. Pak přicházejí přednosti a slabiny na řadu při výběru řečníků. Počet řečníků nebo počet ústních argumentací bývá zpravidla omezen soutěžními pravidly, a tak se nemusí dostat na každého. Zhodnotit, který člen týmu podá v ústním kole soutěže lepší výkon, je někdy velmi složité. Proto může být užitečné si předem nastavit alespoň rámcová pravidla, která v závěrečné fázi toto rozhodování zjednoduší a učiní jej transparentním. Opět se zde ke slovu dostává konflikt mezi soutěžním a pedagogickým pojetím soutěže – necháme-li v ústním kole prezentovat i slabšího člena týmu, může to pro něj mít ohromný přínos, a bude-li to vědět dopředu, může jej to velmi motivovat, aby na sobě pracoval a snažil se lepším členům týmu vyrovnat. Může to však snížit závěrečné umístění v soutěži, které může být třeba pro vedení školy nebo pro sponzory důležité.

K úvahám o schopnostech či nedostatcích, ať už vnitřním u každého člena nebo otevřeným mezi členy a koučem, pak může dojít v případě osobní krize soutěžícího. Může mít pocit, že na splnění úkolů nemá a chtěl by dělat něco jiného. Může se stát, že takový dojem nabude člen týmu (kouč) o jiném členovi. V tomto bodě zdůrazňujeme roli kouče v udržování motivace a poskytování zpětné vazby členům týmu.

10.3 Role kouče

V této kapitole se budeme věnovat roli kouče. Samozřejmě studenti se můžou do soutěže zapojit a jako tým pracovat i bez kouče. Domníváme se však, že přítomnost kouče má několik zásadních výhod. Koučování je pojem, který bývá používán v rozličných situacích. Kromě jeho užití v oblasti sportu, má uplatnění i v podnikové oblasti. Dnes se používá pro širokou škálu úkolů v oblasti tréninku a poradenství.¹⁶⁵ M. Fisher – Epe rozumí pod pojmem koučování „kombinaci individuálního poradenství, osobní zpětné vazby a prakticky orientovaného tréninku.“¹⁶⁶

Zejména jde o vedení týmu a prosazování autority mezi členy. Kouč se zpravidla nevěnuje práci na případu tak intenzivně jako jeho členové a spíš

¹⁶⁵ FISHER – EPE, Maren. *Koučování. Zásady a techniky profesního doprovázení*. Portál: Praha, 2006, s. 17.

¹⁶⁶ Tamtéž.

na ně dohlíží a usměrňuje je. Dělá práci, na kterou by samotní členové čas neměli, a přitom je velmi důležitá. Dále se věnuje také organizačním záležitostem, jako je komunikace s organizátory, oslovování sponzorů, nákup literatury, zajištění účasti na cvičných kolech (angl. *pre-moot*), zprostředkování odborných konzultací s externisty apod.

Vůbec prvním úkolem kouče je rozhodnout, jak velký jeho tým bude a jaká bude jeho role – zda bude vystupovat jako neformální vůdce, přísný otrokář, zda bude direktivně ovlivňovat práci i po věcné stránce nebo bude spíš konzultant a zaměří se na motivaci a prezentační dovednosti. Je velice podstatnou otázkou, do jaké míry se má kouč zapojit do práce týmu po věcné stránce. Je zřejmé, že intenzivní účast kouče na práci týmu může celkovému výsledku týmu výrazně pomoci, zvláště pokud je koučem skutečný odborník na danou problematiku. To je však v příkrém rozporu s pedagogickými cíli moot courtu, porušuje to zásadu rovnosti jednotlivých týmů a často to bývá omezeno pravidly. Kouč by se tedy primárně měl zaměřovat na poskytování zpětné vazby, tzn. hodnotit práci studentů a upozornit je na nedostatky nebo jim ukázat možné cesty k řešení. Neměl by však problémy řešit za ně, formulovat za ně argumenty apod. Samozřejmě to v některých situacích může být těžké, zvláště pokud kouč vidí, že studenti se vydali nesprávnou cestou a přes sebevětší nedirektivní úsilí se koučovi nedaří studenty nalákat na perspektivnější cestu k řešení problému. Zde již je to hlavně na kreativité kouče, najít způsob, jak studentům ukázat, že zvolená cesta nikam nevede.

Nemyslíme si, že pro kouče je absolutní překážkou skutečnost, že není odborníkem v právní oblasti, které je soutěžní právní problém věnován. Samozřejmě je jen výhodou, pokud by tomu tak bylo. Avšak i jako odborník na jinou právní oblast, prezentační dovednosti nebo psaní odborného textu a s povahou vhodnou k vedení týmu, může být člověk dobrým koučem. A to určitě lepším koučem než odborník v dané oblasti bez posledně zmíněných dovedností.

10.3.1 Dodržování pravidel

Co s členy týmu, kteří brzdí ostatní tým, že si neplní své povinnosti? Co s členy týmu, u kterých se ukázalo, že nedisponují dostatečnými právními vědomostmi, a nedoženou je? Jak vynucovat dodržování pravidel u člena s dobrými znalostmi a kreativní argumentací, který ale zásadně chodí pozdě

a nerespektuje termíny (tyto dvě vlastnosti spolu paradoxně poměrně často souvisejí)?

Jak jsme již zmínili, pracovní disciplína je především individuální záležitostí každého člena. Ve druhé řadě je její dohled nad jejím dodržováním v kompetenci kouče. V případě, že dojde k popsáným problémům, měli by kromě kouče zareagovat i jiní členové týmu. Decentní upozornění, ne však nepřátelsky podané, může mnohdy rychle vyřešit menší problém.

Komunikace v týmu je velice důležitá. Přesto, že tým by se měl pravidelně potkávat v celém složení a společně řešit i jiné otázky než týkající se zadání případu, myslíme si, že společná porada není vždy nejvhodnějším místem, kde řešit neplnění povinností. Často se může jednat o citlivou situaci, ve které se člen týmu ocitl a pro kterou nemůže své úkoly řádně plnit. Navíc někoho by mohla kritika za špatně odvedenou práci před ostatními dlouhodobě negativně poznamenat. Kouč by měl zvážit, jak bude tuto situaci řešit, doporučovali bychom spíš rozhovor „mezi čtyřmi očima“. Mimo společnou poradu by měl též řešit spory mezi jednotlivými členy, o kterých se dozví.

10.3.2 Zpětná vazba

Správné poskytování zpětné vazby členům týmu má svá pravidla. Správně poskytnutá zpětná vazba je efektivní, konstruktivní a motivační. Není lehké ji poskytovat, rovněž není snadné naučit se ji přijmout.

Zpětná vazba je důležitá v průběhu celého trvání soutěže. Zpětnou vazbu nemusí poskytovat jen kouč. I sami členové mohou na sebe vzájemně svými připomínkami pozitivně působit. Kouč může do úvodních porad týmu zahrnout lekci o poskytování a přijímání zpětné vazby a členy na její přijímání řádně připravit. Tím zvýší i přínos spolupráce s odborníky, která zejména spočívá ve zpětné vazbě. A v neposlední řadě usnadní členům týmu získávání zkušeností z celé soutěže.

Prvním důležitým předpokladem pro to, aby kouč poskytl účinnou zpětnou vazbu, je, že ví o všem, co se v týmu odehrává, a má dostatek poznatků o jednání příjemce zpětné vazby. Kouč by měl být v intenzivním kontaktu s celým týmem a sledovat, jak se vyvíjí práce všech jeho členů.

Zpětná vazba by měla být namířena k výkonu studenta, ne ke studentovi jako takovému, k jeho osobnosti.¹⁶⁷ Pokud kouč poskytuje zpětnou

¹⁶⁷ HRONÍK: *Hodnocení pracovníků*, s. 51.

vazbu, mluví ve 2. osobě („když jsi napsal tohle...“ Byl bych rád/a, kdybys příště...“). Vždy je lepší podávat zpětnou vazbu směrem do budoucna než popisovat to, co bylo špatně v minulosti. Za všech okolností by měl být kouč v hodnotící roli citlivý a volit slova, které se nedají vyložit různým způsobem. Měl by možná také myslet na to, jak by se cítil sám, kdyby s ním někdo mluvil agresivně nebo necitlivě.

Posledním významným pravidlem je, že zpětnou vazbu kouč poskytuje nejen, když jde o kritiku, ale také když studenti udělali něco dobře. Na druhé straně pokud se kouč rozhodne motivovat svůj tým jen chválením, nebude vůbec dobrým koučem.

Vhodným modelem pro poskytování zpětné vazby je tzv. sendvič – to znamená, že poskytování zpětné vazby zahájíme něčím pozitivním, nejlépe např. vypíchnutím věci, které se podařilo od minula zlepšit nebo které se prostě povedly. Teprve pak přistoupíme ke kritickým pasážím, které se však snažíme pojmout nikoliv jako negativní hodnocení (tohle bylo špatně), ale spíše jako návrh, jak do budoucna danou činnost zlepšit (příště by bylo lepší začínat oslovením poroty). Zpětná vazba by měla končit opět něčím pozitivním, třeba celkovým zhodnocením, že je vidět, že student na sobě intenzivně pracuje.

Velice vhodným prostředkem, který zefektivňuje poskytování zpětné vazby a přispívá k osobnímu rozvoji studentů, je sebereflexe – pokud s tím studenti souhlasí, může poskytování zpětné vazby začínat tím, že sám student zhodnotí svůj výkon, co se mu povedlo nebo nepovedlo, jak vnímal své vystoupení. Studenti k sobě často bývají velmi kritičtí, proto je vhodné zbytek zpětné vazby pojmout v pozitivním duchu. Tato metoda je zvláště vhodná při rozboru videa.

Po skončení poskytování zpětné vazby je vhodné shrnout, co by se mělo do příště udělat, aby měla nějaký konkrétní hmatatelný výsledek, a také by se měl kouč studenta zeptat, zda pro něj zpětná vazba byla přínosná a co si z ní vzal.

10.3.3 Organizační záležitosti

Kromě vedení týmu po odborné nebo personální stránce obnáší role kouče řadu jiných povinností. Jejich plněním usnadňuje práci členům týmu, kteří se musí soustředit na právní případ. Zároveň má jako jediný, za tyto záležitosti odpovědný člověk, o všem přehled a funguje jako kontaktní osoba týmu s okolím. Určitou paralelu zde můžeme dát třeba s fotbalem, kde ně-

kteří kouči na sebe cíleně poutají mediální pozornost, a tím dávají hráčům prostor soustředit se na své výkony – jako například José Mourinho.

Kouč by měl pro svůj tým vytvořit vhodné pracovní prostředí. Typicky přijde o rezervování kanceláře nebo místnosti, kde se může tým pravidelně scházet a pracovat na případu. Dále se věnuje také jiným organizačním záležitostem, jako je komunikace s organizátory soutěže, oslovování sponzorů, nákup literatury, zajištění účasti na cvičných kolech (angl. *pre-moot*) nebo zajišťování odborné spolupráce s externími poradci týmu.

10.4 Externí členové týmu

Spolupráce s externími odborníky může tým výrazně obohatit. Praktikující právníci jsou pro tým důležití nejen svými zkušenostmi, ale také proto, že zvyšují motivaci studentů – soutěžících. Studenti konzultují případ s odborníkem a mají pocit, že tvoří opravdový pracovní tým. Zajímá je zpětná vazba od člověka z praxe. Už to pro mě není jen hra.

Možnosti konzultací a zapojení praktiků mohou ve velké míře okřesat pravidla soutěže. Samozřejmě vás organizátoři soutěže nemohou zkontrolovat. Ale respektování pravidel patří k fair play a vlastně se zde projevuje i profesní etika.

Za léta praxe nabyli externisté množství poznatků a zkušeností. Jejich neřízené sdělování studentům by je mohli logicky připravit to, aby si z moot courtu odnesli maximum. Spolupráce s nimi musí být plánovaná a musí respektovat to, že moot court je především o práci studentů.

Kouč může oslovit advokáty nebo soudce, zda by věnovali studentům určitý čas a diskutovali s nimi například formulaci argumentů při psaní písemného podání nebo poskytovali zpětnou vazbu během procvičování argumentů. Zjistili jsme, že týmy z prestižních zahraničních univerzit pracují s celou řadou odborníků, a nejsou mezi nimi jen právníci. Také politologové nebo ekonomové mohou studentům nabídnout podněty a rady.

Je však třeba také zmínit rizika práce s odborníky. Na prvním místě může být neznalost pravidel nebo soutěže jako takové na straně externího odborníka. To může vést k nepřesné či dokonce zavádějící zpětné vazbě. Také nemusí být seznámeni s dosavadní prací týmu a nemusejí dokonale ovládat dovednostní stránku soutěže či pravidla pro poskytování zpětné vazby. Tato rizika se dají vhodným zapojením kouče minimalizovat, a tím maximalizovat přínos zapojení externích poradců.

Zkuste oslovit třeba bývalé studenty vaší fakulty, nejlépe ty, kteří sami simulované řízení absolvovali, nebo advokáty se zkušenostmi z dané oblasti nebo se sídlem v blízkosti fakulty, aby pro ně byla spolupráce s týmem jednoduchá.

10.5 Závěr

Cílem této části bylo popsat hlavní aktéry moot courtové soutěže. Jejich obsazení ve velké míře závisí od cílů, které pro tým stanoví jeho kouč. Role kouče se také projevuje v tom, jak se bude tým v průběhu soutěže rozvíjet a jakou v něm vytvoří atmosféru. Z toho logicky plyne, že kouč může velmi výrazně ovlivnit, co moot court studentům přinese.

Autoři této publikace nepovažují ani jednu ze strategií „o nejlepší skóre“ versus „příležitost pro všechny“ za jedinou správnou. Zcela jistí jsme si však v tom, že pokud se pro jednu z nich rozhodnete, držte se jí v průběhu celé soutěže. V druhé části jsme mluvili o roli kouče. Tato role sebou nese velkou odpovědnost. Studenti budou mít vůči vám očekávání. Chcete-li, aby oni odváděli kvalitní práci, musíte to dělat také. Vystupujete v pozici jejich nadřízeného právníka. Snažte se je cestou nedirektivní supervize přivést ke způsobu práce a dovednostem, které by u nich v praxi ocenil každý zaměstnavatel.

11 Písemná argumentace pro kouče

Jako kouč máte ve fázi příprav písemného podání velmi těžký úkol. Musíte dokázat motivovat své studenty, a nadto s nimi dosáhnout dobrých výsledků. Těto fáze moot courtu zcela jistě chybí adrenalin, který proudí žilami studentů při ústních kolech, a stejně tak není nejjednodušším úkolem efektivně poskytovat zpětnou vazbu studentům. Máme-li shrnout naši průvodní radu – připravte se, že ve fázi tvorby písemných podání vše tak trochu trvá. Nebuďte proto z toho důvodu netrpěliví. Trpělivost je tou nejcennější vlastností, kterou v této fázi moot courtu využijete.

Na následujících řádcích vám nastíníme několik metod, které napomohou tomu, abyste své úkoly, které jako kouč máte, sebejistě zvládli. Předtím, než se začnete, bychom vám ovšem doporučovali nastudovat si i pasáž věnovanou psaní písemných podání z pohledu studentského. Tam uvedené zásady, principy a cíle jsou totiž i vašimi cíli, a proto je musíte vy sami dobře znát, abyste byli schopni své koučování těmto cílům přizpůsobit. Zejména si i na tomto místě uvědomte, že selhání ve fázi příprav písemných podání může mít velký dopad na přípravu na ústní kola a jejich výsledek.

11.1 Příprava na tvorbu písemného podání

Předtím, než se se svým týmem ponoříte do hlubin judikatury, právních předpisů či doktríny a budete bádát nad zadáním moot courtového případu, bude dobré, když věnujete pár chvil zamýšlení se nad tím, co je vlastně vaším cílem v rámci psaní písemných podání. Měli byste dosáhnout věrné simulace právního týmu, který pracuje na daném případě, kdy vy jste v pozici nadřízeného právníka, který nedirektivně vede (a koučuje) tým zastupující daného klienta. Obecným cílem je pak naučit studenty dovednostem, které budou moci použít i v reálné praxi. Čtení právních dokumentů všeho druhu a reakce na ně v rámci písemných podání všeho druhu totiž bude každodenním chlebem v jejich právní praxi. Čím dříve se studenti tyto dovednosti naučí, tím lépe. Současně ovšem musíte dávat pozor na jedno obrovské riziko. Jak říkal T. W. Wakeling: *„Zkušenost je nepochybně skvělým učitelem, ale může být kontraproduktivní, pokud kultivuje a piluje špatné*

*návyky. Abyste vynikali, musíte pilně studovat a aplikovat rozumné principy, nejenom pouze trávit hodně času před soudy.*¹⁶⁸

Musíte proto vyhodnocovat studentskou práci a z vlastních zkušeností být schopni je nasměrovat a vést tak, aby poté v reálné praxi jejich návyky nezpůsobovaly spíše pláč než úsměv. Jak tomu zamezit a naopak se přiblížit dobrému výsledku bude obsahem několika následujících stran.

11.1.1 Metoda „Šílenec – architekt – tesař – soudce“

Možná se ptáte, jak si vlastně práci se studenty naplánovat? Jaké fáze by měla mít? Nejobecněji řečeno, jak by studenti měli při psaní písemných podání postupovat? Základní radou vám může být metoda v nadpisu této pasáže. Zkuste se studenty pracovat tak, aby každá z uvedených postav, tj. šílenec, architekt, tesař a soudce, v tomto pořadí dostala slovo a svými schopnostmi vám pomohla k tomu, aby písemné podání vašeho týmu dosáhlo lepší kvality než bez nich. Určitě vás ale nyní zajímá, co je úkolem jednotlivých postav.

První fází, která by měla zahrnovat dostatek času i pro alespoň základní studium, je fáze šilence.¹⁶⁹ Studenti by měli zejména koupit informace v rámci jejich výzkumu a poté sepsat „co je k věci napadne“. Jak píše Garner, v této fázi nejde ještě doslova o právní psaní, ale spíš o tvorbu poznámek, nápadů a možných přístupů. Samozřejmě by v této fázi neměl vládnout chaos, studenti by měli pracovat např. s výzkumnými tabulkami a strukturovanými výpisky, které pomohou v orientaci ve zjištěných informacích. Název šílenec se pro tuto fázi hodí, protože studenti určitě zažijí situace, kdy budou pracovat doslova šíleně, někdy možná dokonce ledabyle, někdy se nechají unést vlastním entusiasmem a touhou „na to přijít“, kdy jsou „jako utržení ze řetězu“ schopni sepsat i několik stran za krátký časový interval.¹⁷⁰ To je naprosto v pořádku, takové situace se nebojte a naopak pro ni jako kouč klidně vytvářejte nutné „podhoubí“.

Šílencovou Nemesis by měla být postava soudce, který kriticky posuzuje jeho práci. Měl by šíleneci přes rameno napovídat: „To je nesmysl.“, což by mělo šílence vést k zamyšlení, zda tomu tak skutečně je. Samotná fáze postavy „soudce“, kde již převáží soudcovský pohled, ale přichází až na konec tvorby písemného podání. Zmíněnou našeptávající Nemesis musíte v této

¹⁶⁸ Cit. dle SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. V.

¹⁶⁹ GARNER, Bryan A. *The Winning Brief*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2004. s. 4.

¹⁷⁰ Tamtéž.

fázi být zejména vy jako kouč. Je ovšem nutné být kritický co nejméně, protože cílem fáze šilence je nahromadit co nejvíce informací a nápadů – jakmile několikrát zhodnotíte některý nápad jako „úplně mimo“, členové týmu ztratí motivaci nějaké další nápady vymýšlet. Na kritické hodnocení bude dost času později.

Jakmile šilence dokončí svou práci, dostává se ke slovu architekt. Jeho úkolem je zpracovat a spojit myšlenky do pevné konstrukce a naplánovat jejich strukturu, tedy řekněme plán realizace argumentace.¹⁷¹ Zde budete se studenty používat základní principy argumentace, jednotlivé argumentační vzorce popsané v kapitole o tvorbě písemných podání pro studenty a hlavně dovednosti architektury a strategie písemného podání. Sami si je proto detailně nastudujte a zapojte je v této architektonické fázi do práce studentů. Nemůže se stát nic horšího, než kdyby vás sami studenti začali poučovat o tom, jak argumentovat – pak byste se totiž jako kouči stali zbytečnými.

Současně zde bude často testována vaše trpělivost. Tvorba písemného podání se vám bude zdát zdoluhavá, nebudete možná s některými pasážemi spokojeni a čím dál tím více se začnete podobat klasickému trenérovi, který se žvýkačkou v puse schovává svůj zachmuřený výraz pod kšiltovkou. Nebuďte z toho nesví, jde o běžnou součást koučování moot courtového týmu. Nikdy tuto situaci ovšem neřešte tím, že direktivně týmu nařídíte, jaký argument v jaké podobě chcete v písemném podání vidět. Překročili byste tím již meze nedirektivního koučování a také pravidla mnoha moot courtů. Jste v pozici podobné sportovním trenérům, kteří se také nesmějí zapojit do samotné hry a mohou jen z lavice dávat pokyny svým svěřencům. Také si uvědomte, že tato fáze není jen o přípravě písemného podání, ale tým teď vlastně analyzuje zadaný případ jako celek, seznamuje se s fakty, hledá zdroje, literaturu, autority, judikaturu, a tím si připravuje argumenty i pro písemnou část. Tato zdoluhavá práce vám tedy ve fázi přípravy ústního projevu víceméně odpadne, samozřejmě za předpokladu, že byla kvalitně odvedena při přípravě písemného podání. Psaní v užším slova smyslu začíná s příchodem postavy tesaře. Úkolem tesaře je dokonat a vypilovat práci šilence a architekta. Jinými slovy v této fázi studenti budou muset konečně sepsat výsledky jejich práce v předchozích fázích. Tesař by měl mít dostatek materiálu, aby na základě šilencových nápadů a konstrukcí architekta vytesal krásný a pevný stůl tvořící neochvějnou argumentaci strany, kterou v rámci moot courtu váš tým zastupuje. V této fázi je klíčové zaměřit se

¹⁷¹ GARNER: *The Winning Brief*, s. 5.

na „řemeslné“ zpracování písemného podání, zejména strukturu a vyznění jednotlivých argumentů, jejich jasnost a přesvědčivost.

Poté konečně přichází k plnému slovu postava soudce. V roli soudce by vaši studenti měli hledat způsoby, jak ještě vylepšit koncept písemného podání stvořeného tesařem. Soudce by měl práci zkontrolovat po věcné stránce, např. zda jsou použity krátké jednoduché věty, zda argumentace dodržuje určitý argumentační vzorec, zda je správně zvolena strategie písemného podání, zda jsou jednotlivé pasáže vyvážené, zda jste odstartovali svoji argumentaci tím nejsilnějším argumentem, zakončili ji stejně tak apod. Zkontroluje také formální stránku, zda máte očíslovány odstavce, zda správně odkazujete na zdroje, zda text, na nějž odkazujete v argumentaci, je čtenáři k dispozici, zda příliš nepoužíváte kurzívu či nepodtrháváte text. Soudce je inspektorem kvality.¹⁷² V případě, že je podání připravováno v cizím jazyce, je nanejvýš vhodné, téměř nutné, aby text po jazykové a stylistické stránce zkontroloval rodilý mluvčí, nejlépe s právním vzděláním.

Každá z uvedených postav potřebuje svůj čas na jevišti – v popředí myšlení vás jako koučů a vašich studentů. Zanedbání některé z nich povede k pravděpodobně nižší kvalitě vaší práce, zejména co se účinnosti týče. Studenti by přitom tyto postavy měli také znát. V rámci přípravy jim proto zkuste dát texty, které jsou výsledky práce každé z těchto postav, a dejte jim za úkol, aby je v příslušném pořadí sestavili. I díky tomu jim poté při samotném psaní dopřejí čas na jevišti.

Možná si říkáte, má tato metoda vůbec smysl? Má. Bryan Garner dokonce vyjmenovává hned několik výhod, které práci s vaším týmem přinese:

- Zdůrazňuje fázový proces právního psaní.
- Zdůrazňuje potřebu neustálého přepisování a přepracovávání a dává smysl každému jednotlivému písemnému výsledku práce vašeho týmu. Nejhorší, co se může stát, je, když tým odevzdává první napsanou verzi svého podání, aniž by ji kdy zrevidoval.
- Právní psaní se díky ní rozpadá do zvládnutelných fází a umožňuje vám (vy)užít (si) každou z nich. Ukazuje vám, jak dělat efektivně jednu věc v jeden moment a nedělat neefektivně více věcí najednou.
- Řeší problémy s vlastní identifikací, ke kterým někdy při právním psaní dochází. Např. pokud v sobě student vidí tvůrce, může ho dráždit práce v „soudcovské“ fázi, tj. pilování a úprava vašich vlastních slov k lepšímu. Nebo pokud se vidí jako výborný kritik, jeho styl může být vysoce

¹⁷² GARNER: *The Winning Brief*, s. 6.

- „potlačený“, charakterizovaný nezapamatovatelnou (ale technicky správnou) prózou. Vtělení se do role jednotlivých postav této metody proto napomáhá se od těchto pozic předpojatosti oprostit.
- Dodává nový jazyk pro zpětnou vazbu k písemným výsledkům práce vašich studentů. Jako kouč totiž můžete okomentovat práci studenta slovy: „Zkuste v této sekci ještě trochu více zapojit šilence.“, spíše než vše podtrhnout červenou tužkou se slovy „předělat.“
 - Ukazuje vám, jak přistupovat k výuce právního psaní. Fáze šilence je totiž subjektivní, osobní, která by skoro výlučně až na technické věci měla zůstat v uvážení studenta. Ve fázi soudce můžete zapojit příklady dobře napsaných písemných podání po všech stránkách. Ve fázi architekta a tesaře vás ovšem studenti budou potřebovat, budou v nich nejméně zkušenosti.
 - Tato metoda je velmi lehce zapamatovatelná.¹⁷³

Obzvláště jste-li koučem moot courtového týmu poprvé, věříme, že vám tato metoda v začátcích určitě pomůže. Své si v ní ale určitě najdou i koučové zkušenosti, kteří chtějí dosáhnout větších úspěchů se svými týmy.¹⁷⁴

11.1.2 Výzkumné tabulky

Ve fázi, kdy vaši studenti budou představovat skupinu šilenců, je přeci jen dobré dát jejich práci určitou strukturu, přesněji řečeno výsledky jejich práce by měly být přehledné, aby poté architekt (a případně přes rameno nahlížející tesař) měl jednodušší úkoly. Již ve studentské pasáži bylo přitom zmíněno, že by studenti měli systematicky vyhotovovat své výpisky. Nejjednodušším způsobem jsou tzv. výzkumné tabulky (*case briefs*, *theory briefs*, *law briefs*). Vzhledem k tomu, že opakování je matkou moudrosti, podáme i vám na následující straně příklad takové výzkumné tabulky.

Samozřejmě můžete některé kategorie ubrat nebo přidat tak, aby výzkumná tabulka odpovídala parametrům moot courtu, jehož se účastníte. Hlavní je jejich přehlednost, díky které se k nim budete moci v budoucnu vrátit a pracovat s nimi. Mimo to mohou tvořit základ pro složku materiálů,

¹⁷³ GARNER: *The Winning Brief*, s. 6.

¹⁷⁴ Zejména v mezinárodních moot courtech se totiž českým týmům doposud nepodařilo příliš porazit.

kteřou by v ústním kole měli studenti mít při sobě k doložení svých argumentů a tvrzení.

Pro vás jako kouče pak mají výzkumné tabulky ještě jednu důležitou funkci. Na jejich základě budete moci vyhodnocovat práci studentů a pracovat s dynamikou týmu a motivací jednotlivých studentů. Podpis konkrétního studenta u konkrétní tabulky totiž bude jasným indikátorem toho, jak daný student pracuje. Příležitostně budete moci být soudcem nahlížejícím přes rameno, který studentům našeptává, kde je ještě třeba zapracovat a kde naopak ubrat. Ze všech těchto důvodů je proto podle našeho názoru nutné výzkumné tabulky (a jejich obdoby) ve fázi „šílenec“ zapojit do práce studentů, abyste svoje koučování zefektivnili, pozvedli je na profesionálnější úroveň a vytvořili si dobrý základ pro práci v dalších fázích přípravy písemných podání.

Název: (název článku/název kapitoly/název judikátu)
Název publikace: (název odborného periodika/název knihy)
Webová adresa:
Hlavní autor: (Křestní jméno/PŘÍJMENÍ)
Spoluautoři: (Křestní jméno/PŘÍJMENÍ) Všichni další autoři by měli být uvedeni v kolonce „obecné poznámky“ níže
Datum zpracování:
Datum (rok) publikace:
Vydavatel:
ISSN/ISBN:
Citace:
Strany: (Oficiální citace odborného periodika/citace judikatury – vše by zde mělo být uvedeno s příslušnou hierarchií)
Rating využitelnosti (1 nevhodné – 5 nutně použít):
Země, na něž je odkazováno:
Klíčová slova: (Vyberte klíčová slova v návaznosti na vaši problematiku.)
Další: (klíčová slova, která nejsou v seznamu)

Obecné poznámky:

(Zde by měla být krátká shrnutí hlavních faktů a argumentů/vznesených problémů. Pokud je to třeba, pokračujte na dalším papíru.)

Jméno:

(Je důležité vědět, kdo tyto výpisky vyhotovil.)

11.1.3 Znalostní hry s fakty případu

V úvodu jsme zmiňovali, že se ve fázi příprav písemných podání můžete setkat s problémy s motivací či obecně „nudou“, která by mohla zavládnout, pokud se nepokusíte jí předejít. Nejjednodušší prevencí, která vždy efektivně zapůsobí, jsou hry všeho druhu.

První z her, které vám můžeme doporučit, je znalostní hra s fakty případu (*moot trivia competition*). Fakta případu si totiž studenti musí bezchybně a detailně zažít. A tato hra jim to zábavnou formou umožňuje, protože jejím cílem je právě zafixování si důležitých faktů, dat a detailů. Může se hrát v několika formách (např. studenti věnující se hmotnému právu proti studentům věnujícím se procesnímu právu, náhodně vylosované dvojice či trojice atd.). Měla by se hrát pokud možno na začátku každého semináře, na nějž by si kouč měl vždy nachystat 10 otázek, 3 pro každou skupinu v základním kole a 2 pro každou skupinu na případný rozstřel, pokud vše bude správně zodpovězeno. Otázky mohou směřovat od základních problémů (Např. „Kdy byla uzavřena smlouva mezi stranami sporu?“) až po detailní („Na jaké stránce a ve kterém odstavci přesně najdete informaci o příčině nehody přepravní lodě?“). Studenti by pak měli mít max. 10 sekund na odpověď. Mohou přitom pracovat s materiály, protože díky tomu si odpověď lépe zafixují. Ještě lepší pak je, pokud odpověď neznají, protože se uplatní zlaté pravidlo „chybami (z neznalosti) se člověk učí“, což jde ruku v ruce s naším názorem, že v přípravě na moot court jsou chyby, které studenti dělají, skvělé, protože jenom tak budete mít příležitost je eliminovat.

Obdobou této hry mohou být různé kvízy. Nemusíte se přitom omezovat jen na fakta případu, ale např. i na zdroje vaší argumentace (tj. odborné články, judikaturu, právní předpisy apod.). Forma hry přitom může být všemožná, nabízí se široká škála od hry ve formě „Kufr“ (student hádá pojmy, které mu druhý popisuje), až po jednoduchý vědomostní test. Důležitým aspektem těchto her je samozřejmě možnost něco vyhrát. Buďte proto kreativní a vymyslete pro studenty cenu, která je bude dostatečně motivovat k tomu, aby při těchto hrách a soutěžích ze sebe dostali to nejlepší.

11.1.4 Tvorba osnovy (nelineární osnovy, vrtulníky, myšlenkové mapy)

Osnova písemného podání je neoddělitelnou fází jeho přípravy. Nikdy ji nevynechávejte jako něco domněle nedůležitého a nenabývejte dojmu, že váš tým brzdí od „reálné“ práce na písemném podání. Její tvorba je ovšem také docela alchymií a lze k ní přistupovat konzervativně i řekněme inovativně.

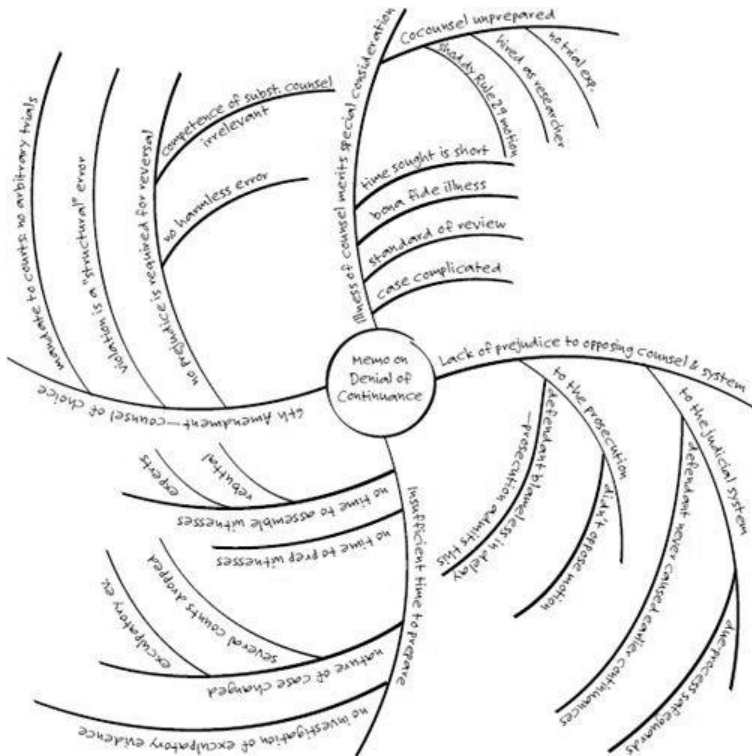
Mezi konzervativní přístupy patří tzv. lineární osnovy, tedy osnovy s jednoduchou strukturou jako např.:

- I.
- a)
- b)
- II.
- a)
- b)
- c)
- d)
- III.

Na použití podobné osnovy není nic špatného. Koneckonců text je sám o sobě lineární, takže pro jeho koncipování je lineární osnova dokonce nutná. Lineární osnova navíc umožňuje použití velmi efektivní techniky tzv. psaní ve vrstvách. Ta spočívá v tom, že nejprve ke každému bodu osnovy napíšeme jednu větu. Poté každou z těchto rozvedeme do celého odstavce nebo několika vět. Nakonec každý odstavec rozšíříme do podoby několika odstavců, a tím v podstatě vznikne prvotní koncept textu. Další výhodou tohoto postupu je, že si takto vlastně rovnou připravíte různě podrobné a různě rozsáhlé argumentace k danému problému – jak v několika málo slovech (osnova), v několika větách, v několika odstavcích či na několik stran.

Přeci jen bychom vás rádi ale vedli k tomu, abyste svůj tým naučili používat nejprve tzv. nelineární osnovy. Umožní vám totiž „lépe vidět“. Bude-li váš tým pracovat s nelineárními osnovami, ulehčí tím práci zejména architektovi, tesařovi i soudci.

První z nelineárních osnov, kterými bychom vás rádi inspirovali, jsou tzv. vrtulníky. Osnova – vrtulník vypadá v úvodu zhruba takto:¹⁷⁵

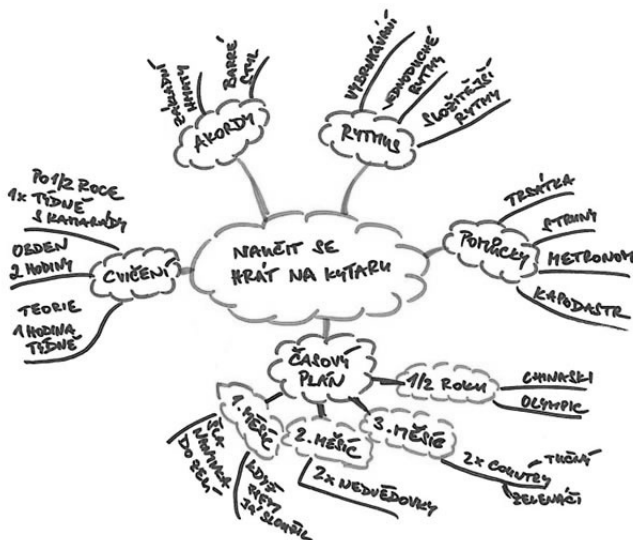

Bryan Garner popisuje postup tvorby vrtulníku tak, že by student měl nejprve namalovat malý kruh uprostřed stránky a poté z něj vyvěrající 4 „křídla“. Do kruhu by měl ve zkratce vepsat problém či otázku, kterou bude do osnovy zpracovávat. Každé z křídel by poté mělo představovat hlavní body argumentace, které budou v písemném podání pokryty. Následně by měl být vypuštěn šílenec a jako peříčka by měl k jednotlivým křídům doplňovat cokoli, co ho napadne k daným tématům. V této fázi vedte studenty k tomu,

¹⁷⁵ Zdroj obrázku. GARNER, Bryan A. *Legal Writing in Plain English* [online]. Amazonaws.com, [cit. 23. července 2012]. Dostupné z <https://s3-ap-northeast-1.amazonaws.com/booksikindle/html/Legal%20Writing%20in%20Plain%20English1/dummy_split_033.html>

aby byli kreativní. Jak doporučuje sám Garner, pokud už mají studenti pocit, že nic nevymyslí, požadujte ještě alespoň dvě či čtyři další hesla.¹⁷⁶ Díky tomu si dokonale vykreslíte danou problematiku pro další fáze přípravy písemného podání. Poté by měl ke slovu přijít architekt, který z vrtulníku začne tvořit lineární osnovu. Může klidně dvě křídla spojit v jedno či některá peříčka vynechat. Měl by se zamyslet, jaké pořadí argumentů je nejvhodnější, který z nich je ten nejlepší a měl by veškerý argumentační materiál připravit tak, aby poté tesař mohl kvalitně pracovat. Díky vrtulníku tak bude vaše argumentace nepochybně propracovanější. Pokud jste stále skeptičtí, vězte, že díky němu studenti narazí na problémy, které by možná jinak minuli, jednotlivé myšlenky se jim spojí, nabudou dojmu, že o tématu ví více, než původně mysleli a příprava písemného podání se jim bude zdát zvládnutelná, když uvidí „vše důležité na jednom papíře“.¹⁷⁷

Druhou možností nelineární osnovy jsou populární myšlenkové mapy. Učebnicová myšlenková mapa může být znázorněna takto:¹⁷⁸

¹⁷⁶ GARNER: *The Winning Brief*, s. 32.

¹⁷⁷ Tamtéž.

¹⁷⁸ ADREMA, R. *Bloudíte v myšlenkových mapách?* [online]. Fiftyfifty.cz, 14. prosince 2007 [cit. 23. července 2012]. Dostupné z <<http://www.fiftyfifty.cz/Bloudite-v-myslenkovych-mapach-5808034.php>>

Tvorba myšlenkové mapy se přitom velmi podobá tvorbě vrtulníku, myšlenková mapa by jen měla být trochu organizovanější. Myšlenková mapa je také „jedinečnější“. Na rozdíl od vrtulníku, do jehož tvorby se může klidně zapojit více studentů, totiž přesněji odráží myšlení jejího autora. Může být proto ve fázi architekta někdy těžší ji zpracovat.¹⁷⁹ Myšlenková mapa ovšem obdobně jako vrtulník skvěle umožňuje vidět případ komplexně a pomáhá rozvoji argumentačních dovedností studentů spolu s dovedností kritického myšlení.¹⁸⁰ Nedocenitelné je také to, že umožní studentům vidět jednotlivé prvky případu ve vzájemných souvislostech, tedy si problém vizualizovat, což lineární osnova neumožňuje. V neposlední řadě pak budete moci vyhodnocovat, na jaké úrovni tyto dovednosti studentů jsou, díky čemuž je budete moci dále rozvíjet.

Tvorba myšlenkové mapy má několik zvláštních pravidel. Veronika Tomoszková doporučuje, aby ústřední téma myšlenkové mapy bylo znázorněno obrázkem, protože „*názorné zobrazení má hodnotu tisíce slov a pomáhá nám využít představivost*“.¹⁸¹ V oblasti práva to může být obzvláště těžké, protože nebude jednoduchým úkolem znázornit např. odpovědnost za vady výrobku. Kreativita studentů proto bude muset být mnohdy vytočena do těch nejvyšších otáček. Další radou, kterou doporučuje Veronika Tomoszková, a která odlišuje myšlenkovou mapu od vrtulníku, je „zákaz“ používání rovných linek jako větví myšlenkové mapy a zejména „příkaz“ používat různé barvy pro jednotlivé větve.¹⁸² Důvod je jednoduchý – mozkou se celá situace bude jednodušeji analyzovat, uvidí-li různosti a rozdílnosti všech oblastí problému.

Vrtulníky i myšlenkové mapy práci vašeho týmu ožíví, proto určitě zkusíte jejich zapojení do přípravy písemného podání, pokud se nechcete vystavit nebezpečí nudy, které zdevastuje práci vašich studentů. Kromě toho budete mít opět další indikátor jejich práce, na základě kterého můžete pracovat s motivací členů týmu a celkovou týmovou dynamikou.

¹⁷⁹ K tomu také TOMOSZKOVÁ, Veronika. Myšlenkové mapování. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 108.

¹⁸⁰ TOMOSZKOVÁ: *Myšlenkové mapování*, s. 110.

¹⁸¹ Tamtéž, s. 111.

¹⁸² Tamtéž, s. 110.

11.1.5 První nástřel bez editace a zpětná vazba k němu

Po vypracování (přece jen stvoření je takové božské) osnovy by se už ke slovu měl pomalu dostávat tesař. Není ovšem vůbec špatné, když i ten v sobě v úvodu své práce najde šilence. Těsně před samotným procesem psaní se totiž doporučuje zkusit napsat první nástřel písemného podání (či jedné z jeho částí) bez jakýchkoliv úprav a tento text zkusit zpětně zhodnotit. Už zde totiž mohou vykrystalizovat některé mouchy, které bude třeba vymýtit. Navíc studenti překonají tu nejtěžší část právního psaní, protože jak známo, nejtěžší je začít. Pokud bychom měli použít určité přirovnání, je třeba nejdříve připravit masu kamene, z níž má být následně vytesána krásná socha. Již tento materiál sám o sobě musí být ovšem do finální podoby zpracovatelný, dokonce by měl být co možná nejideálnější. Obdobně bychom mohli nahlížet i na tuto fázi předcházející „tesání“ písemného podání vašeho týmu.

Musíte si ovšem dobře rozvrhnout vaše časové možnosti a tuto fázi do ní včetně nutné zpětné vazby dobře zakomponovat. Opět si díky ní budete moci udělat dobrý obrázek o práci vašeho týmu a schopnostech jednotlivců. Budete také moci vhodně zareagovat, pokud zjistíte, že někteří členové týmu jsou slabší a jiní naopak silnější, a to například tím způsobem, že změníte jejich roli z výzkumníka na editora a naopak.

Skutečnost, že by studenti měli sepsat první nástřel bez editace, každopádně neznamená, že po nich ještě nemůžete požadovat naplňování formálních podmínek písemného podání. Naopak, čím dříve s jejich naplňováním v písemném procesu s vaším týmem začnete, tím lépe se bude pracovat editorům ve finální fázi tvorby písemného podání.

11.1.6 Nuťte studenty číst

Závěrem této kapitoly bychom ještě rádi věnovali pár slov přípravě na tvorbu písemného podání. Mohlo by se zdát, že nejlepší metodou tréninku by bylo psát, psát a psát. Vaši studenti ovšem musí být schopni používat právní jazyk, a to na vysoké úrovni. K tomu jenom psaní nestačí, a proto vám doporučujeme, abyste vaše studenty vedli k tomu, aby co nejvíce četli. Zvláště pokud soutěž probíhá v angličtině, čtení anglických textů studenty obohatí o terminologii, standardní slovní obraty, argumentační postupy, ale také o správnou gramatiku, časování apod.

Neměli by se přitom omezovat jen na čtení judikatury či komentářů, ale i akademických článků či klidně starších písemných podání odevzdaných

v rámci daného moot courtu. To si samozřejmě vyžaduje navazující práci na vašich schůzkách. Ideální metodou je rozbor části staršího memoranda, jehož studium studentům zadáte, a na následné schůzce rozeberete jeho pozitiva a negativa. Stejně můžete postupovat s akademickými články. Můžete např. vybrat dva články, které se názorově střetávají, a poté dát studentům úkol, aby se přiklonili na stranu jednoho z názorů s náležitým odůvodněním, která můžete diskutovat na vašich setkáních. V obou případech je pak obrovsky důležité, abyste na daných setkáních dokázali s vaším týmem vyabstrahovat pravidla, kterých se budete při tvorbě písemného podání držet. Členové týmu pak získají nejen vědomosti, ale i jazykové dovednosti, které se nepochybně projeví v tom, jak budou pracovat s jazykem práva.

11.2 Během tvorby písemného podání

V předcházející kapitole jsme se věnovali přípravě studentů na tvorbu písemného podání. Jak s nimi ovšem pracovat při samotném psaní ve fázi tesaře či soudce? A zejména, jak studenty motivovat a udělat pro ně práci na písemném podání zajímavou? Jak současně zdokonalit jejich znalost příslušného práva a faktů případu? Odpověďmi na tyto otázky se již budeme zabývat zde, kde jsme pro vás připravili pět metodických rad, které vaši práci zefektivní.

11.2.1 Časový harmonogram

Pokud chcete být dobrým koučem, nemůžete přijít v říjnu na schůzku a suše říci: „Devátého prosince odevzdáváme memorandum, tak ho do té doby napište.“ Proces psaní musí mít přesný harmonogram a je nezbytně nutné, abyste si jej rozfázovali a každé fázi dali termín jejího konce tak, abyste byli schopni zapojit všechny důležité metody a rozvíjeli dovednosti studentů. K tomu, jak by časový harmonogram měl vypadat, zřejmě neexistuje příliš obecně platných odpovědí. Určitě je ovšem dobré být co možná nejdetailejší a hlavně je třeba vždy pamatovat na zakomponování zpětné vazby tam, kde je třeba.

S nastoleným časovým harmonogramem poté není dobré hýbat. Jinými slovy, měli byste přísně dodržovat konečné termíny, protože nedodržením termínu v jedné fázi, bude trpět fáze následující. To bude vyžadovat tvrdou disciplínu jak vás jako koučů, tak vašich studentů. Současně tím studentům ovšem vnuknete neocenitelnou dovednost pro jejich budoucí praktický ži-

vot. Prokrastinace je totiž dnešním studentským morem, proto nedopusťte, aby se rozšířil i ve vašem týmu.

Nadto na základě vlastních začátečnických chyb víme, že je jen máloco horšího, než finalizace písemného podání v den konečného termínu jeho odevzdání, nejlépe ještě v řádu minut před uzávěrkou. V podobných krizích se totiž již musíte omezit jen na to nejnutnější a přeskakujete nedostatky, které byste při dostatku času odstranili. Dobře promyšlený a vhodně nastolený časový harmonogram vám a vašemu týmu podobné nepříjemné chvílky nervozity pomůže eliminovat.

11.2.2 Test devadesáti sekund

Bryan Garner píše, že v každém písemném podání bychom hlavní bod argumentace měli objevit do 90 sekund.¹⁸³ My jsme si jeho radu dovolili lehce poupravit tak, abyste ji mohli použít jako metodu při koučování vašeho týmu. Můžete ji zapojit jako povinný začátek každého setkání, součást znalostní hry nebo jako faktor „překvapení“ během setkání, kdy můžete studenty určitým způsobem odměňovat či sankcionovat v případě (ne)splnění tohoto testu.

Meritem testu by měla být schopnost studentů vysvětlit vlastními slovy problematiku případu během 90 sekund. Věnuje-li se konkrétní student již jen např. procesní části, měl by být během 90 sekund schopen popsat všechny otázky, které v této části vyvstávají spolu s pozicí strany, kterou zastupuje. Důležité je aby studenti byli v lehkém časovém stresu, proto bez okolků můžete délku testu přizpůsobovat složitosti otázek, které případ zahrnuje. Můžete tento test modifikovat také tak, že bude úkolem studentů během 90 sekund sestavit myšlenkovou mapu problému. Nebojte se být v tomto ohledu kreativní. Mějte ovšem na paměti hlavní cíl tohoto testu, tj. aby si studenti daný případ, jeho problémy a související otázky „zaryli pod kůži“ a byli schopni je identifikovat a popsat, i když byste je po půlnoci probudili. Pokud neuspějí, je nutné, aby na znalostech faktů a popisu právních problémů případu ještě zapracovali. Bez nich totiž v moot courtu neuspějí.

Samozřejmě se můžete držet i „originálního garnerovského“ testu. Pokud to povaha a pravidla moot courtu umožňují, dohlédněte, aby se jeho hlavní problém(y) při čtení písemného podání objevily v devadesátisekundovém intervalu.

¹⁸³ GARNER: *The Winning Brief*, s. 55.

11.2.3 Test sedmdesáti pěti slov

Obdobným testem jako je test devadesáti sekund, je i test sedmdesáti pěti slov. Bryan Garner k němu uvádí: „V 98% případech se stává, že pokud nejste schopni váš problém popsat v 75 slovech, tak nejspíše nevíte, co problémem je. Tak jednoduché to je.“¹⁸⁴ Pokud budou vaši studenti schopni tímto testem projít, budou lépe a logičtěji schopni pojmout daný problém, a co je důležité, hlavně budou schopni udržet pozornost čtenáře v těch nejdůležitějších bodech.¹⁸⁵ Skutečně i jádro těch nejsložitějších témat se dá v sedmdesáti pěti slovech vyjádřit.

Př.: Po operaci pouštní bouře Spojené státy americké uvalily sankce na Irák. Nařízení implementující tyto sankce zakázalo dovoz zboží, v němž irácká vláda měl jakýkoliv současný, minulý nebo podmíněný zájem. Zájem irácké vlády na ropě koupené od Paladine Oil Traders skončil dva roky před tím, než se Paladin pokusil o dovoz ropy. Na základě sankčního nařízení americká celní služba zabavila Paladinovu ropnou dodávku. Bylo toto zabavení v souladu s právem? (69 slov).¹⁸⁶

Metodicky můžete test sedmdesáti pěti slov zapojit stejně jako test devadesáti sekund: jako součást znalostní hry s fakty případu, překvapivým dotazem na studenta během setkání, kdy studenty můžete určitým způsobem odměňovat či sankcionovat za jeho (ne)splnění, pracovat s jejich motivací a současně je dále připravovat. Budte proto kreativní a zakomponujte tento test do vašich příprav tak, abyste studentům tvorbu písemných podání oživila a aby byli neustále „v akci“. Cíl je stejný: případ, jeho fakta a právní problémy v něm obsažené by se měly stát součástí DNA vašich studentů. Test sedmdesáti pěti slov poté můžete zapojit i během samotného „tesání“ písemného podání v původním garnerovském smyslu. Příslušné pasáže by proto mohly začínat a končit odstavci právě o maximálně sedmdesáti pěti slovech.

¹⁸⁴ GARNER: *The Winning Brief*, s. 80.

¹⁸⁵ Tamtéž.

¹⁸⁶ Přeloženo podle GARNER: *The Winning Brief*, s. 84, tamtéž na str. 83–84 je dalších 9 příkladů ze všemožných oblastí amerického práva, které dokazují, že právní problém skutečně lze vyjádřit v 75 slovech.

11.2.4 Test cca dvaceti slov ve větě

Posledním testem, který vám poradíme, je test cca dvaceti slov ve větě.¹⁸⁷ Jak jeho název napovídá, jde nám o to, abyste členy vašeho týmu vedli k tomu, aby každá věta v jejich písemném podání měla maximálně dvacet slov. V právní argumentaci je totiž extrémně důležité, aby se vaši studenti vyhnuli šíleně dlouhým souvětím, která jsou tolik typická pro právníky.¹⁸⁸

Metodicky můžete tento test zapojit při podávání zpětné vazby k tvorbě vašich studentů. Vhodnou metodou je názorná demonstrace odstrašujících příkladů zoufale dlouhých souvětí, jako je např.:

Rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 20. 6. 2011, č. j. 18 T 31/2011-156, byl obviněný P. K. v bodě ad 1/ výroku o vině uznán vinným zločinem nedovolené výroby a jiného nakládání s omamnými a psychotropními látkami a s jedy podle § 283 odst. 1, odst. 2 písm. b) trestního zákoníku (tj. zák. č. 40/2009 Sb., účinného od 1. 1. 2010 /dále jen „tr. zákoník“/), na tom skutkovém základě, že „ve Zlíně v průběhu měsíce února roku 2010 si bez povolení opatřil předměty sloužící k nelegální výrobě metamfetaminu pervitinu, jež přechovával do dne 18. 5. 2010 na adrese Z.-P., N. čp., a na této adrese vyráběl ve shodnou dobu nejméně v sedmi případech z volně prodejných léků, zejména N., psychotropní látku metamfetamin, která je uvedena v seznamu č. II, přílohy č. 5 k zákonu č. 167/1998 Sb., kdy část použil pro vlastní potřebu a zčásti za úplatu tento poskytl J. H., nar., a to ve dvou případech za částku nejméně 400,- Kč, přičemž tohoto jednání se dopustil přesto, že byl rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 10. 2009, č. j. 31 T 184/2009-37, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně, ze dne 16. 2. 2010, sp. zn. 6 To 6/2010, odsouzen pro trestný čin nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 odst. 1 trestního zákona účinného do 31. 12. 2009, za což mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání tři let nepodmíněně se zařazením do věznice s ostrahou a dále trest propadnutí

¹⁸⁷ GARNER: *The Winning Brief*, s. 132 a násl. Bryan Garner vykonstruoval test průměrně dvaceti slov na větu. Počítá jej v rámci jednoho odstavce, nevdá proto, když má jedna věta 24 slov a jiná 11. Zajímá jej celkový průměr.

¹⁸⁸ BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, s. 286.

věcí“, a v bodě ad 2/ výroku o vině přečinem maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání podle § 337 odst. 1 písm. e) tr. zákoníku na skutkovém základě, že „ve Z. dne 6. 4. 2010 převzal výzvu Okresního soudu ve Zlíně k nastoupení trestu ze dne 26. 3. 2010, sp. zn. 31 T 184/2009, s tím, že má povinnost do 14-ti dnů, tedy do 20. 4. 2010, nastoupit do věznice v B. výkon trestu odnětí svobody uloženého rozsudkem Okresního soudu ve Zlíně ze dne 12. 10. 2009, č. j. 31 T 184/2009-37, ve spojení s usnesením Krajského soudu v Brně, pobočka ve Zlíně, ze dne 16. 2. 2010, č. j. 6 To 6/2010-62, což však neučinil až do dne 19. 5. 2010, kdy byl do výkonu trestu dodán na základě příkazu Okresního soudu ve Zlíně ze dne 19. 5. 2010“.¹⁸⁹

K čemu byste studenty měli vést, je snaha o „rozlamování“ takto nadbytečně dlouhých vět.¹⁹⁰ Bude to o mnoho lehčí, pokud navíc písemně podání bude mít dostatečně vypracovaný aparát zkratek, se kterým budou v textu pracovat. Pojmy vyznačené kurzívou nebo jiným způsobem¹⁹¹ totiž mohou oprostít text od citací rozhodnutí a spisových značek či právních předpisů. Čtenář si je konkrétně může dohledat v plné verzi právě v seznamu zkratek. Výše uvedený příklad by proto mohl klidně vypadat takto:

Rozsudkem *Výroba drog 2*, byl obviněný uznán vinným ze spáchání dvou trestných činů. Měl nejprve spáchat zločin nedovolené výroby omamných a psychotropních látek. Skutek proběhl tak, že: „si ve Zlíně v průběhu měsíce února roku 2010 obviněný bez povolení opatřil předměty sloužící k nelegální výrobě metamfetaminu pervitinu. Pře-chovával je do 18. 5. 2010 na adrese Z.-P, N. čp. Vyráběl v tuto dobu nejméně v sedmi případech z volně prodejných léků, zejména N., psychotropní látku metamfetamin. Tato látka je uvedena v seznamu č. II, přílohy č. 5 k *ZoNL*. Část použil pro vlastní potřebu a část za úplatu poskytl J. H., nar., a to ve dvou případech za částku nejméně 400,- Kč. Tohoto se dopustil přesto, že byl dříve odsouzen pro trestný čin *nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů*. Na toto jednání se aplikovalo ustanovení § 187 odst. 1 *TZ61*. K odsouzení došlo rozsudkem *Výroba drog 1 OS*, ve spojení s usnesením *Výroba drog 1 KS*.

¹⁸⁹ Cit. z odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2012, sp. zn. 3 Tdo 746/2012.

¹⁹⁰ GARNER: *The Winning Brief*, s. 132 a násl.

¹⁹¹ Pamatujte na radu, aby kurzíva nebyla užita až příliš.

Obviněnému byl uložen trest odnětí svobody v trvání tří let nepodmínečně se zařazením do věznice s ostrahou a dále trest propadnutí věci“. Dále měl obviněný spáchat přečin *maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání*. Co do skutku mělo dojít k tomu, že: „ve Zlíně dne 6. 4. 2010 převzal Výzvu k nastoupení trestu. Byla mu uložena povinnost do 14 dnů, tedy do 20. 4. 2010, nastoupit do věznice v B. Zde měl vykonat trest odnětí svobody uložený rozsudkem *Výroba drog IOS*, ve spojení s usnesením *Výroba drog IKS*. Obviněný tak však neučinil až do dne 19. 5. 2010. V tento den byl do výkonu trestu dodán na základě *Příkazu*“.

Kurzíva (nebo jiný způsob zvýraznění) čtenáři napovídá, že jde o zkratku, kterou si může dohledat, a současně mu zpřijemňuje čtení písemného podání. Orientace v textu je totiž určitě jednodušší v našem „přeloženém“ příkladu než v příkladu výše, který je doslovnou citací z usnesení Nejvyššího soudu. V prvním příkladu se čtenář jednoduše ztratí a těžko se bude hledat, v druhém příkladu je riziko ztracení se o poznání nižší a navíc se čtenář bez problému najde. Test cca dvaceti slov ve větě proto naučí vaše studenty psát přehledně a jednoduše, což je pro úspěch v moot courtu nepostradatelná dovednost.

Další metodou použití tohoto textu může být argumentace mezi dvěma studenty „z očí do očí“, kdy by základním pravidlem bylo právě použití vět o maximálně 20 slovech. Nadto byste určitě objevili využití pro tento test i v rámci metod, které jsou uvedeny u výše uvedených testů v rámci této pasáže. Pokud v rámci přípravy na ústní kola zapojíte i právní vyprávění příběhů (*legal storytelling*),¹⁹² můžete tento test rovněž zakomponovat.

11.2.5 Interní soudci a externí soudci

Dalším způsobem, jakým vtáhnete studenty do práce na písemných podáních, je možnost pověřit je podáváním vzájemně zpětné vazby ve fázi soudce. Dejte jim za úkol, aby se na práci svých kolegů podívali „soudcovským okem“ a následně vyhodnotili, zda by takovou žalobu zamítli či jí vyhověli. Pokud to budete mít za vhodné, nic nebrání tomu, abyste takový úkol studentům dali i dříve a studenti tak hodnotili již práci šilence nebo architekta.

¹⁹² Viz. např. KORDAČ, Zbyšek. *Síla příběhu v právní praxi* [online]. Jiné právo, 22. června 2012 [cit. 26. července 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.ca/2012/06/sila-pribehu-v-pravni-praxi.html>>

Cílem je, aby se studenti naučili podávat zpětnou vazbu a současně ji i přijímali a následně ve své práci promítli (k tomu blíže níže). Skvělým výsledkem by poté bylo, kdyby si studenti při vlastní práci vždy říkali: „Copak mi na to asi řeknou kolegové v týmu?“

Budete ovšem muset vymyslet systém, jakým se jednotliví studenti interními soudci stanou. Ideální je např. vytvořit minitýmy o 3 členech, kde si jednotliví členové minitýmu budou poskytovat zpětnou vazbu v tzv. „kolečku“. Člen týmu č. 1 by poskytoval zpětnou vazbu ve vztahu k práci člena č. 2, člen č. 2 by poskytoval zpětnou vazbu členu č. 3 a tento člen č. 3 pro změnu členovi č. 1. Nebo můžete poskytování zpětné vazby přidělovat náhodně a jinými způsoby, které zajistí, aby studenti získali zpětnou vazbu ke své práci, naučili se s ní vypořádat, a také aby jí uměli podávat.

Práce studentů by měla být ohodnocena i zvenci. Vaším úkolem bude zajistit, aby k memorandu mohli připojit (nedirektivní) zpětnou vazbu i externí soudci. Samozřejmě takto můžete postupovat jen v případě, pokud to pravidla moot courtu nezakazují. V reálné praxi se ovšem často stává, že se advokátní kancelář obrátí na odborníka v dané oblasti z jiné advokátní kanceláře nebo z akademického prostředí. Moot court by proto měl simulovat i tento aspekt právní praxe a studenti by s externí zpětnou vazbou měli umět pracovat. Externí odborní soudci totiž díky svým praktickým zkušenostem mnohdy přijdou s myšlenkou, která vás ani váš tým doposud nenapadla, a vy ji budete moci zapracovat a vylepšit tím své písemné podání. Nevynechejte proto i tuto stránku přípravy písemných podání a zajistěte si včas dopředu externí soudce, kteří vašemu týmu poskytnou zpětnou vazbu k jejich argumentaci.

11.3 Po dopsání písemného podání

Na předcházejících stranách jsme několikrát mluvili o poskytování zpětné vazby. Právě tato činnost bude zabírat největší porci vašeho času zejména poté, co svoji práci vykoná tesař a vy coby jeden ze soudců budete směřovat váš tým k úspěšné finalizaci žalob, vyjádření se k žalobě, memorand, memorialů apod. Na písemné podání pak budete muset navázat přípravou na ústní kola, kde se frekvence této činnosti ještě zvýší.

11.4 Závěr

Cílem této kapitoly bylo poradit koučům, jak vést moot courtový tým při přípravě písemných podání všeho druhu. Zejména jsme se snažili vám poradit, jak tuto fázi učinit zajímavou pro studenty, jak do jejich žil snad dostat i trošku adrenalinu a jak současně zlepšovat jejich dovednosti. V úvodu jsme přitom citovali T. W. Wakelinga, kterého ve své knize použili i Antoninem Scalia s Bryanem Garnerem. Na tomto místě bychom pak rádi použili jiný citát, který na stejné stránce tito dva autoři použili také, a který je sám o sobě také obecnou (a pro mnohé samozřejmou) radou, která by neměla zaniknout. Dionýsios z Halikarnasu totiž jednou řekl: „*Žádná pravidla, která objevíme v knihách, sama o sobě nepovedou ke skvělým výkonům těch, kteří mají v úmyslu obejít jejich cvik a praxi.*“¹⁹³ Uvedte je proto v život, vyzkoušejte, zda povedou k dobrým výsledkům a buďte přitom kreativní. Posunete se tím od role pouhého „instruktora“ do role kouče, který skutečně učí své studenty novým dovednostem a povzbuzuje je k překonání hranic svých schopností.

¹⁹³ Cit. dle SCALIA, GARNER: *Making your case*, s. V.

12 Ústní kolo pro kouče

Stejně jako jsme se věnovali písemné argumentaci pro kouče, rádi bychom krátce rozebrali i některé metody, které napomohou tomu, aby vaši studenti byli při ústní argumentaci přesvědčiví. Stejně jako v pasáži o písemné části vás i zde musíme poučit, abyste si náležitě prostudovali i studentskou pasáž o ústní argumentaci. Cíle, zásady a principy tam popsané jsou i vašimi cíly. K tomu abyste jich dosáhli, samozřejmě nejlépe pomáhá praxe a efektivní zpětná vazba k výkonům studentů. Možná máte i své osvědčené metody, od nichž vás samozřejmě nebudeme zrazovat. Zde vám odhalíme některá naše tajemství.

Než ke konkrétním metodám tréninku ústní argumentace přejdeme, doporučujeme také obdobně a tam, kde je to možné, používat některé metody z pasáže o písemné argumentaci. Např. tam rozebrané testy 90 sekund či 75 slov můžete dle potřeby natahovat či zkracovat a věřte, že bude pro studenta dobrým tréninkem, když mu povíte: „Tak. A teď máte přesně 75 slov na to, abyste mi popsal právní problém, který tu řešíte.“ Časový limit je pak obzvláště důležitý. Často se totiž stane, že se student ani nedostane k určitému tématu díky obrovskému množství otázek a uslyší skličující větu: „Máte 60 vteřin. Přejděte k dalšímu tématu a shrňte svoji argumentaci, prosím.“ I na to musí být studenti připraveni. Zmíněné testy k tomu určitě pomohou.

Poslední zastávkou této úvodní pasáže je odhalení toho, co vlastně považujeme za skvělou argumentaci. Jak by vlastně měla vypadat? Těžké to popsat co nejuvěstižněji a nejstručněji. Jedno měřítko bych ovšem přeci jen našel. Ústní argumentace musí vypadat tak, jakoby vůbec nebyla simulovaná. Musíte coby kouč či soudce uvěřit, že nejde o žádné divadlo. Pokud podobná „jiskra reálnosti“ nepřeskočí, vaši studenti nebudou nikdy přesvědčiví. To neznamená, že dobrými řečníky v mootu mohou být jen dobří herci. Postačí, pokud do své řeči vloží víru v to, co říkají, a lidskou přirozenost. Odpadne-li pocit simulace, udělali jste jak vy coby kouč tak vaši studenti dobrou práci.

12.1 Přestřelka

První metodou, jejímž cílem je zejména dostat studenty pod argumentační tlak, je tzv. „přestřelka“. Tato metoda navíc odbourává časem stereotypní patnácti a více minutové bloky, u nichž občas i někdo zívne. Při přestřelce naopak studenti rozhodně nemají nouzi o adrenalin v krvi. Musíme vás ovšem upozornit, přestřelka je velice náročná i pro vás jako kouče, protože ji musíte fundovaně moderovat. Musíte proto být skvěle připravení. Bude třeba, abyste uměli včas přenést argumentační střet do jiné důležité oblasti vhodně položenou otázkou a abyste neustále dokázali udržet napětí, které přestřelka ve studentech vyvolá. Může totiž také při nevhodném vedení sklouznout do nudy, která již studentům vůbec nic nedá.

Co je tedy její podstatou? Okamžitá reakce. První argument žalobce strídá protiargument žalovaného, na tento protiargument reaguje opět žalobce, k němu opět žalovaný, a tak dále. Řečníky byste měli zastavovat a dávat slovo protistraně vy. Nedovolte, aby se vám přestřelka proměnila v hádku připomínající nedělní politické diskuze. Během argumentace můžete právě argumentujícímu studentovi přitopit i vy vlastními otázkami. Musíte tuto diskuzi řídit a kdykoliv by zástupce protistrany měl tendenci argumentujícímu skočit do řeči, musíte jej ukáznit.

Je dobré si nachystat např. pětiminutové bloky věnované určité otázce. Můžete přitom u každého bloku střídát, která ze stran započne argumentaci nebo každý jejich vstup časově limitovat, to už záleží čistě na vaší fantazii. V momentě, kdy ovšem budete mít pocit, že argumentace přichází o jiskru a nemá spád, zakončete ji a přejděte k „čerstvé“ zpětné vazbě.

Přestřelka nepochybně oživí přípravu na moot court, ale co je nejdůležitější, připraví vaše studenty na horké momenty prožívané pod náporem soudcovských otázek. Možná při ní vykrystalizují ještě některé sporné body a slabá místa v argumentaci, která by zasluhovala ještě tvrdou práci pro jejich zesílení a žádoucí neprůstřelnost. Díky metodě přestřelky budou proto vaši studenti určitě mít o něco rychlejší kolty.

12.2 Gril

Přestřelce se podobá i gril. Nebojte se, nezbláznili jsme se, nadále mluvíme o metodách přípravy studentů na ústní argumentaci. Hlavním rozdílem je forma. V případě grilu totiž student argumentuje sám a v roli soudcovského senátu jsou všichni zbylí účastníci daného setkání. Ono grilování má poté

podobu nepřetržitého pokládání otázek argumentujícímu ze strany soudců – členů týmu a koučů.

Studenti se díky grilu skvěle připraví na tlak, pod který se mohou dostat i na samotném moot courtu a mohou si až do těch největších detailů vyzkoušet, jak silná a neprůstřelná je jejich argumentace. Ostatní studenti v roli soudců totiž mohou přijít s těmi nezáladnějsími otázkami, které si jen lze představit, a mohou tak otestovat připravenost argumentujícího i přesvědčivost argumentační konstrukce z pohledu soudcovského.

Další výhodou grilu je nová perspektiva, kterou dává studentským soudcům. Pokud totiž budou během přípravy jen v roli právních zástupců sporných stran, budou uzavřeni v „advokátní krabici“, která je může omezovat co do rozvoje jejich dovedností. Vyzkoušení si role soudce jim umožní, aby přemýšleli i mimo tuto krabici a adaptovali své výkony tomu, jak působí na soudce.

12.3 Video

Bez videa se neobejdou ti nejspíckovější sportovní koučové. A neobejdete se bez něj ani vy během moot courtu. Nemusíte už zřejmě mít elektronické tužky, ale je kriticky důležité, abyste během přípravy využili kameru k zaznamenání výkonů vašich studentů.

Video a jeho rozbor vám obrovsky pomůže při podávání zpětné vazby. Zefektivní ji a posune díky tomu vaše studenty dále. Mnohdy totiž nemusí úplně přesně pochopit nebo si představit, o jakých chybách jako kouč mluvíte. Při každé další argumentaci mohou tuto zpětnou vazbu také opomenout díky nervozitě. Věřte tomu, že pokud současně uvidí, o čem mluvíte, a současně pocítí, že daný nedostatek skutečně nevypadá dobře, nikdy již na takovou zpětnou vazbu nezapomenou. Jak říkala Maya Angelou: *„Lidé zapomenou, co jste říkali, lidé zapomenou, co jste udělali, ale nikdy nezapomenou, jaký pocit jste v nich vyvolali.“*

Uvedeme i jednu naši zkušenost. Bez použití videa jsme se jednoho studenta neustále snažili vést k tomu, aby méně při argumentaci nahlížel do papírů. Nic se ovšem neměnilo. Naopak student namítal, že se do nich podle jeho názoru nedívá tak moc, jak mu to vytykáme. Natočili jsme proto jednu jeho argumentaci na video, kde jsme mu přímo i spočítali, že po položení otázky strávil z řekněme 20 následujících sekund asi 15 pohledem na své poznámky. Pochopili jsme ale současně, proč tato situace vznikla.

Onen student ve skutečnosti nečetl nic ze svých poznámek, jen měl tendenci se tím směrem dívat, když přemýšlel o tom, jak odpovědět. Ve skutečnosti ovšem vůbec v papírech pomoc nehledal. Šlo jen o psychologickou reakci. Efekt byl ovšem skvělý, na odstranění této reakce jsme během přípravy zapracovali a daný student, který jinak odváděl skvělé výkony, podal na samotném moot courtu parádní přesvědčivý výkon. Bez zapojení videa by o svou přesvědčivost nepochybně přišel.

12.4 Zkoušet, praktikovat, trénovat, procvičovat, zkoušet, praktikovat, trénovat, procvičovat

Nemůžeme skončit toto stručné pojednání jiným návrhem, než že je nutné, aby si vaši studenti v rámci přípravy vyzkoušeli argumentaci co možná nejvícekrát. Pokud se jako součást přípravy na moot courty organizují přípravné moot courty (tzv. pre-mooty), vaši studenti jich musí absolvovat co nejvíce. Abychom opět uvedli naši zkušenost, při přípravě na Vis moot naši studenti absolvovali čtyři pre-mooty a i to bylo ve srovnání s přípravou jiných týmů málo.

Čím vícekrát si svoji argumentaci studenti vyzkouší, tím více budou „pevní v kramflecích“. Tím budou lepší. Umožněte jim proto tuto jednoduchou přímou úměru využít.

13 Závěr

V jedné z úvodních kapitol jsme hovořili o tom, že problematice moot courtu se dokonce věnuje samostatná vědní disciplína nazývaná Mootologie (*Mootology*). Nelze než souhlasit, že správně moot court zorganizovat, dobře se na něj připravit nebo koučovat při přípravě tým jsou určitě velmi náročné úkoly, kterých se nelze kvalitně zhostit bez předem promyšleného přístupu a širších metodických, dovednostních, ale také odborných znalostí. Doufáme, že předkládaná příručka poskytuje základní přehled všeho potřebného pro úspěšné zvládnutí jakékoliv role v moot courtu. Zároveň jsme si vědomi, že není vyčerpávající, a proto doporučujeme čerpat také z dalších odborných publikací na toto téma. Dobrým vodítkem může být seznam literatury, z níž jsme vycházeli při psaní této příručky.

Přestože je důležité uvědomit si komplexitu a složitost moot courtu, neradi bychom vzbudili dojem, že je moot court příliš složitý, než aby stálo za to ho realizovat v praxi. Naopak – po několika úvodních zkušenostech zjistíte, že je to vlastně poměrně jednoduché, jakmile se naučíte myslet určitým (moot courtovým) způsobem. Chtěli bychom, aby tato příručka měla potenciál být prvotním impulsem, který vás přiměje moot court v nějaké podobě vyzkoušet, a pomůže vám, aby tato první zkušenost byla úspěšná. Chcete-li moot court zorganizovat, rozhodně nemá smysl začínat velmi sofistikovaným, složitým moot courtem, ale naopak co možná nejjednodušším, a postupně pokračovat ke složitějším. Pokud již s moot courtem zkušenosti máte, doufáme, že vám pomůže s reflexí vašich dosavadních zkušeností a pomůže vám dále se rozvíjet.

Z pohledu rolí, v nichž se do moot courtu můžete zapojit, doporučujeme (pokud je to možné) si postupně vyzkoušet všechny z nich. Nejlepší je začít od pozice účastníka, po nabrání zkušeností se stát koučem a teprve poté se pustit do organizace svého vlastního moot courtu. Vlastní zkušenost s účastí v moot courtu je velmi cenným pohledem z druhé strany, který pak při organizaci nebo koučování velmi pomáhá pochopit situaci účastníků a je také přesvědčivější hovořit o vlastních zkušenostech, než vycházet jen z pouček vyčtených z odborné literatury.

Na úplný závěr chceme říci, že moot court je velmi efektivní metodou výuky práva a pokud máte možnost se jej zúčastnit nebo jej zapojit do své výuky, určitě to udělejte.

STOJÍ TO ZA TO!

14 Citovaná literatura

14.1 Zahnutá v textu

- ADREMA, R. *Bloudíte v myšlenkových mapách?* [online]. Fiftyfifty.cz, 14. prosince 2007 [cit. 23. července 2012]. Dostupné z <<http://www.fiftyfifty.cz/Bloudite-v-myslenkovych-mapach-5808034.php>>
- BOBEK, Michal. *Literos bellos v soudních rozhodnutích* [online]. Jiné právo, 12. prosince 2006 [cit. 20. května 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2006/12/literos-bellos-v-soudnich-rozhodnutich.html>>
- BOBEK, Michal. Praktické minimum pro psaní odborného textu. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. (eds.) *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, 327 s.
- CROWNE-MOHAMMED, Emir Aly. *The Essential Guide to Mooting: A Handbook for Law Students*. Toronto: Irwinlaw, 2010. 87 s.
- FLEMING, Ian, TAYLOR, Allan J. D. *Koučink. Management do kapsy 2*. Praha: Portál, 2005. 107 s.
- FISHER – EPE, Maren. *Koučování. Zásady a techniky profesního doprovázení*. Portál: Praha, 2006. 192 s.
- GARNER, Bryan A. *The Winning Brief*. 2. vyd. New York: Oxford University Press, 2004. 516 s.
- HRONÍK, František. *Hodnocení pracovníků*. Praha: Grada Publishing, 2006. 126 s.
- KEE, Christopher. *The Art of Argument. A Guide to Mooting*. New York: Cambridge University Press, 2006. 152 s.
- KOMÁREK, Jan. *Právníkovy správné odpovědi s bonusem* [online]. Jiné právo, 23. března 2008 [cit. 27. května 2011]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2008/03/prvnkovy-sprvn-odpovdi-s-bonusem.html>>
- KOMÁREK, Jan. *Za Davidem Seikelem* [online]. Jiné právo, 7. března 2012 [cit. 21. srpna 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.cz/2012/03/za-davidem-seikelem.html>>
- KORDAČ, Zbyšek. *Síla příběhu v právní praxi* [online]. Jiné právo, 22. června 2012 [cit. 26. července 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.ca/2012/06/sila-pri-behu-v-pravni-praxi.html>>
- KÜHN, Zdeněk. *Správné odpovědi při výuce práva* [online]. Jiné právo, 25. března 2008 [cit. 27. května 2011]. Dostupné z <http://jinepravo.blogspot.com/2008/03/sprvn-odpovdi-pi-vuce-prva.html>
- MELOTÍKOVÁ, Petra. Prezenční a komunikační dovednosti. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. (eds.) *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, 327 s.
- MELZER, Filip. *Metodologie nalézání práva: Úvod do právní argumentace*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011. 276 s.

- POPE, David, HILL, Dan. *Mooting and Advocacy Skills*. London: Sweet & Maxwell, 2007. 172 s.
- POPE, David, HILL, Dan. *Mooting and Advocacy Skills*. 2. vyd. London: Sweet & Maxwell, 2011. 188 s.
- SPILLANE, Meghan. *International Moot Court: An Introduction*. New York: Idebate Press, 2008. 166 s.
- SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan A. *Making your case*. St. Paul: Thomson West, 2008. 245 s.
- TOMOSZKOVÁ, Veronika. Myšlenkové mapování. In TOMOSZKOVÁ, Veronika, TOMOSZEK, Maxim. (eds.) *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, 327 s.
- ZBÍRAL, Robert. *Příručka psaní seminárních a jiných vysokoškolských odborných prací*. Praha: Linde, 2009. 159 s.
- WEIZER, Paul. *How to please the court: A moot court handbook*. New York: Peter Lang Publishing, 2004. 192 s.

14.2 Zahrnutá v příkladech

- BARINKA, Roman. Evropská úmluva o lidských právech a doktrína margin of appreciation: teoretické dimenze problému. *Právník*, 2005, č. 10, s. 1073–1078.
- ČERMÁK, Karel. *O právnické češtině, konfliktu normativních systémů a dědictví k.u.k. otčů* [online]. Jiné právo, 12. března 2009 [cit. 20. května 2012]. Dostupné z <<http://jinepravo.blogspot.com/2009/03/karel-cermak-o-pravnicke-cestinehtml>>
- FARNSWORTH, Ward. *The Legal Analyst: Toolkit For Thinking About The Law*. Chicago: University of Chicago Press, 2007, 326 s.
- MADURO, Miguel. *The Euro's Crisis of Democracy* [online]. Project Syndicate, 4.srpna 2011 [cit. 24. května 2012]. Dostupné z<<http://www.project-syndicate.org/commentary/the-euro-s-crisis-of-democracy>>
- SCALIA, Antonin, GARNER, Bryan A. *Making your case*. St. Paul: Thomson West, 2008, 245 s.
- TOMOSZEK, Maxim, TOMOSZKOVÁ, Veronika. (eds.) *Kurz právnických dovedností*. Olomouc: Iuridica Olomucensis, 2008, 327 s.

14.3 Zdroje obrázků a fotografií

- ADREMA, R. *Bloudíte v myšlenkových mapách?* [online]. Fiftyfifty.cz, 14. prosince 2007 [cit. 23. července 2012]. Dostupné z <<http://www.fiftyfifty.cz/Bloudite-v-myslenkovych-mapach-5808034.php>>
- HAMRAN, Viktor. *Vizuálne prvky neverbálnej komunikácie*. [Bakalárska práca] Žilinská univerzita v Žiline. Fakulta prírodných vied; Katedra mediamatiky a kultúrneho dedičstva. Žilina: FPV ŽU, 2009. 69 s.

GARNER, Bryan A. *Legal Writing in Plain English* [online]. Amazonaws.com, [cit. 23. července 2012]. Dostupné z <https://s3-ap-northeast-1.amazonaws.com/book-sikindle/html/Legal%20Writing%20in%20Plain%20English1/dummy_split_033.html>

14.4 Citovaná rozhodnutí

Hrvatska Elektroprivreda d.d. v. Republic of Slovenia (ICSID Case No. ARB/05/24)

The Rompetrol Group N. V. v. Romania

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 20. června 2012, sp. zn. 3 Tdo 746/2012

15 Resumé

It has been more than five years ago when authors of this handbook have met and started working together in the field of moot courts. As a coach and two “mooties” from his moot court team they went through the Vis moot and some of the Czech domestic moot courts. They have been collecting moot court experience since. Eventually they decided to put them all on paper in order to fill a gap in the Czech expert literature about moot courts.

This handbook is specifically designed to serve as a mooting guide for both students and coaches. It consists of two main sections. Although the first part is intentionally headlined as “For students”, it is designed for both groups of readers. Authors assume that coaches will go through both parts in order to fully comprehend students’ role and issues they might face during a moot court.

Authors’ objective in the first part was to provide a general idea of what moot courts are and basic information about students’ involvement in a moot court competition. In the first chapter it deals with a moot team from the student’s point of view. The second chapter offers a guide through the written round of moot court competition, how to draft successful written submissions, how to structure arguments, etc. It also includes the issue of research, which might significantly influence final outcome of students’ participation in a moot court, and discusses methods of effective work in this phase of moot court. The next chapter named “Oral round for students” covers phase of preparation for the oral hearings as well as the presentation during the oral hearing itself. It covers various aspects of oral round, such as methods of effective training, forms of notes and bundles, visual appearance, presentation skills or communication with court/tribunal/committee.

Authors built both, second and third chapters, on their own experience mainly from Vis Moot and Jessup Moot Court which they gained either as participants or coach assistants. Authors hope that it will be an useful manual for students, no matter if they are preparing for a moot court competition individually or under a coach’s supervision. The students part ends with a list of several international and domestic moot court competitions, which however is not exhaustive and readers may easily discover other moot courts

After reading the students' part coaches will be able to set the aims of the moot court competition, which they either organize or where they take part with their teams.

Second part of this handbook contains a detailed methodical guide for coaches as well as for teachers considering use of moot court method in legal education. Likewise the student's part it starts with the idea of moot court and its role in education of future lawyers. The following, eighth chapter is about organizational issues – designing a moot court, setting up its rules, creating a moot court problem. The ninth chapter discusses coaching of a moot court team and is followed by chapter on moot team, this time from coaches' point of view. It deals with questions of size of a team or procedure of student selection, their motivation, supervision and a very important question, i. e. effective feedback. The part for coaches closes with two chapters corresponding with students' part on written and oral round. In both of these chapters authors focus on a role of a coach.

JUDr. Maxim Tomoszek, Ph.D.
JUDr. Martin Kopa
Mgr. Zuzana Adameová

Moot court ve výuce práva Metodická příručka pro studenty i pedagogy

Výkonný redaktor Lukáš Walek
Odpovědná redaktorka Mgr. Hana Pochmanová
Technická redaktorka Jitka Bednaříková
Návrh obálky Jiří Jurečka
S použitím fotografií Zuzany Žlabové (www.zuzanazlabova.cz)

Vydala a vytiskla Univerzita Palackého v Olomouci
Křížkovského 8, 771 47 Olomouc
www.upol.cz/vup
www.e-shop.upol.cz
e-mail: vup@upol.cz

Olomouc 2012

1. vydání

čz 2012/658

ISBN 978-80-244-3281-6

Neprodejná publikace